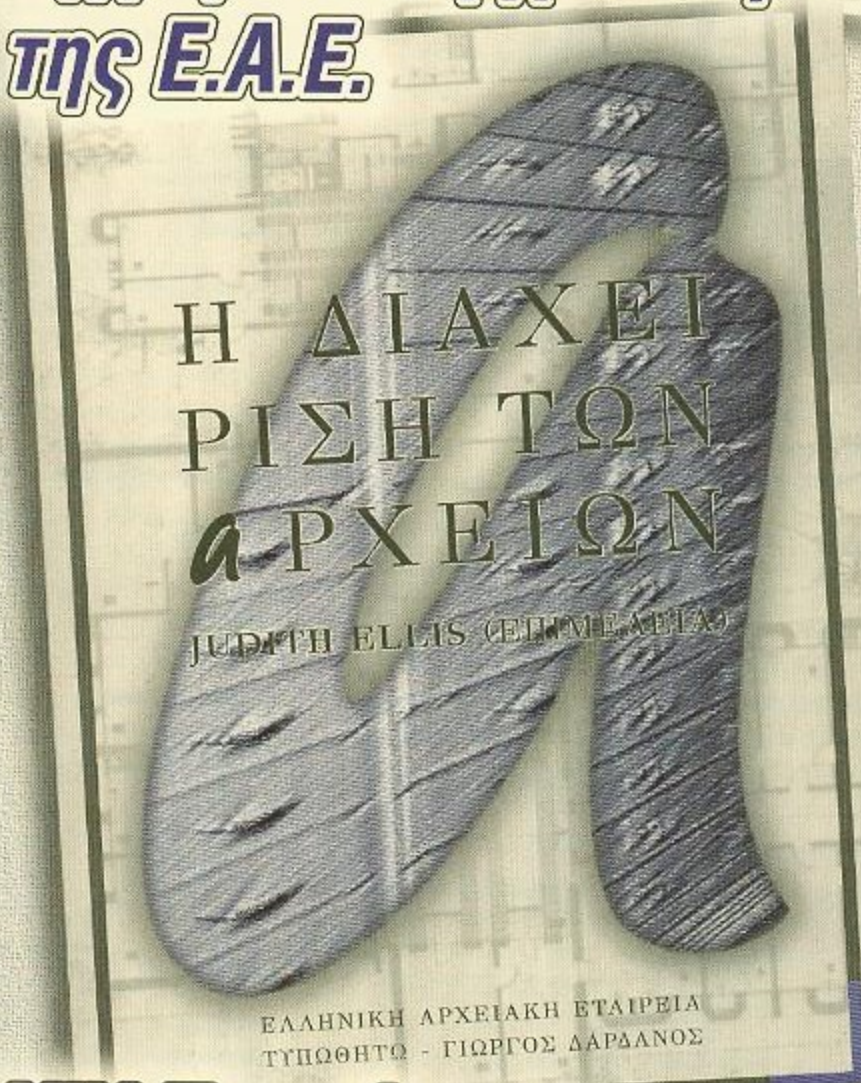

Αρχαιακά Νέα

Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας Νο. 19 Φεβρουάριος 2001

- **Εγχειρίδιο Αρχειονομίας της Ε.Α.Ε.**

- **XIV Παγκόσμιο Συνέδριο Αρχείων**

- **Ημερίδα της Ε.Α.Ε. Δικαίωμα στην πληροφόρηση: νέα όρια και αντιφάσεις**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	σελ./page
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ	3
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.	4
• Η Γενική Συνέλευση της Ε.Α.Ε.	4
• Απολογισμός Δ.Σ.	5
• Οικονομικός απολογισμός	7
• Καταστατική Συνέλευση	8
• Επιστολή προς την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων	8
• Κάλια Χατζηγιάννη	9
Ημερίδα Σχέδιο Καποδιστριας και διαχείριση δημοτικών αρχείων	
ΑΡΧΕΙΑΚΑ	
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός	11
• Νίκος Παντελάκης	14
Και πάλι για την αρχειακή εκπαίδευση Εκκαθάριση και ταξινόμηση των αρχείων των Τεχνικών Υπηρεσιών τραπεζών και επιχειρήσεων	
ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ	
• Αμαλία Παπά-Χριστίνα Μερκούρη	18
• Μαρία Πολίτη	19
• Μαρία Πολίτη	20
Τα αρχεία του κόμματος του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου Σεμινάριο Παλαιογραφίας στη Δημητσάνα Ένα αρχείο από τη Δημητσάνα: το αρχείο της οικογένειας Φιλοσοφοπούλου Σεμινάριο για την οργάνωση και λειτουργία αρχείων των Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων • Χαιρετισμός του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πειραιώς Β. Κ. Μπένου • Χαιρετισμός του Γ.Γ. του ΚΙΕΤΑΠΠ Θ. Καλαφάτη	
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός	21
• Αμαλία Παπά	22
• Ελένη Γαρδίκια-Κατσιαδάκη	23
• Αικ. Μπεκιάρογλου- Εξαδακτύλου	25
Η σημασία των πανεπιστημιακών αρχείων Συνέδριο για τον Ιωάννη Α. Βαλαωρίτη Έκθεση Μαθητικού Τύπου της Κορινθίας	
ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ	
• Αμαλία Παπά	26
XIV Congreso Internacional de Archivos Τα Αρχεία της Νέας Χιλιετίας στην Καινωνία της Πληροφορίας • Συστάσεις του Δ.Σ.Α. Ολυμπιακά και Αθλητικά Αρχεία-Σεβίλλη Διεθνές Συνέδριο Αρχείων: συνομιλία με την παγκόσμια αρχειακή κοινότητα	
• Αλέξης Κράους	28
• Γιώργος Πολυδωράκης	29
• Αικ. Μπεκιάρογλου-Εξαδακτύλου	31
Συνάντηση των χωρών-μελών του Συμφώνου Σταθερότητας Ν.Α. Ευρώπης Διεθνές Συμπόσιο αρχειακών «Αρχεία και προοπτικές στη νέα χιλιετία» Istituto Luigi Sturzo Αρχεία κομμάτων μετά την πτώση του κομμουνισμού (ανακοίνωση σεμιναρίου) Τα αρχεία ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον (ανακοίνωση της 6ης Ευρωπαϊκής Διάσκεψης για τα αρχεία)	
• Νέστωρ Μπαμίδης	34
• Κώστας Κατσάπης	35
• Νέστωρ Μπαμίδης	35
• Νέστωρ Μπαμίδης	36
• Νίνα Αδαμοπούλου	37
• Πέπη Γαβαλά	38
• Χρήστος Λάνδρος	39
• Μαρία Βακαλοπούλου	41
• Τοπικό Αρχείο Λέρου	44
• Βασίλειος Πελεκόγλου	44
Συνάντηση των χωρών-μελών του Συμφώνου Σταθερότητας Ν.Α. Ευρώπης Διεθνές Συμπόσιο αρχειακών «Αρχεία και προοπτικές στη νέα χιλιετία» Istituto Luigi Sturzo Αρχεία κομμάτων μετά την πτώση του κομμουνισμού (ανακοίνωση σεμιναρίου) Τα αρχεία ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον (ανακοίνωση της 6ης Ευρωπαϊκής Διάσκεψης για τα αρχεία)	
ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΤΟΠΙΟ	
• Νίνα Αδαμοπούλου	38
• Πέπη Γαβαλά	39
• Χρήστος Λάνδρος	41
• Μαρία Βακαλοπούλου	44
• Τοπικό Αρχείο Λέρου	44
IAMY: ο εκπαιδευτικός ρόλος μιας κρατικής αρχειακής-μουσειακής υπηρεσίας στο κατώφλι της νέας χιλιετίας Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Λακωνίας Ιστορικό Αρχείο Σάμου (Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Σάμου) Αρχείο Νικηφόρου Βρεττάκου	
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	
• Βασίλειος Πελεκόγλου	45
Διεθνής συνάντηση στο Παρίσι με θέμα <i>Managing the preservation of periodicals and newspapers</i>	
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ	
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός	50
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός	51
• Νίκος Καραπιδάκης	52
• Νίκος Καραπιδάκης	54
• Αμαλία Παπά	54
• Χριστίνα Βάρδα	55
• Αικατερίνη Μπρέγγιαννη	57
Randall C. Jimerson (επιμ.): <i>American Archival Studies: Readings in Theory and Practice</i> Teresa Tortella: <i>A Guide to Sources of Information on Foreign Investment in Spain 1780-1914</i> Harry Bresslau, <i>Manuale di diplomatica per la Germania e l'Italia</i> Revue « <i>Histoire et Archives</i> » Κτήρια Αρχείων: βασικές αρχές σχεδιασμού Christine Nougaret et Bruno Galland, <i>Les instruments de recherche dans les Archives</i> Αρχειονομική έρευνα: νέα ερωτήματα και προοπτικές	
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ	58

CONTENTS
NOTE OF THE BOARD
ACTIVITIES OF THE S.H.A.
• The S.H.A.General Assembly
• The S.H.A.Report of the Board
• Financial Report
• Statutory General Assembly
• Letter to the Authority for the Protection of Personal Information
• Kalia Hatziyanni
Meeting The Kapodistrias project and the management of municipal archives
ABOUT ARCHIVES
• Zissimos C. Synodinos
• Nikos Pantelakis
About archival education again Appraisal and arrangement of the Technical Service's archives of banks and enterprises
ARCHIVE NEWS
• Amalia Pappa-Christine Merkouri
• Maria Politi
• Maria Politi
The achives of the greek political party Synaspismos, Coalition of the Left and Progress Seminar of Paleography at Dimitsana An archive from Dimitsana; the Filosophopoulou family archives Seminar for the organization and function of University archives • Greeting from the Rector of Piraeus University Mr V.K. Benos • Greeting from the Secr. General of KIETAPP Mr. Th. Kalafatis
• Zissimos C. Synodinos
The importance of University archives A conference about Ioannis A. Valaoritis Exposition of the Scholar Press at Korinthia
• Amalia Pappa
• Eleni Gardika-Katsiadaki
• Ek. Bekiaroglou- Exadakytlou
The importance of University archives A conference about Ioannis A. Valaoritis Exposition of the Scholar Press at Korinthia
INTERNATIONAL NEWS
• Amalia Pappa
XIV Congreso Internacional de Archivos: Archives of the New Millenium in the Information Society • ICA Recommendations Olympic and sports archives - Seville International Congress of Archives: a discussion with the international archival community Meeting of the Member States of the Pact of Stability for South-East Europe International Symposium of archivists: «Archival Prospectives in the New Millennium» Istituto Luigi Sturzo Archives of Political Parties after the Collapse of Communism (announcement of seminar) Archives between past and future (announcement for the VI European Conference on Archives)
• Alexis Krauss
• George Polydorakis
• Ek. Bekiaroglou-Exadakytlou
• Nestor Bamidis
• Kostas Katsiapis
• Nestor Bamidis
• Nestor Bamidis
ARCHIVAL LANDSCAPE
• Dina Adamopoulou
• Pepi Gavala
• Christos Landros
• Maria Vacalopoulou
• Local Archives of Leros
IAMY: the educational role of a state archival-museum institution in front of the new millennium G.S.A- District Archives of Laconia Historical Archives of Samos The archives of Nikiforos Vrettakos
CONSERVATION
• Vassilios Pelticoglou
International meeting in Paris on <i>Managing the preservation of periodicals and newspapers</i>
BOOK REVIEW
• Zissimos C. Synodinos
• Zissimos C. Synodinos
• Nikos Karapidakis
• Nikos Karapidakis
• Amalia Pappa
• Christine Varda
• Ekaterini Breyanni
Randall C. Jimerson (edit.): <i>American Archival Studies: Readings in Theory and Practice</i> Teresa Tortella: <i>A Guide to Sources of Information on Foreign Investment in Spain 1780-1914</i> Harry Bresslau, <i>Manuale di diplomatica per la Germania e l'Italia</i> Revue « <i>Histoire et Archives</i> » <i>Archive Buildings: basic project guidelines</i> Christine Nougaret et Bruno Galland, <i>Les instruments de recherche dans les Archives</i> Archival research; new queries and perspectives
NEW PUBLICATIONS RECEIVED

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Μπήκαμε πλέον στην τρίτη χιλιετία και η Ε.Α.Ε. στη δεύτερη δεκαετία της ζωής της. Το τοπίο δεν φαίνεται να άλλαξε δραματικά, ούτε στην υφήλιο ούτε στον μικρόκοσμο των αρχείων. Και όμως, κάτι κινείται!

Όχι πάντα προς στην κατεύθυνση που θέλουμε, όχι πάντα... ευθυγράμμως και ισοταχώς, τουλάχιστον όμως δεν λιμνάζουμε! Παραδείγματα;

Ύστερα από μακρά κυκλοφορία, κυκλοφόρησε επιτέλους στα τέλη Δεκεμβρίου το εγχειρίδιο αρχειονομίας της Ε.Α.Ε., «*Η διαχείριση των αρχείων*». Πρόκειται για την πιο σημαντική εκδοτική προσπάθεια στην ιστορία της Ε.Α.Ε., η οποία καλύπτει ένα πολύ σημαντικό κενό στην ελληνική αρχειακή βιβλιογραφία. Τα μέχρι στιγμής σχόλια είναι ιδιαίτερα θετικά και ευελπιστούμε να υιοθετηθεί ως βασικό εγχειρίδιο αρχειονομίας τόσο από τον εκπαιδευτικό όσο και τον επαγγελματικό χώρο. Η επίσημη παρουσίαση θα πραγματοποιηθεί στις αρχές Μαρτίου.

Οι παρεμβάσεις της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων είναι πλέον αυξημένες και στον τομέα των αρχείων, τόσο στο επίπεδο της διαχείρισης όσο και της έρευνας. Ποιος μπορεί να έχει πρόσβαση σε τι; Ποιος καθορίζει τους κανόνες; Ποια δικαιώματα κατανέμονται σε ποιους και ποιες υποχρεώσεις απορρέουν; Η Ε.Α.Ε. αξιοποίησε την ευκαιρία να κάνει σχετική παρέμβαση και να διακηρύξει τις θέσεις των διαχειριστών και χρηστών των αρχείων (βλέπε επιστολή σελ. 8). Άμεση απάντηση δεν υπήρξε από τους παραλήπτες της επιστολής, το μήνυμα όμως είχε και άλλους αποδέκτες, πιο πρόθυμους και άμεσα ενδιαφερόμενους. Η ανταπόκρισή τους είχε ως αποτέλεσμα τη διοργάνωση από την Ε.Α.Ε. μιας ημερίδας για το θέμα τόσο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων όσο και της προστασίας του δικαιώματος στην έρευνα. Η ημερίδα θα πραγματοποιηθεί στις 2 Μαρτίου 2001 με ομιλητές τους: Ε. Αβδελά, Ν. Αλιβιζάτο, Σπ. Ασοραχά, Δ. Παπαδημητρόπουλο και Κ. Χατζηγιάννη.

Στον πανεπιστημιακό χώρο, φαίνεται να κερδίζει έδαφος η -εδραιωμένη για μας- αντίληψη ότι η οργάνωση των προ-

τογενών αρχειακών πηγών είναι απαραίτητη για την έρευνα σε όλους τους τομείς. Μετά το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, η συνεργασία της Ε.Α.Ε. με το Κέντρο Ιστορικών Ερευνών Τεκμηρίωσης και Αρχείων στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, καρποφόρησε με τη συνδιοργάνωση σεμιναρίου αρχειονομίας, διάρκειας ενός μηνός, το οποίο παρακολούθησαν πενήντα ενδιαφερόμενοι, κυρίως από τον πανεπιστημιακό χώρο.

Αντικείμενο άλλης μας ημερίδας της Ε.Α.Ε. αποτέλεσαν η αναδιοργάνωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με το σχέδιο *Καποδίστριας* και οι συνέπειες της εφαρμογής του στα αρχεία Δήμων και Κοινοτήτων. Αναλυτική παρουσίαση ακολουθεί στις επόμενες σελίδες.

Με την ευκαιρία ανάληψης των καθηκόντων της, το Δ.Σ. επισκέφθηκε τη νέα Ειδική Γραμματεία Βιβλιοθηκών και Αρχείων, κα Δάφνη Κυριάκη-Μάνεση (η οποία προέρχεται από το χώρο των Βιβλιοθηκών) και της εξέθεσε τα προβλήματα του χώρου και τις θέσεις και προτάσεις της Ε.Α.Ε. Η αντιμετώπιση εκ μέρους της κας Μάνεση ήταν πολύ θετική κι αυτό μας δίνει το δικαίωμα να ελπίζουμε σε βελτίωση της κατάστασης, ειδικά όσον αφορά την κρατική αρχειακή υπηρεσία.

Σε διεθνές επίπεδο, το μεγάλο γεγονός της χρονιάς ήταν το Παγκόσμιο Συνέδριο Αρχειονομίας το Σεπτέμβριο του 2000 στη Σεβίλλη. Η Ε.Α.Ε. εκπροσωπήθηκε επίσημα από την Πρόεδρο κα Α. Παππά (που έκανε παρέμβαση για τα Ολυμπιακά και Αθλητικά αρχεία σε συνεργασία με τον αντιπρόεδρο κ. Αλέξη Κράους). Η ελληνική συμμετοχή ήταν γενικά εντυπωσιακή, αφού έφτασε τα δεκαοκτώ άτομα που εκπροσωπούσαν διάφορους φορείς. Περισσότερες λεπτομέρειες στα άρθρα που ακολουθούν.

Η κυκλοφορία του τεύχους αυτού των *Α.Ν.* συμπίπτει με την ολοκλήρωση της θητείας του παρόντος Δ.Σ. Μια διετία κατά την οποία άλλα προβλήματα λύθηκαν, άλλα προέκυψαν κι άλλα περιμένουν τη λύση τους. Ελπίζουμε το επόμενο Δ.Σ. να συνεχίσει την προσπάθεια.

Αρχειακά Νέα

Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας (Ε.Α.Ε.)

ISSN 1106-5370

Συντακτική Επιτροπή: Χριστίνα Βάρδα, Νέστωρ Μπαμίδης, Αμαλία Παππά, Μαρία Πολίτη, Ζήσιμος Σνονοδινός

Επεξεργασία στον υπολογιστή: Νέστωρ Μπαμίδης

Εκτύπωση: ΤΥΠΟ ΜΟΥΤΚΟΣ, Θεσσαλονίκη

Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία

Έδρα: Γ.Α.Κ., Θεάτρου 6, 10532 ΑΘΗΝΑ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 76072, 171 01 Ν. Σμύρνη • τηλ. 3343194, 7713412, fax 7781515, 6450062

Société Hellenique d' Archives

Adresse: B.P. 76072, 171 01 Nea Smyrni, Grèce • fax: 30-1-7781515, 6450062

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ε.Α.Ε.

**Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.
(18 Μαρτίου 2000, αίθουσα διαλέξεων της Γ.Σ.Ε.Ε.)**

Στον φιλόξενο χώρο της αίθουσα διαλέξεων της Ο.Τ.Ο.Ε. πραγματοποιήθηκε η ετήσια απολογιστική Γενική Συνέλευση της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας, η οποία συνδυάστηκε με την ημερίδα που οργάνωσε η Ε.Α.Ε. για το σχέδιο *Καποδίστριας* (βλέπε σχετική παρουσίαση στη σελ. 9).

Στην ημερήσια διάταξη είχαν περιληφθεί προς συζήτηση τα παρακάτω θέματα:

1. Απολογισμός δράσης του Διοικητικού Συμβουλίου για το έτος 1999.
2. Οικονομικός απολογισμός
3. Απολογισμός Ελεγκτικής Επιτροπής
4. Επικύρωση εγγραφής νέων μελών
5. Προγραμματισμός δραστηριοτήτων για το 2000.

Πρόεδρος της Γ.Σ. εκλέχτηκε ο Ζήσιμος Συνοδινός και Γραμματέας η Άννα Τανούλη.

Στη συνέχεια η πρόεδρος της Ε.Α.Ε. Αμαλία Παππά διάβασε τον απολογισμό δράσης του Δ.Σ. για το έτος 1999 και ακολούθως η Ταμίας Μαρία Πολίτη παρουσίασε τον οικονομικό απολογισμό του έτους. Ακολούθησε η πρόταση της Ελεγκτικής Επιτροπής για την υπερψήφιση της οικονομικής διαχείρισης. Τόσο ο απολογισμός δράσης όσο και ο οικονομικός απολογισμός εγκρίθηκαν παμψηφεί από τους παρόντες.

Ακολούθησε η επικύρωση της απόφασης του Δ.Σ. για την εγγραφή νέων μελών της Ε.Α.Ε.

Στη συνέχεια συζητήθηκαν τα χρόνια προβλήματα που

αντιμετωπίζει ο χώρος: η κατάσταση των Αρχείων και της -επιεικώς αποσπασματικής- αρχαιακής πολιτικής, η μικρή συμμετοχή των μελών στις δραστηριότητες της Ε.Α.Ε., η ενεργοποίηση των φοιτητών και αποφοίτων της σχολής Αρχαιολογίας, η βελτίωση της επικοινωνίας. Η παρουσία μόνο είκοσι δύο (22) μελών στη Γ.Σ., από τα περισσότερα από τριακόσια εγγεγραμμένα, δείχνει ανάγλυφα τη ραθυμία με την οποία αντιμετωπίζεται η συμμετοχή στα αρχαιακά δρώμενα, από τον μόνο μαζικό φορέα του χώρου.

Συζητήθηκε επίσης η πιθανότητα της πιο συχνής έκδοσης των *Αρχαιακών Νέων*, έστω και με μορφή ολιγοσέλιδου ενημερωτικού δελτίου, με στόχο την επικαιροποίηση των δραστηριοτήτων στο χώρο των αρχείων. Προς την ίδια κατεύθυνση ήταν και η ιδέα της δημιουργίας ηλεκτρονικής διεύθυνσης της Ε.Α.Ε. και η χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για την άμεση ενημέρωση των μελών.

Η συζήτηση κατέληξε στις ακόλουθες θέσεις, που εγκρίθηκαν από την Γ.Σ.:

- αξιοποίηση, στο μέτρο του δυνατού, του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για την ενημέρωση των μελών
- διοργάνωση περιοδικών διαλέξεων για την επικαιροποίηση της αρχαιακής πολιτικής
- θέσπιση ετήσιου βραβείου καλύτερης αρχαιολογικής πτυχιακής εργασίας
- σύσταση τριμελούς επιτροπής για τη διοργάνωση της μετάβασης στη Σεβίλλη για το 14ο Παγκόσμιο Συνέδριο Αρχαιολογίας.

Νέστωρ Κ. Μπαμίδης

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Παρακαλούμε τα μέλη που στέλλουν τη συνδρομή τους με ταχυδρομικές επιταγές να γράφουν στη θέση του παραλήπτη το όνομα και τη διεύθυνση του Ταμιά της Ε.Α.Ε. [**Μαρία Πολίτη, Χατζηκώστα 8α, Πλ. Μαβίλη 115 21 ΑΘΗΝΑ**] και να διευκρινίζουν στο πίσω μέρος της επιταγής, στο χώρο για τα μηνύματα, ότι πρόκειται για τη συνδρομή τους στην Ε.Α.Ε.

ΑΡΘΡΑ: Η Συντακτική επιτροπή παρακαλεί τους συνεργάτες και αρθρογράφους των «*Αρχαιακών Νέων*» να δίνουν τα κείμενά τους δακτυλογραφημένα ή, ακόμη καλύτερα, σε δισκέτα για τη διευκόλυνση της έκδοσης (με μια πολύ μικρή περίληψη στα αγγλικά ή γαλλικά). Ανταποκρίσεις και συνεργασίες για τις δραστηριότητες και τα νέα των περιφερειακών αρχείων είναι απαραίτητες και ευπρόσδεκτες. Οι συνεργασίες να αποστέλλονται, αν είναι δυνατόν σε δισκέτα, στη διεύθυνση:

Ν. Μπαμίδης, Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, Παπαναστασίου 21, Τ.Θ. 18111, 546 39 Θεσ/νίκη, ή με E-mail στην ηλεκτρονική διεύθυνση: iam@magnet.gr

**ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1999**

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο, όπως αναδείχθηκε στη διάρκεια των εκλογών της 13ης Μαρτίου 1999, στην πρώτη του συνάντηση και μετά τη συγκρότησή του σε σώμα, καθόρισε τους βασικούς άξονες της δράσης του για τα επόμενα δύο χρόνια. Προσπαθήσαμε να θέσουμε περιορισμένους μεν αλλά εφικτούς στόχους.

Με αφορμή τη συμπλήρωση δέκα χρόνων, το έτος 2000, από την ημερομηνία ίδρυσης της Ε.Α.Ε., θεωρήσαμε ότι το γεγονός θα πρέπει να συνδυαστεί με μια σειρά εκδηλώσεων.

Επιμόρφωση

1. Το Δ.Σ. επανέφερε το θέμα της διοργάνωσης ημερίδας με θέμα την εφαρμογή του σχεδίου «Καποδίστριας» και των αποτελεσμάτων της εφαρμογής του νόμου στην τήρηση των αρχείων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στις εργασίες της ημερίδας, την οποία παρακολουθήσαμε σήμερα το πρωί, έγινε μια προσπάθεια χαρτογράφησης της σημερινής πραγματικότητας.
2. Έχει ήδη ξεκινήσει η προετοιμασία της έκδοσης εκπαιδευτικού προγράμματος σε CD-ROM, το οποίο θα απευθύνεται σε μαθητές, με σκοπό την εξοικείωσή τους με τον κόσμο των αρχείων και πώς απλές και καθημερινές γνώσεις που αποκτούν στο χώρο του σχολείου μπορούν να τις ανακαλύψουν και στο χώρο ενός Αρχείου. Η ιδέα της δημιουργίας ενός εκπαιδευτικού προγράμματος προτάθηκε από τη Μαρία Πολίτη και την Κάλλια Χατζηγιάννη. Ο σχεδιασμός και η υλοποίησή του έχει ήδη ξεκινήσει από την Κάλλια Χατζηγιάννη.
3. Το προηγούμενο Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. είχε αποδεχθεί πρόταση του Πανεπιστημίου Πειραιώς για συμμετοχή στην οργάνωση εκπαιδευτικού σεμιναρίου. Το σεμινάριο αυτό πραγματοποιήθηκε φέτος και είχε ως θέμα την Εξειδίκευση φοιτητών πτυχιούχων ΑΕΙ και υπαλλήλων πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών στην οργάνωση και λειτουργία Ιστορικού Πανεπιστημιακού Αρχείου και τη χρήση νέων πακέτων Η/Υ. Ξεκίνησε στις 15 Φεβρουαρίου και ολοκληρώθηκε στις 16 Μαρτίου 2000 και περιελάμβανε εισηγήσεις σχετικά με τη διαχείριση αρχείων, τις εκκαθαρίσεις, την ταξινόμηση και την περιγραφή των αρχείων, το προφίλ του αρχειονόμου και τη συμμετοχή του στην εκπαιδευτική διαδικασία, τα αρχεία και τις δομές των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, εισαγωγή των εκπαιδευόμενων στη χρήση συστημάτων ιστορικών αρχειακών πληροφοριών καθώς και θέματα πρόσβασης αρχείων και εξυπηρέτησης του ερευνητικού κοινού.

Εκδοτική δραστηριότητα

1. Στον εκδοτικό τομέα, με κάποια καθυστέρηση πραγματοποιήθηκε η έκδοση του 18ου τεύχους των *Αρχειακών Νέων*. Το τεύχος αριθμεί 64 σελίδες και περιέχει την ύλη ενός και πλέον έτους. Στόχος μας είναι το επόμενο τεύχος να εκδοθεί μέχρι το τέλος του 2000 ώστε να επιτευχθεί μία σχετική επικαιρότητα της ύλης

και τα μέλη να ενημερωθούν άμεσα μετά το διεθνές συνέδριο της Σεβίλλης. Για μια ακόμη φορά απευθύνουμε έκκληση στα μέλη να στέλνουν κείμενά τους για δημοσίευση, ώστε να εμπλουτίζεται το τεύχος και ταυτόχρονα να ανανεώνονται οι συντάκτες των άρθρων.

2. Επίσης, ολοκληρώθηκε από τους Νέστορα Μπαμίδη, Ζήσιμο Συνοδινό και Αμαλία Παππά η δεύτερη διόρθωση της μετάφρασης του εγχειριδίου Αρχειονομίας. Η εργασία αυτή διήρκεσε ένα περίπου χρόνο. Έτσι ολοκληρώθηκε η προετοιμασία από την πλευρά της Εταιρείας και το σύνολο των τυπογραφικών δοκιμών έχουν παραδοθεί από τον Ζ. Συνοδινό στον εκδοτικό οίκο «Δαρδανός». Η έκδοση της μετάφρασης του εγχειριδίου θα γίνει οριστικά, σύμφωνα με τον εκδοτικό οίκο, τον Ιούνιο του 2000.
3. Προτάθηκε ακόμη η έκδοση ενός ενημερωτικού φυλλαδίου σχετικά με τις δραστηριότητες της Ε.Α.Ε. την τελευταία δεκαετία, το οποίο θα μεταφραστεί σε μια τουλάχιστον ξένη γλώσσα και θα διανεμηθεί στο διεθνές συνέδριο της Σεβίλλης το Σεπτέμβριο του 2000.

Διεθνής εκπροσώπηση

1. Στις εργασίες της 34ης CITRA που έγινε από τις 6 έως τις 9 Οκτωβρίου 1999 στη Βουδαπέστη με αντικείμενο «*Η πρόσβαση στην πληροφορία: θέματα διατήρησης*» η Ε.Α.Ε. εκπροσωπήθηκε από την Πρόεδρο Αμαλία Παππά. Αναλυτικότερη ενημέρωση για το περιεχόμενο των εισηγήσεων και τα συμπεράσματα που ακολούθησαν μπορεί κανείς να διαβάσει στο τελευταίο τεύχος των *Αρχειακών Νέων* (στη διάθεση των μελών βρίσκονται επίσης τα κείμενα των εισηγήσεων που διανεμήθηκαν στη Βουδαπέστη).
2. Ο αντιπρόεδρος της Ε.Α.Ε. Αλέξης Κράουσι συμμετείχε στο 30ό συνέδριο του IALHI (Διεθνής Ένωση Αρχείων Εργατικής Ιστορίας). Για τις εργασίες του συνεδρίου ανατρέξτε στο σχετικό άρθρο του στα *Αρχειακά Νέα*.

Χρηματοδότηση

1. Και για το 1999, οι δραστηριότητες της Ε.Α.Ε. έτυχαν μερικής επιχορήγησης από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας με το ποσό των 300.000 δρχ. Το Δ.Σ. τους ευχαριστεί θερμά.
2. Επιχειρήσαμε να ανανεώσουμε τον τρόπο διάδοσης και διάθεσης των δημοσιευμάτων της Ε.Α.Ε. Αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε σε επαφή με το βιβλιοπωλείο ΔΩ-ΔΩΝΗ και διερευνούμε τη δυνατότητα συνεργασίας προς όφελος της Εταιρείας.
3. Θα πρέπει, στο σημείο αυτό, να επαναλάβουμε ότι η Εταιρεία έχει απόλυτη ανάγκη από την συστηματική καταβολή της ετήσιας συνδρομής των μελών της. Γι' αυτό παρακαλούμε να μην την αμελείτε.

Άλλες δραστηριότητες

1. Η Ε.Α.Ε. συμμετείχε στην οργανωτική επιτροπή του επιμορφωτικού σεμιναρίου Αρχειονομίας μαζί με τα Γ.Α.Κ., το Τμήμα Αρχειονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και το ΥΠΕΠΘ που πραγματοποιήθηκε το Μάιο του 1999. Το σεμινάριο απευθυνόταν στους αρχειονόμους

των Γενικών Αρχείων του Κράτους και χρηματοδοτήθηκε από τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ (βλ. σχετικό ενημερωτικό σημείωμα).

2. Τον Αύγουστο η Ε.Α.Ε. προσκλήθηκε να συμμετάσχει σε συνάντηση η οποία οργανώθηκε με πρωτοβουλία του Υπουργείου Εξωτερικών. Αντικείμενο της συνάντησης ήταν η στάση της ελληνικής πλευράς στην περίπτωση που της ζητηθεί να μετέχει σε αποστολή καταγραφής των ζημιών που έχουν προκληθεί στην πολιτιστική κληρονομιά του Κοσόβου. Το συντονισμό ενός τέτοιου εγχειρήματος θα έχει η προσωρινή διοίκηση του Κοσόβου σε συνεργασία με τη διεθνή επιτροπή της Μπλέ Ασπίδας. Στη συνάντηση συμμετείχε εκπρόσωπος των Ελλήνων βιβλιοθηκονόμων, του ελληνικού τμήματος του ICOM, εκπρόσωποι του Υπουργείου Πολιτισμού και του Υπουργείου Εξωτερικών. Εκ μέρους της Ε.Α.Ε. συμμετείχε η Αμαλία Παππά. Η Ε.Α.Ε. δήλωσε τη διαθεσιμότητά της, αν οι περιστάσεις το απαιτήσουν.

3. Το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων επιχείρησε για πρώτη φορά να ανανεώσει τη σύνθεση των διαφόρων επιτροπών που έχουν συσταθεί και λειτουργούν ή πρόκειται να λειτουργήσουν για το χρονικό διάστημα 2000-2004, διευρύνοντας τη δυνατότητα συμμετοχής των μελών της κατηγορίας Β. Κάθε μέλος της κατηγορίας Β (όπως η Ε.Α.Ε.) μπορεί να συμμετάσχει με εκπρόσωπό του είτε ως πλήρες μέλος είτε ως ανταποκριτής με διαφορετικές υποχρεώσεις σε κάθε περίπτωση. Το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. όρισε ανταποκριτές της σε 11 επιτροπές, οι οποίοι με τη σειρά τους θα έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν τα υπόλοιπα μέλη για την πληροφόρηση που λαμβάνουν ο καθένας στον τομέα του. Ανταποκριτές ορίστηκαν για τις εξής επιτροπές:

- Κτήρια και εξοπλισμός αρχείων (Ν. Μπαμίδης)
- Κανόνες περιγραφής (Α. Μπάγιας)
- Ηλεκτρονικά αρχεία (Α. Μπάγιας)
- Τεχνολογία της πληροφόρησης (Κ. Χατζηγιάννη)
- Νομικά θέματα που αφορούν στα αρχεία (Αμ. Παππά)
- Θέματα διατήρησης (Ν. Μπαμίδης)
- Λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά αρχεία (Χρ. Βάρδα, Σ. Μπόρα)
- Προφορική παράδοση (Ντ. Αδαμοπούλου)
- Θέματα προστασίας των αρχείων σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης ή άλλων καταστροφών (Αμ. Παππά)
- Επαγγελματική εκπαίδευση (Κ. Χατζηγιάννη).

Εκτός από τις παραπάνω επιτροπές, η Ε.Α.Ε. έχει καταθέσει στο Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων πρόταση για μετατροπή της Επιτροπής Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων της Ε.Α.Ε. σε Επιτροπή του Δ.Σ.Α. Για το σκοπό αυτό η πρόταση συνοδεύθηκε από κείμενο του Αλέξη Κράους, που θα είναι και ο εκπρόσωπος της Ε.Α.Ε. στην Επιτροπή, στο οποίο καταγράφονταν τα μέχρι σήμερα βήματα στο χώρο των «Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων», το διεθνές δίκτυο που έχει αναπτυχθεί και οι προοπτικές που διαγράφονται.

Νέα μέλη

Το Δ.Σ. στη διάρκεια συνεδριάσής του συζήτησε τις αιτήσεις που υπέβαλαν οι:

- Ματζουράνη Μαρία (Δημοτικό Αρχείο Καβάλας)
- Δημοτικό Αρχείο Καβάλας
- Μουρελάτος Διονύσιος (ΥΠΠΟ, Δ/ση Αρχείου Μνημείων)
- Παναγιωτοπούλου Μαρία (Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Ευρυτανίας)

Οι αιτήσεις έγιναν αποδεκτές και η Γ.Σ. καλείται να τις επικυρώσει.

ΑΜΕΣΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Α. Προετοιμασία συνεδρίων

- Στους άμεσους στόχους του Δ.Σ. είναι η προετοιμασία διεθνούς συνάντησης με αντικείμενο τα αθλητικά και ολυμπιακά αρχεία. Η συνάντηση αυτή θα επιχειρηθεί να συνδυαστεί με την Πολιτιστική Ολυμπιάδα. Όπως ήδη προαναφέρθηκε, η Εταιρεία έχει ήδη καταθέσει στο Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων πρόταση για τη μετατροπή της Επιτροπής Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων της Ε.Α.Ε. σε Επιτροπή του Δ.Σ.Α.
- Διερευνάται, επίσης, η χρηματοδότηση από το ΥΠΕΠΘ συνεδρίου το οποίο θα πραγματοποιηθεί, πιθανόν, σε συνεργασία με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους το φθινόπωρο του 2000. Η οριστική απάντηση για τη δυνατότητα χρηματοδότησης θα δοθεί από το ΥΠΕΠΘ μετά το Πάσχα.

Β. Εκπαιδευτικό ταξίδι

- Τέλος, με αφορμή το Διεθνές Συνέδριο που θα διεξαχθεί στη Σεβίλλη τον Σεπτέμβριο του 2000, η Ε.Α.Ε. θα οργανώσει εκπαιδευτικό ταξίδι στην Ισπανία με τελικό προορισμό τη Σεβίλλη. Ελπίζουμε ότι η επιτυχία ενός τέτοιου ταξιδιού θα είναι ανάλογη με εκείνη του ταξιδιού της Ιταλίας το 1996. Τα μέλη μας θα λάβουν τον επόμενο μήνα ενημερωτική επιστολή για το πρόγραμμα και το κόστος του ταξιδιού καθώς και την αίτηση συμμετοχής για την παρακολούθηση των εργασιών του συνεδρίου.

Γ. Καταστατική Συνέλευση

- Το νέο Δ.Σ. θα πρέπει να υλοποιήσει τη δέσμευσή του για άμεση σύγκληση Καταστατικής Συνέλευσης των μελών της Ε.Α.Ε. ώστε να ενσωματωθούν στο καταστατικό οι τροποποιήσεις που είχαν προταθεί και είχαν υιοθετηθεί από τη Γενική Συνέλευση τον Μάρτιο του 1999.

Κλείνοντας, επιθυμούμε να επισημάνουμε ότι, όπως είναι γνωστό, η δυνατότητα εκτέλεσης των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων των Ε.Α.Ε. βρίσκεται σε συνάρτηση αφενός με τις διαθεσιμότητες των μελών της Εταιρείας (και δυστυχώς τις περισσότερες φορές μόνο των μελών του Δ.Σ., που προσφέρουν εθελοντικά τη βοήθειά τους) και αφετέρου από την οικονομική της δυνατότητα η οποία βρίσκεται σε άμεση σχέση από το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης που θα δεχθεί.

Ελπίζουμε στη στήριξη όλων.

Αθήνα, 18 Μαρτίου 2000
Το Διοικητικό Συμβούλιο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Οικονομικός Απολογισμός
περιόδου 14-3-1999 έως 18-3-2000

Ενεργητικό

Υπόλοιπο στις 13-3-1999	1.302.240
Συνδρομές μελών	137.000
Πωλήσεις δημοσιευμάτων	51.002
Επιχορήγηση ΕΤΕ	180.000
Τόκοι α΄ και β΄ εξαμήνου	49.722
Σύνολο	1.719.964

Παθητικό

Εισφορές σε Διεθνείς Οργανισμούς.....	93.851
Έξοδα κινήσεως μελών Διοικ. Συμβουλίου (εσωτερικού)	34.000
Έξοδα κινήσεως Προέδρου (Συνέδριο στο εξωτερικό).....	83.210
Διαμονή Προέδρου και Συνδρομή Εταιρείας στο CITRA ...	157.085
Έξοδα ημερίδας 5-3-1999	99.835
Έκδοση «Αρχεακών Νέων»	416.000
Ποικίλα λειτουργικά έξοδα (ΕΛΤΑ, χαρτικά κ.ά.)	115.040
Εξώφληση λογιστού προηγούμενης χρήσης	15.000
Σύνολο	1.014.021

Ενεργητικό	1.719.964
Παθητικό	1.014.021
Υπόλοιπο.....	705.943

Προς μεταφορά στη νέα χρήση, εκ των οποίων μετρητά	165.868
στο βιβλιάριο	540.075
Σύνολο	705.943

Αθήνα 14 Μαρτίου 2000
Η Ταμίας
Μαρία Λ. Πολίτη

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Οικονομικός Απολογισμός
από 1 Ιανουαρίου έως 31 Δεκεμβρίου 1999

Ενεργητικό

Από μεταφορά χρήσης 1998	1.273.458
Συνδρομές μελών	580.000
Πωλήσεις δημοσιευμάτων Ε.Α.Ε.	107.000
Καταχώρηση διαφήμισης	177.000
Επιχορήγηση / Δωρεά ΕΤΕ	180.000
Τόκοι α΄ και β΄ εξαμήνου	49.722
Σύνολο	2.367.180

Παθητικό

Εισφορές σε Διεθνείς Οργανισμούς	93.851
Συμμετοχή Προέδρου σε Συνέδριο CITRA (και συνδρομή Ε.Α.Ε.)	157.085
Έξοδα κινήσεως Προέδρου για το Συνέδριο στο εξωτερικό	83.210
Έξοδα κινήσεως μελών Διοικ. Συμβουλίου στο εσωτερικό	26.600
Έξοδα ημερίδας (5-3-1999) και Γενικής Συνέλευσης (14-3-1999).....	124.518
Δικαιώματα αμφιθεάτρου ΕΙΕ, για ημερίδα (5-3-1999)	177.000
Έξοδα διαμονής (ξενοδοχείο) ομιλητού ημερίδας κ. Kloosterman	99.835
Έκδοση βιβλίου <i>Αρχεία Πολιτικών Κομμάτων</i>	370.240
Λειτουργικά έξοδα (ταχυδρομικά, χαρτικά κ.ά.)	74.200
Αμοιβές λογιστή	30.000
Σύνολο	1.236.539

Ενεργητικό	2.367.180
Παθητικό	1.236.539

Υπόλοιπο προς μεταφορά 1.130.641

Αθήνα 14 Μαρτίου 2000
Η Ταμίας
Μαρία Λ. Πολίτη

**Η ετήσια συνδρομή σας είναι το μοναδικό σταθερό έσοδο
της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας για την κάλυψη
των τρεχουσών και εκτάκτων δαπανών.**

Μην την αμελείτε!

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Στα τέλη Ιανουαρίου είχε προσδιοριστεί η Καταστατική Γενική Συνέλευση, σύμφωνα με την απόφαση της προηγούμενης Γ.Σ. για την αλλαγή ορισμένων διατάξεων του Καταστατικού της Ε.Α.Ε. με στόχο την εναρμόνισή του με τα νέα δεδομένα του χώρου. Δυστυχώς δεν εξασφαλίστηκε η απαιτούμενη αυξημένη παρουσία μελών -όπως προβλέπεται από το καταστατικό- και η συνάντηση

κατέληξε σε μια ανεπίσημη αλλά παραγωγική συζήτηση των είκοσι τριών (23) παρόντων για το καταστατικό αλλά και όλα τα άλλα θέματα που απασχολούν την Ε.Α.Ε.

Αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί η καταστατική συνέλευση την ίδια ημερομηνία με την εκλογοαπολογιστική συνέλευση της 3.3.2001.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Τ.Θ. 76072, 171 01 Ν. ΣΜΥΡΝΗ

Αθήνα, 2 Οκτωβρίου 2000

ΠΡΟΣ: Την ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
Υπόψη κ. Δαφέριμου

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ

1. ΕΘΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
Υπόψη κ. Αποστολάκη
2. ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΣΔΑ κ. Βάσω Παπανδρέου
3. ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΠΘ κ. Πέτρο Ευθυμίου
4. ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΑ ΝΕΑ»,
στήλη *Ο Μικροπολιτικός*

Σχετικά με την επιστολή την οποία σας απηύθυνε η Ε.Υ.Π., την ύπαρξη της οποίας πληροφορηθήκαμε από τον Τύπο (εφημερίδα «Τα Νέα», φύλλο της 30.9.2000), έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

- Η διαχείριση του αρχείου της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, η οποία ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικών, Διοίκησης και Αποκέντρωσης, διέπεται από τις διατάξεις περί δημόσιου αρχειακού υλικού του Ν. 1946/91 «Γενικά Αρχεία του Κράτους και άλλες διατάξεις».
- Ο Ν.1946/91 καθιστά σαφές ότι η διατήρηση ή καταστροφή δημόσιου αρχειακού υλικού, μετά το πέρας της υπηρεσιακής του χρησιμότητας, είναι αποκλειστική αρμοδιότητα των Γενικών Αρχείων του Κράτους, με τελικό κριτήριο και στόχο τη διάθεση στους μελετητές αρχειακού υλικού που αναφέρεται στην ιστορία και στην πολιτιστική κληρονομιά του ελληνικού έθνους και σε ό,τι έχει σχέση με τη διοικητική, οικονομική και κοινωνική ζωή του ελληνικού κράτους [Ν.1946/91, άρθρο 9 *Σκοπός των Γ.Α.Κ.*, εδάφια α) και β)].
- Ο απόρρητος χαρακτήρας ορισμένων στοιχείων που περιέχονται στο παραπάνω αρχειακό υλικό, διέπεται και διασφαλίζεται από τις περιοριστικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας (άρθρα 2, 42, 43 Ν.1946/91, Ν.1599/86, Ν.2472/97).

Μετά τα παραπάνω, η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία επισημαίνει σε όλους τους εμπλεκόμενους ότι:

- η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων είναι εκ του νόμου αναρμόδια να αποφασίσει για την καταστροφή ή διατήρηση του εν λόγω δημόσιου αρχείου, απόφαση η οποία υπάγεται στη δικαιοδοσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους.
- Είναι σαφές ότι το εν λόγω αρχειακό υλικό περιλαμβάνει πληθώρα πληροφοριών οι οποίες αναφέρονται σε γεγονότα της πρόσφατης ιστορίας του ελληνικού έθνους.
- Είναι αδιανόητο να απαγορευθεί στην ουσία η δυνατότητα πρόσβασης στις παραπάνω πληροφορίες όλων των ενδιαφερομένων, ενέργεια η οποία ουσιαστικά καταργεί τόσο το σκοπό ύπαρξης των Γενικών Αρχείων του Κράτους όσο και το δικαίωμα του πολίτη να έχει πρόσβαση στο δημόσιο αρχειακό υλικό.
- Σε κανένα ευνοούμενο κράτος παγκοσμίως, ο χαρακτηρισμός εγγράφων ως απορρήτων ή ευαίσθητου προσωπικού χαρακτήρα δεν σημαίνει την απαγόρευση πρόσβασης για απροσδιόριστο χρόνο και πολύ περισσότερο την καταστροφή τους.
- Πρέπει άμεσα να διευθετηθεί νομοθετικά το θέμα της διάρκειας χαρακτηρισμού αρχειακού υλικού ως απορρήτου από όλες τις υπηρεσίες της δημόσιας διοίκησης. Το νομοθετικό κενό έχει οδηγήσει στην καταστροφή τεράστιου όγκου τεκμηρίων στην ιστορία του ελληνικού κράτους, με πιο πρόσφατο -γνωστό- παράδειγμα, την παράνομη καταστροφή ίδιας κατηγορίας υλικού το 1989.

Η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, εκφράζοντας τις απόψεις τόσο των αρχειακών όσο και των ιστορικών-ερευνητών μελών της, καταθέτει την έντονη ανησυχία και αντίθεσή της για τις ακολουθούμενες διαδικασίες και καλεί όλους τους εμπλεκόμενους να επανεξετάσουν το ζήτημα πριν προκληθούν για μία ακόμη φορά ανεπανόρθωτες καταστροφές στον αρχειακό πλούτο και τις ιστορικές πηγές της χώρας.

Για το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε.

Η Πρόεδρος
Αμαλία Παππά

Ο Γραμματέας
Νέστωρ Μπαμίδης

**ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ**

Στις 18 Μαρτίου 2000 πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα και στην αίθουσα της Ο.Τ.Ο.Ε. ημερίδα που οργάνωσε η Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία με θέμα «Σχέδιο Καποδίστριας και διαχείριση δημοτικών αρχείων». Το πρόγραμμα της ημερίδας είχε ως εξής:

- Χρήστος Λούκος, καθηγητής Τμήματος Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης: «Δημοτικά αρχεία: από τη διάσωση και την ταξινόμηση στην ιστορική τους αξιοποίηση».
- Ελευθέριος Σκιαδάς, δημοσιογράφος - συγγραφέας: «Η φιλοσοφία των διοικητικών μεταρρυθμίσεων του 1833, 1912 και 1997».
- Κάλλια Χατζηγιάννη, αρχειονόμος - προϊσταμένη των Γ.Α.Κ. - Αρχείων Ν. Ευβοίας: «Οργάνωση και διαχείριση των δημοτικών αρχείων στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 2539/1997».
- Νάσια Γιακωβάκη, ιστορικός - εκπαιδευτικός: «Δημοτικά αρχεία και νόμος 2539/1997: περιπλοκή ή απλοποίηση μιας εκκρεμότητας;».
- Άγγελος Χάγιος, εκπρόσωπος της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης: «Η οργάνωση και μηχανοργάνωση των ΟΤΑ και οι συνέπειες της εφαρμογής του νόμου για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση».
- Δήμητρα Μπερτόλη, διοικητικός επιστήμων, υπάλληλος Δήμου Αυλώνας - Λουίζα Δασκαλοπούλου, κοινωνιολόγος, υπάλληλος Δήμου Ταμυνένων - Μυρσίνη Μανδηλαρά, υπάλληλος Δήμου Σκύρου: «Δημοτικά αρχεία και ν. 2539/1997: βήματα στην πράξη».

Με βάση την εμπειρία της διάσωσης και ταξινόμησης του δημοτικού αρχείου της Ερμούπολης, η εισήγηση του Χρήστου Λούκου επικεντρώθηκε στη σημασία των δημοτικών αρχείων για την ιστορική έρευνα. Ο κ. Λούκος, τόνισε ότι, δεδομένου του ουσιαστικού ρόλου της δημοτικής αρχής κατά το 19ο αιώνα σε όλες σχεδόν τις κοινωνικές δραστηριότητες, τα δημοτικά αρχεία περιέχουν μαρτυρίες για μια γενικότερη και πολύπλευρη θεώρηση της πόλης ή της κοινότητας στην οποία αναφέρονται, καθώς και συνεχές ομοειδές υλικό που επιτρέπει την ανίχνευση φαινομένων μεγαλύτερης διάρκειας, αναφέρθηκε δε σε τομείς της έρευνας και θέματα για την προσέγγιση των οποίων το υλικό των δημοτικών αρχείων μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμο. Ανάμεσά τους, το ζήτημα του κράτους και των σχέσεών του με τους πολίτες, ιδιαίτερα στη μορφή κέντρο-επαρχία. Πρόκειται για ένα μεγάλο θέμα, για την ανίχνευση του οποίου η συμβολή του δημοτικού αρχείου έχει ιδιαίτερη βαρύτητα.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της διοικητικής δομής και εξέλιξης των ΟΤΑ (1833-1997) ανέπτυξε ο κ. Ελευθέριος Σκιαδάς, τονίζοντας ότι το 1833 θεμελιώθηκε ένα σύστημα -ενιαίο και αποδοτικό- με σκοπό τη δημιουργία αποτελεσματικότερων φορέων. Το σύστημα μεταβίβαζε στους Δήμους νομικές αρμοδιότητες, ώστε να αντιμετωπίζουν επαρκώς τις τοπικές υποθέσεις. Στη συνέχεια, ο κ. Σκιαδάς αναφέρθηκε στη δεύτερη μεγάλη διοικητική μεταρρύθμιση του 1912, με την οποία επιδιώχθηκε αφενός η

συγκράτηση του πληθυσμού και αφετέρου η αυτοεξυπηρέτησή του. Η συγκρότηση του σύγχρονου αστικού κράτους και η ενδυνάμωση του κεντρικού πολιτικού συστήματος, κεντρικοί στόχοι της πολιτικής του Ελευθερίου Βενιζέλου, θεωρήθηκε ότι θα επιτευχθούν μέσω της αποδυνάμωσης των τοπικών κέντρων εξουσίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι κοινότητες, ιδιαίτερα οι ορεινές, απέκτησαν ως κύρια χαρακτηριστικά τους την «αναπηρία» και την «αυπαρξία». Η ερήμωσή τους, κατέληξε ο κ. Σκιαδάς, απασχόλησε το νομοθέτη και το 1833 και το 1997: οι λόγοι μπορεί να ήταν διαφορετικοί, αποτέλεσαν όμως ένα από τα βασικά κίνητρα που κατηύθυναν όσους συνέβαλαν στη διαμόρφωση της ελληνικής νομοθεσίας.

Η κυρία Κάλλια Χατζηγιάννη αναφέρθηκε καταρχάς στο γεγονός ότι οι νέοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ως καθολικοί διάδοχοι των καταργουμένων Δήμων και Κοινοτήτων, κληρονομούν και τα αρχεία τους, ένα μέρος των οποίων παραμένει ενεργό, πράγμα που κάνει ιδιαίτερα επιτακτική την ανάγκη της οργάνωσης των αρχείων αυτών στο χώρο παραγωγής τους, με άξονα τη διασφάλιση, διατήρηση και διαχείριση του αρχειακού υλικού, τόσο για τις ανάγκες της διοίκησης, όσο και για τις ανάγκες της έρευνας. Επεσήμανε ότι προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα, όπως δημιουργία αρχειακής υπηρεσίας στους μεγάλους ΟΤΑ και ορισμός υπευθύνου αρχείου στους υπολοίπους, διοργάνωση σεμιναρίων για την επιμόρφωση των δημοτικών υπαλλήλων, αξιοποίηση των νέων επιστημόνων που στελέχωναν τους ΟΤΑ κλπ. Στη συνέχεια έθιξε τα ζητήματα του θεματολογίου των αρχείων των Δήμων και του ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου που, με μικρές παρεμβάσεις στο λογισμικό, προσφέρει τη δυνατότητα δημιουργίας συνοπτικών, αλλά και αναλυτικών ευρετηρίων και μπορεί να αυτοματοποιήσει τη διαδικασία της εκκαθάρισης για τη διοίκηση. Ιδιαίτερη θέση στην εισήγηση είχε το ζήτημα της μηχανοργάνωσης των Δήμων και της τύχης των ηλεκτρονικών αρχείων. Επισημάνθηκε ο πολύπλοκος χαρακτήρας του προβλήματος και ο κίνδυνος απώλειας ενός ευρύτατου φάσματος πληροφοριών που δεν θα είναι ανακτήσιμες, αν δεν υπάρξει σχετική μέριμνα. Αναφορά έγινε επίσης στο θέμα της πρόσβασης στα αρχεία, με την επισήμανση ότι είναι άμεση η ανάγκη κωδικοποίησης της νομοθεσίας περί απορρήτου και περί περιορισμών πρόσβασης και ότι υπάρχει κίνδυνος ενίσχυσης της αδιαφάνειας στο όνομα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δεδομένου μάλιστα ότι η σχετική νομοθεσία (πλην του νόμου των Γ.Α.Κ.) προσεγγίζει το θέμα μόνο από τη σκοπιά της διοίκησης και όχι της έρευνας. Τέλος, η κυρία Χατζηγιάννη πρότεινε τη συγκρότηση μιας ομάδας εργασίας (όπου θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των Γ.Α.Κ., της Ε.Α.Ε., της κοινότητας των ερευνητών, τεχνικών και επιστημονικών φορέων) και η οποία θα έχει ως αντικείμενό της την προβολή της ευρύτερης σημασίας των αρχείων των ΟΤΑ με ποικίλους τρόπους, όπως εκθέσεις αρχειακού υλικού, οπτικοακουστικές παρουσιάσεις και εφαρμογές πολυμέσων, στο πλαίσιο ενός προγράμματος φιλόδοξου μεν απολύτως εφικτού δε, δεδομένων των μέσων που προσφέρει σήμερα η τεχνολογία, καθώς

και του εξοπλισμού και της σχετικής εμπειρίας που διαθέτουν ορισμένες αρχειακές υπηρεσίες.

Η κυρία Νάσια Γιακωβάκη, ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι με τον «Καποδίστρια», τις συνενώσεις των ΟΤΑ και τη δραστική μείωση του αριθμού τους κλείνει ο κύκλος της διοικητικής ζωής των κοινοτήτων, έθεσε το ερώτημα τι θα γίνουν πλέον τα ανενεργά αρχεία των κοινοτήτων. Σημείωσε ότι, αν ληφθεί υπόψη το γενικότερο έλλειμμα ως προς τη διαφύλαξη του δημόσιου αρχειακού πλούτου και το γεγονός ότι η εθνική μας παράδοση είναι παράδοση αδιαφορίας για την προστασία των αρχείων δεν έχει δε καμφθεί ούτε από τα εκσυγχρονιστικά ρεύματα ούτε από το κλίμα περί προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, είναι απολύτως δικαιολογημένη η έντονη ανησυχία για μια επικείμενη μεγάλη κλίμακας καταστροφή αρχειακών τεκμηρίων της ελληνικής αυτοδιοίκησης. Αυτή η καταστροφή θα ισοδυναμούσε με την απώλεια πλήθους συντεταγμένων πληροφοριών, συχνά μοναδικών, για την ελληνική κοινωνία του 20ού αιώνα, ικανών να υποστηρίξουν την έρευνα σε πολλά της πεδία: ιστορική δημογραφία, τοπική ιστορία, κοινωνική και οικονομική ιστορία, ιστορία της ίδιας της αυτοδιοίκησης. Από την άλλη, η μεγάλη διοικητική αλλαγή που ο «Καποδίστριας» επιφέρει θα μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, να εγκαινιάσει μια συστηματική, εξορθολογισμένη πολιτική στον τομέα των αρχείων. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, κατέληξε η κυρία Γιακωβάκη, ένας άμεσης προτεραιότητας στόχος θα μπορούσε να είναι η προστασία των αρχείων των σχετικά ολιγάριθμων τέως δήμων (1830-1912).

Ο κ. Άγγελος Χάγιος αναφέρθηκε στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων οργάνωσης και μηχανοργάνωσης των ΟΤΑ του ν. 2539/1997. Ειδικότερα παρουσίασε τις υπηρεσιακές δομές, τη στελέχωση που προβλέπεται από τους οργανισμούς εσωτερικής υπηρεσίας, καθώς και την οργάνωση του μηχανογραφικού συστήματος των ΟΤΑ. Ο κ. Χάγιος επεσήμανε ότι το συμπέρασμα που προκύπτει από την εφαρμογή αυτών των συστημάτων είναι ότι δημιουργούνται νέες δυνατότητες διαχείρισης των αρχείων των ΟΤΑ, με την ανάθεση συγκεκριμένων καθηκόντων σε δημοτικούς υπαλλήλους, την επιμόρφωσή τους, την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών κλπ. Τόνισε επίσης της αναγκαιότητα σχεδιασμού και υλοποίησης ενός νέου, σύγχρονου ενιαίου συστήμα-

τος τήρησης των αρχείων των ΟΤΑ, το οποίο μπορεί να προκύψει από τη συνεργασία των αρμόδιων κρατικών φορέων -αρχειακών υπηρεσιών και υπουργείου Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης-, καθώς και επιστημονικοτεχνικών φορέων, όπως η Ε.Ε.Τ.Α.Α. Τέλος, πρότεινε την εφαρμογή ενός προγράμματος ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης αιρετών και υπηρεσιακών στελεχών, σημειώνοντας ότι είναι μεγάλης σημασίας η συνεργασία των τοπικών ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων με τις κατά τόπους αρχειακές υπηρεσίες και τα επιστημονικά τους στελέχη.

Οι κυρίες Μπερτόλη και Δασκαλοπούλου είναι από τους επιστήμονες που παρακολούθησαν το πρόγραμμα κατάρτισης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας αποφοίτων ΑΕΙ και ΤΕΙ σε θέματα τοπικής ανάπτυξης και αυτοδιοίκησης που υλοποιήθηκε σε όλη τη χώρα και στην Εύβοια. Σήμερα υπηρετούν στους Δήμους Αυλώνας και Ταμυνέων ως δημοτικοί υπάλληλοι και είναι, μαζί με τους άλλους επιστήμονες που παρακολούθησαν το πρόγραμμα, υπάλληλοι-σύνδεσμοι μεταξύ των Αρχείων Ν. Ευβοίας και των ΟΤΑ του νομού. Αναφέρθηκαν καταρχάς στο μάθημα για την οργάνωση και διαχείριση των δημοτικών αρχείων που παρακολούθησαν στο πλαίσιο του προγράμματος και στην πρακτική που πραγματοποίησαν στα Γ.Α.Κ. Ευβοίας. Επεσήμαναν τα προβλήματα οργάνωσης των νέων Δήμων γενικά και σε ό,τι αφορά την κατάσταση των αρχείων τους ειδικότερα. Περιέγραψαν την συνήθως κακή -πλην εξαιρέσεων- κατάσταση των ημιενεργών και ανενεργών, αλλά μερικές φορές και των τρεχόντων αρχείων των ΟΤΑ και τόνισαν την ανάγκη επιμόρφωσης των υπαλλήλων σε θέματα οργάνωσης και διαχείρισης αρχείου, εκσυγχρονισμού των θεματολογίων των αρχείων του Δήμου και συνολικότερης μέριμνας της διοίκησης, τόσο για τα τρέχοντα, όσο και για τα ανενεργά αρχεία των ΟΤΑ. Η κυρία Μυρσίνη Μανδηλαρά μετέφερε την πολύχρονη εμπειρία που έχει αποκομίσει ως υπεύθυνη του αρχείου του Δήμου Σκύρου, ενός αρχείου καλά οργανωμένου, και αναφέρθηκε σε σειρά περιπτώσεων αξιοποίησης των δημοτικών αρχείων (τρεχόντων και ανενεργών), τόσο για τις ανάγκες της διοίκησης όσο και για αυτές της έρευνας.

Κάλλια Χατζηγιάννη

ΑΡΧΕΙΑΚΑ

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Η ανάγκη της δια βίου επαγγελματικής μας επιμόρφωσης

Εισαγωγή

Στην εποχή μας, το επάγγελμα του αρχειονόμου αντιμετωπίζει κι αυτό τις επιπτώσεις του δομικού μετασχηματισμού των κοινωνιών που έχει επιβάλει η επανάσταση της πληροφορικής σε ολόκληρο σχεδόν τον πλανήτη.

Τα τελευταία δέκα τουλάχιστον χρόνια ο παραδοσιακός ρόλος μας αλλάζει καθημερινά: από εγγυητές της διατήρησης της συλλογικής μνήμης, βαθμιαία μετεξελισσόμαστε σε διαχειριστές ποικίλων υποστρωμάτων τεκμηρίων ή νέων πολύπλοκων συστημάτων πληροφοριών, ενώ αυξάνονται οι ευθύνες μας στη διάσωση και διατήρηση στο διηνεκές των σύγχρονων ηλεκτρονικών, ευπαθών, αρχείων¹.

Ταυτόχρονα, η ραγδαία ανάπτυξη των επικοινωνιών, η παγκοσμιοποίηση, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και το Internet, οι νέοι τρόποι διαχείρισης, πρόσβασης και αξιοποίησης της πληροφορίας, προβάλλουν έντονη την ανάγκη σχολαστικής τυποποίησης ορισμένων επαγγελματικών πεδίων, όπως είναι π.χ. η κατάρτιση εργαλείων έρευνας και η αρχειακή περιγραφή.

Έτσι ο αρχειονόμος εμπλέκεται στην καθημερινή δίνη των τεχνολογιών αιχμής, αναγκασμένος να παρακολουθεί στενά αφενός την εξέλιξη πολύπλοκων συστημάτων και συσκευών όπου εναποθηκεύεται η πληροφορία, και αφετέρου να ικανοποιεί τις πολλαπλές ανάγκες της σύγχρονης έρευνας, προσαρμόζοντας τη γενική αρχειακή θεωρία, τα επαγγελματικά ήθη και την εργασία του στα νέα δεδομένα. Διαχειριστική ικανότητα, ιστορική παιδεία, εξειδίκευση, γλωσσομάθεια, αυξημένη προσαρμοστικότητα και εξοικείωση με τις λειτουργίες της σύγχρονης τεχνολογίας αποτελούν πλέον τα πιο δημοφιλή χαρακτηριστικά του επαγγέλματος.

Όσο όμως αυτή η εργασία, εξαιτίας των καταλυτικών αλλαγών που συντελούνται στην τεχνολογία, εμφανίζεται όλο και πιο δικτυωμένη και περίπλοκη, τόσο αυξάνονται οι ανάγκες της επαγγελματικής επιμόρφωσης και της δια βίου εκπαίδευσης².

Δεν πρέπει βεβαίως να υποτιμάμε τις μεγάλες δυνατότητες ενημέρωσης σχετικά με εκπαιδευτικά θέματα που έχουν στην εποχή μας οι περισσότεροι αρχειακοί υπάλληλοι, συντηρητές, ή διαχειριστές σύγχρονων αρχείων, είτε «διαδικτυωμένοι»³, είτε με την πληροφόρηση που τους παρέχει η ιδιότητα του μέλους διεθνών οργανισμών, όπως του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων, ή ξένων Αρχειακών Εταιρειών, ακόμη η μελέτη έγκυρων εκδόσεων ή αρχειακών περιοδικών. Δυστυχώς λίγοι Έλληνες αρχειονόμοι αξιοποιούν αυτές τις σημαντικές ευκαιρίες αυτομόρφωσης, λόγω απουσίας στοιχειώδους υποδομής και πόρων σε πολλά από τα -δημόσια κυρίως- Αρχεία μας.

1. Τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και η αρχειακή εκπαίδευση/κατάρτιση στη χώρα μας

Στις ανεπτυγμένες δυτικές κοινωνίες η δια βίου εκπαίδευση και η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση των ενηλίκων αποτελούν από χρόνια μέρος της εκπαιδευτικής τους κουλτούρας και καθιερωμένο δικαίωμα των εργαζομένων που συνδυάζεται με ειδικές εκπαιδευτικές άδειες μετ' αποδοχών, ενώ από το 1989 ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τα Κοινωνικά και Εργασιακά Δικαιώματα υπογραμμίζει τη δυνατότητα ίσων ευκαιριών στην επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνδυασμένη με τη διατήρηση της απασχόλησης και την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Στην Ελλάδα οι παραπάνω θεσμοί άρχισαν να αναπτύσσονται με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση στα τέλη της δεκαετίας του '80. Με εργαλεία τα γνωστά κοινοτικά προγράμματα δράσης Socrates (για την εκπαίδευση) και Leonardo Da Vinci (για την κατάρτιση), απορροφήθηκαν μέχρι σήμερα σημαντικοί πόροι. Εντούτοις, στη χώρα μας το περιεχόμενο της δια βίου κατάρτισης παραμένει ακόμη αρκετά ασαφές και συγκεχυμένο, χωρίς να εντάσσεται στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανάπτυξη και την αξιοποίηση του «ανθρώπινου κεφαλαίου». Παράλληλα τα αποτελέσματα των δράσεων που υλοποιήθηκαν μέχρι σήμερα κρίνονται πενιχρά, όσον αφορά τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής

1 Στις αλλαγές αυτές προσαρμόστηκε σταδιακά και η αρχειακή εκπαίδευση. Το 1988, ο σημαντικότερος διεθνής οργανισμός για τα αρχεία, το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων, Δ.Σ.Α. (International Council on Archives, I.C.A.), αμέφωσε τον ετήσιο τόμο του περιοδ. *Archivum* (vol. XXXIV) στην επαγγελματική αρχειακή εκπαίδευση («*Professional Training of Archivists*»), με σημαντικές συμβολές των ειδικών M. Cook, C. Couture, B. Delmas, F. Evans, E. Lodolini, P. Rastas κ.ά., ενώ τον επόμενο χρόνο εξέδωσε τα Πρακτικά της Α' Διεθνούς Συνάντησης για την αρχειακή εκπαίδευση και κατάρτιση, («*Proceedings of the First International Colloquium on Archival Education and Training*», Studies 4, Paris, August 1988), μιας πρωτοβουλίας του γνωστού καθηγητή της Ecole des Chartes του Παρισιού Bruno Delmas. Ένας πλούσιος προβληματισμός για το προφίλ και την επαγγελματική μόρφωση του σύγχρονου αρχειονόμου κατατέθηκε επίσης στο Ευρωπαϊκό Συμπόσιο του Maastricht, με τίτλο «Αρχεία και Ευρώπη χωρίς σύνορα», τον Οκτώβριο του 1991, τα πρακτικά του οποίου δημοσιεύθηκαν στο εξεμηνιαίο περιοδικό του Δ.Σ.Α. *Janus* (1992.2).

2 Πρβλ. τους προβληματισμούς για την αρχειακή εκπαίδευση που ανέπτυξαν σε πρόσφατο σχεπικά τεύχος του περιοδικού του Δ.Σ.Α. *Janus* (1999.1) ο Σουηδός Torbjörn Kjölstand («Evaluation processes in archival science and education», σελ. 116-132) και η Αυστραλή Ann Pederson («Harnessing diversity: strengthening professional education through collaboration and planning», σελ. 133-141).

3 Δεν χρειάζεται, πιστεύω, ιδιαίτερη επιχειρηματολογία ότι το Internet προσφέρει σήμερα τεράστιες ευκαιρίες επαγγελματικής πληροφόρησης στα σχεπικά θέματα: ηλεκτρονικές σελίδες, οδηγίες και εργαλεία, οδηγούς σπουδών, πρακτικά συνεδρίων, καταλόγους διαλόγων κλπ. Βλέπε π.χ. τη σελίδα του Richard Cox: «Resources for Archival & Records Management Studies: Readings & web sites» (<http://www2.sis.pitt.edu/~rcox/RESOURCESPreface.htm>) ή τον κατάλογο διαλόγου των Αμερικανών αρχειονόμων «Archives & Archivists LISTSERV» (listserv@listserv.muohio.edu).

οικονομίας, την καταπολέμηση της ανεργίας και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού⁴.

Από τα παραπάνω τεράστια κονδύλια ελάχιστα ωφελήθηκε, απ' ό,τι είμαι σε θέση να γνωρίζω, ο επαγγελματικός μας κλάδος, η αρχαιική εκπαίδευση, η ελληνική αρχαιονομία γενικότερα.

Εν τω μεταξύ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθιέρωσε το 1996 ως «Ευρωπαϊκό έτος της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης»⁵, με στόχο την ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής οικονομίας, την κοινωνική σταθερότητα και τη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης, ενώ τον επόμενο χρόνο η Κομισιόν στη διακήρυξη της «Για μία Ευρώπη της γνώσης» (12.11.1997), πρότεινε για την πενταετή περίοδο 2000-2004 έξι κύριες κατηγορίες μέτρων:

- 1) πραγματική κινητικότητα των φυσικών προσώπων που διανύουν περίοδο κατάρτισης,
- 2) εικονική κινητικότητα και διάφορες μεθόδους χρήσης των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας & επικοινωνίας,
- 3) ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο,
- 4) προώθηση των γλωσσικών και πολιτιστικών δεξιοτήτων,
- 5) ανάπτυξη της καινοτομίας βασισμένης σε πρότυπα και διακρατικές συμπράξεις,
- 6) συνεχής βελτίωση των κοινοτικών όρων για πολιτικές & συστήματα εκπαίδευσης/ κατάρτισης.

Σ' αυτή την προοπτική φαίνεται να κινούνται και οι σημερινές κυβερνητικές επιλογές για την ισότιμη συμμετοχή της Ελλάδας στην κοινωνία της πληροφορίας⁶. Όμως, γενικά σημειώνονται μεγάλες καθυστερήσεις στην υλοποίηση των σχετικών προγραμμάτων, ενώ τα αρχεία και η αρχαιική εκπαίδευση παρουσιάζουν ακόμη σοβαρότερα προβλήματα.

Αλήθεια, πόσο έτοιμη είναι η χώρα μας, ή εμείς ως επαγγελματικός κλάδος, να ανταποκριθούμε στις προκλήσεις της «κοινωνίας της γνώσης», όταν σε άλλες χώρες επισυμβαίνουν κοσμογονικές αλλαγές και εμείς εξακολουθούμε να δουλεύουμε με τα πατροπαράδοτα, παραδοσιακά εργαλεία ή αναζητούμε ακόμη ένα κτήριο να στεγάσουμε τα κρατικά μας αρχεία;

Η έλλειψη συνολικής στρατηγικής και οράματος με μαθηματική ακρίβεια μας καταδικάζει στο περιθώριο του ευρωπαϊκού και παγκόσμιου αρχαιικού γίγνεσθαι.

Η Ελλάδα λάμπει με την απουσία της από μεγάλα Ευρωπαϊκά Προγράμματα υποδομής για τα αρχεία, εκεί μάλιστα που χώρες σαν τη γειτονική μας Τουρκία, δείχνουν αυξημένο ενδιαφέρον και πρωτόγνωρη κινητικότητα.

Για τους λόγους αυτούς προβάλλει σήμερα επιτακτική η ανάγκη της τακτικής, δια βίου επιμόρφωσης των στελεχών και των λοιπών εργαζομένων στα αρχεία. Μάλιστα η δική μας εθνική ιδιαιτερότητα έχει να αντιμετωπίσει ακόμη πρόσθετα προβλήματα στην οργάνωση των αρχείων, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση: τη χρόνια αδιαφορία της πολιτείας, την έλλειψη αξιολογής

αρχαιικής παράδοσης και εξειδίκευσης, αφού μέχρι τώρα οι εργαζόμενοι στα αρχεία προέρχονται από άλλους επιστημονικούς κλάδους, τα ανεπαρκή και ατελέσφορα προγράμματα σπουδών των ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μας.

Ειδικά για το τελευταίο, έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε ότι τα μαθήματα στη μοναδική στη χώρα μας Σχολή Αρχαιονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και ελάχιστα είναι και ουσιαστικά καλύπτουν πολύ μικρό μέρος από τις γνώσεις που πρέπει να διαθέτει σήμερα ο σύγχρονος αρχαιονόμος. Μία απλή σύγκριση με τα εκπαιδευτικά αντικείμενα αντίστοιχων πανεπιστημιακών σχολών του εξωτερικού είναι αρκετή για να μας πείσει.

Πάντως, οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι η Ελληνική Αρχαιική Εταιρεία, σταθμίζοντας την ελληνική αρχαιική ιδιαιτερότητα και αρκετά ενημερωμένη για τις διεθνείς τάσεις στο αρχαιικό επάγγελμα, αντιλήφθηκε εγκαίρως τη σπουδαιότητα της συνεχούς εκπαίδευσης/ επιμόρφωσης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα πρώτα συνέδρια και σεμινάρια που οργάνωσε, η πρώτη έκδοση (Η φυσιογνωμία του αρχαιικού, Αθήνα 1991) που κυκλοφόρησε, η μετάφραση του ξένου έγκυρου εγχειριδίου Keeping Archives που ετοίμασε, οι προτεραιότητες και οι θέσεις που επεξεργάστηκε. Η προσπάθεια δεν είχε πάντοτε την ίδια ποιότητα ή ένταση, ίσως γιατί το εγχώριο δυναμικό ήταν ισχνό και η πολιτεία σχεδόν απείχε, ή γιατί δεν αξιοποιήθηκε δημιουργικά όλη η ξένη εμπειρία και δεν επιτεύχθηκε οργανικό δέσιμο της Εταιρείας με την επίσημη αρχαιική εκπαιδευτική πολιτική που ασκούν τα αρμόδια εκπαιδευτικά μας ιδρύματα. Αλήθεια, τόσο δύσκολο είναι, αφού οι περισσότεροι διδάσκοντες στα τμήματα αρχαιονομίας των Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι. είναι μέλη της Ε.Α.Ε., να οργανωθούν από κοινού με την Εταιρεία ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών (προπτυχιακά, μεταπτυχιακά, επιμορφωτικά) που θα ανταποκρίνονται στις σημερινές απαιτήσεις του επαγγέλματος;

2. Προτάσεις-σχέδια για το μέλλον της επαγγελματικής μας εκπαίδευσης/κατάρτισης

Οι σκέψεις και οι προτάσεις που ακολουθούν αφορούν κυρίως τις δραστηριότητες και πρωτοβουλίες που πρέπει κατά τη γνώμη μας να αναλάβει η Ελληνική Αρχαιική Εταιρεία για θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, ως ο αναντικατάστατος επιστημονικός φορέας των Ελλήνων αρχαιονόμων.

Η Εταιρεία οφείλει να ανταποκριθεί στις προκλήσεις των καιρών και στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται για το αρχαιικό επάγγελμα. Να οριοθετήσει εκ νέου τη στρατηγική της αξιοποιώντας όλα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα (αρχαιικούς φορείς, ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, επιστημονικές ενώσεις, πολιτιστικά-ερευνητικά ιδρύματα) και όλες τις μορφές μετάδοσης της γνώσης (διδασκαλία -παραδοσιακή ή από απόσταση-,

4 Βλ. πρόσφατη έκδοση της Γ.Σ.Ε.Ε., αποτέλεσμα έρευνας των επιστημόνων του Ινστιτούτου Εργασίας της Συνομοσπονδίας Σ. Ρομπόλη, Κ. Δημουλά, Β. Γαλατά με τίτλο: *Η δια βίου Επαγγελματική Κατάρτιση στην Ελλάδα*, ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Ε.Ε. - ΑΔΕΔΥ, Αθήνα 1999

5 Απόφαση αρ. 2493/95/ΕΚ Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 23.10.1995.

6 Πρβλ. τις σχετικές κυβερνητικές σελίδες για την κοινωνία της πληροφορίας στο διαδίκτυο, στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.government.gr/.

πρακτική άσκηση, συνέδρια, σεμινάρια, δημοσιεύματα, έντυπα). Πρέπει να επαναδραστηριοποιηθεί η Επιτροπή Επαγγελματικής Επιμόρφωσης, να συσταθεί ad hoc ομάδα έργου που θα ετοιμάσει/επεξεργαστεί ένα πρόγραμμα με προοπτική, αφού διακινήσει ερωτηματολόγια στους συναδέλφους, εκτιμήσει σε βάθος όλες τις παραμέτρους των νέων συνθηκών, μελετήσει αντίστοιχες δραστηριότητες μεγάλων αρχειακών εταιριών του εξωτερικού (Η.Π.Α., Καναδά, Μεγ. Βρετανίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Ιταλίας κ.ά.). Οφείλει τέλος η Ε.Α.Ε. να αναπτύξει, στο μέτρο του δυνατού, και τον θεωρητικό στοχασμό, μέσα από ένα σοβαρό περιοδικό, τον «Αρχειονόμο», που χρόνια έχει αναγγελθεί, αλλά δυστυχώς η πραγματοποίησή του όλο και αμβάλλεται.

Μεγάλη προσοχή πρέπει δοθεί σ' αυτό καθ' αυτό το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών/επιμορφωτικών της δραστηριοτήτων (ποιότητα, χρησιμότητα, αξιοπιστία, αποτελεσματικότητα). Τα σχετικά προγράμματα, η επιλογή και αξιολόγηση των εκπαιδευτών πρέπει να διαμορφωθούν σύμφωνα με τις ανάγκες του υπάρχοντος ανθρώπινου δυναμικού που στελεχώνει τα ελληνικά αρχεία, σε συνεργασία με τα ακαδημαϊκά ιδρύματα αλλά και με το Σωματείο των εργαζομένων στα Γ.Α.Κ. Επανερχεται η μεγάλη ανάγκη ενός σχεδίου εθνικής στρατηγικής για τα αρχεία, που συστατικό μέρος του θα συγκροτεί η εκπαίδευση και η επαγγελματική επιμόρφωση.

Ανάλογα με τα διαθέσιμα οικονομικά μέσα, σε μια τέτοια προσπάθεια που στοχεύει μακροπρόθεσμα, θα μπορούσαν να μετακληθούν στην αρχή και ξένοι ειδικοί για να εκπαιδεύσουν τους δικούς μας εκπαιδευτές, οι οποίοι χρειάζεται πια να διαθέτουν αυξημένα προσόντα και πολλές δεξιότητες για να ανταποκριθούν στους νέους τρόπους διδασκαλίας.

Επαναλαμβάνω: τα αντίστοιχα παραδείγματα των ξένων μεγάλων αρχειακών εταιριών των Αμερικανών, των Βρετανών, των Γάλλων, των Καναδών, των Ολλανδών των Αυστραλών κλπ. αποτελούν μια καλή βάση προβληματισμού, που δεν χρειάζεται βεβαίως να μεταφερθούν μηχανιστικά, αλλά θα προσαρμοστούν στις δικές μας ανάγκες και την ελληνική αρχειακή πραγματικότητα.

Συγκεκριμένα, ένα καλά σχεδιασμένο πρόγραμμα αρχειακής επιμόρφωσης θα πρέπει να προβλέπει *εκπαιδευτικές/επιμορφωτικές* εκδηλώσεις όπως:

- Ολιγομελή επιμορφωτικά σεμινάρια, ποικίλων κύκλων και ταχυτήτων (βασική κατάρτιση νεοεισερχόμενων στο επάγγελμα συναδέλφων, θέματα ειδικού ενδιαφέροντος, προγράμματα επανεκπαίδευσης παλαιών αρχειονόμων), δύο φορές το χρόνο (Ανοιξη και Φθινόπωρο) σε συνεργασία με το Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
- Ημερίδες, συσκέψεις και διαλέξεις σε τακτά χρονικά διαστήματα
- Συνέδρια, κατά προτίμηση σε συνεργασία με το αρμόδιο Υπουργείο (ΥΠ.Ε.Π.Θ.), τους δημόσιους και ιδιωτικούς αρχειακούς φορείς της χώρας, τα ανώτερα και α-

νώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ιδιαίτερα με τις συναφείς σχολές ιστορίας, αρχειονομίας, βιβλιοθηκονομίας κλπ.), Ερευνητικά Κέντρα, τις επιστημονικές ενώσεις των ιστορικών και εκπαιδευτικών. Η πρόσφατη γόνιμη συνεργασία της Εταιρείας με το Πανεπιστήμιο Πειραιώς σε ένα μηνιαίο σεμινάριο αρχειονομίας, αποτελεί ένα ικανοποιητικό παράδειγμα που πρέπει να συνεχιστεί.

- Θα πρέπει επίσης να συμπεριλαμβάνει *εκπαιδευτικές ευκαιρίες* που σχετίζονται με τα *νέα μέσα επικοινωνίας* και τη *σύγχρονη τεχνολογική υποδομή*, λ.χ. οργανωμένα προγράμματα τηλε-εκπαίδευσης, εκπαίδευσης/επιμόρφωσης από απόσταση, με εξειδικευμένα θέματα του επαγγέλματος που βοηθούν αποτελεσματικά τους αρχειονόμους της περιφέρειας, ακόμη και στις πιο απομακρυσμένες ή απομονωμένες περιοχές.

Ως γνωστόν, αρκετά ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Socrates αναπτύσσουν δίκτυα επικοινωνίας και τεκμηρίωσης ή προετοιμάζουν την εκπαίδευση από απόσταση. Δεν έχει τόσο σημασία ότι τα σχέδια και οι δράσεις αυτές βρίσκονται ακόμη σε εμβρυακό ή πειραματικό στάδιο, όσο το ότι άρχισαν τουλάχιστον να κινούνται τα λιμνάζοντα ύδατα.

Ακόμη, η «εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διδασκαλία» (distance education, distance learning⁷), η μετάδοση της γνώσης από απόσταση, αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο του νεοσυσταθέντος στη χώρα μας «Ανοικτού Πανεπιστημίου» (ν. 2552/97), θεσμού με ιστορία στον ανεπτυγμένο κόσμο, ενώ η δια βίου εκπαίδευση είναι στοιχείο της φιλοσοφίας του νέου μας εκπαιδευτικού συστήματος και των περίφημων «Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής» (ΠΣΕ) στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. Επομένως ανοίγεται μία προοπτική, να προτείνουμε προγράμματα κατάρτισης αρχειονόμων ή μεταπτυχιακών σπουδών, να διαμορφώσουμε πολιτικές για τα νέα συστήματα τηλεμάθησης/επιμόρφωσης από απόσταση που εισάγουν οι προαναφερόμενοι νέοι εκπαιδευτικοί θεσμοί, να απαιτήσουμε τη χρησιμοποίηση, χωρίς στενοκεφαλιά και διοικητικούς περιορισμούς, των ίδιων των αρχειακών τεκμηρίων στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων.

Πολλά έχουμε να ωφεληθούμε από τη διεθνή συνεργασία για κοινά εκπαιδευτικά/επιμορφωτικά προγράμματα κατάρτισης με άλλες αρχειακές επαγγελματικές εταιρείες, ακόμη και με ξένα πανεπιστήμια ή αντίστοιχους διεθνείς οργανισμούς. Κρίμα πραγματικά που δεν υλοποιήθηκε η πρωτοβουλία της Εταιρείας των Ιταλών συναδέλφων μας στα 1998-1999 για ένα κοινό, χρηματοδοτούμενο από την Ε.Ε. (πρόγραμμα Leonardo) Σεμινάριο για τη διαχείριση των σύγχρονων αρχείων (Records Management) με το όνομα ETA BETA, στο οποίο θα συμμετείχαμε μαζί άλλους βαλκάνιους και ευρωπαϊούς αρχειονόμους.

Χρειάζονται επίσης, ουσιαστικές πρωτοβουλίες και στη βαλκανική γειτονιά μας. Κοινά συνέδρια ή προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να φέρουν

⁷ Για τη φιλοσοφία, τις στρατηγικές και τις μεθόδους της «εξ αποστάσεως διδασκαλίας» βλ. το αξιόλογο άρθρο του L. Sherry: «Issues in Distance Learning», περιοδ. *International Journal of Educational Telecommunications*, I, 4 (1996), σελ. 337-367.

πιο κοντά τους αρχειονόμους της ευρύτερης περιοχής μας, κυρίως μέσα από την ανταλλαγή απόψεων, εμπειριών και γνώσεων. Αλήθεια πόσοι από μας αξιοποιούμε την πλούσια εκπαιδευτική πείρα του Διεθνούς Ινστιτούτου Αρχειακής Επιστήμης (International Institute for Archival Science) του Maribor;

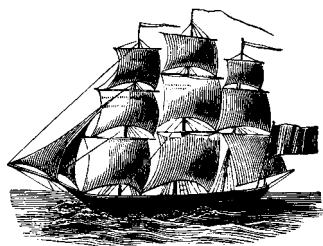
Όσον αφορά την εξασφάλιση πόρων, η Ε.Α.Ε. μαζί με άλλους εκπαιδευτικούς ή αρχειακούς φορείς, πρέπει να διεκδικήσει αποφασιστικά κονδύλια για την αρχειακή επιμόρφωση από το Γ΄ Πακέτο Οικονομικής ενίσχυσης της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2000-2006.

Είναι γνωστό ότι στη δημοσιευμένη *Κατανομή πόρων & εξειδίκευση προτεραιοτήτων του Γ΄ Πακέτου* για τον εγχώριο τομέα ανθρωπίνου δυναμικού έχει εγγραφεί δαπάνη 2.050 δις δρχ., εκ των οποίων 1.100 δις προορίζονται για την εκπαίδευση (με σεβαστό ποσοστό στη δια βίου εκπαίδευση, στην αναβάθμιση της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας) και 950 δις δρχ. γενικά για την κατάρτιση-αποσχόληση. Άλλα 750 δις θα διατεθούν επίσης στην Διατομεακή παρέμβαση για την κοινωνία της πληροφορίας.

Επειδή ο δικός μας επαγγελματικός κλάδος έχει στενή σχέση με όλες αυτές τις δραστηριότητες, δικαιούται να συμπεριληφθεί στη χρηματοδότηση. Χρειάζονται απλώς οι κατάλληλες κινήσεις για να εξασφαλίσουμε τους τόσο απαραίτητους πόρους, που μπορούν να βελτιώσουν αποφασιστικά τη σημερινή κατάσταση, και ένα οργανωμένο σχέδιο απορρόφησης/αξιοποίησής τους. Αρκεί να σκεφθεί κανείς ότι ελάχιστο ποσοστό από τα παραπάνω κονδύλια θα μπορούσαν να αλλάξουν άρδην τη θλιβερή εικόνα των δημοσίων αρχείων μας.

Η προσπάθεια αυτή πρέπει να γίνει τώρα. Οι καιροί ου μενεοί. Οποιαδήποτε καθυστέρηση ή ολιγωρία θα μας στερήσει μία μεγάλη ευκαιρία να ατενίσουμε το επαγγελματικό μας μέλλον με περισσότερη σιγουριά και υπευθυνότητα.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

**ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ
ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
Το παράδειγμα του αρχείου των Τεχνικών Υπηρεσιών
της Εθνικής Τράπεζας**

Γενικά

Πολλές μεγάλες επιχειρήσεις και τράπεζες, που διαθέτουν πλήθος κτηριακών εγκαταστάσεων απαραίτητων για τη λειτουργία τους, πολύ γρήγορα αναγκάστηκαν να δημιουργήσουν ειδική μονάδα (Τεχνικές Υπηρεσίες) επιφορτισμένη με την κατασκευή, επισκευή, επίβλεψη και συντήρηση των κτηριακών εγκαταστάσεών τους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις στις μονάδες αυτές ανατέθηκαν και άλλες αρμοδιότητες, όπως π.χ. στην περίπτωση των Τραπεζών, όπου οι Τεχνικές Υπηρεσίες ανέλαβαν και την τεχνική αξιολόγηση και εκτίμηση των ακινήτων βιομηχανιών, βιοτεχνιών, τεχνικών εταιριών και ιδιωτών για τη χορήγηση δανείων. Σε μία μάλιστα περίπτωση, της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, η διοίκησή της στο Μεσοπόλεμο αποφάσισε να αναθέσει στις Τεχνικές Υπηρεσίες της και την εκπόνηση μελετών για την κατασκευή μεγάλων έργων κοινής ωφέλειας.

Το αρχειακό υλικό των Τεχνικών Υπηρεσιών περιέχει σημαντικά τεκμήρια για την ιστορία κατασκευής των κτηρίων, για την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής τους και για τις εξελισσόμενες στεγαστικές ανάγκες των Τραπεζών και των επιχειρήσεων. Το αρχειακό υλικό των Τεχνικών Υπηρεσιών παρουσιάζει μία πολυμορφία (έγγραφα, σχέδια, φωτογραφίες, μακέτες, δείγματα χρησιμοποιούμενων υλικών όπως π.χ. υφάσματα) και γι' αυτό το λόγο απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις για την επεξεργασία του.

Η επεξεργασία του αρχειακού υλικού των Τεχνικών Υπηρεσιών της Εθνικής Τράπεζας βασίσθηκε στο εγχειρίδιο του Ralph E. Ehrenberg, *Archives & Manuscripts: Maps and Architectural Drawings* εκδ. της Εταιρείας των Αμερικανών Αρχειονόμων, Σικάγο 1982, στο τεύχος του *The American Archivist* volume 59, number 2, spring 1996 και στην έκδοση του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων, *Manuel de traitement des archives d'architecture XIX-XX siècle*, Παρίσι 2000. Επειδή στην Ελλάδα φοβόμαστε ότι έχουν διασωθεί ελάχιστα αρχεία αυτού του είδους, αποφασίσαμε σε πολλές περιπτώσεις να διατηρήσουμε τεκμήρια που κατά τα διεθνή πρότυπα εκκαθαρίζονται.

Ο αρχειονόμος πριν ξεκινήσει τις αρχειονομικές εργασίες εκκαθάρισης, ταξινόμησης και περιγραφής του αρχειακού υλικού των Τεχνικών Υπηρεσιών μιας επιχείρησης ή μιας Τράπεζας θα πρέπει να μελετήσει το σκοπό ίδρυσης και λειτουργίας τους. Στη συνέχεια θα πρέπει να μελετήσει την εξέλιξη του οργανογράμματος των Τεχνικών Υπηρεσιών, που θα τον βοηθήσει να κατανοήσει ποιες λειτουργίες αντανάκλα το αρχειακό υλικό που έχει στα χέρια του και ποιοι είναι οι δημιουργοί του.

Εισαγωγή μέρους του αρχείου των Τεχνικών Υπηρεσιών της Εθνικής Τράπεζας στο Ιστορικό Αρχείο

Το Ιστορικό Αρχείο παρέλαβε από το Γενικό Αρχείο της Τράπεζας το 1998 ένα σημαντικό μέρος του αρχείου των Τεχνικών Υπηρεσιών που φυλάσσονταν στα αρχειοστάσια του κτηρίου της οδού Γ΄ Σεπτεμβρίου 146. Σε αυτό δε συμπεριλαμβάνονταν τα πρωτότυπα σχέδια των κτηρίων που διατηρούνται πάντα στο αρχείο των Τεχνικών Υπηρεσιών όπως επίσης και το αρχείο τεχνικής αξιολόγησης ακινήτων βιομηχανιών, βιοτεχνιών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτών.

Με το άνοιγμα του αρχειακού υλικού και την πρώτη συνοπτική καταγραφή του προέκυψε ότι αφορούσε τουλάχιστον τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες αρχειακού υλικού:

1. Την ανέγερση, επισκευή, διαρρύθμιση και συντήρηση καταστημάτων της Τράπεζας 1906-1947,
2. Τον Οικοδομικό Συνεταιρισμό των Υπαλλήλων της Εθνικής Τράπεζας στη Φιλοθέη 1934-1938,
3. Την Επιτροπή Μελέτης των Πηγών Ενεργείας της Ελλάδος που συστάθηκε το 1942. Στο αρχειακό υλικό, που έφερε τον τίτλο «Λευκός Άνθραξ», εκτός των μελετών για την κατασκευή υδροηλεκτρικών έργων συμπεριλαμβάνονται και άλλες μελέτες που αφορούν γενικότερα την ανασυγκρότηση της Ελλάδας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Πιο συγκεκριμένα, το αρχειακό υλικό αυτό περιλαμβάνει μελέτες για την κατασκευή υδροηλεκτρικών έργων και την αξιοποίηση της ηλεκτρικής ενέργειας (υδροηλεκτρικά έργα 1920-1947, ηλεκτροκίνηση λεωφορείων 1935-1936, 1943-1944, ηλεκτροκίνηση ΣΠΑΠ 1943, ηλεκτρική παραγωγή σιδήρου 1938, ηλεκτρικό ψήσιμο άρτου 1928-1944), για τη ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου 1943-1944, για την ύδρευση της Αθήνας και άλλων πόλεων 1947-1950, για την οδοποιία και τη γεφυροποιία στην Ελλάδα, για το ακτοποϊκό πρόβλημα της χώρας, για την αποξήρανση της λιμνοθάλασσας Μεσολογίου, σκέψεις για τη δημιουργία εργοστασίου αλουμινίου 1931-1935, για τη γεωλογία των πετρελαίων της Αλβανίας, για την εγκατάσταση ραδιοφωνικού σταθμού στην Ελλάδα, κλπ.
4. Το Ιταλο-Ελληνικό Συνδικάτο Μελετών & Εργοληψιών, 1919-1921, που είχε αναλάβει τη χάραξη και την κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Πειραιά-Αυλώνα Αλβανίας.

Στο σημερινό σημείωμα θα παρουσιάσουμε πολύ συνοπτικά τις βασικές κατευθύνσεις επεξεργασίας του αρχειακού υλικού που αφορούν την ανέγερση, διαρρύθμιση, επισκευή και συντήρηση των καταστημάτων της Τράπεζας.

Ταξινόμηση σε υποσειρές του αρχειακού υλικού που αφορά την ανέγερση, διαρρύθμιση, επισκευή και συντήρηση των καταστημάτων της Εθνικής Τράπεζας

Από τη μελέτη του αρχειακού υλικού της κατηγορίας αυτής προέκυψε ότι:

1. Το αρχειακό υλικό των διαφόρων υπηρεσιών που υπήρχαν την εποχή εκείνη, σύμφωνα με τα οργανογράμματα του Τμήματος, ήταν ταξινομημένο κατά υπηρεσία (αρχιτεκτονικής, μηχανολογικής, ηλεκτρολογικής) και

κάθε υπηρεσία διατηρούσε τους φακέλους ταξινομημένους κατά κατάσταση, π.χ. ανέγερση καταστήματος Βαθύ Σάμου, ανέγερση καταστήματος Ζακύνθου, Θεσσαλονίκης, θέρμανση κεντρικού καταστήματος, θέρμανση Βαθύ Σάμου, θέρμανση Ζακύνθου κλπ.

Μετά από εμπειριστατωμένη μελέτη αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε: 1) Ξεχωριστές υποσειρές για κάθε κατάσταση και η κάθε υποσειρά να περιλαμβάνει όλες τις εργασίες που αφορούν το συγκεκριμένο κατάσταση, 2) Ξεχωριστές υποσειρές για κάποιες επιμέρους εργασίες, για τις οποίες υπάρχουν φάκελοι που περιέχουν έγγραφα για περισσότερα του ενός καταστήματα όπως π.χ. η εγκατάσταση τηλεφωνικού κέντρου που αφορά όλα τα καταστήματα μιας περιοχής.

2. Οι φάκελοι περιείχαν μία ποικιλία τεκμηρίων: 1) Αλληλογραφία σχετικά με τις στεγαστικές ανάγκες των καταστημάτων, 2) Αλληλογραφία για την αγορά οικοπέδου ή ακινήτου, 3) Μελέτες για την ανέγερση ή αναπαλαίωση κτηρίων 4) Προκηρύξεις διαγωνισμών, 5) Προσφορές, 6) Αναθέσεις, 7) Εργολαβικά, 8) Επιμετρήσεις, 9) Πιστοποιήσεις, 10) Λογαριασμούς, 11) Αποδείξεις αγοράς υλικών και σκευών, 12) Αποδείξεις καταβολής χρημάτων στους εργολάβους, 13) Αποδείξεις και καταστάσεις πληρωμής ημερομισθίων, 14) Αλληλογραφία μεταξύ των υπευθύνων του έργου (επιβλέποντες μηχανικοί και αρχιτέκτονες, κατασκευαστές, εργολάβοι), 15) Αλληλογραφία μεταξύ των Τεχνικών Υπηρεσιών και των δημοσίων αρχών ή ιδιωτών, 16) Φωτογραφίες, 17) Αρχιτεκτονικά σχέδια, 18) Δείγματα υφασμάτων 19) Σκαριφήματα.

Εκκαθάριση αρχειακού υλικού

Για να γίνει δυνατή η αξιολόγηση, επιλογή και εκκαθάριση των φακέλων και των εγγράφων προηγήθηκε:

1. Η ταξινόμησή τους στις δημιουργούμενες υποσειρές, π.χ. Κεντρικό Κατάστημα, Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, Βαθύ Σάμου, κλπ.
2. Η ταξινόμηση των φακέλων κάθε υποσειράς χρονολογικά και θεματικά κατά είδος εργασίας: εκσκαφές, θεμελίωση, σκελετός, κτισίματα, ηλεκτρολογικά, μηχανολογικά, μεταγενέστερες επισκευές κλπ, ώστε να είναι εύκολη η παρακολούθηση της ροής των εργασιών και των προβλημάτων που ανακύπτουν. Η ταξινόμηση αυτή διευκολύνει στη συνέχεια την εκκαθάριση, αφού υπάρχει η δυνατότητα διασταύρωσης των τεκμηρίων φακέλων που αλληλοκαλύπτονται.
3. Η ταξινόμηση των εγγράφων κάθε φακέλου χρονολογικά, με το παλιότερο έγγραφο στην αρχή και το πιο πρόσφατο στο τέλος. Εάν το αρχειακό υλικό είναι ήδη ταξινομημένο σε κάποιες θεματικές ενότητες, η ταξινόμηση αυτή μπορεί να διατηρηθεί.

Η αξιολόγηση, η επιλογή και εκκαθάριση των τεκμηρίων θα γίνει στο στάδιο αυτό. Μετά την εκκαθάριση του αρχειακού υλικού, θα ακολουθήσει πλέον η τελική ταξινόμηση των φακέλων μέσα σε κάθε υποσειρά, η τελική ταξινόμηση των εγγράφων μέσα σε κάθε φάκελο, η οριστική αριθμηση των φακέλων και των εγγράφων και η εισαγωγή των περιγραφικών τους στοιχείων στο σύστημα

Ιστορικών-Αρχειακών Πληροφοριών του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας.

Μετά την οριστική ταξινόμηση του φακέλου οι πρωτότυπες φωτογραφίες αφαιρούνται από το φάκελο, αφού προηγούμενα αναγραφούν στο πίσω μέρος τους όλα τα στοιχεία προέλευσής τους (Αριθμός Αρχείου, Σειράς, Υποσειράς, Φακέλου) και τοποθετούνται στο φωτογραφικό αρχείο. Στη θέση τους στο φάκελο τοποθετείται φωτοαντίγραφο της φωτογραφίας που φέρει τις ενδείξεις πού βρίσκεται η πρωτότυπη φωτογραφία. Η ίδια διαδικασία θα ακολουθηθεί και για τα αρχιτεκτονικά σχέδια, όταν δημιουργηθεί ξεχωριστό αρχείο σχεδίων του Ιστορικού Αρχείου.

Κριτήρια εκκαθάρισης και η εφαρμογή τους στο αρχειακό υλικό που αφορά την ανέγερση και επισκευή των Καταστημάτων της Εθνικής Τράπεζας

Κατά τη διαδικασία εκκαθάρισης του αρχειακού υλικού, ο αρχειονόμος λαμβάνει υπόψη του τα ακόλουθα κριτήρια, πάντα σε συνάρτηση του ενός με το άλλο, καθώς ένα τεκμήριο μπορεί να συνδυάζει ταυτόχρονα πολλά κριτήρια:

Εξωτερικά γνωρίσματα

1. Την παλαιότητα των τεκμηρίων
2. Τη σπανιότητά τους
3. Τον όγκο τους
4. Τη μορφή τους (π.χ. εικαστική σημασία).

Εσωτερικά γνωρίσματα

1. Την πληροφοριακή και αποδεικτική αξία τους.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι όσο πιο παλιό, όσο πιο σπάνιο, είναι ένα τεκμήριο, τόσο πιο επιφυλακτικοί θα είμαστε στην καταστροφή του, έστω και εάν διαθέτει περιορισμένη πληροφοριακή ή αποδεικτική αξία.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση μας καταρχήν αξιολογούμε (προσδιορίζουμε) τη σημασία του κάθε κτηρίου για τη λειτουργία της ίδιας της Τράπεζας, αλλά και γενικότερα τη σημασία του μέσα στην κτηριακή υποδομή της χώρας.

Στην αξιολόγηση αυτή λάβαμε υπόψη μας τα ακόλουθα κριτήρια:

1. Τη σημασία του κτηρίου για τη λειτουργία της Τράπεζας. Το κτήριο π.χ. που στεγάζει τη διοίκηση και το κεντρικό κατάστημα της ΕΤΕ είναι μοναδικό, αποτελεί την καρδιά του συστήματος, πολλές φορές αντανakλά ακόμα και στην όψη του, την ταυτότητα της Τράπεζας. Επίσης το κτήριο των αρχείων στη Γ΄ Σεπτεμβρίου 146 που σχεδιάστηκε ειδικά για τη στέγαση των αρχείων της Τράπεζας κλπ.
2. Εάν είναι ιδιόκτητο
3. Εάν ξεχωρίζει αρχιτεκτονικά και αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της αρχιτεκτονικής μιας συγκεκριμένης εποχής (Στο ερώτημα *ποιος το κρίνει και με ποια κριτήρια*, η απάντηση είναι εμείς αφού θέσουμε κριτήρια και συμβουλευτούμε ειδικούς. Σε κάθε περίπτωση το κτήριο ξεχωρίζει, εάν έχει κριθεί από την πολιτεία διατηρητέο).

Η αξιολόγηση αυτή έχει σημασία, γιατί μας οδηγεί, όπως θα δούμε στη συνέχεια, να διατηρήσουμε ορισμένα επιπλέον τεκμήρια που διαφορετικά θα εκκαθαρίζαμε.

Με βάση τα παραπάνω προαναφερθέντα, θεωρούμε πρωταρχικής σημασίας (με βάση τα κριτήρια της παλαιότητας, τη σημασία του κτηρίου για τις λειτουργίες της Τράπεζας και την αρχιτεκτονική του μορφή) το αρχειακό υλικό που αφορά:

1. Το Κεντρικό Κατάστημα της ΕΤΕ με τις κατά καιρούς επεκτάσεις και επισκευές του.
2. Τα μεγάλα παλαιά Καταστήματα όπως το Κατάστημα Σταδίου (πρώην Κεντρικό Κατάστημα της Τράπεζας Αθηνών), της Θεσσαλονίκης, του Πειραιά, της οδού Γ΄ Σεπτεμβρίου 146, κλπ.
3. Τα καταστήματα μεγάλων επαρχιακών πόλεων, ιδιαίτερα τα κτίσματα του 19ου αιώνα ή τα μεσοπολεμικά διατηρητέα νεοκλασικά.

Αντίθετα, αρχειακό υλικό που αναφέρεται σε μικρές επισκευές, μετατροπές ή συντηρήσεις ιδιοκτητών ή ενοικιαζόμενων ακινήτων μπορεί να εκκαθαρισθεί.

Ειδικότερα

Επιλέγουμε για διατήρηση τα τεκμήρια που αναφέρονται:

1. Στη στέγαση του υποκαταστήματος πριν από την αγορά και ανέγερση ιδιόκτητου κτηρίου
 - 1.1. Αλληλογραφία Διευθυντή Καταστήματος με διοίκηση και Τεχνικές Υπηρεσίες για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σχετικά με τη στέγαση του Καταστήματος.
2. Στην αγορά ακινήτου για την ανέγερση Καταστήματος.
 - 2.1. Αλληλογραφία για την ανάγκη στέγασης του Καταστήματος σε ιδιόκτητο κτήριο
 - 2.2. Προσφορές οικοπέδων από ιδιώτες
 - 2.3. Εκτιμήσεις των μηχανικών για την αξία και τη θέση των προσφερομένων ακινήτων
 - 2.4. Τίτλους ιδιοκτησίας
3. Στην ανάθεση και εκτέλεση της ανέγερσης
 - 3.1. Συγγραφές υποχρεώσεων
 - 3.2. Προσφορές
 - 3.3. Πίνακες συγκρίσεων προσφορών
 - 3.4. Εργολαβικά συμβόλαια
 - 3.5. Πολεοδομικές άδειες
 - 3.6. Στατικές μελέτες
 - 3.7. Προϋπολογισμούς
 - 3.8. Αιτήσεις για παροχή ηλεκτρικού, νερού, σύνδεση με αποχέτευση
 - 3.9. Ανάθεση επιβλέψεων
 - 3.10. Σχέδια (τοπογραφικά, κατόψεις, όψεις, τομές)
 - 3.11. Φωτογραφίες
 - 3.12. Τελικές επιμετρήσεις
 - 3.13. Τελικές πιστοποιήσεις
 - 3.14. Τελικούς λογαριασμούς
 - 3.15. Αλληλογραφία εν γένει
 - 3.16. Προβλήματα μετά την παραλαβή
 - 3.17. Σχέδια λεπτομερειών εσωτερικής διακόσμησης ή επίπλωσης
 - 3.18. Δείγματα υφασμάτων.

Τα τεκμήρια που συνήθως δεν διατηρούνται είναι:

1. Πολλαπλά αντίγραφα εγγράφων
2. Οι επιμέρους ή πρόχειρες πιστοποιήσεις και επιμετρήσεις
3. Εντάλματα πληρωμής
4. Πρόχειρες αποδείξεις
5. Τακτικές εργασίες συντήρησης (βαψίματα, επιδιορθώσεις, κλπ)
6. Τιμολόγια αγοράς υλικών (διατηρούμε δείγματα τιμολογίων που παρουσιάζουν εικαστικό ενδιαφέρον)
7. Ζυγολόγια
8. Ημερήσια φύλλα λειτουργίας μηχανημάτων
9. Οδοιπορικά μηχανικών
10. Εβδομαδιαίες καταστάσεις πληρωμής εργατικών ημερομισθίων
11. Διαβιβαστικά έγγραφα
12. Κενά έντυπα.

Επισημαίνουμε πάντως ότι τα όσα εκθέσαμε παραπάνω αναφέρονται σε μεγάλες κατηγορίες τεκμηρίων και σε γενικά χαρακτηριστικά τους που συναντάμε στο αρχειακό υλικό των Τεχνικών Υπηρεσιών της Εθνικής Τράπεζας και δεν αποτελούν εξαντλητικό κατάλογο με όλα τα είδη των τεκμηρίων που μπορεί να συναντήσουμε. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η ευθύνη της τελικής επιλογής και εκκαθάρισης του αρχειακού υλικού βαρύνει τον Προϊστάμενο του Τμήματος του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας, που έχει την τελική ευθύνη για την επεξεργασία του συγκεκριμένου αρχειακού υλικού, αφού σε όσα αναφέραμε παραπάνω μπορεί να υπάρξουν εξαιρέσεις. Για να γίνουμε κατανοητοί θα αναφέρουμε ορισμένα παραδείγματα που δείχνουν με πόση προσοχή και υπευθυνότητα πρέπει να γίνεται η εκκαθάριση.

Πρώτο παράδειγμα: Στο υλικό του Κεντρικού Καταστήματος της Εθνικής Τράπεζας υπήρχαν και τιμολόγια ξένων οίκων των αρχών του αιώνα που αφορούσαν την αγορά ορισμένων πολύτιμων αντικειμένων για το γραφείο του Διοικητή, τα οποία πιθανόν ακόμα και σήμερα να κοσμούν την Τράπεζα. Θεωρήσαμε ότι τα τιμολόγια αυτά έπρεπε να διατηρηθούν.

Δεύτερο παράδειγμα: Σε πρόχειρο χαρτί υπήρχε χειρόγραφο σκαρίφημα κορνίζας πίνακα και κάποιες παρατηρήσεις του συντάκτη του εγγράφου με περιεχόμενο χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Από την έρευνα προέκυψε ό-

τι ο συντάκτης του συγκεκριμένου εγγράφου ήταν ο γνωστός ζωγράφος Λ. Κογεβίνας. Και στην περίπτωση αυτή θεωρήσαμε ότι το έγγραφο έπρεπε να διατηρηθεί.

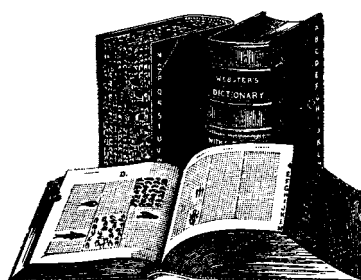
Τρίτο παράδειγμα: Σε φάκελο που περιείχε πολύ αρχειακό υλικό για εκκαθάριση, εντοπίστηκε επιστολή με προσφώνηση: *Στρατηγέ μου*. Η επιστολή αυτή θεωρήθηκε ότι έπρεπε να διατηρηθεί, όχι τόσο για το περιεχόμενό της, όσο γιατί απευθυνόταν στον στρατηγό Βίκτωρα Δούσμανη, που εκείνη την εποχή είχε προσληφθεί από τις Τεχνικές Υπηρεσίες της Τράπεζας ως μηχανικός.

Γενικά, αυτές οι δυσκολίες δεν πρέπει να οδηγούν τους αρχειονόμους να αποφεύγουν τις εκκαθαρίσεις από φόβο μήπως γίνουν λάθη, γιατί με τον τρόπο αυτό επιβαρύνουν το κόστος λειτουργίας του Ιστορικού Αρχείου και μπορεί να οδηγήσουν σε οικονομικό αδιέξοδο όλο το αρχειακό πρόγραμμα με πολύ σοβαρότερες επιπτώσεις.

Από τη μέχρι σήμερα εκκαθάριση του συγκεκριμένου αρχειακού υλικού του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό του αρχειακού υλικού που εκκαθαρίζεται αντιπροσωπεύει το 20% του συνόλου.

Τέλος σημειώνουμε ότι η εκκαθάριση των φακέλων των Τεχνικών Υπηρεσιών της Εθνικής Τράπεζας έγινε με τον ακόλουθο τρόπο: οι αρχειονόμοι που επεξεργάζονται τους φακέλους, όταν φτάσουν στο στάδιο της εκκαθάρισης, ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές που περιγράψαμε πιο πάνω, εντοπίζουν τα τεκμήρια που θεωρούν ότι δεν πρέπει να διατηρηθούν και τα επισημαίνουν χωρίς να τα απομακρύνουν από το φάκελο. Στη συνέχεια ο φάκελος ελέγχεται από τον Προϊστάμενο Υπηρεσίας ο οποίος επισυνάπτει τις δικές του παρατηρήσεις ως προς τις προτάσεις εκκαθάρισης. Η τελική απόφαση για την απομάκρυνση των τεκμηρίων λαμβάνεται σε σύσκεψη στην οποία συμμετέχουν ο αρχειονόμος, υπεύθυνος για την ταξινόμηση της συγκεκριμένης υποσειράς, ο Προϊστάμενος Υπηρεσίας και ο Προϊστάμενος Τμήματος. Στη σύσκεψη ελέγχονται ένα προς ένα τα προτεινόμενα προς εκκαθάριση τεκμήρια και μετά από διεξοδική συζήτηση την τελική απόφαση λαμβάνει ο Προϊστάμενος του Τμήματος. Με αυτόν τον τρόπο συνδυάζεται αρμονικά η εμπειρία, η ειδική γνώση και η αρχειακή εποπτεία, ώστε να αποφευχθούν λάθη στο τόσο σοβαρό θέμα της εκκαθάρισης.

Ν. Παντελάκης

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ

Το 1998, η Πολιτική Γραμματεία του Κόμματος αποφάσισε να προχωρήσει στην οργάνωση του ενεργού της αρχείου.

Ο μεγαλύτερος όγκος των αρχείων του κόμματος φυλάσσεται στους ορόφους και στον υπόγειο χώρο του κτηρίου της πλατείας Κουμουνδούρου (έδρα της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής, της Πολιτικής Γραμματείας, του Οργανωτικού Γραφείου και των περισσότερων τμημάτων) και ένα μικρότερο τμήμα τους, σε κτήριο της οδού Σαρρή (έδρα ορισμένων τμημάτων και των Νομαρχιακών Επιτροπών Α΄ και Β΄ Αθήνας). Παράλληλα, ένας απροσδιόριστος αριθμός φακέλων βρίσκεται στα γραφεία των βουλευτών και των ευρωβουλευτών του κόμματος.

Η αυτοψία που πραγματοποιήθηκε στους χώρους φύλαξης του αρχειακού υλικού ανέδειξε την έλλειψη συστηματικής και ενιαίας μεθόδου τήρησης των αρχείων και την απουσία υπευθύνων επιφορτισμένων με τη συστηματική συγκέντρωση και διαχείρισή τους.

Η υφιστάμενη κατάσταση δεν επέτρεψε την άμεση οργάνωση του ενεργού αρχείου, αλλά μας οδήγησε σε μια μέθοδο προσέγγισης και επεξεργασίας ώστε να είναι δυνατός ο έλεγχος της παραγωγής και της ροής του αρχειακού υλικού.

Με αφετηρία την οργανωτική δομή του ΣΥΝ, επιχειρήθηκε η καταγραφή των αρχείων των οργάνων του κόμματος (Κεντρική Πολιτική Επιτροπή, Πολιτική Γραμματεία, Οργανωτικό Γραφείο) παρακολουθώντας συγχρόνως τις μεταβολές τους¹ από το 1990 έως το 1999.

Συγκροτήθηκαν 85 φάκελοι, στους οποίους περιέχονται 830 υποφάκελοι και καταγράφηκαν συνολικά 8500 έγγραφα με τη χρήση του προγράμματος βάσης δεδομένων Access.

Για κάθε υποφάκελο, ο οποίος αντιστοιχεί στη συνεδρίαση ενός οργάνου, συντάχθηκε χωριστό δελτίο στο οποίο συμπληρώνονται τα εξής πεδία: κωδικός καταγραφής, αριθμός φακέλου, αριθμός υποφακέλου, αύξων αριθμός συνεδρίασης του οργάνου, ημερομηνία πραγματοποίησης της συνεδρίασης, θέματα της ημερήσιας διάταξης, περιεχόμενο και ένδειξη αρχειοθέτησης. Ειδικότερα στο πεδίο του περιεχομένου, καταχωρούνται τα κύρια σημεία του πρακτικού της συνεδρίασης, μνημονεύονται οι βασικές αποφάσεις που καταχωρήθηκαν στα πρακτικά και οι συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν, καταγράφονται και χαρακτηρίζονται ένα προς ένα όλα τα έγγραφα που κατατίθενται σε κάθε συνεδρίαση (εισηγήσεις, προτάσεις, επιστολές, σχέδια αποφάσεων, αποφάσεις κλπ), ακολου-

θώντας ενιαίο και συγκεκριμένο τρόπο καταγραφής, ώστε να διευκολύνεται η θεματική αναζήτηση και η ανάκληση της πληροφορίας. Συντάχθηκε ακολούθως ένα λεπτομερές ευρετήριο (αναλυτικό), του συνόλου των εγγράφων.

Όσον αφορά στα επιμέρους αρχεία των τμημάτων της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής -συνολικά 26- ζητήθηκε από κάθε τμήμα ο ορισμός υπευθύνου, ώστε να είναι δυνατή, με την από κοινού συνεργασία, η απογραφή του αρχειακού υλικού. Για το σκοπό αυτό, συντάχθηκε και διακινήθηκε ερωτηματολόγιο στο οποίο, μεταξύ άλλων, ζητούνταν πληροφορίες σχετικά με τη χρονολογία ίδρυσης του τμήματος, τις ονομασίες που έχει κατά καιρούς λάβει, τα θέματα που χειρίζεται, τον τρόπο τήρησης των αρχείων, τον τρόπο αρχειοθέτησης των εγγράφων (σε παραδοσιακή ή ηλεκτρονική μορφή), τις χρονολογίες που καλύπτουν καθώς και τον όγκο τους.

Από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν, προέκυψε ότι δεν υπάρχει ενιαίος τρόπος τήρησης των αρχείων των τμημάτων, επομένως είναι εξαιρετικά δύσκολη τόσο η πρόσβαση όσο και η διαχείρισή τους.

Η πρότασή μας για τη συγκρότηση Κεντρικού Αρχείου, στο οποίο θα φυλάσσεται το σύνολο του παραχθέντος αρχειακού υλικού και θα εξασφαλίζει την απρόσκοπτη ροή των εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων, δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί από την πλευρά του κόμματος.

Τέλος, στο κτήριο της Βουλής φυλάσσονται τα αρχεία της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΣΥΝ. Το αρχειακό υλικό είναι οργανωμένο σε δύο τμήματα, σύμφωνα με τα αντικείμενα δραστηριοτήτων της Κοινοβουλευτικής Ομάδας: το νομοθετικό έργο και τον κοινοβουλευτικό έλεγχο. Η αυτοψία που πραγματοποιήθηκε στο αρχείο έδειξε ότι δεν υπήρχε λόγος παρέμβασης, αφού τηρείται συστηματικά και είναι δυνατή η άμεση πρόσβαση σε αυτό.

Από την παραπάνω εμπειρία προκύπτει ότι σε ένα κόμμα είναι απαραίτητη η οργάνωση κεντρικού αρχείου σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο και ο ορισμός υπευθύνου για την τήρηση και τη διαχείρισή του, αφού θεωρείται δεδομένη η διαρκώς αυξανόμενη και πολυεπίπεδη παραγωγή αρχείων.

**Αμαλία Παππά
Χριστίνα Μερκούρη**

¹ Η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή διαδέχθηκε την Εκτελεστική Επιτροπή και η Πολιτική Γραμματεία την Εκτελεστική Γραμματεία.

**ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΣΤΗ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ**

Στην ιστορική πόλη της Δημητσάνας, στην κεντρική Πελοπόννησο, οργανώθηκε τον περασμένο Σεπτέμβρη από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος σεμινάριο Παλαιογραφίας. Η ιδέα ήταν του Διοικητή της Τράπεζας κ. Θεόδωρου Β. Καρατζά, ώστε να αναζωογονηθεί η παλαιά πνευματική υπόσταση της πόλης και να αξιοποιηθούν οι θησαυροί της φημισμένης Βιβλιοθήκης της. Σε συνεργασία, λοιπόν, με τον Δήμο Δημητσάνας και με το Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας, υπό τη γενναϊόδωρη σκέπη της Τράπεζας, οργανώθηκε σεμινάριο Παλαιογραφίας από τις 15 ως τις 30 Σεπτεμβρίου 2000, στο οποίο συμμετείχαν 23 μεταπτυχιακοί φοιτητές και φοιτήτριες από την Ελλάδα, την Κύπρο και το εξωτερικό, που είχαν ήδη ασχοληθεί με σχετικά θέματα. Αξίζει να σημειωθεί ιδιαίτερα η δυνατότητα συμμετοχής και ξένων φοιτητών, που μας εντυπωσίασαν με την εκπληκτική ελληνομάθειά τους!

Την έναρξη του σεμιναρίου εκήρυξε ο ίδιος ο Διοικητής κ. Καρατζάς, τονίζοντας την ανάγκη σύνδεσης της Οικονομίας με τον Πολιτισμό, προς όφελος αμφοτέρων, και υπενθυμίζοντας ότι η Εθνική Τράπεζα υπήρξε πρωτοπόρος στην εφαρμογή αυτής της σύζευξης, με την ίδρυση του Μορφωτικού Ιδρύματος από τον τότε Διοικητή Γεώργιο Μαύρο, και αργότερα, στα πλαίσια της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων του Μορφωτικού, με την ίδρυση από τον Λίνο Πολίτη, τότε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου, το οποίο ανέλαβε τώρα την επιστημονική οργάνωση αυτού του πρώτου Σεμιναρίου Παλαιογραφίας στη Δημητσάνα. Πρόθεση της Τράπεζας είναι να επαναληφθεί το εγχείρημα, σε διαφορετική πόλη κάθε χρόνο.

Η Δημητσάνα είχε επιλεγεί, όπως είπαμε ήδη, για την ιστορία της γενικά, αλλά κυρίως για την προσφορά της στην Παιδεία, χάρη στην περίφημη Σχολή και τη Βιβλιοθήκη της. Όμως ορισμένες απροσδόκητες συμπτώσεις έτυχε να δένουν βαθύτερα την πόλη με το Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο, αφού η πρώτη αποστολή του Αρχείου για μικροφωτογράφιση χειρογράφων έγινε στη Βιβλιοθήκη της Δημητσάνας, και επιπλέον ο ιδρυτής του, ο Λίνος Πολίτης, από την πλευρά της μητέρας του καταγόταν από τη Δημητσάνα, όπου και περνούσε αρκετά καλοκαίρια των παιδικών και εφηβικών του χρόνων. «Του κύκλου τα γυρίσματα» ύστερα από τόσα χρόνια έφεραν στην πατρίδα του, ως δασκάλους πια, τα πνευματικά του τέκνα, για να μεταλαμπαδέψουν σε νεώτερα παιδιά τη γνώση που πήραν από εκείνον, που πολλά όφειλε στη μητέρα του, τη μαθήτριά των παλαιών δασκάλων της Δημητσάνας.

Το πρόγραμμα του Σεμιναρίου αποσκοπούσε στην εξοικείωση των συμμετεχόντων (και συμμετεχουσών, εννοείται!) με όλες τις πλευρές της Παλαιογραφίας σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο. Τη διδασκαλία ανέλαβαν οι επιστημονικοί συνεργάτες του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου του ΜΙΕΤ κύριος Αγαμέμνων Τσελίκας και κυρία Μαρία Πολίτη. Τα μαθήματα γίνονταν το πρωί μεν στο αναγνωστήριο της Βιβλιοθήκης, διαρρυθμισμένο κατάλληλα με την ευγενική και πάντα πρόθυμη βοήθεια των βιβλιοθηκονόμων κυριών Μαρίας Καραμήτρου και Σοφίας Σταμίρη και τη συμπαράσταση της Διευθύντριας κυρίας Ιωάννας Γιανναροπούλου. Οι φοιτητές ασχολήθηκαν, κατά πενταμελείς ομάδες, με την πρακτική της σύνταξης καταλόγου επιλεγμένων χειρογράφων, παρόλον ότι υπήρχε ήδη κατάλογος δημοσιευμένος¹, ώστε να γνωρίσουν εις βάθος και να αντιμετωπίσουν στην πράξη όλα τα συναφή θέματα (τρόπος περιγραφής, ποικιλία του περιεχομένου, μεταγραφή των διαφόρων σημειωμάτων, αποτύπωση υδατοσήμων κτλ.). Στο τέλος η κάθε ομάδα ανακοίνωσε τους προβληματισμούς και τα συμπεράσματά της στην ολομέλεια, κι έτσι η εμπειρία ήταν κοινή για όλους.

Το απόγευμα τα μαθήματα γίνονταν σε αίθουσα ξενοδοχείου (κλειστού εκείνη την εποχή), ειδικά διαρρυθμισμένη για την περίπτωση. Εκεί δινόταν η ευκαιρία περισσότερο για θεωρητική ανάπτυξη παλαιογραφικών θεμάτων όπως η εξέλιξη της γραφής, η χρονολόγηση, τα βιβλιογραφικά εργαστήρια κτλ., αλλά παράλληλα και για ενασχόληση με την ιστορία της περιοχής κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας και της Τουρκοκρατίας. Πολύ ενδιαφέρουσες ήταν και οι σχετικές παρουσιάσεις του κ. Andrea Nannetti για το αρχείο της πρώτης Ενετοκρατίας στη Μεθώνη, της κυρίας Antonella Parmeggiani για τις Ασίζες της Πελοποννήσου και του κ. Mettin Berke για τις ονομασίες και την τυπολογία των οθωμανικών εγγράφων.

Το Σεμινάριο στο σύνολό του είχε προσκληθεί από το Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα της ΕΤΒΑ στις εκδηλώσεις που είχε οργανώσει στις 22-24 Σεπτεμβρίου για τα εγκαίνια των μονοπατιών του Λούσιου ποταμού. Έτσι επισκεφθήκαμε το μοναδικό Μουσείο Υδροκίνησης και συμμετείχαμε στην πορεία από την Μονή Φιλοσόφου στην Αρχαία Γόρτυνα, ακολουθώντας τα μονοπάτια του Λούσιου, ακολουθώντας, έστω και για λίγες μόνο ώρες, τα μονοπάτια της Φύσης.

Μαρία Α. Πολίτη

επιστημονική συνεργάτης
Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου
Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης

¹ Τάσος Αθ. Γριτσόπουλος, Κατάλογος των χειρογράφων κωδίκων της Βιβλιοθήκης της Σχολής Δημητσάνης, *Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών* 22 (1952)183-226 και 24 (1954) 230-274.

ΕΝΑ ΑΡΧΕΙΟ ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ
 Το αρχείο της οικογένειας Φιλοσοφοπούλου

Με την ευκαιρία του Σεμιναρίου Παλαιογραφίας, που οργανώθηκε στη Δημητσάνα από το Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας (βλ. σ. 19), το αρχείο κατατέθηκε από την υπογράφουσα, εκ μέρους της οικογένειας, στη Δημόσια Βιβλιοθήκη της Δημητσάνας, όπου και το Ιστορικό Αρχείο Γορτυνίας. Ήταν η καθυστερημένη εκπλήρωση μιας επιθυμίας του Λίνου Πολίτη, που ο ίδιος δεν πρόλαβε να εκτελέσει. Να κατατεθεί δηλαδή το αρχείο στην πόλη καταγωγής του αρχείου, αλλά και του ίδιου, στη μνήμη της μητέρας του Μαρίας Νικολάου Πολίτη, το γένος Φιλοσοπούλου.

Το αρχείο είχε βρει στη Δημητσάνα ο Λίνος Πολίτης το 1926 στο σπίτι της θείας του Κατίγκως Παναγιωτάκη Φιλοσοφοπούλου, όπου σήμερα στεγάζεται η Μητρόπολη. Αργότερα το κατέταξε ο ίδιος και συνέταξε λεπτομερή κατάλογο του περιεχομένου του. Στο Β' Διεθνές Συνέδριο Πελοποννησιακών Σπουδών (Πάτρα 1980) είχε κάνει ανακοίνωση για το αρχείο γενικά και κυρίως για ένα μέρος του, το κατάστιχο δοσοληψιών του Αναγνώστη Νικολάου¹. Από την ανακοίνωση αυτή δανείζομαι στοιχεία της σύντομης περιγραφής που ακολουθεί.

Πρόκειται για μικρό σε έκταση αρχείο που αποτελείται από δικαιοπρακτικά έγγραφα των ετών 1707-1848. Το κύριο σώμα του αρχείου (12 ελληνικά και 11 τουρκικά έγγραφα και το κατάστιχο που προαναφέρθηκε) αναφέρεται στον Αναγνώστη Νικολάου, πάππο της Κατίγκως Φιλοσοφοπούλου, έμπορο που έδρασε στη Σμύρνη και στη Δημητσάνα. Μικρότερο μέρος του αρχείου (5 έγγραφα) αναφέρεται στην οικογένεια Φιλοσοφοπούλου. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται για το προικοσύμφωνο της Παναγιωτάκαινας Τσιχλόνυφης (δηλ. χήρας του Παναγιώτη Τσίχλη) προς τον Θοδωρή Φιλοσοφόπουλο, το 1801, ιδίochειρο της Τσιχλόνυφης (!), και για ένα άλλο έγγραφο σχετικό με το «χαβαλίκι» της κοινότητας Δημητσάνας το 1820, δηλ. με την ενοικίαση των φόρων προς την τουρκική διοίκηση.

Σημειώνεται ότι ολόκληρο το αρχείο είχε μικροφωτογραφηθεί, με πρωτοβουλία του Λίνου Πολίτη, από το Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας, όπου και μπορεί να μελετηθεί από τους ερευνητές.

Ακολουθεί ο λεπτομερής κατάλογος του αρχείου, όπως τον είχε συντάξει ο Λίνος Πολίτης.

Μαρία Λ. Πολίτη

επιστημονική συνεργάτης
 Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου
 Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης

ΑΡΧΕΙΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΠΟΥΛΟΥ
 (από το σπίτι του Παναγιωτάκη Φιλοσοφόπουλου,
 σήμερα Μητρόπολη Γορτυνίας, Δημητσάνα)

I. Έγγραφα Αναγνώστη Νικολάου

1. Διαθήκη αυταδέλφων αρχιερέων Κορώνης Μακαρίου και Δημητσάνας Αμβροσίου, θείων του Αναγνώστη Νικολάου. 1782, Ιουνίου 12. 1φ., μεγάλο σχήμα.
2. Εξοφλητικό γράμμα. Ξεκαθάρισμα λογαριασμών μετά το θάνατο του Διακογιάννη Αντωνόπουλου, «πινιρτζή», από τον Αναγνώστη Νικολάου. 1784, Νοεμβρίου 27, Σμύρνη. 2φφ., 4ο.
3. Ομόλογο ενεχειριάσεως τριών χωραφιών Γιαννάκη Φάφαλου στον γανπρό του Αναγνώστη Νικολόπουλο [ή Νικολάου]. 1785, Ιουλίου 20, Δημητσάνα. 2φφ., 8ο.
4. Πωλητήριο. Η Παρασκευή, γυνή Δημητρίου Κουτουρόπουλου, πωλεί ένα σπίτι στη Δημητσάνα στον Αναγνώστη Νικολάου. 1797, Αυγούστου 24, Τριμπολιτζά. 2φφ., 4ο.
5. Αντιδικία Αναγνώστη Νικολάου με σύγγαμβρό του Αγγελή Παναγόπουλο (για προικώα). 1803, Ιουλίου 17 (με το χέρι του Αναγνώστη Νικολάου). 2φφ., 4ο.
6. Πωλητήριο. Η Μονή Φιλοσόφου πωλεί στον Ιωάννη Αναγνωστόπουλο (γιό του Αναγνώστη Νικολάου) και τον Αθανάσιο Θανόπουλο πέντε στρέμματα στις Αριές. 1828, Ιανουαρίου 12. 2φφ., 4ο.
7. Ο Γιαννάκης Φάφαλος δίνει χωράφια στο Αρτοτζίνο ως προίκα της κόρης του Άννας (συζύγου του Αναγνώστη Νικολάου). Μετάφραση τουρκικού ταπιού, έτος τουρκικό 1207 [= 1778] η μετάφραση επίσημη, Ναύπλιο 4 Ιουνίου 1830. Αντίγραφο σύγχρονο, επικυρωμένο. 1φ., 4ο.
8. Χοτζέτι σχετικό με το προηγούμενο και με τη διαφορά του Αναγνώστη Νικολάου με τον σύγγαμβρό του Αγγελή Παναγόπουλο, έτος τουρκικό 1224 [= 1803]. Επίσημη μετάφραση, Ναύπλιο, 10 Ιουνίου 1830. Αντίγραφο σύγχρονο, επικυρωμένο. 2φφ., 4ο.
9. Ο Γεωργάκης Καζάκος πωλεί και χαρίζει ένα αμπέλι στον Ιωάννη Αναγνώστου (γιό του Αναγνώστη Νικολάου). Δημητσάνα, 1830, Νοεμβρίου 2. 2φφ., 4ο.
10. Επιστολή Φώτη Σολαρδόπουλου(;) προς Ιωάννη Αναγνώστου. Δημητσάνα, 1831, Αυγούστου 19. 1φ., 4ο.
11. Επιστολή Κ. Καρύδη από Κωνσταντινούπολη, 13 Ιανουαρίου 1838 προς Ιωάννη Αναγνώστου εις Δημητσάνα (εξάδελφό του), σχετικά με κληρονομία Προκοπίου ιερομονάχου Αγγελοπούλου. Προστίθεται φύλλο χαρτοσήμου 1 δραχμής (Τρίπολη 3 Μαΐου 1838). 2φφ., 4ο.
12. Ομόλογο Αθανασίου Θανοπούλου, ότι παραιτείται από το μερίδιό του από έγγειο ιδιοκτησία «εις του Μάρκου», που είχαν από κοινού με τον Ιωάννη Αναγνωστόπουλο. Παλούμπα, 1848, Φεβρουαρίου 25. 2φφ., 8ο.

¹ Λίνος Πολίτης, Ο Αναγνώστης Νικολάου από το Βαλτεσινίνο και το ανέκδοτο κατάστιχό του (1785-1818), *Πρακτικά Β' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών*, Αθήνα 1981-82.

II. Έντεκα τουρκικά έγγραφα αναφερόμενα στην οικογένεια Αναγνώστου. (Το περιεχόμενο από τις οπισθόγραφες σημειώσεις δηλώσεως περιεχομένου, οι περισσότερες με το χέρι του Αναγνώστη Νικολάου)

13. «Χοτζέτι του πρώην Δημητσάνης Αμβροσίου». 1φ., επίμηκες.
14. «Ταπί του χωραφίου του Κτήλα (;) οπού έγινε φυτειά». 1φ., 4ο.
15. «Φατιφάς διά το αμπέλι και χωράφι». 1φ.
16. «Το ταπί του χωραφίου του Αναστάση Βρανά την φυτεία». 1φ.
17. «Χοτζέτι του Κωνσταντή Χαροκόπου διά την ομολογίαν οπού εξητούσε». 1φ.
18. «Το ιλάμι και μπουγιουρντί οπού έγινε κρίσις διά το νησί». 1φ., 4ο.
19. «Ταπί διά δύο χωράφια του Γιώργη Πόλου εις το Τζιβούρι(και του Μακρή το λακούλι». 1φ., 8ο.
20. Δεν υπάρχει οπισθόγραφο σημείωμα. 1φ., επίμηκες.
21. «Ταπί το χωράφι του Φάφαλου». 1φ., 4ο.
22. «Χοτζέτι του Αναγνώστη που το δώσανε οι Βαλτεσινώτες». 1φ., επίμηκες.
23. «Ιλάμι διά τις κρίσεις του Αρτοζίνου χωραφίων». 2ο.

III. Έγγραφα οικογενείας Φιλοσοφοπούλου

24. Ομόλογο Γιωργάκη Σωτηρόπουλου για ανταλλαγή χωραφίων με την εκκλησία. 1707, Νοεμβρίου 1. Υπογράφει ως μάρτυς Γιωργάκης Φιλοσόφου. 2φφ., 8ο.
25. Προικοσύμφωνο Παναγιωτάκαινας Τσιχλόνυφης προς τον Θεοδωρή Φιλοσοφόπουλο (για την κόρη της Παναγιώτα). 1801, Αυγούστου 15. Ιδιόχειρο της Τσιχλόνυφης. 2φφ., 4ο.
26. Έγγραφο (έντυπο συμπληρωμένο) της γραμματείας των Οικονομικών, Αθήναι 26 Νοεμβρίου 1843, για παραχώρηση εθνικών κτημάτων στη θέση Φισσά Ηλείας στον Παναγιώτη Φιλοσοφόπουλο και Γιαννακό Τσαννή. 1φ., 2ο. Προστίθεται φύλλο χαρτοσήμου, 4 δραχμών.
27. Όμοιο, Αθήναι 8 Απριλίου 1843, για παραχώρηση εθνικών κτημάτων στα Άσπρα Σπίτια Ηλείας στον Παναγ. Φιλοσοφόπουλο. 1φ., 2ο. Προστίθεται φύλλο χαρτοσήμου 12 1/2 δραχμών.
28. Ανακοπή Θεοδωρή Φιλοσόφου (ιδιόχειρη υπογραφή), ενώπιον του Πρωτοδικείου Τριπόλεως, σχετικά με το «χαβαλίκι» της κοινότητας Δημητσάνας το 1820. Δημητσάνα, 14 Οκτωβρίου 1847. 2φφ., 4ο.

IV. Κατάστιχο Αναγνώστη Νικολάου

Κατάστιχο δοσοληψιών Αναγνώστη Νικολάου, 1785-1818 (περίπου). 29x19,5, φφ.83 (πολλά φύλλα αποκομμένα). Στάχωση από κόκκινο δέρμα τύπου ανατολικού.

[Έγραψε Λίνος Ν. Πολίτης
Αθήνα 28 Νοεμβρίου 1982]

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Με πρωτοβουλία του Κέντρου Ιστορικών Ερευνών Τεκμηρίωσης & Αρχείων του Πανεπιστημίου Πειραιώς (Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π.) και με τη συνεργασία της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, κατά το χρονικό διάστημα 15 Φεβρουαρίου έως 16 Μαρτίου 2000, Σεμινάριο Αρχειονομίας με θέμα: «Εξειδίκευση φοιτητών πτυχιούχων Α.Ε.Ι. και υπαλλήλων πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών στην οργάνωση και λειτουργία Ιστορικού Πανεπιστημιακού Αρχείου και χρήση νέων πακέτων Η/Υ».

Στόχος των οργανωτών ήταν η εκδήλωση αυτή αφενός να θέσει το ζήτημα σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, όπως Πανεπιστημιακές Αρχές, υπευθύνους Γραμματείας και Βιβλιοθηκών των ΑΕΙ, και αφετέρου να συγκεντρώσει κοινό που ενδιαφέρεται σοβαρά για τα σχετικά θέματα, ώστε να γίνει μία συντονισμένη προσπάθεια προς την κατεύθυνση ίδρυσης πανεπιστημιακών και εκπαιδευτικών αρχείων στη χώρα μας.

Στη χώρα μας αν εξαιρέσουμε τις δύο μόνο περιπτώσεις, αυτές του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου, τα αρχεία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν έχουν τύχει μέχρι σήμερα της κατάλληλης προσοχής και γι' αυτό το λόγο δεν αξιοποιούνται ακόμη ούτε καν από τους φορείς τους, λ.χ. τα Ελληνικά Πανεπιστήμια, για εργασίες-έρευνες του επιστημονικού προσωπικού και των σπουδαστών.

Στη λογική αυτή το συγκεκριμένο σεμινάριο είχε μερικές ποιοτικές διαφορές από άλλα αντίστοιχα του είδους. Ως αξιόλογα στοιχεία του μπορούμε να θεωρήσουμε:

- το εξειδικευμένο θέμα του σεμιναρίου,
- τη μεγάλη σχετικά διάρκειά του,
- το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες εκπαιδευόμενοι δεν επιδοτούνταν,
- τον ικανό αριθμό συμμετοχών,
- την ποιότητα των συμμετεχόντων,
- το εύρος των εποπτικών μέσων που χρησιμοποιήθηκαν,
- την αναλυτική παρουσίαση βασικών εργασιών του επαγγέλματος,
- την καλή συνεργασία της Εταιρείας με ένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα κύρους.

Το Σεμινάριο ήταν το τελικό αποτέλεσμα μιας ιδέας που είχε ξεκινήσει το 1998 με αφορμή τις πρώτες ενέργειες για να στηθεί Ιστορικό Αρχείο στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς (πρώην Βιομηχανική Σχολή) και που είχε επεξεργασθεί ο συντάκτης του παρόντος σημειώματος, ως Πρόεδρος τότε της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας, με τον Γενικό Γραμματέα του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. κ. Θανάση Καλαφάτη, ιστορικό, επίκουρο καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Ο αρχικός σχεδιασμός δεν ήταν τόσο φιλόδοξος ως προς τη διάρκεια και τις συμμετοχές, αλλά στην πορεία υπερκεράσθηκε αφού εντωμεταξύ εξασφαλίσθηκαν οι απαιτούμενοι πόροι και η υλικοτεχνική υποδομή από το Πανεπιστήμιο, συγκεκριμένα από Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης & Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Συμμετείχαν πενήντα πέντε ακροατές: πτυχιούχοι και φοιτητές αρχειονομίας- βιβλιοθηκονομίας από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο και τα Τ.Ε.Ι., μεταπτυχιακοί, πτυχιούχοι και φοιτητές φιλοσοφικών σχολών, κυρίως ιστορικού-αρχαιολογικού τμήματος, οικονομολόγοι, υπάλληλοι βιβλιοθηκών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δημόσιων οργανισμών, μέχρι και καθηγήτριες μέσης εκπαίδευσης.

Οι εισηγητές ήταν καθηγητές των Α.Ε.Ι. και των Τ.Ε.Ι. (Θανάσης Καλαφάτης, Νίκος Καραπιδάκης, Διονύσιος Ιθακήσιος, Γιώργος Μητροφάνης, Ανδρέας Μπάγιας) και στελέχη της Εταιρείας, αρχειονόμοι από δημόσια, ιδιωτικά και εκπαιδευτικά αρχεία (Αμαλία Παππά, Νίκος Παντελάκης, Ζήσιμος Συνοδινός, Δημήτρης Παναγιωτόπουλος).

Για πληρέστερη ενημέρωση παραθέτουμε τη θεματική που αναπτύχθηκε στο Σεμινάριο:

- *Περιοδολόγηση της Ιστορίας του Πανεπιστημίου Πειραιώς* (Θ. Καλαφάτης)
- *Οργανογράμματα λειτουργίας των διοικητικών υπηρεσιών του Πανεπιστημίου Πειραιώς, περιγραφή υφιστάμενης κατάστασης του Ιστορικού του Αρχείου* (Δ. Ιθακήσιος)
- *Τα Ιστορικά Αρχεία και οι μέθοδοι επεξεργασίας των αρχείων τους* (Ν. Παντελάκης)
- *Οι εκκαθαρίσεις των δημοσίων αρχείων* (Α. Παππά)
- *Οι βασικές αρχειονομικές εργασίες: ταξινόμηση-περιγραφή-ευρετηρίαση αρχείων* (Α. Μπάγιας)
- *Το προφίλ του αρχειονόμου, αρχεία και εκπαιδευτική διαδικασία* (Ν. Καραπιδάκης)
- *Οι δομές και τα αρχεία των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων* (Δ. Παναγιωτόπουλος)
- *Εισαγωγή στα συστήματα ιστορικών αρχειακών πληροφοριών* (Γ. Μητροφάνης)
- *Η πρόσβαση στα αρχεία, οι υπηρεσίες εξυπηρέτησης, τα εργαλεία έρευνας, η ασφάλεια των αρχείων, Αρχεία Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων: παραδείγματα οργάνωσης και χρήσης από το διεθνές περιβάλλον μέσω Internet* (Ζ. Συνοδινός)
- *Εφαρμογές και πρακτικές ασκήσεις στις βασικές αρχειονομικές εργασίες ταξινόμησης, περιγραφής και ευρετηρίασης* (Ζ. Συνοδινός, Δ. Παναγιωτόπουλος).

Μετά την ολοκλήρωση του Σεμιναρίου απονεμήθηκαν πιστοποιητικά παρακολούθησης στους συμμετέχοντες, σε εκδήλωση που έγινε στην Αίθουσα Συνεδρίων του Πανεπιστημίου Πειραιώς την Παρασκευή 17 Μαρτίου 2000, όπου μίλησαν ο Πρύτανης καθηγητής Βασίλειος Μπένος, ο Γεν. Γραμματέας του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. καθηγητής Θανάσης Καλαφάτης και η Πρόεδρος της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας κ. Αμαλία Παππά.

Ζήσιμος Χ Συνοδινός

Χαιρετισμός του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πειραιώς Βασιλείου Κιμ. Μπένου στην εκδήλωση απονομής πτυχίων-πιστοποιητικών παρακολούθησης του σεμιναρίου του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π.

«Εξειδίκευση φοιτητών, πτυχιούχων Α.Ε.Ι. και υπαλλήλων Βιβλιοθηκών/Αρχείων στην οργάνωση και λειτουργία πανεπιστημιακού αρχείου και χρήση νέων πακέτων Η/Υ»

Το Πανεπιστήμιο Πειραιώς στην προσπάθειά του να διευρύνει τον επιστημονικό και κοινωνικό του ρόλο μέσα στις νέες ταχύτατες εξελίξεις στο χώρο της επιστήμης και της τεχνολογίας, δίνει ώθηση στη δημιουργία νέων ευκίνητων ερευνητικών ομάδων, όπως το Κέντρο Ιστορικών Ερευνών, Τεκμηρίωσης και Αρχείων του Πανεπιστημίου Πειραιώς (Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π.), που ιδρύθηκε το 1998 και βασικός του σκοπός είναι η συγκέντρωση, διαχείριση, αξιοποίηση και προβολή των πηγών κάθε τύπου που αφορούν την ιστορία του Πανεπιστημίου Πειραιά και την οικονομική ιστορία του Πειραιά.

Η συγγραφή των Ιστοριών των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων είτε με την μορφή μονογραφιών ή άλλου τύπου δημοσιευμάτων γίνεται σήμερα ένα από τα νέα μέληματα των Ευρωπαίων Ιστορικών και Πανεπιστημιακών Δασκάλων. Αυτή η συγγραφή είναι φανερό ότι προϋποθέτει την αξιοποίηση, συστηματικά, ταξινομημένου και καταλογογραφημένου αρχειακού υλικού με τις νέες σύγχρονες μέθοδοι της πληροφορικής, γεγονός που παραπέμπει στην ανάγκη της συγκρότησης για την περίπτωση της Ελλάδας σύγχρονων Πανεπιστημιακών Αρχείων.

Το ίδιο αρχείο με τα ξεχωριστά τμήματά του, το ιστορικό, το ημμενεργό και το ενεργό, παρέχει πολλαπλές ωφέλειες για τους ερευνητές-χρήστες, αλλά και τα ίδια τα μέλη της Πανεπιστημιακής κοινότητας, με αποτέλεσμα την προώθηση της ιστορικής έρευνας, την προαγωγή της ιστορίας της εκπαίδευσης και τη συνδρομή στην άσκηση εκπαιδευτικής πολιτικής από τους αρμόδιους φορείς.

Η κατάσταση των Πανεπιστημιακών Ιστορικών Αρχείων στη χώρα μας, δείχνει ότι υπάρχει μια υποτίμηση του ρόλου τους που μπορούν να παίξουν προς πολλαπλές κατευθύνσεις ως έχουμε αναφέρει προηγουμένως. Ταυτόχρονα υπάρχουν και ορισμένες ενθαρρυντικές εξελίξεις, ως είναι η συγκρότηση Ιστορικού Πανεπιστημιακού Αρχείου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, οι πρωτοβουλίες της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας, καθώς και οι προσπάθειες που καταβάλλονται από το Πανεπιστήμιο Πειραιώς, μέσω του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. να προχωρήσει στη συγκρότηση και οργάνωση του Ιστορικού του Αρχείου.

Σαν πρυτανικές αρχές θα βοηθήσουμε και θα στηρίξουμε την προσπάθεια του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π., και σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχειακές αρχές, θα προχωρήσουμε στη συγκρότηση του ιστορικού πανεπιστημιακού αρχείου στη βάση σύγχρονων προδιαγραφών με την εξασφάλιση ειδικού αρχειονόμου και την εφαρμογή ηλεκτρονικών αρχειακών συστημάτων, την εξασφάλιση του κατάλληλου χώρου και τον αποχωρισμό και την σαφή λειτουργία των ημμενεργών αρχείων, ενώ ειδική μέριμνα θα καταβληθεί για τη δημιουργία και ειδικής ιστορικής βιβλιοθήκης, με τα συγγράμματα των παλιών καθηγητών του Πανεπιστημίου.

Η πρωτοβουλία του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. για την οργάνωση ειδικού σεμιναρίου για τη συγκρότηση πανεπιστημιακών αρχείων βάση σύγχρονων αρχειακών συστημάτων πληροφορικής, έρχεται να βοηθήσει τον προηγούμενο σχεδιασμό και να δώσει μία ώθηση στη συνεργασία των διάφορων πανεπιστημιακών και αρχειακών φορέων.

Χαιρετισμός του Γενικού Γραμματέα του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. Θ. Καλαφάτη

Σεβασμώτατε, κ. Βουλευτά, κ. Πρύτανη, κ. Εκπρόσωπε του ΥΠΕΘΑ, κκ συνάδερφοι, αγαπητές κυρίες και κύριοι,

Με ευκαιρία την σημερινή εκδήλωση απονομής πιστοποιητικών παρακολούθησης του σεμιναρίου του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. και της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας «Εξειδίκευση φοιτητών, πτυχιούχων Α.Ε.Ι. και υπαλλήλων Βιβλιοθηκών/Αρχείων στην οργάνωση και λειτουργία πανεπιστημιακού αρχείου και χρήση νέων πακέτων Η/Υ» θα ήθελα να αναφερθώ σύντομα στους γενικούς σκοπούς του Κέντρου Ιστορικών Ερευνών και Τεκμηρίωσης Αρχείων του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Οι κύριοι σκοποί μας δεν είναι απλώς η προώθηση της ιστορικής έρευνας και η ενίσχυση των αρχαιονομικών προσπαθειών.

Το κύριο μέλημα είναι η πρόσληψη της ιστορικής διάστασης και παραμέτρου σ' άλλα επιστημονικά πεδία και ιδιαίτερα η όσμωση μεταξύ ιστορικών και οικονομολόγων. Το Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. προσβλέπει σ' αυτό το δύσκολο γάμο, καθώς και στην Ελληνική περίπτωση η προώθηση της Οικονομικής Ιστορίας δεινοπαθεί από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό των φιολόγων και την αδιαφορία των οικονομολόγων. Προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός νέου θετικού κλίματος ανάμεσα στους δύο επιστημονικούς τομείς, την οικονομία και την ιστορία, το Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. έχει προκρίνει σαν χώρο ιδιαίτερης μελέτης την Οικονομική Ιστορία του Πειραιά και την Ιστορία του Πανεπιστημίου του Πειραιά, ήδη. Έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές ιστορικές εκθέσεις λευκώματα και συγγράφεται η ιστορία του Πανεπιστημίου Πειραιώς την περίοδο 1938-1958, ενώ έχει γίνει ηλεκτρονική αποδελτίωση του περιοδικού «Σπουδαί» 1950-2000 και προετοιμάζεται ένα μεγάλο συνέδριο συνάντησης Ελλήνων ιστορικών και οικονομολόγων.

Δεύτερη βασική επιδίωξη του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π. είναι η οργάνωση των πανεπιστημιακών αρχείων και η στόχευση αυτή έρχεται να βοηθηθεί από το σεμινάριο που διοργάνωσε από κοινού με την Ελληνική Αρχαική Εταιρεία για τα πανεπιστημιακά αρχεία. Είναι φανερό ότι η επιτυχία αυτού του δεύτερου στόχου αποτελεί την αναγκαία και απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή συγγραφή της ιστορίας του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Επιδίωξη μας δεν είναι απλώς η συγκέντρωση ενός ηλεκτρονικά οργανωμένου ιστορικού αρχείου αλλά η δημιουργία ενός δικτύου πανεπιστημιακών Αρχείων. Πρόκειται για ένα στόχο που μπορεί να υλοποιηθεί στα αμέσως προσεχή χρόνια, καθώς μπορεί να συνδεθεί με μία νέα μεταρρυθμιστική προσπάθεια που θα αφορά την αυτονομία και οικονομική αυτοτέλεια των Α.Ε.Ι. και τον εκσυγχρονισμό των διοικητικών τους υπηρεσιών.

Κλείνοντας, ευελπιστώ ότι η όλη προσπάθεια του Κ.Ι.Ε.Τ.Α.Π.Π., παρότι τυχόν ελλείψεις της, να λειτουργήσει θετικά προς την κατεύθυνση νέων αναπτύξεων και στον αρχαιονομία και στον ιστορικό χώρο.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ¹

Η Ελληνική Αρχαική Εταιρεία (Ε.Α.Ε.), που πριν λίγες μέρες συμπλήρωσε δέκα χρόνια ζωής, από τον πρώτο καιρό της ίδρυσής της καθιέρωσε ως βασικό άξονα της πολιτικής της την επιμόρφωση, οργανώνοντας τρία συνέδρια και εννέα ημερίδες με διαφορετική θεματολογία. Η έκδοση της μετάφρασης του εγχειριδίου αρχαιονομίας *Keeping Archives* συντάσσεται στην ίδια κατεύθυνση. Το σύνολο των Διοικητικών Συμβουλίων της Ε.Α.Ε. προσπάθησαν να σταθεροποιήσουν μια πρακτική στον κρίσιμο αυτό τομέα, ενισχύοντας και συμμετέχοντας στις πρωτοβουλίες των υπόλοιπων φορέων, στο μέτρο πάντοτε των δυνατοτήτων της Εταιρείας. Σ' αυτό το πνεύμα εντάσσεται η συμμετοχή της Ε.Α.Ε. στην διεξαγωγή του σεμιναρίου που οργανώθηκε με πρωτοβουλία του Κέντρου Ιστορικών Ερευνών Τεκμηρίωσης και Αρχείων του Πανεπιστημίου Πειραιώς. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να υπενθυμίσουμε, ότι στο σχεδιασμό του προγράμματος του σεμιναρίου από την πλευρά της Ε.Α.Ε., συμμετείχε ο πρώην Πρόεδρος κ. Ζήσιμος Συνοδινός.

Η σημασία των πανεπιστημιακών αρχείων έχει, ίσως, ανάγκη να παρουσιαστεί σήμερα. Πρόκειται για τα παλαιότερα αρχεία στην ευρωπαϊκή ιστορία, ενώ αποτελούν ταυτόχρονα μνημεία ενός από τους πιο χαρακτηριστικούς θεσμούς αυτής της ιστορίας. Το ίδιο το ιστορικό της διατήρησής τους αποτελεί και ένα μάθημα για το πώς μπορούν ν' αντιμετωπισθούν ακόμα και σήμερα τα τεκμήρια που παράγει ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα.

Γνωρίζουμε ότι οι πανεπιστημιακοί θεσμοί αναπτύχθηκαν στα όρια της πολιτικής και της θρησκευτικής εξουσίας και το χαρακτηριστικό της ανάπτυξής τους ήταν ένα καθεστώς σχετικής αυτονομίας, ως προς αυτές τις δύο εξουσίες· σχετικής αυτονομίας, επειδή τα παλαιότερα πανεπιστημιακά τεκμήρια είναι ακριβώς τα εκκλησιαστικά διατάγματα που ιδρύουν τα πανεπιστήμια, καθώς και τα βασιλικά, που διακανονίζουν τα της λειτουργίας τους. Από την άλλη μεριά, βρίσκονταν στα όρια της πολιτικής και της θρησκευτικής εξουσίας, επειδή παρά τον ειδικό χαρακτήρα του θεσμού και την αυτονομία που συμπαρασύρει, δεν έπαψαν ποτέ να έχουν ενεργή ανάμιξη στην πολιτική των ηγεμόνων αλλά και της Εκκλησίας, αν και σήμερα προτιμούμε τον όρο *ιδεολογία*.

Από τις τάξεις τους προέρχονταν πάντα εκείνοι που διαμόρφωναν τις αποφάσεις που παίρνονταν από όσους είχαν την εξουσία, κάτι που αναλογικά ισχύει και σήμερα.

Στους κόλπους των πανεπιστημίων διαμορφώθηκαν, περίπου στο σύνολό τους, όλα τα μεγάλα διανοητικά ρεύματα της χιλιετίας και σήμερα ακόμα ο ρόλος τους είναι ασύλληπτα σημαντικός έως την τελευταία γωνιά του πλανήτη. Πήραν μέρος σε θρησκευτικές και φιλοσοφικές διαμάχες, συνετέλεσαν σχεδόν αποκλειστικά σε επιστημονικές ανακαλύψεις, συνέβαλαν στην αναβάθμιση περιοχών, χωρών και εθνών. Ως οργανισμοί, είχαν και έχουν συνήθως τη δική τους τοπογραφία, εγγεγραμμένη είτε στα κέ-

¹ Εισήγηση στο πλαίσιο της τελετής λήξης του σεμιναρίου στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς (Μάρτιος 2000)

ντρα των πόλεων είτε στην περιφέρειά τους, με τους δικούς τους κοιτώνες, τα δικά τους βιβλιοπωλεία -όπως τα είχαν από τις πρώτες κιόλας ημέρες της αυτόνομης ύπαρξής τους.

Σήμερα, αποτελούν ακόμα έναν από τους κυριότερους μοχλούς της παγκόσμιας ανάπτυξης, ένα χώρο επενδύσεων για το μέλλον, που τραβά την προσοχή της εξουσίας κάθε φορά που πρέπει να σχεδιαστεί το μέλλον. Δεν θα μιλήσουμε ποτέ αρκετά για τη σημασία τους.

Είμαστε συγκεντρωμένοι εδώ, γύρω από μια ειδική πανεπιστημιακή έκφανση, τα αρχεία (τους). Από ό,τι είπαμε παραπάνω, η σημασία των αρχείων τους για την ιστορία είναι βέβαια προφανής και θα ήταν σχεδόν αδιανόητο να μην έχουν ξεχωριστή μεταχείριση. Θα φανεί πλεονασμός, αν πούμε ότι τα πανεπιστημιακά αρχεία πρέπει να φυλάσσονται όπως ορίζει η αρχειονομία, ώστε να διασφαλίζεται η διατήρησή τους όσο αυτό είναι δυνατόν. Ότι θα πρέπει να φυλάσσονται σε κατάλληλους χώρους και σε κατάλληλες συνθήκες, που θα τα προστατεύουν από την υγρασία, τη ρύπανση, τη φωτιά και κυρίως από τη λήθη. Η τελευταία αποτελεί ένα ακόμα μεγαλύτερο κίνδυνο αν η ύπαρξη των αρχείων δεν γνωστοποιείται ή αν η χρήση τους δεν διευκολύνεται και η πρόσβαση δεν είναι εφικτή σε όλο και περισσότερους ερευνητές με κανόνες διαφανείς και συγκεκριμένους. Ίσως αυτά τα μέτρα σας φαίνονται γνωστά και αυτονόητα, τα έχετε άλλωστε ξανακούσει.

Αλλά, παίρνονται αυτά τα μέτρα για τα αρχεία των ελληνικών, τουλάχιστον, πανεπιστημίων ή υπάρχουν μόνον μερικές φωτεινές εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα;

Τα πανεπιστημιακά αρχεία, παρά τις εξαιρέσεις, είναι σε ελάχιστα ιδρύματα συγκεντρωμένα στο σύνολό τους και διαχωρισμένα ανάλογα με τη διοικητική τους ηλικία. Το γεγονός αυτό συναρτάται με ένα άλλο μεγάλο θέμα το οποίο θα πρέπει άμεσα να αντιμετωπισθεί: θα πρέπει τα πανεπιστημιακά ιδρύματα να γνωστοποιούν με σαφήνεια ποια από τα αρχεία τους υπόκεινται στη διαδικασία της εκκαθάρισης και ποια διατηρούνται στο διηνεκές. Είναι, επομένως, επιβεβλημένη η διαμόρφωση μιας πολιτικής αρχείων που δυστυχώς δεν είναι πράγμα εύκολο και αυτονόητο, όπως συνήθως νομίζεται, για να αντιμετωπισθεί στη συνέχεια με ερασιτεχνισμό. Και φυσικά, υποδεχόμαστε με ικανοποίηση τη δρομολόγηση σχεδίων για ειδικούς χώρους φύλαξης των πανεπιστημιακών αρχείων που θα τα διασφαλίζουν από φυσικές καταστροφές αλλά και από την ίδια τη χρήση που τους επιφυλάσσουν οι ερευνητές. Παράλληλα όμως πρέπει να διασφαλισθούν κατά τρόπο μόνιμο και θεσμοθετημένο θέσεις αρχειονόμων στα Πανεπιστήμια, που αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν.

Αναφέραμε πιο πάνω ότι το ίδιο το ιστορικό της διατήρησης των πανεπιστημιακών αρχείων, μας υποδεικνύει τον τρόπο αντιμετώπισής τους, δηλαδή την πολιτική που θα πρέπει να ακολουθείται σ' αυτόν τον ειδικό τομέα της αρχειονομίας. Γνωρίζουμε π.χ. ότι για αιώνες τα πανεπιστήμια, διατηρούσαν συνήθως μόνο τη νομοθεσία που τα αφορούσε και τα πρωτόκολλα εγγραφής των φοιτητών τους. Έχουν προκύψει έτσι μεγάλες απώλειες υλικού για άλλες πλευρές της πανεπιστημιακής ζωής. Πολλά πανεπιστήμια έχουν διατηρήσει τις αποφάσεις των διευθυντικών

τους οργάνων. Και είμαστε σίγουροι ότι αυτό γίνεται σήμερα και στα ελληνικά πανεπιστήμια, με τα πρακτικά της συγκλήτου και της πρυτανείας. Αλλά αρκεί αυτό για την γνώση της πανεπιστημιακής ζωής; Καλύπτουν αυτά τη ζωή του πανεπιστημίου στο σύνολό της; Φυσικά όχι. Τα οικονομικά στοιχεία και τα διαχειριστικά στοιχεία έχουν πολύ μικρό ποσοστό βιωσιμότητας στην πανεπιστημιακή γραφειοκρατία αλλά το ίδιο ισχύει και για πολλά αρχιτεκτονικά σχέδια των κτηρίων τους, για μεγάλο μέρος της διοικητικής αλληλογραφίας, για τα πρακτικά εκλογών άλλων οργάνων εκτός των πρυτανικών, όπως π.χ. των συνδικαλιστικών και δεν θα θέλαμε να αναφερθούμε στην τεράστια απώλεια μνήμης που αντιπροσωπεύει η καταστροφή του συνόλου των γραπτών των φοιτητών, μοναδικό τεκμήριο για την ιστορία των νοοτροπιών, καθώς και η απώλεια του πλήθους των εργασιών που συντάσσονται, σε προπτυχιακό και συχνά σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Υπενθυμίζουμε ότι είναι εύκολο να βρούμε τα ονόματα των εγγεγραμμένων σ' ένα ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο του 17ου αιώνα, αλλά σε ελάχιστες περιπτώσεις θα βρούμε τα κείμενα των διατριβών που υποστηρίχθηκαν. Αντιλαμβανόμαστε αμέσως τη σημασία της απώλειας για την ιστορία.

Όπως αντιλαμβανόμαστε και ότι, αν η ιστορία έχει κάποιο ενδιαφέρον για το ελληνικό πανεπιστήμιο, γεγονός που θα ισοδυναμούσε με τον αυτοσεβασμό του, το θέμα πανεπιστημιακά αρχεία πρέπει να αντιμετωπισθεί με επαγγελματισμό. Γεγονός που μας φέρνει αυτόματα μπροστά στο γενικότερο πρόβλημα της οργάνωσής τους. Δεν θ' αναφερθούμε βέβαια σήμερα σ' αυτό το πρόβλημα, που σε τελευταία ανάλυση είναι τεχνικό και έχει τις δικές του απερίσκεπτες λύσεις. Θα θέλαμε όμως να τονίσουμε ότι πρωτοβουλίες όπως αυτή που ανέλαβε το πανεπιστήμιο Πειραιώς, πρέπει να ενισχυθούν με κάθε τρόπο, αφού ανήκουν στις ελάχιστες που είναι στη σωστή κατεύθυνση για την επίλυση του προβλήματος. Θα του ευχηθούμε μάλιστα να την ολοκληρώσει και να μας παρουσιάσει σύντομα ένα οργανωμένο αρχειακό σύνολο, που θα αποτελέσει υπόδειγμα και για άλλες αντίστοιχες εμπειρίες.

Πειραιάς, 16 Μαρτίου 2000

Αμαλία Παππά

Πρόεδρος Ε.Α.Ε.

**ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΙΩΑΝΝΗ Α. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗ
(1855-1914)**

Στις 12-15 Οκτωβρίου 2000 πραγματοποιήθηκε στη Λευκάδα, στην αίθουσα του Πολιτιστικού Κέντρου του Δήμου της πόλης, διεπιστημονικό συνέδριο για τη ζωή και το έργο του Ιωάννη Α. Βαλαωρίτη, Υποδιοικητή και Διοικητή της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος 1895-1914. Το συνέδριο συνδιοργάνωσαν με απόλυτη επιτυχία η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση της Λευκάδας και το Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Διακεκριμένοι σύνεδροι από διάφορες επιστημονικές ειδικότητες, την οικονομία, την ιστορία, την κοινωνιολογία, την ανθρωπολογία και την ψυχιατρική, εξέτασαν τη ζωή και το έργο του Βαλαωρίτη, σε μια προσπάθεια συνολικής αποτίμησης της προσωπικότητας και της προσφοράς του μεγάλου Λευκαδίτη νομικού, οικονομολόγου και ανθρώπου των γραμμάτων και της πολιτικής. Οι ανακοινώσεις που αναφέρονταν στο ρόλο του Βαλαωρίτη ως οικονομολόγου διερεύνησαν:

- τη συμβολή του Ι.Α.Βαλαωρίτη στην αναδιοργάνωση και ισχυροποίηση της Εθνικής Τράπεζας (Ζ. Συνοδινός)·
- τη σχέση Κράτους-Τράπεζας μέσα από την αναγκαστική κυκλοφορία (Ζ. Θεμαθός)·
- τα πρόσωπα δύο εκδοτικών τραπεζών, τον Α. Συγγρό και τον Ι.Α. Βαλαωρίτη (Ευ. Πρόντζας)·
- τους Βρετανούς μετόχους της Ιονικής Τράπεζας απέναντι στις ιδέες του Ι.Α. Βαλαωρίτη (Σ. Γκέκας)·
- τις νομισματικές και εμπειρικές διαπιστώσεις του Ι.Α. Βαλαωρίτη στο έργο του (Θ. Καλαφάτης)·
- την Ελλάδα στη Λατινική Νομισματική Ένωση, την Εθνική Τράπεζα και το ρόλο του Ι.Α. Βαλαωρίτη (Φ. Σαχινίδης)·
- το νομισματικό και συναλλαγματικό πρόβλημα την εποχή του Ι.Α. Βαλαωρίτη (Σ. Λαζαρέτου)·
- την πολιτική της Εθνικής Τραπέζης από τη διοίκηση του Ι. Βαλαωρίτη (Γ. Στασινόπουλος) και
- το νόμισμα και τράπεζα στην Ελλάδα και τις Η.Π.Α., 1890-1914 (Ι. Κοκκινάκης).

Άλλοι επιστήμονες ανέλυσαν το ρόλο του Βαλαωρίτη στον εκσυγχρονισμό του κράτους και συγκεκριμένα:

- τη συμβολή του Ι.Α. Βαλαωρίτη στα μεγάλα τεχνικά έργα (Β. Τσιοκόπουλος)·
- τον Ι.Α. Βαλαωρίτη και την Εταιρεία της Διώρυγος της Κορίνθου (Ε. Παπαγιαννοπούλου) και
- τον Ι.Α. Βαλαωρίτη ως οικονομικό και πολιτικό συνεργάτη του Ελευθερίου Βενιζέλου (Γ. Αντωνόπουλος).

Στις ειδικές δημογραφικές εξελίξεις στα Επτάνησα 1870-1907 αναφέρθηκε η Ευ. Κοσμάτου ενώ δύο ομιλητές αναφέρθηκαν στα σύγχρονα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Ε. Τσιριτάκης) και στις τραπεζικές εξελίξεις στα Επτάνησα (Σ. Καββαδάς).

Μία συνεδρία αφιερώθηκε στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του Ιωάννη Βαλαωρίτη:

- τα μαθητικά χρόνια του Ιωάννη Βαλαωρίτη στην Κέρκυρα (Α. Μοναστηριώτης)·
- τις σπουδές του Ι.Α. Βαλαωρίτη στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (Κ. Κατηφόρης)·
- τις πατρικές προσδοκίες και τις ευθύνες του πρωτότοκου γιού (Χ. Βάρδα)·
- την αλληλογραφία του Ι. Βαλαωρίτη με τη μητέρα του (Λ. Παπαγαλάνη)·
- την παράσταση του θανάτου στην προσωπικότητα του Ι.Α. Βαλαωρίτη (Ν. Σιδέρης) και
- μεθοδολογικά προβλήματα στη βιογραφία του Ι.Α. Βαλαωρίτη (Ε. Γαρδίκια).

Το συνέδριο έκλεισε με Στρογγυλή Τράπεζα με αντικείμενο τα Επτάνησα και την Ελλάδα την εποχή του Ιωάννη Α. Βαλαωρίτη και με σύνοψη των εργασιών του συνεδρίου, το οποίο επέτυχε να αναδείξει το σημαντικό ρόλο του Βαλαωρίτη στις πλείστες πτυχές της δημόσιας ζωής της χώρας, την πρωτοτυπία της οικονομικής του σκέψης, και να προβάλει το πρωτοπόρο και ρεαλιστικό του πνεύμα καθώς και τις ιδιαίτερες πνευματικές και ηθικές του καταβολές.

Τα πρακτικά του συνεδρίου μαζί με τις ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες παρεμβάσεις και συζητήσεις που προκάλεσαν οι ανακοινώσεις θα δημοσιευθούν σύντομα.

Το Συνέδριο εμπλουτίστηκε με παράλληλες εκδηλώσεις και επισκέψεις των συνέδρων σε ιστορικά αξιοθέατα της Λευκάδας. Εξ άλλου στις 14 Οκτωβρίου, παρουσία του κ. Θεόδωρου Καρατζά, Διοικητή της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, έγιναν τα αποκαλυπτήρια προτομής του Ιωάννη Βαλαωρίτη, η οποία βρίσκεται πλέον στη στοά του κεντρικού καταστήματος της Τράπεζας.

Ελένη Γαρδίκια-Κατσιαδάκη

**ΕΚΘΕΣΗ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ
(11 Νοεμβρίου-20 Δεκεμβρίου 2000)**

Στις 11 Νοεμβρίου 2000 εγκαινιάστηκε στο μέγαρο της Πινακοθήκης του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Κορινθίων, Έκθεση μαθητικού Τύπου της Κορινθίας που οργανώθηκε από τα Γ.Α.Κ.-Αρχαία Ν. Κορινθίας σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Στην έκθεση εκτίθενται 80 μαθητικές εφημερίδες, χειρόγραφοι, πολυγραφημένες, φωτοτυπημένες ή εκτυπωμένες με μηχανικά μέσα. Το αρχειακό υλικό της έκθεσης συγκεντρώθηκε από τον προϊστάμενο των Γ.Α.Κ.-Αρχαίων Ν. Κορινθίας κ. Αδάμ Αθουσάκη και τον συνεργάτη του καθηγητή Δ.Ε. κ. Παναγιώτη Χωρική και εναπόκειται στα Γ.Α.Κ.-Ν. Κορινθίας.

Σε εκδήλωση που προηγήθηκε των εγκαινίων βραβεύθηκαν οι μαθητές-εκδότες καθώς και οι δάσκαλοί τους.

Αικ. Μπεκιάρογλου-Εξαδακτύλου

ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ

XIV CONGRESO INTERNACIONAL DE ARCHIVOS

Τα Αρχεία της Νέας Χιλιετίας
στην Κοινωνία της Πληροφορίας
(Σεβίλλη, 21-26 Σεπτεμβρίου 2000)

Η ανάληψη από την Ισπανία της διοργάνωσης του συνεδρίου, θεωρήθηκε ως εξαιρετικά σημαντικό γεγονός από την ισπανική κυβέρνηση και γι' αυτό το λόγο δόθηκε ιδιαίτερο βάρος στην προετοιμασία του. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια, η παρουσία των Ισπανών σε όλα τα διεθνή συνέδρια ήταν έντονη με σκοπό την προβολή και την προώθησή του ώστε να εξασφαλισθεί μεγάλος αριθμός συμμετοχών.

Ο στόχος τους υλοποιήθηκε αφού, από τις 21 έως τις 26 Σεπτεμβρίου 2000, περισσότεροι από 3.000 αρχειονόμοι, εκπροσωπώντας δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς από 130 χώρες, συγκεντρώθηκαν στη Σεβίλλη για να παρακολουθήσουν το 14ο Συνέδριο του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων.

Η κήρυξη της έναρξης του συνεδρίου, το οποίο έφερε τον γενικό τίτλο *Τα Αρχεία της Νέας Χιλιετίας στην Κοινωνία της Πληροφορίας*, έγινε από τον βασιλιά της Ισπανίας Juan Karlos. Οι εργασίες φιλοξενήθηκαν στο Palacio de Exposiciones y Congresos. Το κτήριο αυτό κατασκευάστηκε για τις ανάγκες της Διεθνούς Έκθεσης του 1992 και ήταν το κέντρο όχι μόνον των εργασιών του Συνεδρίου αλλά και όλων των παράλληλων συνεδριάσεων και δραστηριοτήτων.

Οι εργασίες του συνεδρίου

Κάθε συνεδρία ήταν οργανωμένη γύρω από μία κύρια εισήγηση και ακολουθούσαν τέσσερις συμπληρωματικές.

Παρασκευή, 22 Σεπτεμβρίου

Η κύρια εισήγηση είχε ως θέμα: *Διαχείριση και χρήση των ηλεκτρονικών αρχείων στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης*, και πλαισιώθηκε από τις παρακάτω δευτερεύουσες εισηγήσεις:

- Νομικά ζητήματα των ηλεκτρονικών αρχείων: μια συγκριτική θεώρηση
- Συντήρηση και διακίνηση των ηλεκτρονικών αρχείων
- Η τεχνολογία της πληροφορίας στην υπηρεσία των χρηστών
- Η επίδραση του τεχνολογικού περιβάλλοντος στην αρχειονομική θεωρία.

Σάββατο, 23 Σεπτεμβρίου

Η διάδοση της Αρχειονομίας αποτέλεσε τον άξονα της δεύτερης συνεδρίας. Στη συνέχεια ακούστηκαν οι εξής εισηγήσεις:

- Η ιστορία της Αρχειονομίας: ιστοριογραφική θεώρηση
- Προς ένα πρότυπο εκπαίδευσης
- Νέοι Τομείς, Άλλα Αρχεία
- Η παρουσία των αρχείων στις νομικές ρυθμίσεις.

Δευτέρα, 25 Σεπτεμβρίου

Κύρια εισήγηση: *Ο ρόλος των αρχείων στην κοινωνία του ελεύθερου χρόνου*. Στην ίδια ομάδα περιλαμβάνονταν οι εισηγήσεις:

- Εμπειρίες εμπορικής εκμετάλλευσης και προτάσεις
- Εκπαίδευση χρηστών
- Η εικόνα και η κοινωνική αντίληψη για τα αρχεία
- Συναντήστε τον πολίτη: ευρετήριο στατηγικής.

Η επόμενη μέρα (26 Σεπτεμβρίου) περιελάμβανε τέσσερις παράλληλες συνεδρίες. Τόσο οι αιφνίδιες αλλαγές στις αίθουσες όσο και η ταυτόχρονη παρουσίαση σε διαφορετικούς χώρους εισηγήσεων εξαιρετικού ενδιαφέροντος, μας υποχρέωσε στην επιλογή δύο συνεδρίων. Τα θέματα ήταν τα ακόλουθα:

- Η συμβολή της Αρχειονομίας στην ποιοτική διαχείριση του δημόσιου τομέα
- Η εφαρμογή της ποιοτικής διαχείρισης στα αρχεία
- Αρχειακή ορολογία: Δυνατότητες και περιορισμοί για τη διεθνή ανταλλαγή
- Η τυποποίηση ως ένα επαγγελματικό εργαλείο στο πλαίσιο των εθνικών και των περιφερειακών παραδόσεων.

Οι περιλήψεις των εισηγήσεων¹, σε τέσσερις γλώσσες, συγκεντρώθηκαν σε ένα καλαίσθητο τεύχος το οποίο μοιράστηκε στους συνέδρους. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι, εκτός των άλλων, διανεμήθηκε η αναθεωρημένη έκδοση του Διεθνούς Προτύπου Αρχειακής Περιγραφής [ISAD (G)]. Στις άμεσες προτεραιότητες της Ε.Α.Ε. είναι η μετάφραση της ανανεωμένης έκδοσης. Το τεύχος συνοδεύτηκε από τη Βιβλιογραφία του Διεθνούς Προτύπου Αρχειακής Περιγραφής, στην οποία συγκαταλέγεται και η έκδοσή του από την Ε.Α.Ε. στην ελληνική γλώσσα.

Agora

Κατά τις μεσημεριανές ώρες, στην κύρια αίθουσα του συνεδριακού κέντρου, οργανώθηκε, όπως και στα δύο προηγούμενα διεθνή συνέδρια, η «Αγορά». Πρόκειται για ένα μικρό forum, όπου ακούγονται διάφορες εισηγήσεις χωρίς να είναι απαραίτητη η θεματική τους ομοιογένεια. Στη ζώνη αυτών των ανακοινώσεων υπήρξε και μια ελληνική συμμετοχή. Πρόκειται για την εισήγηση της κας Μαριάννας Κολουβά, επίκουρης Καθηγήτριας στο Τμήμα Αρ-

¹ Οι περιλήψεις των ανακοινώσεων του Συνεδρίου είναι στη διάθεση των μελών της Ε.Α.Ε.

χειονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, με θέμα *Η ανάπτυξη των προγραμμάτων συντήρησης στις περιπτώσεις φυσικών καταστροφών*.

Τα υπόλοιπα θέματα που παρουσιάστηκαν ήταν,

- *Η μη κυβερνητική συνεργασία και η ανάπτυξη των αρχείων*
- *Τα αρχεία στην περίπτωση πολιτικών μεταβολών*
- *Το παρόν και το μέλλον της κατάστασης στα Αρχεία της Λατινικής Αμερικής (διαδικασία ιδιωτικοποίησης, προσβολή από φυσικές καταστροφές κλπ)*
- *Αρχιτεκτονικά αρχεία.*

Η Γενική Συνέλευση του Δ.Σ.Α.

Η Γενική Συνέλευση των αντιπροσώπων οργανώθηκε σε τρεις συνεδρίες (22, 23 και 26/9/2000). Η δραστηριότητα του οργανισμού και των επιμέρους οργάνων του, συγκεντρώθηκε σε ένα δίγλωσσο τεύχος το οποίο διανεμήθηκε στην αρχή της πρώτης συνεδρίας. Το σημαντικότερο από τα θέματα που περιλαμβάνονταν ήταν τα υπό αναθεώρηση άρθρα του καταστατικού του ICA. Στο κείμενο είχαν συμπεριληφθεί όλες οι τροποποιήσεις που προτάθηκαν στη διάρκεια της Έκτακτης Συνεδρίας της Γενικής Συνέλευσης, η οποία είχε πραγματοποιηθεί στις 14 Οκτωβρίου 1994, στη Θεσσαλονίκη. Στα υπό αναθεώρηση άρθρα περιλαμβάνεται και το άρθρο 1, που αφορά στο όνομα και το νομικό καθεστώς του Δ.Σ.Α. Στο άρθρο προστέθηκε διάταξη σύμφωνα με την οποία το Δ.Σ.Α. συνδέεται επίσημα με την UNESCO. Τροποιήθηκαν ακόμη άρθρα που αφορούν τη δομή και τη λειτουργία της Εκτελεστικής Επιτροπής του Δ.Σ.Α., προστέθηκαν και προσαρμόστηκαν διατάξεις με σκοπό την ενδυνάμωση του ρόλου των περιφερειακών οργάνων και τροποποιήθηκε μέρος των διατάξεων που σχετίζονται με τη λειτουργία των επιτροπών που δρουν εντός του Δ.Σ.Α.

Στη διάρκεια των εργασιών της Γενικής Συνέλευσης, διαβάστηκε στο Σώμα, από τον πρόεδρο της Γ.Σ. κ. Eric Ketelaar, η πρόταση που κατατέθηκε από την Ε.Α.Ε. στο προεδρείο, με αντικείμενο τη δημιουργία Επιτροπής Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων στα πλαίσια του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων, εκμεταλλευόμενοι τη συγκυρία των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 αλλά κυρίως της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας που προηγείται. Η ίδρυση της Επιτροπής, η οποία μέχρι την επανέγκρισή της στο επόμενο διεθνές συνέδριο του 2004 θα έχει προσωρινό χαρακτήρα, εντάσσεται στο πλαίσιο της αναδόμησης του συνόλου των Επιτροπών που επιχειρείται το τελευταίο διάστημα από το Δ.Σ.Α. Η πρόταση έτυχε ιδιαίτερα θετικής αντιμετώπισης από το προεδρείο, σε συνάρτηση και με τους Αγώνες του 2004, και υιοθετήθηκε με ιδιαίτερα ευνοϊκά σχόλια. (βλ. περισσότερες λεπτομέρειες στην παρουσίαση του Αλέξη Κράους).

Η Γενική Συνέλευση ολοκληρώθηκε με την επίσημη αναγγελία της Βιέννης, ως της πόλης που θα φιλοξενήσει τις εργασίες του επόμενου Διεθνούς Συνεδρίου Αρχείων το 2004.

Διοικητική Συνεδρία CITRA (Παρασκευή, 22 Σεπτεμβρίου)

Όπως και το 1999 στη Βουδαπέστη, έτσι και φέτος, δεν έλλειψε η ένταση μεταξύ του Ισραήλ και των αραβικών κρατών, αφού ο καθένας από την πλευρά του διεκδικεί τη διεξαγωγή της CITRA του 2001. Διαμαρτυρίες, τόσο σε διπλωματικό επίπεδο όσο και κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων, μονοπώλησαν τη συζήτηση για αρκετές ώρες. Όπως είναι γνωστό, το Ισραήλ είχε αναλάβει τη διοργάνωση για το 2001 αλλά, εξαιτίας της τεταμένης κατάστασης στην πόλη της Ιερουσαλήμ, οι αραβικές χώρες, με επανειλημμένα διαβήματα, ζητούν την ανάληψη της διοργάνωσης από την Αλγερία, υποστηρίζοντας ότι παρέχει περισσότερες εγγυήσεις ως προς την ασφάλεια των συμμετεχόντων. Κείμενα υπέρ της Αλγερίας κατέθεσαν η Αίγυπτος, η Τυνησία και η παλαιστινιακή πλευρά.

Το προεδρείο, λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα του θέματος, πρότεινε την επανεξέταση των προτάσεων από το αρμόδιο όργανο και έθεσε την πρόταση σε ψηφορορία. Το θέμα παραπέμφθηκε για να εξεταστεί εκ νέου, αφού υπέρ ψήφισαν 43, κατά της πρότασης 35 και σημειώθηκαν 12 αποχές².

Ανακοινώθηκε επίσης, ότι το έτος 2002 η CITRA θα πραγματοποιηθεί στη Μασσαλία, ενώ η διοργάνωση για το 2003 έχει ανατεθεί στη Νότια Αφρική.

SPA, Η ετήσια συνάντηση του Τμήματος Επαγγελματικών Σωματείων (22.9.2000)

Στην καθορισμένη ετήσια συνάντηση, συμμετείχαν εκπρόσωποι από την Αυστραλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Πολωνία, τον Καναδά, την Ιταλία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Γιουγκοσλαβία, την Κροατία, την Ελβετία και την Ελλάδα. Στη συνάντηση συμμετείχε και ο Jan Albada, Γενικός Γραμματέας του ICA, ο οποίος τόνισε την ιδιαίτερη σημασία της ύπαρξης των επαγγελματικών ενώσεων αλλά και τον ενεργό ρόλο που καλούνται και πρέπει να διαδραματίζουν στα αρχειακά πράγματα της χώρας τους και ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση της ενεργοποίησης των ιθυνόντων των κρατικών Αρχείων.

Η απερχόμενη Πρόεδρος Yvonne Bos-Rops παρουσίασε τα πεπραγμένα του Διοικητικού Συμβουλίου για την προηγούμενη τετραετία. Στις δραστηριότητες της τετραετίας, εκτός των άλλων, περιλαμβάνεται η δημιουργία CD-ROM³ το οποίο περιέχει τον Κώδικα Δεοντολογίας σε πολλές γλώσσες, μεταξύ των οποίων και στην ελληνική. Υπενθυμίζουμε ότι η Ε.Α.Ε. ήταν από τους πρώτους που υιοθέτησε και μετέφρασε τον Κώδικα Δεοντολογίας (η απόδοσή του στην ελληνική γλώσσα πραγματοποιήθηκε από τους Ν. Παντελάκη και Ζ. Συνοδινό). Στη συνάντηση διανεμήθηκε, επίσης, κείμενο σχετικά με το προφίλ που θα πρέπει να διαθέτει μια επαγγελματική ένωση και τους βασικούς τομείς στους οποίους θα πρέπει να επικεντρώσει τη δράση της.

² Τελικά προκρίθηκε η λύση της επιλογής τρίτης χώρας για τη φιλοξενία των εργασιών της 35ης CITRA (2001) και, σύμφωνα με πρόσφατη επιστολή του Δ.Σ.Α., η χώρα που ανέλαβε τη διοργάνωση είναι η Ισλανδία.

³ Ένα αντίγραφο του CD-ROM βρίσκεται κατατεθειμένο στο αρχείο της Ε.Α.Ε.

Συστάσεις του XIV Συνεδρίου

Αναγνωρίζοντας ότι η Διεθνής Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου εξασφαλίζει το δικαίωμα του καθένα *«να ερευνά, να λαμβάνει και να αποδίδει, χωρίς σύνορα, πληροφορίες και ιδέες χρησιμοποιώντας όποιο μέσο έκφρασης επιθυμεί»*, και θεωρώντας ότι η αφθονία της πληροφορίας σε παγκόσμιο επίπεδο επιφέρει την αυξανόμενη προσφυγή σε διεθνείς κανόνες με αντικείμενο την αρχαιολογία, τη διαφύλαξη, την επιλογή, τη διατήρηση και την πρόσβαση στα αρχεία, και θεωρώντας ότι η διαρκής επαγγελματική εκπαίδευση και επιμόρφωση θα πρέπει διαρκώς να επαναπροσδιορίζεται και να εκσυγχρονίζεται ώστε να επιτρέπει στην αρχαιολογική κοινότητα να εκπληρώνει την αποστολή της απέναντι στα τεκμήρια, τους χρήστες και το κοινωνικό σύνολο,

Το XVI Διεθνές Συνέδριο Αρχείων συνιστά:

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Οι αρχειονόμοι επιθυμούν να εξασφαλίσουν τη διαρκή πρόσβαση στα ηλεκτρονικά αρχεία, παρέχοντας εγγυήσεις για την αυθεντικότητά τους, την πληρότητα τους και την λειτουργικότητά τους λαμβάνοντας υπόψη την αδυναμία της διατήρησής τους στο πρωτότυπο υπόστρωμα.

Οι διευθυντές των Εθνικών Αρχείων θα πρέπει να παρέμβουν επειγόντως προς την κατεύθυνση της διάσωσης των ηλεκτρονικών αρχείων της διοίκησης, κινητοποιώντας τους υπεύθυνους ώστε να εξασφαλισθεί η πρόσβαση στα τεκμήρια και οι συνθήκες άσκησης των δικαιωμάτων των πολιτών.

Η επιτροπή αρχαιολογικής νομοθεσίας (ICA/CLM) παρακολουθεί την εξέλιξη των θεμάτων που σχετίζονται με τα πνευματικά δικαιώματα και ιδιαίτερα με τις επιπτώσεις τους στα ηλεκτρονικά αρχεία, προετοιμάζοντας τις αναγκαίες μελέτες με σκοπό την παροχή επαγγελματικής αρωγής.

ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ

Όλες οι επιτροπές των τμημάτων του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων με αντικείμενο την ορολογία και τους άλλους κανόνες που σχετίζονται με τους τομείς της επαγγελματικής εξειδίκευσης, ενθαρρύνουν τη χρήση τους.

Όλοι οι αρχειονόμοι καλούν τα εθνικά όργανα τυποποίησης να λάβουν ενεργό μέρος στην εκπόνηση νέων κανόνων διεθνούς προδιαγραφής στους διάφορους τομείς της πρακτικής αρχειονομίας και να υιοθετήσουν μια πολιτική η οποία να στηρίζεται στους κανόνες του ISO και του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων.

Οι αρχειονόμοι, οι επαγγελματίες των συναφών κλάδων και οι υπεύθυνοι των διοικήσεων να εμβαθύνουν τις τεχνικές γνώσεις τους στους τομείς της διαχείρισης και της ποιότητας με σκοπό να συνεχίσουν τη βελτίωση του τομέα της διαχείρισης των αρχείων.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΩΝ

Οι αρχαιολογικές υπηρεσίες και οι επαγγελματίες ενώσεις των αρχειονόμων γνωρίζουν και σέβονται τις αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων όπως αυτός εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Δ.Σ.Α. στη διάρκεια του XIII Συνεδρίου.

Οι αρχειονόμοι ενθαρρύνουν τα Πανεπιστήμια να παρέχουν μαθήματα εισαγωγής στην Αρχειονομία, όχι μόνο στους φοιτητές των Τμημάτων Ιστορίας, αλλά και στους φοιτητές της Νομικής, των Κοινωνικών Επιστημών και της Ιατρικής.

Οι διευθυντές Βιβλιοθηκών που φυλάσσουν αρχεία θα πρέπει να καθιστούν προσβάσιμες τις συλλογές τους, εξασφαλίζοντας όλα τα μέσα ώστε να προσφέρουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Η επιτροπή διοίκησης των προγραμμάτων του Δ.Σ.Α. καταβάλλει κάθε προσπάθεια να γνωρίσει καλύτερα τις ανάγκες του επαγγέλματος, ετοιμάζοντας ένα σχέδιο για την εκτύπωση των παραγόμενων από το Δ.Σ.Α. μελετών και για την κανονική διακίνηση της πληροφορίας σε όλα τα μέλη.

Το Δ.Σ.Α. ιδρύει επιτροπή αφιερωμένη στην ανάλυση του κύριου ρόλου του αρχειονόμου στον τομέα της αξιοποίησης των αρχείων και των υπηρεσιών προς τους χρήστες.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Αναλογικά με το έντονο πρόβλημα που θέτει η διαχείριση των αρχείων των πρώην Ανατολικών Χωρών και βλέποντας τη σημασία τους στα πλαίσια της διαδικασίας εκδημοκρατισμού αυτών των καθεστώτων, το Δ.Σ.Α. ανέλαβε επειγόντως, μαζί με την UNESCO, την υλοποίηση ενός προγράμματος διαφύλαξης των αρχείων με γνώμονα τις κατευθυντήριες γραμμές που ανακοινώθηκαν στη μελέτη της UNESCO και του Δ.Σ.Α. το 1995 για τη διαχείριση των Κρατικών Υπηρεσιών Ασφαλείας των πρώην Ανατολικών Χωρών.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το XIV Διεθνές Συνέδριο Αρχείων, που πραγματοποιήθηκε στη Σεβίλλη, εκφράζει τη βαθιά του ευγνωμοσύνη για την τιμή που του έκανε η Μεγαλειότητά του ο Βασιλιάς της Ισπανίας, αποδεχόμενος την τιμητική προεδρεία του Συνεδρίου καθώς και για την ενεργή συμμετοχή του στην τελετή έναρξης.

Το XIV Διεθνές Συνέδριο Αρχείων δηλώνει την ευγνωμοσύνη του προς όλους τους εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς, δημόσιους και ιδιωτικούς, που υποστήριξαν την πραγματοποίηση του προγράμματος του Δ.Σ.Α. για το χρονικό διάστημα 1996-2000.

Το XIV Διεθνές Συνέδριο Αρχείων ευχαριστεί τους εισηγητές και όλους τους άλλους συναδέλφους των οποίων η συμβολή οδήγησε σε μεστές και καινοτόμες επαγγελματικές συζητήσεις και τους εισηγητές που συνόψισαν όσα εκφράστηκαν στη διάρκεια των συζητήσεων των επαγγελματικών θεμάτων.

Εξ ονόματος του Δ.Σ.Α. και όλων των συμμετεχόντων, το XIV Διεθνές Συνέδριο Αρχείων εκφράζει τη βαθιά του ευγνωμοσύνη προς την ισπανική κυβέρνηση, το Συμβούλιο της Ανδαλουσίας, το Δήμαρχο της Σεβίλλης, την υποδιευθύντρια των Κρατικών Αρχείων, τη Διευθύντρια του Συνεδρίου και τους συνεργάτες της όπως και τους άλλους Ισπανούς αρχειονόμους για τη ζεστή τους φιλοξενία και την οργάνωση του XIV Διεθνούς Συνεδρίου Αρχείων.

Απόδοση από τα αγγλικά
Αμαλία Παππά

Στη συνέχεια, παρουσιάστηκαν από τον εκπρόσωπο κάθε χώρας τα σημαντικότερα σημεία δράσης κάθε ένωσης για τη χρονιά που πέρασε. Στην ενημέρωση που έγινε από την ελληνική πλευρά, αναφερθήκαμε στην ολοκλήρωση της έκδοσης της μετάφρασης του εγχειριδίου Αρχαιονομίας αλλά και στην εντατικοποίηση των προσπάθειών μας για τη δημιουργία Επιτροπής Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων στα πλαίσια του Δ.Σ.Α.

Με την αποχώρηση της Yvonne Bos-Rops, νέα Πρόεδρος αναδείχθηκε η Margaret Turner, η οποία μέχρι πρότινος κατείχε τη θέση της Γενικής Γραμματέως.

Η ελληνική συμμετοχή

Η ελληνική παρουσία ήταν η μεγαλύτερη σε αριθμό και η περισσότερο αντιπροσωπευτική που έχει υπάρξει έως σήμερα σε Διεθνές Συνέδριο Αρχείων. Εκτός από την υπογράφουσα (εκπρόσωπος της Ε.Α.Ε.), συμμετείχαν οι: Στέλλα Φωτοπούλου (εκπρόσωπος των Γ.Α.Κ.), Γεράσιμος Νοταράς, Τούλα Καφίρη, Νίκος Παντελάκης και Ζήσιμος Συνοδινός (Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.), Χριστίνα Βάρδα (Ε.Λ.Ι.Α.), Μαριάννα Κολυβά (Τμήμα Αρχαιονομίας-Ιόνιο Πανεπιστήμιο), Βαλεντίνη Τσελίκα και Μαρία Δημητριάδου (Αρχείο Μουσείου Μπενάκη), Αλίκη Νικηφόρου (Γ.Α.Κ.-Αρχαία Ν. Κέρκυρας), Βάσω Ψιμούλη (Γ.Α.Κ.-Κ.Υ.), Γ. Πολυδωράκης (Ιστορικό Αρχείο Υπ. Εξωτερικών), Δημήτρης Φραγκιαδάκης (εκπρόσωπος του υπό ίδρυση Αρχείου Κωνσταντίνου Μητσotάκη), Ανδρέας Μπάγιας (ΤΕΙ Αρχαιονομίας-Βιβλιοθηκονομίας, Αθήνα, μέλος Δ.Σ. Ε.Α.Ε.), Αλέξης Κράους (Αντιπρόεδρος Ε.Α.Ε.), Νίκος Καραπιδάκης, Χρύσα Μπάγια.

Παράλληλες εκδηλώσεις

Σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο του συνεδριακού κέντρου φιλοξενούνταν εκδόσεις και μικρές εκθέσεις αρχαιολογικού υλικού από τριανταπέντε περιφερειακά, εθνικά και διεθνή ιδρύματα. Αξιοποιώντας κανείς τον ελεύθερο χρόνο του, μπορούσε να έχει πλήρη και άμεση ενημέρωση πάνω στις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις και στις εφαρμογές της αλλά και τη διεθνή βιβλιογραφία.

Εντυπωσιακή ήταν η έκθεση αρχαιολογικού υλικού που οργανώθηκε από τα Εθνικά Αρχεία της Ισπανίας. Τα εκθέματα, άρτια παρουσιασμένα, χρονολογούνταν από τον 12ο αιώνα (κυρίως χάρτες, διεθνείς συνθήκες και διακρατικές εμπορικές συμφωνίες) και κατέληγαν στο κείμενο της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992). Η έκθεση συνοδεύταν από πολυτελή κατάλογο των εκθεμάτων και CD-ROM.

Η μακροχρόνια και σοβαρή προετοιμασία εξασφάλισαν επιστημονική αλλά και οργανωτική επιτυχία του συνεδρίου. Με τη νέα χιλιετία, το Διεθνές Συνέδριο των Αρχείων στη Σεβίλλη, όρισε το πλαίσιο της προβληματικής και των αρχαιολογικών στρατηγικών που θα κυριαρχήσουν τις επόμενες δεκαετίες.

Αμαλία Παππά

ΟΛΥΜΠΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ - ΣΕΒΙΛΛΗ Η πρόταση της Ε.Α.Ε. δεκτή από το Δ.Σ.Α.

Είναι γνωστές οι προσπάθειες και οι πρωτοβουλίες των Ελλήνων αρχαιολογών πριν και ιδίως μετά την ίδρυση της Ε.Α.Ε., δηλαδή εδώ και 12 χρόνια, στον τομέα των Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων. Καμιά ανάγκη λοιπόν να επαναλάβουμε όλα όσα τα Αρχαιολογικά Νέα έχουν γνωστοποιήσει τα τελευταία χρόνια.

Πάντως η σταθερή στήριξη των προέδρων της Εταιρείας, όπως ο Ν. Παντελάκης και ο Ζήσιμος Συνοδινός μας έδωσε κουράγιο στις κρίσιμες περιόδους. Τίποτε όμως δε θα είχε ξεκινήσει χωρίς την αρχική πλαισίωση που προσέφερε στο σχέδιο αυτό ο Ν. Καραπιδάκης, τότε διευθυντής Γ.Α.Κ. και αντιπρόεδρος της Ε.Α.Ε.

Στο Συνέδριο Δ.Σ.Α. της Σεβίλλης ένα σημαντικό βήμα, μια σπουδαία επιτυχία της Ε.Α.Ε., ήρθε να επιστεγάσει αυτή την επίμονη και μακρά πορεία.

Πράγματι, η συνεργασία και οι συνδυασμένες ενέργειες της προέδρου Αμ. Παππά με τον υπογράφοντα επί τόπου, έφεραν το αποτέλεσμα που η Ε.Α.Ε. επιζητούσε με μαραθώνιο πείσμα. Όταν φθάσαμε λοιπόν στο Συνέδριο ζητήσαμε αμέσως να έρθουμε σε επαφή με το νέο γραμματέα του Δ.Σ.Α., J. Van Albada. Η κίνηση αυτή είχε σκοπό την παρουσίαση της Ε.Α.Ε. σ' ένα νέο και κύριο πρόσωπο της διεύθυνσης του Δ.Σ.Α. με συγκεκριμένο στόχο την απόσπαση επιτέλους απάντησης στη σχετική με τα Αλληλοβοηθητικά Αρχεία επιστολή της Ε.Α.Ε. Τονίζουμε ότι το Δ.Σ.Α. είχε ζητήσει από την Εταιρεία να παραδώσει νέα πρόταση για τον τομέα αυτό. Η Εταιρεία δήλωσε τότε γραπτά το ενδιαφέρον της, αλλά δεν είχε λάβει απάντηση μέχρι το συνέδριο της Σεβίλλης.

Με την ευκαιρία αυτή, έπρεπε επίσης να συζητήσουμε και να προβλέψουμε τη νέα κατάσταση στη διεύθυνση του Δ.Σ.Α., όχι μόνο λόγω της ανάληψης ευθυνών του J. Van Albada, αλλά και της αλλαγής του προέδρου. Όπως είναι γνωστό, η τέλεση του Δ.Σ.Α. στην Ισπανία συνδυάστηκε με την ανάληψη της προεδρίας από τη διευθύντρια των Ισπανικών Αρχείων, Elisabet Dos Santos.

Ο νέος γραμματέας μας εξήγησε ότι έχει εκδηλωθεί έντονο ενδιαφέρον ακριβώς από τα κρατικά ισπανικά αρχεία για τον τομέα των Ολυμπιακών και Αθλητικών αρχείων. Μάλιστα μας εξήγησε ότι η υπουργός Πολιτισμού της Ισπανίας, που χαιρέτησε το Συνέδριο μετά το Βασιλέα Χουάν Κάρλος, έχει στην ευθύνη της τον Αρχαιολογικό και τον Αθλητικό τομέα. Ας θυμίσουμε επίσης ότι η Ισπανία έχει πραγματοποιήσει την τελευταία δεκαετία μια διοικητική επανάσταση στις κρατικές της υπηρεσίες. Τα Αρχεία της Ισπανίας έχουν, μάλιστα, γίνει αντικείμενο ενός πρωτοποριακού προγράμματος αναδιοργάνωσης που τα έχει φέρει στην πρώτη γραμμή σε διεθνές επίπεδο. Αυτή την πραγματικότητα τη διαπιστώσαμε και εμείς στη διάρκεια του συνεδρίου.

Έτσι, ο J. Van Albada, μας εξήγησε ότι μέσα στην αναδιοργάνωση των επιτροπών του Δ.Σ.Α. μπορούσε να γίνει ένας τεμαχισμός του προγράμματος Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων και οι Ισπανοί να αναλάβουν για παράδειγμα το τμήμα των Αρχείων του Ιππισμού όπου δια-

θέτουν πολύ ισχυρή Ομοσπονδία. Η Ισπανική καταγωγή του Χ. Α. Σάμαρανκ, προέδρου της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, ήταν ένα επιπλέον επιχειρήμα.

Με τα παραπάνω δεδομένα συντάξαμε αμέσως την επιστολή που παραθέτουμε προς το Δ.Σ.Α.

Ελληνική Αρχαική Εταιρεία

Προς: τη Διεύθυνση του Δ.Σ.Α.

Πρόεδρος:

Γεν. Γραμματέα:

Σεβίλλη 23/9/2000

14ο Συνέδριο Αρχείων

Στη συνέχεια των επαφών και συζητήσεων που πραγματοποίησε και καθιέρωσε η Ε.Α.Ε. και ειδικά μετά την τελευταία επαφή με το Γραμματέα του Δ.Σ.Α. J. Van Albada, σας υποβάλλουμε τα κάτωθι έγγραφα, σχετικά με την προβολή της πρωτοβουλίας μας για τη δημιουργία Τμήματος Ολυμπιακών και Αθλητικών Αρχείων στα πλαίσια του Δ.Σ.Α. Στη σημερινή της φάση η πρωτοβουλία αυτή είναι δυνατόν να συνδυασθεί με τη τέλεση της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας, που θα διοργανωθεί στο διάστημα το οποίο προηγείται των Ο.Α. του 2004.

Είναι σαφές ότι η προοπτική των Ο.Α. του 2004, όπως και οι ενέργειες της Ε.Α.Ε., καθιστούν τις καλύτερες προϋποθέσεις για την επιτυχία του τελικού στόχου αυτού του προγράμματος, δηλαδή του ανοίγματος του Δ.Σ.Α. στον κόσμο των Ολυμπιακών και Αθλητικών Αρχείων με κοινό αμείπλευρο συμφέρον και σε μια σφαιρική οπτική. Τόσο ο πρόεδρος Wallot όσο και ο Ch. Kesckemeti είχαν εκφραστεί με ενθουσιασμό για το παραπάνω θέμα σε πολλές περιπτώσεις, κυριότερη εκ των οποίων ήταν η Γ.Σ. του Δ.Σ.Α. στο Πεκίνο. Τα Κρατικά Αρχεία της Κίνας είχαν προσφέρει σημαντική στήριξη στην έκθεση Ολυμπιακών Αρχείων που διοργανώσαμε τότε στο Πεκίνο.

Είναι βέβαιο ότι οι δραστηριότητές μας μέσα στα πλαίσια του Δ.Σ.Α. έφεραν την ωρίμανση των αντιλήψεων και προκάλεσαν το έντονο ενδιαφέρον των αρχειονόμων και στη συνέχεια των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων.

Πράγματι η Εταιρεία μας έχει εκμεταλλευθεί όλες τις ευκαιρίες που προσέφερε το Δ.Σ.Α. για να περάσει το μήνυμα κατά τη διάρκεια των CITRA SPA και διεθνών Συνεδρίων, όπως επίσης και με την αποστολή σχετικών ερωτηματολογίων στους αρχειονόμους και τα αρχεία-μέλη του Δ.Σ.Α. Πρόκειται για μια διαδικασία μεγάλης εμβέλειας προς τις Αθλητικές και Ολυμπιακές Οργανώσεις αλλά και προς τα Υπουργεία, που μέχρι σήμερα κινήσαμε μόνο με δικά μας μέσα.

Σας πληροφορούμε ότι παράλληλα, ο συνεργάτης μας κος Γ. Δολιανίτης, πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Ολυμπιακού και Αθλητικού Φιλοτελισμού και Αρχείων, βρίσκεται αυτή την ώρα στο Σίδνεϋ, όπου έχει διοργανώσει έκθεση γραμματοσήμων και αρχαικών εγγράφων για την Αναβίωση στο πλαίσιο των πολιτιστικών εκδηλώσεων των Ο.Α.

Οι δραστηριότητες του κου Δολιανίτη, ο οποίος είναι μια προσωπικότητα αναγνωρισμένη μέσα στον Ολυμπιακό χώρο, έχουν την κάλυψη του προέδρου της ΔΟΕ Χ.Α. Σάμαρανκ (βλ. έγγραφο). Είναι δε σαφές ότι αυτές οι δραστηριότητες αποτελούν το πρελούδιο της επιτυχίας του προγράμματός μας στον Ολυμπιακό χώρο.

Επομένως, παρακαλούμε το Δ.Σ.Α. με την ευκαιρία της νέας προεδρίας στο πρόσωπο της κας E. Dos Santos, διευθύντριας των Ισπανικών Αρχείων, προεδρία που ανοίγει την αποφασιστική περίοδο μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος, να εκφράσει γραπτώς την αναγνώρισή των μέχρι τώρα δραστηριοτήτων μας όπως και την υποστήριξη της για τη συνέχιση και την πραγμάτωση των εκδηλώσεων που είναι πιθανόν να λάβουν χώρα στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ελβετία και αλλού. Μια σχετική συγκεκριμένη αναφορά στη διάρκεια της Γενικής Συνέλευσης του Δ.Σ.Α. θα ήταν επίσης πολύ χρήσιμη.

Αυτό θα μας δώσει επιπλέον επιχειρήματα για την εξακολούθηση των επαφών μας με την ελληνική πλευρά, την Οργανωτική Επιτροπή των Ο.Α. Αθήνα 2004 και ιδίως με τον υπουργό κο Θ. Πάγκαλο πρώην υπουργό Εξωτερικών, ο οποίος θα παρουσιάσει το πρόγραμμα της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας στις 15 Νοεμβρίου αυτού του χρόνου.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

A. Παππά

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

A. Κράουζ

Συνημμένα

1. Τελευταία πρόταση της Ε.Α.Ε. για την ίδρυση του τμήματος
2. Έγγραφο Χ.Α. Σάμαρανκ για την έκθεση Δολιανίτη
3. Επιστολή της Ε.Α.Ε. προς τον Υπουργό Πολιτισμού
4. Αναφορά στην πρωτοβουλία μας Γεν. Συνέλευση, Δ.Σ.Α., Πεκίνο 1996

Η παραπάνω επιστολή κατατέθηκε επιτόπου έκτακτα στη Γραμματεία της Γενικής Συνέλευσης του Δ.Σ.Α. και έγινε δεκτή με θερμότητα σχόλια.

Στη συνέχεια ο Γραμματέας του Δ.Σ.Α. J. Van Albada δήλωσε στην πρόεδρό μας κα Α. Παππά ότι το Δ.Σ.Α. αποδέχεται το σύνολο της ελληνικής πρότασης που περιέχει η επιστολή μας, γεγονός το οποίο η πρόεδρος δικαιούται να ανακοινώσει ήδη προς την Εταιρεία. Τη διαβεβαίωσε δε ότι σύντομα η Ε.Α.Ε. θα ελάμβανε και σε γραπτή μορφή τη σχετική απόφαση του Δ.Σ.Α. μετά την ολοκλήρωση των διοικητικών εργασιών της διεύθυνσης του Δ.Σ.Α. τις επόμενες ημέρες.

Στην επιστροφή μας από τη Σεβίλλη ενημερώσαμε το Δ.Σ. της Εταιρείας όπως και τον κ. Γ. Δολιανίτη, του οποίου τη συνεργασία έχουμε εξασφαλίσει πλήρως. Η ενημέρωση συμπληρώθηκε από πρόταση του υπογράφοντα για την κινητοποίηση όλου του επιστημονικού δυναμικού της Ε.Α.Ε. και ιδίως του καθηγητή Ν. Καραπιδάκη, αλλά και άλλων ειδικευμένων στελεχών, με σκοπό την επίτευξη του στόχου μας.

Οι αλλαγές στο ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού και τη διεύθυνση της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας μας έχουν θέσει σε κατάσταση αναμονής παρόμοια με εκείνη που αφορά τη γραπτή απάντηση του Δ.Σ.Α. Η Ε.Α.Ε. εν τω μεταξύ, με πρωτοβουλία της Προέδρου μας, πραγματοποίησε συνάντηση με την Ειδική Γραμματέα του Υπ. Παιδείας, κα Μάνεση, προκαλώντας το έντονο ενδιαφέρον της τόσο για τις δραστηριότητές της Ε.Α.Ε. όσο και για το συγκεκριμένο τομέα των Ολυμπιακών και Αθλητικών αρχείων. Επίσης μια νέα επιστολή της Ε.Α.Ε. απεστάλη προς τον κο Β. Βενιζέλο σημερινό Υπουργό Πολιτισμού.

Προσθέτουμε πάντως ότι μια σχετική επιστολή του διευθυντή των Γαλλικών Κρατικών Αρχείων, του Ph. Belaval (βλ. κείμενο γαλλικά), μας διαβεβαιώνει ότι το ενδιαφέρον της διεθνούς αρχαικής κοινότητας για την πρότασή μας παραμένει έντονο. Η πρόθεση πάντως της Ε.Α.Ε. είναι να προχωρήσει σε μια πρώτη περιορισμένη συνάντηση εργασίας των αρχειονόμων του Ολυμπιακού και Αθλητικού Τομέα στην Αθήνα στο επόμενο τρίμηνο διάστημα. Η συνεργασία της *Ελληνικής Εταιρείας Ολυμπιακού Φιλοτελισμού και Αρχείων* μας προσφέρει επίσης τη δυνατότητα για μια μεγαλύτερη εκδήλωση το φθινόπωρο, εκδήλωση που θα μπορούσε να συνδυάσει το διεθνή χώρο, την Αθήνα και την ελληνική επαρχία.

Προσθέτουμε δε ότι σύμφωνα με τη γνώμη του παλιού μας φίλου Ch. Kecksemeti, η πρότασή μας πρέπει να στηριχθεί στη συνεργασία των εταιρειών των αρχειονόμων μερικών μεγάλων κρατών.

A. Κράους

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΑΡΧΕΙΩΝ: ΣΥΝΟΜΙΑΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Στο διάστημα από 21 έως 26 Σεπτεμβρίου 2000 είχα την ευκαιρία να εκπροσωπήσω την Υπηρεσία Ιστορικού Αρχείου του Υπουργείου Εξωτερικών στο 14ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων, το οποίο πραγματοποιήθηκε στη Σεβίλλη της Ισπανίας με συμμετοχή περισσότερων από 2000 συνέδρων που προσήλθαν από όλα τα μέρη του κόσμου. Φέτος, το βασικό θέμα της συνάντησης αυτής ήταν «*Τα Αρχεία της Νέας Χιλιετίας μέσα στην Κοινωνία της Πληροφορίας*».

Οργάνωση του Συνεδρίου

Σε τεχνικό επίπεδο ήταν όλα οργανωμένα στην εντέλεια. Πέρα από τις διευκολύνσεις που παρείχαν οι διοργανωτές σε ό,τι αφορά την παρακολούθηση του συνεδρίου (αυτόματη μετάφραση σε τέσσερις γλώσσες, μετακινήσεις από και προς τα ξενοδοχεία, γεύμα κάθε μεσημέρι κλπ), το πρόγραμμα περιελάμβανε ρεσιτάλ εκκλησιαστικού οργάνου στον Καθεδρικό Ναό της Σεβίλλης, πλήρη ξενάγηση στην πόλη, καθώς και επίσημο αποχαιρετιστήριο δείπνο στην κεντρική πλατεία (Plaza de España). Εντύπωση προκάλεσε και το γεγονός ότι, παρά το μέγεθος της διοργάνωσης, δεν χρησιμοποιήθηκαν σε καμία εκδήλωση χορηγοί.

Από επιστημονική άποψη, ωστόσο, το Συνέδριο θα μπορούσε να είχε οργανωθεί με αρτιότερο τρόπο. Ένα μεγάλο μέρος του ήταν αφιερωμένο στη συζήτηση για την εξεύρεση νέου ρόλου των αρχειονόμων στο πλαίσιο της κοινωνίας της πληροφορίας και της πληροφορικής, με αποτέλεσμα οι παρουσιάσεις νέων ιδεών, νέων εφαρμογών και τάσεων στο χώρο της οργάνωσης αρχείων να αποδειχθούν σχεδόν ανύπαρκτες. Έτσι, το ενδιαφέρον εστιάστηκε στις παρουσιάσεις της αρχαικής πολιτικής κάποιων κρατών για τις οποίες δεν γνωρίζουμε πολλά πράγματα (Κίνα, Λατινική Αμερική, Αφρική) στο συγκεκριμένο τομέα. Δυστυχώς, ελάχιστη αναφορά έγινε σε πολιτικού περιεχομένου αρχεία, και μία παρουσίαση ενός συνδέσμου Αρχείων ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και προσωπικοτήτων αναλώθηκε σε πολιτικές διαφωνίες για την εκλογή Προεδρείου...

Σημαντικό μειονέκτημα της οργάνωσης ήταν η μη ύπαρξη λίστας συμμετεχόντων, με αποτέλεσμα να καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής η εξεύρεση και επαφή με εκπροσώπους ομοειδών Αρχείων, ώστε να ανταλλάγουν απόψεις και εμπειρίες. Όσες επαφές έγιναν ήταν τυχαίες, με ανθρώπους που απλώς έτυχε να καθίσουν στο ίδιο τραπέζι ή σε κοντινές θέσεις κατά τη διάρκεια των ολομελειών.

Ενδιαφέρουσες παρουσιάσεις

Η Διευθύντρια των Γενικών Αρχείων των Ινδιών, το οποίο εδρεύει στη Σεβίλλη και περιέχει το αρχείο των αποικιών της Ισπανίας στην Αμερική (θεωρείται πρότυπο οργάνωσης «κλειστού» αρχείου μετά μάλιστα από φυσική καταστροφή), αναφέρθηκε μεταξύ άλλων και στο ζήτημα της ηλεκτρονικής υπογραφής. Ως «ηλεκτρονική υπογραφή» ο-

ρίζεται ο τρόπος πιστοποίησης της αυθεντικότητας ενός εγγράφου σε ηλεκτρονική μορφή. Το ζήτημα προέκυψε, φυσικά, από τη στιγμή που η ηλεκτρονική αλληλογραφία άρχισε να διαδίδεται όλο και περισσότερο ως επίσημος και αποδεκτός τρόπος επικοινωνίας. Από τη στιγμή που δεν υπήρχε τρόπος πιστοποίησης του εγγράφου με τον κλασικό τρόπο (υπογραφή), έπρεπε να εφευρεθεί κάποιος που να ανταποκρίνεται στη νέα μορφή εγγράφων. Ήδη το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης έχουν προσπαθήσει να κάνουν σχετικές διακηρύξεις, ενώ αρκετά ανεπτυγμένα κράτη προσπαθούν να προσαρμόσουν ή και να συμπληρώσουν τη νομοθεσία τους προς αυτή την κατεύθυνση, μεταξύ αυτών και η Ισπανία, η οποία έχει ήδη αντιμετωπίσει νομοθετικά το ζήτημα. Σε ό,τι αφορά την ελληνική νομοθεσία, δεν έχει γίνει σχετική ρύθμιση, ούτε στο νόμο περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων (Ν. 2472/97), αλλά ούτε στον πρόσφατο νόμο περί αρχείων Πρωθυπουργού και Υπουργών.

2. Από τις ομιλίες της Καθηγήτριας L. Duranti του Πανεπιστημίου του Βανκούβερ και του K. Thibodeau, Διευθυντή του Προγράμματος Ηλεκτρονικών Αρχείων των Εθνικών Αρχείων των ΗΠΑ, διαφάνηκε ο προβληματισμός που ακόμα υπάρχει στην παγκόσμια αρχειακή κοινότητα σχετικά με την αποθήκευση / ταξινόμηση ηλεκτρονικών αρχείων, αλλά και τη μεταφορά υπάρχοντος αρχειακού υλικού σε ηλεκτρονική μορφή. Φαίνεται πως οι περισσότεροι αρχειονόμοι συμφωνούν ότι η ηλεκτρονική ταξινόμηση δεν αποτελεί παρά μόνο εργαλείο για ευκολότερη πρόσβαση στο υλικό, δεν πρέπει να αντικαθιστά την παραδοσιακή ταξινόμηση, και πολύ περισσότερο η μεταφορά των αρχείων σε ψηφιακή / ηλεκτρονική μορφή (ψηφιοποίηση) δεν πρέπει να σημαίνει την καταστροφή της αρχικής μορφής των αρχείων. Δέχονται ότι η οποιαδήποτε μεταφορά σε ηλεκτρονική μορφή εμπεριέχει πάντα μία μικρότερη ή μεγαλύτερη απώλεια πληροφοριών. Σε αυτή την παραδοχή συμφώνησε αργότερα και ο εκπρόσωπος των Εθνικών Αρχείων της Κίνας. Αναφορά σχετικά με τους όρους που θεωρούνται απαραίτητοι για τη μεταφορά αρχείων σε ηλεκτρονική μορφή και για την αποθήκευση ηλεκτρονικών αρχείων πρόκειται να εκδώσει μία ειδική ομάδα έρευνας που συστήθηκε με αυτό το σκοπό (International Task Force in Archival Science) με πρωτοβουλία του Πανεπιστημίου του Βανκούβερ.

3. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε και η ομιλία της Υποδιευθύντριας των Εθνικών Αρχείων της Πορτογαλίας, M.M. Garcia, σχετικά με τα αρχεία σε μεταβατικές περιόδους. Αφού έφερε ως παράδειγμα και ανέλυσε τα αρχεία της δικτατορικής περιόδου στην Πορτογαλία (άνοιξαν στην έρευνα τα αρχεία της Ασφάλειας, καθώς και εκείνα του δικτάτορα Salazar 20 χρόνια μετά το τέλος της δικτατορίας), αναφέρθηκε στις προσπάθειες που έχουν γίνει από το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων για τη διάσωση των αρχείων σε περιοχές του κόσμου όπου διεξάγονται ένοπλες συγκρούσεις. Το 1995 ιδρύθηκε η οργάνωση «Αρχειονόμοι Χωρίς Σύνορα», ενώ αποστολές έχουν πραγματοποιηθεί σε περιοχές όπως το Ανατολικό Τιμόρ με σκοπό να βοηθήσουν στη διάσωση των αρχείων εκεί. Παρόμοιες ενέργειες έχουν γίνει και στο Κόσοβο, ακόμα και

υπό τη μορφή δωρεών για τη διάσωση των αρχείων, στο πλαίσιο πάντα του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων.

4. Εξαιρετική υπήρξε η παρουσίαση της κατάστασης των αρχείων στη Λατινική Αμερική. Κεντρική ομιλήτρια ήταν η εκπρόσωπος του περιφερειακού αρχείου της Mérida στη Βενεζουέλα κ. M. Contreras, η οποία αρχικά διέκρινε 3 κατηγορίες κρατών της Λατινικής Αμερικής με βάση την ανάπτυξη της αρχειακής τους πολιτικής: πιο ανεπτυγμένα και με σχετική παράδοση (όπως Μεξικό, Αργεντινή, Κούβα, Κόστα Ρίκα, Κολομβία), ανεπτυγμένα, αλλά σχετικά πρόσφατα (όπως Χιλή, Βολιβία, Περού, Ουρουγουάη), και τέλος κράτη με μεγάλα προβλήματα, στερούμενα έστω και βάσης αρχειακής πολιτικής (όπως η Βενεζουέλα). Ειδικά για τη τελευταία κατηγορία κρατών, τα βασικά προβλήματα που διέκρινε η ομιλήτρια ήταν η άσχημη οικονομική κατάσταση, οι φυσικές καταστροφές και, τέλος, η ιδιωτικοποίηση πολλών δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών με αρχεία που παρουσιάζουν ενδιαφέρον, για τα οποία, όμως, δεν υπήρχε καμμία πρόβλεψη κατά τη μεταβίβαση. Η κα Contreras ζήτησε τη βοήθεια της διεθνούς κοινότητας για τη βελτίωση των συνθηκών που επικρατούν εκεί, μέσω της πραγματοποίησης προγραμμάτων συνεργασίας (σε επίπεδο τεχνολογίας, τεχνογνωσίας, αλλά και εκπαίδευσης). Στο πλαίσιο της ίδιας παρουσίασης μίλησαν, ακόμα, εκπρόσωποι της Βραζιλίας και της Κόστα Ρίκα, οι οποίοι αναφέρθηκαν σε πρόγραμμα συνεργασίας για τη διάσωση των αρχείων στη Λατινική Αμερική με την Ισπανία και συγκεκριμένα με το Υπουργείο Πολιτισμού και Παιδείας της Ισπανίας (υπάρχει ειδική σελίδα στο Internet για την εξέλιξη του προγράμματος: www.mcu.es/dglabr).

5. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η παρουσίαση της Σύστασης / Απόφασης (Recommendation) του Συμβουλίου της Ευρώπης για την ελεύθερη πρόσβαση στα Αρχεία. Η Σύσταση αυτή έλαβε τελικά την έγκριση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου τον περασμένο Ιούλιο, αν και η διαδικασία διαμόρφωσής της είχε ήδη ξεκινήσει από το 1995. Μέχρι τον Οκτώβριο του 1997 διήρκεσε η προετοιμασία του σχετικού κειμένου (συνεργασία Επιτροπής Πολιτισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης και Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων), με σκοπό να εγκριθεί τελικά τον Ιανουάριο του 1998. Ένα μήνα νωρίτερα όμως, παρενέβησαν οι Επιτροπές Νομικών Θεμάτων και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού και ζήτησαν να συνυπολογιστεί η άποψή τους στο τελικό κείμενο. Έτσι, δημιουργήθηκε η Κοινή Ομάδα Εργασίας, αποτελούμενη από εκπροσώπους των τριών Επιτροπών του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία αναμόρφωσε τη σύσταση (σε επίπεδο που χαμηλότερο από το αρχικό, όπως παραδέχτηκε ο εκπρόσωπος της Επιτροπής Πολιτισμού) και το νέο κείμενο τελικά εγκρίθηκε από την Επιτροπή Υπουργών τον Ιούλιο. Η Σύσταση αυτή αφορά αποκλειστικά τα δημόσια αρχεία, (αν και υπάρχει η ευχή στο τέλος να εφαρμοστεί και από τα αντίστοιχα ιδιωτικά) και βασικός σκοπός της είναι, σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, η θέση των ελαχίστων όρων που πρέπει να τηρεί ένα Αρχείο, ώστε να εξασφαλίζεται η δημοκρατική πρόσβαση σε αυτό. Οι καινοτομίες που περιλαμβάνονται στον κανονισμό εντοπίζο-

νται κυρίως: α) στην αποδοχή της αρμοδιότητας της εθνικής νομοθεσίας στη θέσπιση λεπτομερών και εξειδικευμένων κανόνων για την πρόσβαση στα δημόσια αρχεία, β) στη διευκρίνιση των όρων «αρχείο», «πρόσβαση» και «προστασία προσωπικών δεδομένων», γ) στη σαφή πρόβλεψη ελεύθερης πρόσβασης στα αρχεία σε όλους, ανεξάρτητα από εθνικότητα και ιδιότητα, δ) στη θέσπιση της δωρεάν πρόσβασης στα δημόσια αρχεία, ε) στη θέσπιση συγκεκριμένων κανόνων εξαιρέσεως στο γενικό κανόνα αποδέσμευσης αρχειακών ενοτήτων μετά από ορισμένο χρονικό όριο, στ) στη θέσπιση συγκεκριμένων κανόνων για δεσμευμένες, πέρα του γενικού ορίου δέσμευσης, αρχειακές ενότητες.

Και μετά την ψήφιση της Σύστασης αυτής, η Κοινή Ομάδα Εργασίας συνεχίζει να λειτουργεί, με δύο νέους σκοπούς: την παρακολούθηση της εφαρμογής της εν λόγω Σύστασης (κυρίως μέσω ενός ερωτηματολογίου που θα αποστέλλει σε επιλεγμένο δείγμα κρατών και το οποίο θα περιλαμβάνει ερωτήσεις γύρω από τη νομοθεσία που έχει εισαχθεί με αφορμή τη Σύσταση, τα όρια δέσμευσης που ισχύουν σε κάθε κράτος κλπ), και την παραγωγή μιας δεύτερης Σύστασης με αντικείμενο την ευρωπαϊκή πολιτική για πρόσβαση σε «επίσημες πληροφορίες» (δηλαδή για την ελεύθερη πρόσβαση σε πληροφορίες από τις δημόσιες υπηρεσίες). Το κείμενο της νέας Σύστασης προγραμματίζεται να εγκριθεί από την Επιτροπή Υπουργών έως το καλοκαίρι του 2001.

Οι ίδιοι οι εκπρόσωποι του Συμβουλίου της Ευρώπης παραδέχτηκαν ότι από τη στιγμή που η Σύσταση δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα, δεν είναι εύκολο να εφαρμοστεί πλήρως. Παραδέχτηκαν ξεκάθαρα ότι η πραγματική πρόθεση και αξία της Σύστασης είναι να θέσει τις γενικές κατευθύνσεις και να δείξει τον ιδεατό στόχο στον οποίο θα έπρεπε να προσβλέπουν όλα τα Αρχεία, καθώς και να δημιουργήσει «τρόπους συνεργασίας μεταξύ κυβερνήσεων, ώστε από κοινού να μοιραστούν το βάρος της εφαρμογής όλων των διατάξεων της Σύστασης. Το Συμβούλιο της Ευρώπης κρίνει ότι για να αποκτήσουν δεσμευτικό χαρακτήρα οι προβλέψεις των Συστάσεων, θα πρέπει να μετατραπούν αυτές σε Συμβάσεις (Conventions), κάτι στο οποίο δεν προβλέπεται να προχωρήσουν τα 41 κράτη-μέλη του Οργανισμού στο εγγύς μέλλον.

6. Ενδιαφέρον παρουσίασαν και οι ομιλίες σχετικά με τις προκλήσεις που δημιουργούν για τα αρχεία οι νέες δυνατότητες αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου και οι νέες δυνατότητες επικοινωνίας, κυρίως μέσω Internet. Αφ' ενός οι πολίτες έχουν πλέον τα μέσα και αξιώνουν από τα Αρχεία να μπορούν να δέχονται και ηλεκτρονικά ερευνητές, και αφ' ετέρου τα Αρχεία τα ίδια μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη σύγχρονη τεχνολογία για να διευκολύνουν την πρόσβαση των ενδιαφερομένων, αλλά και για να διαφημίζονται (εφαρμογή κανόνων marketing) και να εκπαιδεύουν ερευνητές και αρχειονόμους στην αρχειακή πολιτική.

7. Ο υπογράφων παραβρέθηκα επίσης στην παρουσίαση του ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΡΧΕΙΩΝ (European Archival Network). Πρόκειται για μία ηλεκτρονική βάση δεδομένων με στοιχεία για όσα Αρχεία θέλουν να παρουσιάσουν σε αυτή τη βάση. Η βάση είναι προσβάσιμη από

το Internet (www.european-archival.net) και δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη να βρει το αρχείο με το υλικό που τον ενδιαφέρει, ακόμα και μέσω της χρήσης λέξεων - κλειδίων. Η απόφαση για τη δημιουργία αυτής της βάσης πάρθηκε πριν από δύο χρόνια στο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Αρχείων στη Βέρνη. Οποιοδήποτε Αρχείο οποιουδήποτε ευρωπαϊκού κράτους μπορεί να εισάγει τα στοιχεία του σε αυτή τη βάση (διευκρινίζω ότι πρόκειται για στοιχεία της ταυτότητάς του, και όχι για τη βάση δεδομένων του).

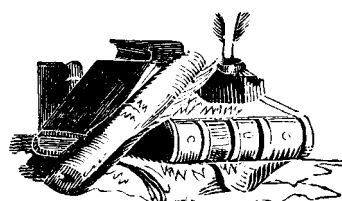
Παρουσιάσεις και περίπτερα

Ορισμένα Αρχεία, κυρίως δημόσια Αρχεία της Ισπανίας, είχαν στήσει σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο του Συνεδρίου περίπτερα με πληροφοριακό υλικό σχετικά με την οργάνωσή τους και τις δυνατότητες πρόσβασης σε αυτά. Πιο εντυπωσιακό από όλα ήταν το περίπτερο των Εθνικών Αρχείων της Ισπανίας, όπου μεταξύ των άλλων υπήρχε έκθεση φωτογραφίας από στιγμές της ζωής της χώρας κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα, αλλά και έκθεση σημαντικών συνθηκών του ισπανικού κράτους με άλλα κράτη, ήδη από τον 16ο αιώνα. Εκτός από Αρχεία της Ισπανίας, ειδικά περίπτερα είχαν δημιουργηθεί και από τα Αρχεία της Αυστρίας, της Ιταλίας, της Αυστραλίας, της Πορτογαλίας και των ΗΠΑ.

Συνολικά, το Συνέδριο απετέλεσε μία πολύ καλή εμπειρία, η οποία έδωσε την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να έρθουν σε επαφή με τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα της οργάνωσης αρχείων και να ακούσουν τις σχετικές εμπειρίες ανθρώπων από ολόκληρο τον κόσμο. Η Υπηρεσία Ιστορικού Αρχείου του ΥΠΕΞ την οποία εκπροσώπησα, ωφελήθηκε από τη συμμετοχή σε αυτό το Συνέδριο, όχι μόνο λόγω της δυνατότητας επαφής που της δόθηκε με νέες ιδέες και εξελίξεις, αλλά και λόγω της δυνατότητας δημοσιοποίησης της δραστηριότητάς της σε διεθνές επίπεδο, κυρίως ενώπιον εκπροσώπων πολλών εθνικών και κυβερνητικών Αρχείων από ολόκληρο τον κόσμο. Της έδωσε τέλος τη δυνατότητα, να διαπιστώσει για μία ακόμα φορά την πρόοδο που έχει επιτελεστεί τα τελευταία χρόνια στην οργάνωση και λειτουργία του Ιστορικού Αρχείου ΥΠΕΞ, πρόοδος η οποία το έχει φέρει να προηγείται σε τεχνογνωσία και εφαρμογές πολλών αντίστοιχων Αρχείων ανεπτυγμένων κρατών.

Γιώργος Πολυδωράκης

Ειδικός Επιστημονικός Σύμβουλος στην
Υπηρεσία Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου
του Υπουργείου Εξωτερικών

**ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ-ΜΕΛΩΝ
ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ
Άγκυρα 27-29 Οκτωβρίου 2000**

Από 27 μέχρι 29 Οκτωβρίου 2000, πραγματοποιήθηκε στην Άγκυρα συνάντηση των Γενικών Διευθυντών Αρχείων, των χωρών-μελών του Συμφώνου Σταθερότητας της Ν.Α. Ευρώπης, με θέμα: «Διατήρηση, Προστασία, Αποκατάσταση των Αρχείων κατά τη διάρκεια φυσικών καταστροφών, πριν και μετά από πολέμους καθώς και πρόσβαση στα τεκμήρια».

Στη συνάντηση αυτή έλαβε μέρος η υπογράφουσα, Προϊσταμένη της κεντρικής υπηρεσίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους, συμμετέχοντας με σχετική εισήγηση και παρεμβάσεις στη διατύπωση του τελικού κειμένου των πορισμάτων (βλ. *Συστάσεις*).

Οι Τούρκοι επεφύλαξαν ιδιαίτερη μεταχείριση και φιλοξενία στην εκπρόσωπο της Ελλάδας, τιμώντας στο πρόσωπό της τη χώρα μας (ανάθεση προεδρείας στην Α΄ Συνάντηση, αναφορά της χώρας μας ως πρώτης στον κατάλογο των συμμετεχόντων, προβολή της συμμετοχής της εκπροσώπου της Ελλάδας σε βιντεοταινία που προβλήθηκε στην τελετή έναρξης, στην οποία εκτός των Τούρκων επισήμων, παρέστησαν και πρέσβεις ορισμένων χωρών της Ν.Α. Ευρώπης).

Στο τέλος της συνάντησης υπογράφηκαν Πρωτόκολλα Συνεργασίας μεταξύ των Κρατικών Αρχείων της Προεδρίας της Τουρκικής Δημοκρατίας και των Γενικών Διευθυντών των Αρχείων της Αλβανίας, της Βοσνίας, της Ερζεγοβίνης και της Σλοβενίας.

Οι Τούρκοι αναμένουν την υπογραφή της «Σύναψης του Πρώτου Μορφωτικού Προγράμματος» μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, στο οποίο περιλαμβάνεται και η συνεργασία των Αρχειακών Υπηρεσιών των δύο χωρών.

Στη Συνάντηση, αξιόλογη ήταν η παρουσία του εκπροσώπου της UNESCO, ο οποίος πρότεινε να ιδρυθούν επιτροπές της Μπλε Ασπίδας (Blue Shield Committees) στην οποία να περιληφθεί και η προστασία των αρχείων.

Αικατερίνη Μπεκιάρογλου-Εξαδακτύλου

Συνάντηση Στρογγυλής Τράπεζας με θέμα:

«Διατήρηση, Προστασία, Αποκατάσταση των Αρχείων κατά τη διάρκεια φυσικών καταστροφών, πριν και μετά από πολέμους καθώς και πρόσβαση στα τεκμήρια», 27-28 Οκτωβρίου 2000, Άγκυρα, Τουρκία.

Συστάσεις

Οι συμμετέχοντες στη συνάντηση Στρογγυλής Τράπεζας με θέμα: «Διατήρηση, Προστασία, Αποκατάσταση των Αρχείων κατά τη διάρκεια φυσικών καταστροφών, πριν και μετά από πολέμους καθώς και πρόσβαση στα τεκμήρια», που έλαβε χώρα στην Άγκυρα της Τουρκίας στις 27 και 28 Οκτωβρίου 2000¹.

1. Υπενθυμίζοντας τη Συνθήκη της Χάγης (1954) και το σχετικό Δεύτερο Πρωτόκολλο (1999) για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς κατά τις περιπτώσεις ενόπλων συγκρούσεων.
2. Υπογραμμίζοντας τη σπουδαιότητα του Προγράμματος της UNESCO, με θέμα: «*Η μνήμη του Κόσμου*» για την προστασία της παγκόσμιας κληρονομιάς των γραπτών μνημείων και την πρόσβαση σ' αυτά.
3. Υπενθυμίζοντας το ρόλο του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων (ICA) στην καθιέρωση προτύπων και οδηγιών για την προστασία και την πρόσβαση στα αρχεία.
4. Αποδεχόμενοι ευχαρίστως τις δραστηριότητες της Διεθνούς Επιτροπής της Μπλε ασπίδας (ICBS) για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.
5. Λαμβάνοντας υπόψη την Σύσταση με αρ. R(2000)13 της Επιτροπής των Υπουργών των χωρών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο θέμα: «Ευρωπαϊκή πολιτική για την Πρόσβαση στα αρχεία».
6. Συνιστούν στις Κυβερνήσεις να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των γραπτών τεκμηρίων σε περιπτώσεις φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, όπως και σε περιπτώσεις ενόπλων συρράξεων.
7. Ως ειδικά μέτρα για την προστασία των αρχείων, συνιστούν στις κυβερνήσεις:
 - α) Να εκπονήσουν σχέδια για την προστασία των αρχείων από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές στα πλαίσια της εθνικής νομοθεσίας.
 - β) Να περιλάβουν σ' αυτά τα σχέδια την εκπαίδευση στρατιωτικών μονάδων.
 - γ) Να προσαρμόσουν τα υφιστάμενα κτήρια των Αρχείων στις ανάγκες για την προστασία του αρχειακού υλικού από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές, όπως και τα νέα κτήρια αρχείων που θα σχεδιασθούν.
 - δ) Να ενισχύσουν τα μέτρα προστασίας και διαφύλαξης, ιδιαίτερα με αναπαραγωγές τεκμηρίων, εφαρμόζοντας, όσο το δυνατόν ευρύτερα, τη χρήση νέων τεχνολογιών.
8. Ενθαρρύνουν τις Κυβερνήσεις, να περιλάβουν στις συμφωνίες, σε επίπεδο διμερούς πολιτιστικής συνεργασίας την προστασία από επιθέσεις, των ιδρυμάτων των Αρχείων και των Βιβλιοθηκών, σύμφωνα με το πνεύμα της Σύμβασης της Χάγης.
9. Συνιστούν να διευρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών ώστε:
 - α) Να εξασφαλισθεί η διευκόλυνση σε διεθνές επίπεδο, των ανταλλαγών σε καταστάσεις βίας ή κινδύνων που απειλούν τα αρχεία.
 - β) Να βοηθήσουν τα ιδρύματα των Αρχείων να συνέλθουν από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές.
 - γ) Να αποκτήσουν αντίγραφα καταστραφέντων ή χαμένων αρχείων, τα οποία ενδέχεται να υπάρχουν σε άλλες χώρες.
10. Συνιστούν σε όλα τα συμμετέχοντα κράτη σ' αυτή τη συνάντηση, και τα οποία διαθέτουν αξιόλογα οθωμανικά αρχεία, να συνεργασθούν για να εξασφαλίσουν αμοιβαίες ανταλλαγές εργαλείων έρευνας καθώς και αντιγράφων γραπτών τεκμηρίων, σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία.
11. Προσκαλούν τη Γενική Διεύθυνση των Κρατικών Αρχείων της Τουρκικής Δημοκρατίας, να προωθήσει αυτές τις συστάσεις σε όλα τα κράτη-μέλη του συμφώνου Σταθερότητας της Ν.Α. Ευρώπης και τους σχετικούς Διεθνείς Οργανισμούς.

απόδοση από τα αγγλικά
και τουρκικά

Αικ. Μπεκιάρογλου-Εξαδακτύλου

¹ Αλβανία, Βουλγαρία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κροατία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία, Ελλάδα Τουρκία και UNESCO.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ
«Αρχεία και προοπτικές στη νέα χιλιετία»
Λευκωσία, 4-6.5.2000

Στις αρχές Μαΐου (4-6.5.2000) του περασμένου χρόνου οργανώθηκε για πρώτη φορά στη Λευκωσία της Κύπρου διεθνές συνέδριο Αρχειονομίας, με θέμα «Αρχεία και προοπτικές στη νέα χιλιετία». Η πρωτοβουλία ανήκε στο Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και τον Εθνικό Πολιτιστικό Όμιλο Κύπρου, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου, ενώ συνεργάστηκαν περισσότεροι από είκοσι φορείς της Ελλάδας και της Κύπρου.

Οι εργασίες του συνεδρίου πραγματοποιήθηκαν στις εγκαταστάσεις του ξενοδοχείου Φόρουμ Ιντερκοντινένταλ, όπου και φιλοξενήθηκαν όλοι οι σύνεδροι.

Αισθητή έγινε και η παρουσία αντιπροσωπείας των Κρατικών Αρχείων της Ισπανίας, για την προβολή του επικείμενου (τότε) Παγκόσμιου Συνεδρίου στη Σεβίλλη, το Σεπτέμβριο του 2000, που συνδυάστηκε με την εισήγηση της Διευθύντριας των Κρατικών Αρχείων της Ισπανίας.

Λόγω της πληθώρας των εισηγήσεων, μετά την πρώτη πρωινή συνεδρία της 4ης Μαΐου, οι υπόλοιπες διεξάγονταν παράλληλα σε δύο παρακείμενες αίθουσες, πρακτική που στερήσε από αρκετούς συνέδρους την ευκαιρία να παρακολουθήσουν εισηγήσεις που παρουσιάζονταν ταυτόχρονα σε διαφορετικές αίθουσες.

Οι θεματικές ενότητες που απασχόλησαν το συνέδριο ήταν οι ακόλουθες:

1. Τα αρχεία στην αρχαιότητα
2. Μεσαιωνικές κυπριακές πηγές
3. Σύγχρονες αρχειακές πηγές
4. Αρχεία του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα
5. Εκκλησιαστικά αρχεία
6. Κρατικά Αρχεία - αρχειακό
7. Διαχείριση αρχειακών πηγών και παράμετροι οργάνωσης Αρχείων.

Συνολικά παρουσιάστηκαν σαράντα έξι εισηγήσεις στη διάρκεια του διήμερου Πέμπτης και Παρασκευής, σε ένα βαρυφορτωμένο αλλά ιδιαίτερα ενδιαφέρον και με σημαντική διεθνή παρουσία πρόγραμμα. Η έκδοση των πρακτικών, που υποθέτουμε ότι δεν θα καθυστερήσει, θα συμβάλει σημαντικά στον εμπλουτισμό της αρχειακής βιβλιογραφίας.

Το Σάββατο και η Κυριακή ήταν ημέρες αφιερωμένες σε επισκέψεις: η Μονή Κύκκου, το εργαστήριο συντήρησης και το μουσείο της καθώς και χώροι μνήμης της παλαιότερης και σύγχρονης ιστορίας της Μεγαλονήσου αποτέλεσαν τους διαδοχικούς σταθμούς συνέδρων και συνοδών, έχοντας να προσφέρουν ο καθένας τις δικές του σημαντικές εμπειρίες.

Πέρα από τις σημαντικές εισηγήσεις και τις ενδιαφέρουσες ξεναγήσεις, αξέχαστη θα μείνει σε όλους τους συνέδρους η κυπριακή φιλοξενία, για την οποία έδωσαν σε κάθε στιγμή τον καλύτερό τους εαυτό οι αδελφοί Κύπριοι. Είμαι βέβαιος ότι οι θερμές ευχαριστίες μου αντιπροσωπεύουν τα συναισθήματα όλων των συνέδρων.

Νέστωρ Κ. Μπαμίδης

ISTITUTO «LUIGI STURZO»

Για το εξαιρετικό αρχειακό σύστημα της Ιταλίας έχουν γίνει αρκετές αναφορές σε παλιότερα τεύχη των *Αρχειακών Νέων*¹. Όπως είναι γνωστό, το αρχειακό αυτό σύστημα βασίζεται στη λειτουργία ενός ανεπτυγμένου δικτύου κρατικών Αρχείων (τα γνωστά μας *archivi di Stato*) και σε μια σειρά αρχειακών οργανισμών που διαχειριζόμενοι υλικό συγκεκριμένου συνήθως παραγωγού ή θεματικού ενδιαφέροντος, έχουν συγκροτήσει δίκτυα Αρχείων παράλληλα προς τα κρατικά².

Το «Istituto Luigi Sturzo» εντάσσεται στην κατηγορία των ιδρυμάτων και των ινστιτούτων που αναπτύχθηκαν μεταπολεμικά γύρω από την ιστορική κληρονομιά ενός αρχείου πολιτικού προσώπου και ταυτόχρονα αποτελεί μία από τις καλύτερες περιπτώσεις ερευνητικού κέντρου του οποίου οι δραστηριότητες εξειδικεύονται πάνω σε πολύ συγκεκριμένες πτυχές των πολιτικών και κοινωνικών κινημάτων του 20ου αιώνα.

Το Ινστιτούτο που φέτος συμπληρώνει μισό αιώνα παρουσίας φέρει το όνομα μιας από τις πλέον σημαντικές φυσιογνωμίες της σύγχρονης ιταλικής ιστορίας. Η χαρακτηριστικότερη ίσως μορφή του ιταλικού πολιτικού καθολικισμού, ο Luigi Sturzo γεννήθηκε το 1871 στο Caltagirone της Σικελίας, όπου και χρίστηκε ιερέας το 1894. Μετά το πέρας των μεταπτυχιακών του σπουδών στη Ρώμη επιστρέφει στη Σικελία, όπου εκδίδει την εφημερίδα «La Croce di Constantino» και αναπτύσσει πολιτική δραστηριότητα αντιστεκόμενος στη διάλυση των καθολικών και σοσιαλιστικών εργατικών ενώσεων που την εποχή εκείνη προωθούσε η κυβέρνηση. Τον Ιανουάριο του 1919 ιδρύει το Partito Popolare Italiano, το οποίο αναδεικνύεται σε μεγάλη πολιτική δύναμη στην Ιταλία, όταν στις εκλογές του 1919 κερδίζει τις 101 από τις 508 έδρες του Κοινοβουλίου. Με την επικράτηση του Φασιστικού Κόμματος αποσύρεται το 1923 σε μοναστήρι και ένα χρόνο αργότερα εξορίζεται αρχικά στο Λονδίνο και κατόπιν στην Νέα Υόρκη, όπου αφιερώνεται στη μελέτη και τη συγγραφή έργων ιστορικής κοινωνιολογίας, φιλοσοφίας και διεθνούς δικαίου. Επιστρέφει το Σεπτέμβριο του 1946 στην Ιταλία, επανιδρύει τον κομματικό σχηματισμό, που πλέον ονομάζεται Democrazia Cristiana και συνεχίζει την πολιτική του παρουσία και τη συγγραφική του παραγωγή³ μέχρι το θάνατό του στη Ρώμη τον Αύγουστο του 1959.

Το Ινστιτούτο ιδρύθηκε το 1951 στη Ρώμη (όπου και συνεχίζει να στεγάζεται στο θαυμάσιο Palazzo Baldassini) με πρώτο πρόεδρο τον ίδιο τον Luigi Sturzo. Οι στόχοι του, όπως εγγράφονται στο καταστατικό του είναι η προώθηση των ανθρωπιστικών σπουδών και η ανάπτυξη της

1 Καρπαδάκης Νίκος «Παρουσίαση εκδόσεων: Gli archivi dei partiti politici: atti dei seminari di Roma e di Perugia» *Αρχειακά Νέα* 17 (1998), σσ. 45-48 και Καρπαδάκης Νίκος «Παρουσίαση εκδόσεων: Archivistiche: catalogo delle guide e degli inventari editi a cura di Maria Teresa Piano Mortari e Isotta Scandaliato Ciciani» *Αρχειακά Νέα* 16 (1997), σσ. 44-47.

2 Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα ιστορικά αρχεία της ιταλικής Αντίστασης, τα οποία είναι σήμερα 63 στον αριθμό.

3 Από την πλούσια συγγραφική του παραγωγή αναφέρουμε χαρακτηριστικά τα *L' Italia e il fascismo* (1926), *Chiesa e Stato* (1939), *L' Italia e l' ordine internazionale* (1944), *Politica di questi anni - Consensi e critiche* (1946-1959) κλπ.

έρευνας πάνω στις κοινωνικές επιστήμες, η επαγγελματική επιμόρφωση όσων κινούνται γύρω από τη διαμόρφωση και τη διαχείριση της ιστορικής μνήμης και κυρίως η αξιοποίηση της αρχειακής και βιβλιακής κληρονομιάς του ιδρυτή του. Εξαρχής λοιπόν, οι δραστηριότητες του Ινστιτούτου επικεντρώθηκαν γύρω από τη θεωρητική και πολιτική παρακαταθήκη του Ιταλού στοχαστή και τα τεκμήρια της διανοητικής και πολιτικής του πορείας. Σήμερα το Ινστιτούτο έχει αναπτύξει μία σειρά πρωτοβουλιών σχετικά με την προώθηση της έρευνας πάνω σε ζητήματα που κινητοποιήσε η πολυσχιδής δράση του Luigi Sturzo. Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια της δραστηριότητάς του χρηματοδοτεί προγράμματα υποτροφιών για έρευνα πάνω στις ανθρωπιστικές σπουδές με ιδιαίτερη έμφαση στην ιστορία, την κοινωνιολογία, την οικονομία, τις πολιτικές επιστήμες και το δίκαιο, οργανώνει επιστημονικές συναντήσεις όπου και ανακοινώνονται τα πορίσματα των μελετών, συστήνει μεταπτυχιακά προγράμματα επιμόρφωσης, ενώ παράλληλα ένας πρόχειρος απολογισμός δεν θα μπορούσε να παραλείψει την αξιοπρόσεκτη εκδοτική του δραστηριότητα.

Το Ινστιτούτο προσφέρει στον ερευνητή την πλούσια βιβλιοθήκη του, που αποτελείται από μία συλλογή 75.000 τόμων που διαρκώς εμπλουτίζεται με νέα βιβλία, καθώς και μία συλλογή από 600 περίπου τίτλους εφημερίδων και επιστημονικών περιοδικών. Πυρήνας ωστόσο, του Ινστιτούτου θα πρέπει να θεωρηθεί το ιστορικό του αρχείο, το οποίο παρέχει ανεκτίμητες πληροφορίες για τα πολιτικά κόμματα της Ιταλίας και κυρίως για τον πολιτικό χώρο της Χριστιανοδημοκρατίας. Το προσωπικό αρχείο του Luigi Sturzo αποτέλεσε ουσιαστικά και τον πυρήνα για τη σύσταση ενός ιστορικού αρχείου, το οποίο στην πορεία φιλοξένησε τα προσωπικά αρχεία πολλών προσωπικοτήτων του πολιτικού καθολικισμού με αποτέλεσμα το Istituto Luigi Sturzo να φιλοξενεί αυτή τη στιγμή 3.500 περίπου φακέλους αρχειακού υλικού «εξειδικευμένου», ως μας επιτραπεί ο όρος, σε αυτό τον πολύ σημαντικό χώρο του ιταλικού πολιτικού συστήματος. Σήμερα, ο ερευνητής που θα επισκεφθεί στη Ρώμη το ιστορικό αρχείο του Ινστιτούτου μπορεί να έχει πρόσβαση στις παρακάτω αρχειακές συλλογές:

1. Αρχείο Luigi Sturzo (1891-1959)
2. Αρχείο Ivo Coccia (1929-1960)
3. Αρχείο Francesco Luigi Ferrari (1926-1933)
4. Αρχείο Giovanni Gronchi (1904-1978)
5. Αρχείο Istituto Luigi Sturzo (1950-1980)
6. Αρχείο Filippo Meda (1831-1949)
7. Αρχείο Sergio Paronetto (1936-1945)
8. Αρχείο Flaminio Piccoli (1960-1990)
9. Αρχείο Giuglio Rodino (1889-1950)
10. Αρχείο Mario Scelba (1925-1982)
11. Αρχείο Dino Secco Suardo (1915-1925)
12. Αρχείο Giuseppe Spataro (1911-1978)
13. Αρχείο Vittorino Veronese (1942-1977)
14. Αρχείο Democrazia Cristiana (1943-1993)
15. Αρχείο Sosstos (1940-1975)
16. Αρχείο Sinistra Cristiana (1943-1945)

17. Αρχείο Piero Malvestiti (1930-1990)
18. Αρχείο Vito G. Galati (1900-1968)
19. Αρχείο Giovanni Battista Migliori (1913-1978)
20. Αρχείο Mario Cingolani (1907-1970)
21. Αρχείο Antonino Anile (1900-1943)
22. Αρχείο Mario Vittorio Rossi (1952-1953)
23. Αρχείο Francesco Bartolotta (1947-1953)

Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στο τμήμα προφορικής ιστορίας που λειτουργεί στο Istituto Luigi Sturzo από το 1988 και που έχει ως στόχο του τη συλλογή προφορικών μαρτυριών για το κίνημα του πολιτικού καθολικισμού, την έκδοση σχετικών εγχειριδίων και οδηγών, καθώς και την επιμόρφωση των ιστορικών πάνω στις ιδιαίτερες τεχνικές που η προφορική ιστορία προϋποθέτει και επιβάλλει.

Κώστας Κατσάπης

ΑΡΧΕΙΑ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ

Βουδαπέστη, 16-27 Ιουνίου 2001

Το Πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης διοργανώνει σεμινάριο με το παραπάνω θέμα το καλοκαίρι του 2001. Διευθυντές του προγράμματος είναι ο Charles Kecskemeti, τέως Γενικός Γραμματέας του Δ.Σ.Α. και η Gabriella Ivacs, αρχειονόμος στα Open Society Archives της Ουγγαρίας.

Το σεμινάριο αποτελεί κατά κάποιο τρόπο συνέχεια του περυσινού σεμιναρίου «Η πρόσβαση στην πληροφορία» και εστιάζει στην αρχειακή κληρονομιά των πολιτικών κομμάτων. Η διαφύλαξη και η εξασφάλιση της πρόσβασης των ερευνητών σε αυτού του είδους την τεκμηρίωση, είναι μέρος της ιστορικής διαδικασίας για την αποκάλυψη του παρελθόντος και την κατανόηση της σύγχρονης ιστορίας, ειδικά του πολιτικού χαρακτήρα του μονοκομματικού συστήματος.

Το σεμινάριο προσφέρει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εξοικειωθούν με τα υπάρχοντα νομικά συστήματα -που περιλαμβάνουν λύσεις τόσο δυτικοευρωπαϊκές όσο και της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι οποίες διασφαλίζουν τη διάκριση ανάμεσα στο δημόσιο και ιδιωτικό χαρακτήρα των πληροφοριών που παράγονται από τα πολιτικά κόμματα.

Πέρα από το θεωρητικό πλαίσιο, το σεμινάριο στοχεύει να περιορίσει το αντικείμενο στα αρχεία των πρώην κομμουνιστικών κομμάτων διότι η χρήση και η ερμηνεία τέτοιων πηγών απαιτεί ακόμη προσεκτική μελέτη. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η κριτική των πηγών δεν μπορεί να περιοριστεί σε εθνικό επίπεδο αλλά το «δίκτυο» των Κομμουνιστικών Κομμάτων, συμπεριλαμβάνοντας και τις σχέσεις με τα κομμουνιστικά κινήματα του δυτικού κόσμου, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως ενιαίο σύνολο.

Η δομική ανάλυση των αρχείων των κομμουνιστικών κομμάτων και ιδρυμάτων θα συνέβαλλε στην επεξεργασία μιας διαφορετικής προσέγγισης για την κατανόηση των επιχειρησιακών κανόνων που εξασφάλιζαν την ηγετι-

κή θέση του ΚΚΣΕ στο παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα από τη δεκαετία του '20 και στα πλαίσια του κομμουνιστικού μπλοκ από το 1945 μέχρι το 1989.

Εξαιτίας του διεπιστημονικού του χαρακτήρα το σεμινάριο δεν απευθύνεται αποκλειστικά σε αρχειονόμους. Δεν απαιτεί βαθιά γνώση της διαχείρισης των αρχείων, επειδή επικεντρώνεται περισσότερο στο περιεχόμενο των αρχείων και στο πώς η ιστορική έρευνα μπορεί να στηριχτεί σε τέτοια τεκμηρίωση.

Για περισσότερες πληροφορίες:

CEU Summer University

Nador u. 9, Budapest

Hungary 1051

Tel: (36 1) 327 3069, 327 3811

Fax: (36 1) 327 3124

E-mail: sumeru@ceu.hu

Website: <http://www.ceu.hu/sun/sunindx.html>

Νέστωρ Μπαμίδης

ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η 6η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για τα Αρχεία θα λάβει χώρα στη Φλωρεντία, στο διάστημα 30 Μαΐου-2 Ιουνίου 2001, με θέμα «*Τα αρχεία ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον*».

Απευθύνεται σε αρχειονόμους, σε επικεφαλές αρχειοακών ιδρυμάτων, σε ειδικούς στη διαχείριση πληροφοριών, σε διαχειριστές δημόσιων αρχείων από όλο τον κόσμο και σε όλους εκείνους που εργάζονται στον τομέα των αρχείων σ' αυτή τη μεταβατική περίοδο.

Η Διάσκεψη θα παρουσιάσει ένα πανόραμα των σχεδιασμών που βρίσκονται σε εξέλιξη και τις τρέχουσες εφαρμογές τους. Επίσης θα δώσει την ευκαιρία σχολιασμού των επιλογών που κατέστησαν απαραίτητες στον κόσμο των αρχείων ανάμεσα στην παράδοση και τον νεωτερισμό: δίκτυα, τυποποιημένα συστήματα επεξεργασίας και ποιότητας, προβλήματα επιλογής και διατήρησης, επαγγελματική κατάρτιση.

Το προσωρινό πρόγραμμα έχει ως ακολούθως:

Τετάρτη, 30 Μαΐου

Προσυνεδριακό σεμινάριο

Μια πύλη στην Ευρώπη. Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα αρχεία: προβλήματα και προοπτικές

Πέμπτη, 31 Μαΐου

Κύρια συνεδρία

Ηλεκτρονικά αρχεία: οι ανώτερες τεχνικές σε ευρωπαϊκές και μη ευρωπαϊκές χώρες

Εμπειρίες, στρατηγικές και κανονισμοί

Καναδάς, Κίνα, Γαλλία, Γερμανία, Μ. Βρετανία, Ιταλία, Ισπανία, Σουηδία, Τυνησία

Παρασκευή, 1 Ιουνίου

Κύρια συνεδρία

Ενοποίηση και συνεργασία. Πρόσβαση, επιλογή και εποπτεία

Φινλανδία, Ιταλία, Ρωσία, Σκωτία, Ισπανία

- *Παράλληλη συνεδρία*

Δίκτυα και στρατηγικές ενοποίησης

DACE, DLM FORUM, EUAN, EVA Projects

- *Παράλληλη συνεδρία*

Διεθνή πρότυπα και τοπική υλοποίηση

Τσεχία, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Πολωνία, Σουηδία

Σάββατο, 2 Ιουνίου

Κύρια συνεδρία

Παραδόσεις και νεωτερισμοί στην επαγγελματική κατάρτιση

Αρχειονόμοι και/ή διαχειριστές πληροφοριών

- *Παράλληλη συνεδρία*

Διοίκηση και επαγγελματική κατάρτιση

Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία

- *Παράλληλη συνεδρία*

Πανεπιστήμια και επαγγελματική κατάρτιση

Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Μ. Βρετανία, Ελλάδα, Ιταλία, Ολλανδία

- *Παράλληλη συνεδρία*

Επαγγελματικές ενώσεις και κατάρτιση

Κύρια συνεδρία

Το σχέδιο E-TERM

Στρογγυλή Τράπεζα

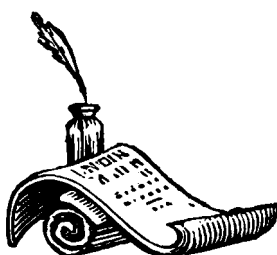
Καταληκτική συνεδρία

Επίσημες γλώσσες

Αγγλικά, γαλλικά και ιταλικά. Παρέχεται ταυτόχρονη μετάφραση

Προσαρμογή από τα αγγλικά

Νέστωρ Μπαμίδης

ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΤΟΠΙΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ-ΜΟΥΣΕΙΟ ΎΔΡΑΣ

Ο εκπαιδευτικός ρόλος μιας κρατικής
αρχαιολογικής-μουσειολογικής υπηρεσίας
στο κατώφλι της νέας χιλιετίας

Με την πεποίθηση ότι η αναζήτηση της ιστορικής ταυτότητας και η ενδυνάμωση και διατήρηση της ιστορικής μνήμης, ιδιαίτερα στο χώρο των νέων ανθρώπων, είναι ζητήματα που προέχουν στη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα, ξεκίνησε στο Ιστορικό Αρχείο-Μουσείο Ύδρας η οργάνωση εκπαιδευτικών μαθημάτων απευθυνόμενων κυρίως στους μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και στους νέους μας γενικότερα. Μέσα από την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών θα καταβληθεί προσπάθεια οι νέοι του νησιού μας και όχι μόνον, αφενός να γίνουν κοινωνοί της ιστορίας του τόπου και της πατρίδας τους ευρύτερα, αφετέρου δε να τους δοθεί η δυνατότητα άμεσης και δημιουργικής επαφής με το νεότερο ιστορικό τους παρελθόν ώστε το Αρχείο-Μουσείο να μετατραπεί σε ένα χώρο φιλόξενο και οικείο, ένα χώρο μάθησης αλλά και ψυχαγωγίας που καθημερινά θα προσελκύει καινούργιους επισκέπτες

Σκεπτικό-στόχοι

Κόντρα στο ρεύμα των καιρών που χαρακτηρίζονται από τη μεταβλητότητα σε όλες τις διαστάσεις και τις αλλαγές που συντελούνται με ταχύτητα αστραπής στους περισσότερους τομείς της σύγχρονης ζωής, θεωρήσαμε ότι η αναγωγή της νεανικής σκέψης στα περασμένα με σωστή και κριτική θεώρηση, η γνωριμία με τον πολιτισμό και την τοπική παράδοση μέσω του χώρου του Αρχείου-Μουσείου, είναι απαραίτητη όσο και αναγκαία για παιδιά και νέους μικρών επαρχιακών τόπων όπως ο δικός μας. Και είμαστε βέβαιοι ότι ένας χώρος συνάντησης της κατεξοχήν ιστορικής τεκμηρίωσης και της μουσειολογικής θέασης, όπως ο ευτυχής συνδυασμός του Αρχείου-Μουσείου Ύδρας επιτρέπει να συμπεράνουμε, με τον πλούτο των μαρτυριών, με τον πλούτο των αντικειμένων-εκθεμάτων του, με τα οπτικοακουστικά μέσα που διαθέτει, με την ατμόσφαιρά του εν γένει, προσφέρεται άριστα για το σκοπό αυτό. Άλλωστε τα Αρχεία και Μουσεία μας δεν είναι στην ουσία τίποτε άλλο από «παράλληλοι» εκπαιδευτικοί χώροι, προσίτοι όχι μόνο στο ερευνητικό και φιλόστορο κοινό αλλά και σε όλους τους πολίτες αυτής της χώρας και κυρίως στους νέους μας. Τα πρωτογενή, αυθεντικά τεκμήρια που διαθέτουν οι χώροι μας προσφέρουν τη δυνατότητα της ενεργού συμμετοχής του ενδιαφερόμενου στη διαδικασία πρόσκτησης της ιστορικής γνώσης αλλά και (ιδιαίτερα όσον αφορά τα Αρχεία-Μουσεία), της αισθητικής αγωγής. Το παιδί και ο νέος στο χώρο μας θεωρούμε αναμφίβολα ότι θα γίνουν δέκτες πολιτισμικών... αλλά συγχρόνως -κι αυτό είναι το κυριότερο- και πομποί των μηνυμάτων αυτών. Και σίγουρα

στα πλαίσια της προσπάθειας ενός «κοινωνικού ανοίγματος» των κρατικών αρχαιολογικών-μουσειολογικών υπηρεσιών όπως η δική μας, αναμένουμε στο εγγύς μέλλον μέσω των προγραμμάτων προσέγγισης, να δημιουργήσουμε μια επιλεγμένη ομάδα «φίλων» μαθητών, «φίλων» νέων, τους αυριανούς «συνειδητούς ενήλικες επισκέπτες» του Αρχείου-Μουσείου, που θα αγαπήσουν πραγματικά το ιστορικό μας παρελθόν και τους χώρους που -ως δίοδοι επικοινωνίας με αυτό- το διαφυλάσσουν, το υπηρετούν και το προβάλλουν.

Τα Αρχεία και Μουσεία μας πρέπει επιτέλους να πάψουν να είναι χώροι προσίτοι και συμπαθείς μόνο στους ιστορικούς ερευνητές (οι πρώτοι) και χώροι (οι δεύτεροι) όπου βιαστικοί και συνήθως πειθαναγκασμένοι από τους καθηγητές τους μαθητές, εισέρχονται χωρίς καμιά προετοιμασία και αποχωρούν όσο το δυνατόν συντομότερα με μια φευγαλέα επιδερμική ενημέρωση. Για το λόγο αυτό η πολιτική μας δεν μπορεί να είναι στάσιμη, μονομερής και κοντόφθαλμη. Τα Αρχεία-Μουσεία μας δηλαδή πρέπει τα ίδια «να πάνε προς το κοινό τους» ξεφεύγοντας από τα φυσικά όρια του κτηρίου τους. Στην περίπτωση μας και στην επιδίωξή μας αυτή, είμαστε βέβαιοι ότι εκτός των άλλων σχετικών προς την κατεύθυνση αυτή δραστηριοτήτων μας, θα έχουμε αναμφισβήτητους σύμμαχους τα υπό διοργάνωση εκπαιδευτικά μας προγράμματα. Το πρώτο από τα εκπαιδευτικά αυτά προγράμματα, το οποίο αυτή την περίοδο διοργανώνουμε τιτλοφορείται «ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ», θεματική που βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με το νησιώτικο περιβάλλον του τόπου μας και τη μακρόχρονη ναυτική του ιστορία.

Φάσεις του προγράμματος

Η δομή του εκπαιδευτικού μας υλικού θα εμπεριέχεται σε μια μουσειοσκευή η οποία θα μπορεί να χρησιμοποιείται από παιδιά Δημοτικού και όλων των τάξεων Γυμνασίου-Λυκείου. Θα υπάρχουν δύο δυνατότητες παρουσιάσεώς του: θα πραγματοποιείται από μουσειοπαιδαγωγούς είτε στους χώρους του Αρχείου-Μουσείου Ύδρας είτε στις σχολικές αίθουσες μετά από συνεννόηση με το Διευθυντή του σχολείου. Ο εκπαιδευτικός θα έχει τη δυνατότητα και τη ευχέρεια αν αξιοποιήσει περαιτέρω το υλικό, να επιλέξει όλο ή μέρος του για να το παρουσιάσει στην τάξη του, λαμβάνοντας υπόψη τις γνωστικές και μαθησιακές ικανότητες των μαθητών.

Το πρόγραμμα καθώς και οι σχετικές δραστηριότητες που θα προτείνονται στα παιδιά μέσα στο πλαίσιο του θα συνδέονται:

A. Με το μάθημα της γλώσσας: τα παιδιά θα καλούνται να διαβάσουν, να γράψουν και να αναπτύξουν τον προφορικό λόγο ενώ παράλληλα, μέσα από το πρωτογενές αρχαιολογικό υλικό που θα χρησιμοποιείται, θα μαθαίνουν στοιχεία ορολογίας που σχετίζονται με τα καράβια και τη ναυτική ιστορία

- Β. Με τη μελέτη του περιβάλλοντος: τα παιδιά προσεγγίζουν το θέμα της κατασκευής των ιστιοφόρων, των ταξιδιών στη θάλασσα, της ζωής των ναυτικών, των ναυτικών παραδόσεων κλπ
- Γ. Με το μάθημα των μαθηματικών: οι μαθητές συγκρίνουν, αναλύουν, θέτουν σε σύνολα και μετρούν με αφορμή στοιχεία των υδραϊκών ιστιοφόρων
- Δ. Με την αισθητική αγωγή: τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τη λαϊκή τέχνη, παρατηρούν, αξιολογούν και εκφράζονται δημιουργικά μέσα από τη ζωγραφική, τις κατασκευές, τη δραματοποίηση.
- Ε. Με το μάθημα της ιστορίας: οι μαθητές θα ανακαλύψουν την ιστορία της Ύδρας καθώς και τη συνέχεια της αιγαιοπελαγίτικης παράδοσης, συνειδητοποιώντας τις διαφορές αλλά και τις ομοιότητές της με τις παραδόσεις των υπολοίπων θαλασσιών πολιτισμών της Ανατολικής Μεσογείου.

Και βέβαια για την επιτυχία του πράγματος εξυπακούεται ότι καθοριστικός είναι ο ρόλος συνεργασίας των ανθρώπων του Αρχείου-Μουσείου Ύδρας και των εκπαιδευτικών. Άλλωστε οι στόχοι, το ξαναλέμε, είναι κοινοί όπως και το ποθούμενο αποτέλεσμα: η ενδυνάμωση δηλαδή του εκπαιδευτικού ρόλου των Αρχείων-Μουσείων και η απόδοση, μέσω και αυτού, στην κοινωνία ανθρώπων και κυρίως νέων με ιστορική αλλά και καλλιτεχνική αγωγή, ανθρώπων που η γνωριμία και η σωστή επαφή τους με παλαιότερες μορφές ζωής, τέχνης και διανοήσης θα τους κάνουν γονιμοποιούς και χρήσιμους.

Κωνσταντίνα Αδαμοπούλου
Προϊσταμένη Ι.Α.Μ.Υ.

Γ.Α.Κ. - ΑΡΧΕΙΑ Ν. ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Τα Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Λακωνίας έχουν μακρά ιστορία, που άρχισε με τις προσπάθειες της «Ενώσεως των εν Αττική Σπαρτιατών» ήδη από το 1937 για την ίδρυση «Ιστορικού Αρχείου Σπάρτης»¹ και την εξαιρετικά σημαντική συμβολή του Μητροπολίτη Σπάρτης Διονυσίου το 1939, που «μετά τόσης θέρμης ανέλαβε την πραγματοποίησιν της ιδρύσεώς του»². Εκεί θα φυλάσσονταν σημαντικά έγγραφα, κειμήλια, βιβλία, τα οποία τόσο ο ίδιος όσο και η Νομαρχία προσπάθησαν να συγκεντρώσουν από όλη τη Λακωνία, απευθυνόμενοι εγγράφως σε μοναστήρια, σε γνωστά μέλη της λακωνικής κοινωνίας και σε κοινότητες του Νομού³. Για τη στέγαση του Αρχείου η Ιερά Μονή Αγίων Τεσσαράκοντα προσέφερε το κτήριο που υπήρχε τότε πλάι στην Ιερά Μητρόπολη. Η θετική αντίδραση, λοιπόν, των Γενικών Αρχείων του Κράτους και του Υπουργείου Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας, καθώς και η πρόθεση του Μητροπολίτη να ενισχύσει οικονομικά το Αρχείο κατέληξαν στο Βασιλικό Διάταγμα της 19.2.1940 σύμφωνα με το οποίο ιδρύθηκε στη Σπάρτη «Μόνιμο, Τοπικό,

Ιστορικό Αρχείο». Συγκεντρώθηκαν έγγραφα, βιβλία, χειρόγραφοι κώδικες από τις Ιερές μονές Αγίων Τεσσαράκοντα, Ζερμπίτσας, Αγίων Αναργύρων, Ζωοδόχου Πηγής Καστρίου, Φανερωμένης, Αγίου Γεωργίου Ρεκίτσας (11ου - 20ου αιώνα), ιστορικά έγγραφα από τις οικογένειες Γ. Δ. Ματάλα, ιατρού (1846-1865) και Αγησιλάου Σγουρίτσα, δικηγόρου (1761-1889) καθώς και τα αρχεία των συμβολαιογράφων Οιτύλου και Νεάπολης Βοιών (1837-1849). Η τελετή των εγκαινίων έγινε στις 2 Μαΐου 1940. Την ίδια χρονιά είχε γίνει πρόταση στο Φώτη Κόντογλου να αναλάβει τη δομή και τη διακόσμηση του Αρχείου. Έτσι σε γράμμα του που υπογράφει «Φ. Κόντογλους, ζωγράφος και συγγραφέας» αναλύει τις εμπνεύσεις του στο Σεβασμιώτατο. Δυστυχώς, προφανώς λόγω των επόμενων ιστορικών γεγονότων, όλες αυτές οι προσπάθειες σταμάτησαν. Στη συνέχεια το Ιστορικό Αρχείο υπολειτούργησε και περιήλθε στο Υπουργείο Πολιτισμού, ενώ το 1967 γκρεμίστηκε το κτήριο στο οποίο στεγαζόταν το Αρχείο και τα προβλήματα πολλαπλασιάστηκαν.

Η ανασυγκρότηση του Ιστορικού Αρχείου Σπάρτης έγινε το 1985, όταν επανήλθε, όπως και όλα τα Αρχεία και οι Βιβλιοθήκες της χώρας, στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ο εντοπισμός, η συγκέντρωση, η ταξινόμηση των παλαιότερων ανενεργών Αρχείων των υπηρεσιών νομού καθώς και ιδιωτικών Αρχείων, όπως και η εισαγωγή εκκαθαρισμένου νεότερου αρχειακού υλικού πλούτισαν το περιεχόμενο του Αρχείου. Τα αρχεία που μέχρι το 1991 είχαν συγκεντρωθεί αποτέλεσαν τη βάση των «Γενικών Αρχείων του Κράτους - Αρχείων Ν. Λακωνίας,» όπως μετονομάστηκε το Αρχείο με το νόμο 1946/91.

Οι εργασίες εντοπισμού, εκκαθάρισης, μεταφοράς, συγκέντρωσης, ταξινόμησης και έκδοσης ευρετηρίων των αρχείων, όπως και η περαιτέρω μελέτη διαφόρων τμημάτων τους συνεχίζονται καθώς και η συμμετοχή, όσο είναι δυνατόν, σε συνέδρια και συναντήσεις ιστορικού και αρχαιολογικού περιεχομένου. Η διαρκής συγκέντρωση βιβλίων και περιοδικών, από την Ελλάδα και το εξωτερικό, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αξιόλογης βιβλιοθήκης και ο λειτουργικός χώρος του Αναγνωστηρίου εξυπηρετεί το κοινό, τους ερευνητές και τους υπαλλήλους διαφόρων υπηρεσιών.

Η είσοδος του Αρχείου

1 Εφημ. *Σπαρτιατικά Χρονικά*, έτος Γ' αριθ. 35-36, Ιούνιος 1940, σ. 12.

2 Εφημ. *Σπαρτιατικά Χρονικά*, έτος Γ' αριθ. 27-28, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1939.

3 Αρχείο Γ.Α.Κ. - Αρχείων Νομού Λακωνίας.

Το αναγνώστηριο

**Α΄ ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ**

1. Αρχείο Ιερών Μονών Ν. Λακωνίας 1721-1942

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

1. Αρχείο Τμήματος Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών 1927-1956
2. Αρχείο Τμήματος Εμπορίου 1942-1972
3. Αρχείο Τμήματος Συγκοινωνιών 1949-1989
4. Αρχείο Δ/σης Τεχνικών Υπηρεσιών 1958-1985
5. Αρχείο Δ/σης Επιθεώρησης Εργασίας 1945-1990
6. Αρχείο Υπολιμεναρχείου Γυθείου 1936-1996
7. Αρχείο Νομαρχίας Λακωνίας 1946-1987
8. Αρχείο Τ.Ε.Β.Ε. Τρίπολης 1962-1985
9. Αρχείο Δ.Ο.Υ. Γυθείου 1960-1980
10. Αρχείο Ειρηνοδικείου Σελλασίας 1859-1962
11. Αρχείο ΕΛ.ΤΑ. Λακωνίας 1981-1992
12. Αρχείο Υπηρεσίας Δημοσιονομικού Ελέγχου 1958-1987
13. Αρχείο Πυροσβεστικής Υπηρεσίας Γυθείου 1985-1995
14. Αρχείο Υπηρεσίας Επιτρόπου Ν. Λακωνίας 1981-1986

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

1. Αρχείο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Νηπιαγωγεία και Δημοτικά Σχολεία Νομού Λακωνίας) 1896-1990
2. Αρχείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Ελληνικά Σχολεία, Γυμνάσια, Λύκεια Νομού Λακωνίας) 1862-1990

ΑΡΧΕΙΑ Ο.Τ.Α.

1. Αρχείο Δήμου Σπαρτιατών 1817-1980
2. Αρχείο Κοινότητας Κλαδά 1914-1996
3. Αρχείο Κοινότητας Βρεσθένων 1940-1980

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

1. Αρχείο Συμβολαιογράφου Ουτύλου 1837-1848
2. Αρχείο Συμβολαιογράφου Βοιών 1845-1849
3. Αρχείο Συμβολαιογραφείου - Υποθηκοφυλακείου Θεραπνών (19ος - 20ος αιώνας)
4. Αρχείο Συμβολαιογράφου Σ. Φράγκα 1860-1992
5. Αρχείο Συμβολαιογράφου Α. Πανάγου 1860-1933

ΑΡΧΕΙΑ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

1. Αρχείο Ιατρικού Συλλόγου Λακωνίας 1920-1962
2. Αρχείο Οικολογικού Συνδέσμου 1991-1995
3. Αρχείο Ε.Λ.Μ.Ε. Σπάρτης 1985

ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

1. Αρχείο Οικογενείας Ματάλα 1846-1865
2. Αρχείο Αγησιλάου Σγουρίτσα 1761-1889
3. Αρχείο Οικογενείας Π. Σταθάκου 1843-1977
4. Αρχείο Δημητρίου Σαλβαρά 1709-1905
5. Αρχείο Οικογενείας Γεωργίου Κοκκίνου 1917
6. Αρχείο Αννίτας Λούβη 1935-1940
7. Αρχείο Ιωάννη Λαμπρινάκου 1919-1923
8. Αρχείο Δημητρίου Παναγάκη 1960-1968
9. Αρχείο Παναγιώτη Γκιαούρη 1835-1856
10. Αρχείο Γεωργίας Κακούρου- Χρόνη 1929-1998
11. Αρχείο Δήμητρας Σταθοπούλου - Γιάννη Καπετανάκη 1904-1905
12. Αρχείο Σπυριδωνος Πηγαδιώτη 1841-1843
13. Αρχείο Παναγιώτη Μηνακάκη (αφίσες και φυλλάδια) 1997-1998

ΑΡΧΕΙΟ ΜΕ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΑΦΙΣΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ - ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ 20ου αι.

Β΄ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1. Γηροκομείο Σπάρτης

Γ΄ ΤΜΗΜΑ ΛΑΚΩΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ (20ος αιώνας)

Δ΄ ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

(Ιστορικού και Αρχειονομικού Περιεχομένου)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Λακωνίας, Πέπη Γαβαλά, *Το Αρχείο του τμήματος Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών Ν. Λακωνίας (1927 - 1956)*, Αναλυτικό αλφαβητικό ευρετήριο με Παράρτημα αρχιτεκτονικών σχεδίων, Σπάρτη 1992.
2. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Λακωνίας, Συνέδριο Αρχειονομίας, *Περιφερειακά Αρχεία: Θεσμός, Λειτουργία και Προοπτικές, Σπάρτη, 8-11 Δεκεμβρίου 1993*, Συνδιοργανωτές: Νομαρχία Λακωνίας, Δήμος Σπαρτιατών, Σπάρτη 1997.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

1. Συνέδριο Αρχειονομίας, *Περιφερειακά Αρχεία: Θεσμός, Λειτουργία και Προοπτικές*, Σπάρτη, 8-11 Δεκεμβρίου 1993, Συνδιοργανωτές: Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Λακωνίας, Νομαρχία Λακωνίας, Δήμος Σπαρτιατών, Σπάρτη 1997.

Καλλιόπη Γαβαλά

Προϊσταμένη Γ.Α.Κ.-Αρχείων Ν. Λακωνίας

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΣΑΜΟΥ

(ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΣΑΜΟΥ)

Δημόσιον Αρχαιοφυλακείον. Μια νέα υπηρεσία για την εξυπηρέτηση των αναγκών της ηγεμονικής διοίκησης Σάμου

Τα Γ.Α.Κ. Σάμου είναι η σύγχρονη ονομασία του Ιστορικού Αρχείου Σάμου, που ήταν γνωστό παλιότερα και ως Αρχαιοφυλάκειο. Το Δημόσιο Αρχαιοφυλάκειο υπήρξε μια υπηρεσία της Ηγεμονίας που είχε ως αποστολή να συγκεντρώνει και να διαχειρίζεται τα αρχεία άλλων υπηρεσιών της Ηγεμονίας και κυρίως του Ηγεμονικού Διοικητικού Γραφείου και της Βουλής. Κατά κάποιο τρόπο αποτελούσε ένα είδος «ενδιάμεσου» αρχείου ανάμεσα στις υπηρεσίες και στη διοίκηση.

Η ένωση της Σάμου με την Ελλάδα το 1912 προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, την κατάργηση των υπηρεσιών του ηγεμονικού καθεστώτος, που είχε επιβληθεί στη Σάμο από το 1834, και συνεπώς τη νέκρωση των αρχείων τους. Ωστόσο το Δημόσιον Αρχαιοφυλάκειον της Ηγεμονίας συνέχισε να προσφέρει τις περιορισμένες πια υπηρεσίες του με τον υπάρχοντα ήδη κανονισμό του από το 1882. Από την εποχή της ιδρύσεώς του (1882) μέχρι το τέλος της Ηγεμονίας το αρχαιοφυλάκειο ως αυτοτελής υπηρεσία της Ηγεμονίας εξυπηρετούσε τις ανάγκες της διοίκησης διαφυλάσσοντας τα αρχεία των άλλων υπηρεσιών, που μέχρι τότε ήταν διασκορπισμένα εδώ κι εκεί, και προσφέροντας τις πληροφορίες που ζητούσε ο ηγεμόνας, οι διάφορες αρχές ή οι πολίτες. Από το 1912 και μετά, τα μόνα αρχεία που ήταν δυνατόν να υπηρετήσουν αυτό το σκοπό ήταν το συμβολαιογραφικό και το ληξιαρχικό.

Τα αρχεία των διαφόρων υπηρεσιών της Ηγεμονίας Σάμου οργανώθηκαν επίσημα με ηγεμονικό διάταγμα το 1851. Μέχρι τότε δεν υπήρχε ιδιαίτερο νομικό πλαίσιο, το οποίο θα καθόριζε τον τρόπο τήρησης των αρχείων. Από το 1834 μέχρι το 1851 τηρήθηκαν αυστηρά και διασώθηκαν στο Δημόσιον Αρχαιοφυλάκειον και εν συνεχεία στο Ιστορικό Αρχείο Σάμου τα Πρακτικά των Γενικών Συνελεύσεων των πληρεξουσίων και μερικά Πρωτόκολλα Αλληλογραφίας του Ηγεμονικού Διοικητικού Γραφείου. Τα υπόλοιπα έγγραφα των υπηρεσιών αυτής της περιόδου αποτέλεσαν μέρος του προσωπικού αρχείου των τοποτηρητών του πρώτου ηγεμόνα Στεφ. Βογορίδη, όπως συνέβη με την περίπτωση του Κ. Μουσούρου, ή χάθηκαν ή λανθάνουν όσα από αυτά άντεξαν στο χρόνο. Ο σχηματισμός των αρχείων της Ηγεμονίας Σάμου ρυθμίστηκε με σαφήνεια από το διάταγμα 19 της 11ης Ιουλίου 1851 «Περί οργανισμού αρχείων και κανονισμού της δημοσίας αλληλογραφίας» του τοποτηρητή Γ. Κονεμένου. Στόχος της δια νόμου οργάνωσης των αρχείων ήταν η εξάλειψη της μέχρι τότε παρατηρούμενης ακαταστασίας στην αλληλογραφία των δημοσίων υπηρεσιών, η οποία είχε ως συνέπεια να προσβάλλονται τα συμφέροντα των ιδιωτών και να ζημιώνεται ο τόπος με την εξαφάνιση πολυτίμων εγγράφων, πράγμα το οποίο φανέρωνε έλλειψη σεβασμού στην ανώτατη αρχή του τόπου.

Το διάταγμα περιελάμβανε τον τρόπο με τον οποίο οι ιδιώτες έπρεπε να επικοινωνούν με τις δημόσιες υπηρεσίες, οδηγίες για τον τύπο του εγγράφου, για την επικύρωση των

αντιγράφων, για το περιεχόμενό τους κ.ά. Προνοούσε ακόμη, πώς θα υπέγραφαν οι αγράμματοι και τέλος όριζε τις ποινές για όσους ιδιώτες ή αρχές δεν θα ακολουθούσαν τον τύπο των αναφορών που είχε αποφασίσει η Διοίκηση.

Για τη διεκπεραίωση της αλληλογραφίας κάθε αρχή έπρεπε να τηρεί πρωτόκολλο, στο οποίο θα καταχωρούνταν τα έγγραφα. Τα εισερχόμενα και τα σχέδια ή αντίγραφα εξερχομένων εγγράφων σχηματίζουν το αρχείο της υπηρεσίας. Αυτά αφού τακτοποιηθούν «...τίθενται εις χαρτοθήκην (δουλάπι ανοικτόν) έχουσαν διαφόρους θυρίδας, αναλόγως της εκτάσεως της ύλης και των εργασιών της αρχής και φυλάττονται υπό ατομικήν ευθύνην του διευθύνοντος την γραφικήν υπηρεσίαν εκάστης αρχής...». Όλα τα έγγραφα μαζί με τις σφραγίδες, τα βιβλία και τα έπιπλα παραδίδονται σε καλή κατάσταση από τον προκάτοχο στο διάδοχο κάθε δημόσιας ή δημοτικής υπηρεσίας. Προβλεπόταν ακόμη η τήρηση βιβλίου υλικού και δημιουργία βιβλιοθήκης σε κάθε αρχή, η οποία θα περιείχε την εγχώριο νομοθεσία, κανονισμούς και διατάγματα της Ηγεμονίας. Έτσι, με την εφαρμογή του διατάγματος αυτού συγκροτήθηκαν τα αρχεία των ηγεμονικών αρχών και σχηματίστηκαν συν τω χρόνω οι αρχειακές ενότητες που φυλάσσονται σήμερα στο Ιστορικό Αρχείο.

Τριάντα χρόνια περίπου μετά την δημοσίευση του ανωτέρω διατάγματος ο όγκος των αρχείων είχε αυξηθεί πολύ και έγινε φανερό ότι χρειαζόταν οπωσδήποτε μια κεντρική υπηρεσία για τη φύλαξη των αρχείων. Ήδη από το 1875 ο ηγεμόνας Κ. Αδοσίδης είχε ζητήσει από τη Γενική Συνέλευση να αποφασίσει την ίδρυση αρχαιοφυλακείου. Τούτο αποφασίστηκε πάλι επί διοίκησης Κ. Αδοσίδα στη Γεν. Συνέλευση 1880, που ενέγραψε στον προϋπολογισμό σχετικό κονδύλιο. Το 1882 το αρχαιοφυλάκειο ήταν έτοιμο και με το διάταγμα 331/1882 «Περί κανονισμού του δημοσίου αρχαιοφυλακείου» άρχισε η λειτουργία του. Σύμφωνα με τον κανονισμό, αποστολή της νέας υπηρεσίας της Ηγεμονίας ήταν να συγκεντρώνει τα επί μέρους αρχεία «προς ευκολίαν των κατοίκων και εξασφάλισιν των δικαιωμάτων αυτών». Ο κανονισμός του αρχαιοφυλακείου ήταν πολύ σύντομος και καθόριζε τα καθήκοντα του αρχαιοφύλακα, τη σχέση των υπηρεσιών προς το αρχαιοφυλάκειο και τις ώρες λειτουργίας του. Οι υπηρεσίες ήταν υποχρεωμένες μέσα σε δέκα μέρες να καταθέτουν τα έγγραφά τους εκτός από εκείνα που θα χρησιμοποιούσαν καθημερινά. Οι δήμοι έπρεπε να τηρούν διπλά ληξιαρχικά βιβλία, ώστε να καταθέτουν το ένα στο αρχαιοφυλάκειο κατ' έτος. Ο αρχαιοφύλακας ήταν ένας διοικητικός υπάλληλος υπεύθυνος να φροντίζει, να τακτοποιεί τα έγγραφα και να εκδίδει επικυρωμένα αντίγραφα με την υπογραφή του και τη σφραγίδα της Ηγεμονίας. Με αυτό το νομικό πλαίσιο λειτούργησε το δημόσιον αρχαιοφυλάκειον της Ηγεμονίας, κοντά στη διοίκηση και για την εξυπηρέτησή της.

Οι μεταμορφώσεις: από το Αρχαιοφυλακείον στο Ιστορικό Αρχείο

Ύστερα από την ενσωμάτωση της Σάμου στην Ελλάδα το αρχαιοφυλάκειο, με την ίδια πάντα ονομασία και τον ίδιο κανονισμό λειτουργίας, συνέχισε να προσφέρει τις υ-

πηρεσίες του εκδίδοντας κυρίως αντίγραφα συμβολαιογραφικών και ληξιαρχικών πράξεων. Το 1921, με το νόμο 2617 «Περί του εν Σάμω αρχειοφυλακείου», επαναλήφθηκαν στην ουσία τα άρθρα του ηγεμονικού διατάγματος του 1882 με μόνη διαφορά ότι για τη θέση του αρχειοφύλακα προβλεπόταν να υπηρετεί πτυχιούχος της Φιλοσοφικής ή Νομικής Σχολής. Στο αρχειοφυλάκειο παρέμειναν τα συγκεντρωμένα αρχεία της Ηγεμονίας και θα εισάγονταν όσα επρόκειτο να ορίσει το σχετικό βασιλικό διάταγμα. Έκτοτε το αρχειοφυλάκειο Σάμου λειτούργησε σύμφωνα με την ισχύουσα σε όλη την ελληνική επικράτεια νομοθεσία.

Ως υπηρεσία ανήκε στο υπουργείο Εσωτερικών και από το 1938 μετονομάστηκε σε Ιστορικό Αρχείο, εποπτευόμενο από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Αυτή την ονομασία διατήρησε μέχρι το 1991. Στο τέλος της δεκαετίας του 1960 το Ιστορικό Αρχείο Σάμου γίνεται περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και στα μέσα της δεκαετίας του 1980 περνά στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Παιδείας, στο οποίο ανήκει μέχρι σήμερα. Με το νόμο 1941/1991 μετονομάζεται σε Γενικά Αρχεία του Κράτους-Αρχεία νομού Σάμου, που εποπτεύονται πάντα από την Κεντρική Υπηρεσία των Γ.Α.Κ.

Το αρχειακό υλικό που φυλάσσεται σήμερα στο Ιστορικό Αρχείο Σάμου αποτελείται κυρίως από τα αρχεία της Ηγεμονικής Διοίκησης και από συλλογές εγγράφων της προεπαναστατικής και επαναστατικής περιόδου της Σάμου, οι οποίες εισήχθησαν σ' αυτό το 1936-1938 είτε από δωρεές (Πυθαγορείου Γυμνασίου, Δημόσιας Βιβλιοθήκης, Τσότρα) είτε από αγορές μέσω των Γ.Α.Κ. (συλλογή Βλαχογιάννη). Υπάρχουν επίσης λίγα πατριαρχικά σιγίλια και αρκετά τουρκικά έγγραφα. Από τα νεότερα αρχεία δημόσια και ιδιωτικά έχουν εισαχθεί ελάχιστα, διότι ο χώρος που διαθέτει είναι μικρός και ασφυκτικά γεμάτος. Ωστόσο καταβάλλεται προσπάθεια να παραληφθούν όσο το δυνατόν περισσότερα αρχεία τα οποία κινδυνεύουν να χαθούν.

Οι μεταστεγάσεις του Αρχείου

Αρχικά το Αρχειοφυλάκειο στεγάστηκε κοντά στο ηγεμονικό Τυπογραφείο στην περιοχή του παλιού νοσοκομείου Σάμου, ανάμεσα σ' αυτό και το κτήριο των φυλακών της Σάμου. Αργότερα μεταφέρθηκε στο Πασχάλειο Αρχειοφυλάκειο, το σημερινό κτήριο του Μουσείου, ενώ από το 1952 μεταστεγάστηκε στο ισόγειο της Βιβλιοθήκης, στο αρχοντικό του Μιλτιάδη Γεωργίου, επί της παραλιακής λεωφόρου, όπου λειτουργεί μέχρι σήμερα. Το Αρχείο έχει αρχίσει τη διαδικασία οριστικής μετεγκατάστασής του στο κτήριο των παλιών φυλακών της Σάμου.

Οι φυλακές κτίστηκαν το 1882, όταν ηγεμόνας της Σάμου ήταν ο Κωστάκης Αδοσίδης και λειτούργησαν μέχρι το 1968. Πρόκειται για οκταγωνικό κτήριο με εσωτερική αυλή, στο κέντρο της οποίας υπήρχε οκταγωνικό υδραγωγείο. Αρχικά το κτήριο ήταν ισόγειο, ενώ αργότερα, μετά το 1906 προστέθηκε και δεύτερος όροφος στην πρόσοψη του κτηρίου. Το κτήριο των φυλακών παραχωρήθηκε στο ΥΠΕΠΘ από το υπουργείο Δικαιοσύνης και το 1992 άρχισαν οι εργασίες ριζικής του επισκευής, ώστε να μετατραπεί σε χώρο Αρχείου. Η εσωτερική αυλή δια-

μορφώθηκε έτσι, ώστε να είναι δυνατή η πραγματοποίηση πολιτιστικών εκδηλώσεων, ενώ το οκταγωνικό υδραγωγείο καθαιρέθηκε. Ο άνω όροφος του κτηρίου, όπου παλιότερα χρησιμοποιούνταν ως γυναικείες φυλακές μετατράπηκε σε αναγνωστήριο του αρχείου. Τα πρώην κελιά του ισόγειου διαμορφώθηκαν σε αρχειοστάσια και σε δύο από αυτά έγιναν εγκαταστάσεις ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού για κεντρική θέρμανση, εξαερισμό και αφύγρανση των αρχειοστασιών. Στο χώρο της φυλακής μεταξύ των κελιών υπήρχε εκκλησίδιο της αγίας Σοφίας, μητέρας Πίστεως, Ελπίδος, Αγάπης, που διατηρείται και στη νέα χρήση του κτηρίου. Το εκκλησάκι πανηγυρίζει στις 17 Σεπτεμβρίου. Στο κτήριο αυτό προβλέπεται να μεταφερθεί και να αρχειοθετηθεί το υλικό του αρχείου σε σύγχρονες κινητές αρχειοθήκες.

Ο νέος ρόλος του Αρχείου

Τα Αρχεία της Σάμου περιλαμβάνουν 10.000 χειρόγραφα βιβλία και 20.000 φακέλους λυτών εγγράφων περιόδου.

Συστηματική ταξινόμηση του αρχείου έχει αρχίσει να γίνεται από το 1988-89. Το καλοκαίρι του 1984 οι κ. Αγ. Τσελίκας και Οδ. Δημητρακόπουλος για λογαριασμό του Ι.Π.Α. του Μ.Ι.Ε.Τ. φωτογράφισαν τις περισσότερες συλλογές εγγράφων, τα πρακτικά των Γεν. Συνελεύσεων 1834-1851 και τα πρακτικά της Βουλής 1836-1847. Κατάλογος των φωτογραφήσεων αυτών δημοσιεύτηκε από τον Α. Τσελίκας στο «Δελτίο του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου», τόμ. Δ', 1984-1987, Αθήνα 1988, σσ.189-191. Επίσης, από τον πρώην προϊστάμενο του Ιστορικού Αρχείου κ. Ηρ. Μιχαλιάδη έχουν συνταχθεί:

- α. Ευρετήρια συμβολαίων των συμβολαιογραφείων Λιμένος Βαθέος, Βαθέος, Χώρας και Πύργου (1854-1887),
- β. Ευρετήριο διαθηκών (1854-1913),
- γ. Κατάλογος των ιστορικών εγγράφων των φακ. Α1-Δ6,
- δ. Καταγραφή των περιεχομένων του Ιστορικού Αρχείου Σάμου.

Επίσης, από τον ίδιο έχουν μεταγραφεί:

- α. τα Πρακτικά των Γεν. Συνελεύσεων 1834-1849,
- β. τα Πρακτικά και αποφάσεις της Βουλής 1836-1847,
- γ. οι πίνακες περιεχομένων των Γεν. Συνελεύσεων 1887-1912 και
- δ. τα έγγραφα των φακ. Α1, Α3, Γ4.

Η συστηματική ταξινόμηση του Αρχείου της Σάμου είναι γενική και ειδική. Σύμφωνα με τη γενική οι αρχειακές ενότητες διαιρούνται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- I. Συλλογές που περιλαμβάνουν λυτά έγγραφα 18ου και 19ου αιώνα, κυρίως προεπαναστατικά και της περιόδου της επανάστασης,
- II. Αρχεία της Ηγεμονίας Σάμου (1834-1912) που περιλαμβάνουν επιμέρους υποαρχεία και σειρές φακέλων κωδικοποιημένων σύμφωνα με τη διάρθρωση των υπηρεσιών της Ηγεμονικής Διοίκησης και
- III. Νεότερα αρχεία από το 1912 μέχρι σήμερα, τα οποία υποδιαιρούνται σε Διοικητικά, Εκπαιδευτικά, Δικαστικά, Οικονομικά, Κοινοτικά, Ιδιωτικά, Οπτικοακουστικά κ.ά.

Η ειδική ταξινόμηση των αρχείων γίνεται σε επίπεδο βιβλίων, φακέλων και εγγράφων. Για κάθε έγγραφο συντάσσεται ειδικό δελτίο με όλα τα στοιχεία του εγγράφου, τον τίτλο και την αναλυτική περιλήψή του.

Τα Γ.Α.Κ. Σάμου συμμετέχοντας στο πρόγραμμα *ΚΙΒΩΤΟΣ του Αιγαίου* σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, απέκτησαν πρόγραμμα ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης κι έτσι σήμερα έχουν αρχειοθετηθεί ηλεκτρονικά περίπου 8.000 έγγραφα, η αναζήτηση των οποίων γίνεται πολύ εύκολα, ώστε να εξυπηρετούνται οι διάφοροι ερευνητές που επισκέπτονται το Αρχείο.

Το γεγονός ότι το Ιστορικό Αρχείο Σάμου στεγαζόταν στο ισόγειο της Βιβλιοθήκης, σε χώρους πολύ μικρούς για το μέγεθος των αρχείων τα οποία καθημερινά πολλαπλασιάζονται συνετέλεσε ώστε να μην έχουν παραληφθεί πολλά νεότερα αρχεία. Με την προοπτική μετεγκατάστασης στο κτήριο των πρώην φυλακών Σάμου έχουν εισαχθεί στο Ιστορικό Αρχείο πολλά νεότερα αρχεία, όπως φαίνεται και από τον κατάλογο που ακολουθεί.

Τα Γ.Α.Κ. Σάμου στην προσπάθειά τους να συμβάλουν στην έρευνα και στην πνευματική ζωή της τοπικής κοινωνίας πέραν της αρχειονομικής τους δραστηριότητας έχουν οργανώσει τρία συνέδρια τοπικής ιστορίας, σε συνεργασία με τη Λαϊκή Επιμόρφωση, τον Δήμο Σαμίων και το Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου». Επίσης έχουν οργανώσει εκθέσεις αρχαιολογικού υλικού και επιδιώκουν τη συνεργασία με τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την προσέγγιση και γνώση θεμάτων της τοπικής ιστορίας. Στο νέο τους χώρο έχουν οργανώσει επισκέψεις σχολείων, συνάντηση με παλιούς φυλακισμένους και μια μεγάλη έκθεση ζωγραφικής του Νίκου Κυπραίου, ενώ προγραμματίζουν κι άλλες εκθέσεις, διαλέξεις και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΣΑΜΟΥ

I. ΣΥΛΛΟΓΕΣ (18ος - 19ος αιώνα)

Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται: Επίσημα τουρκικά έγγραφα, Εκκλησιαστικά, Σαμιακά έγγραφα της επανάστασης του 1821, Εφημερίδες των πράξεων του Γενικού Διοικητηρίου, Διοικητικά, Εγκύκλια, Πρακτικά Τοπικών Συνελεύσεων, Σειρές εξωτερικών γραμμάτων, Ιδιωτικά έγγραφα, Πρακτικά της πρώτης Γενικής των Σαμίων Συνελεύσεως, Προηγεμονικά αποδεικτικά διάφορα, Αποδείξεις για ποσά έναντι του βασιλικού φόρου που πληρώθηκαν σε πλοιάρχους, αξιωματικούς, στρατιώτες οθωμανούς, Αποδείξεις μισθοδοσίας Ηγεμόνων, Εκλογικοί κατάλογοι διαφόρων Δήμων της Σάμου, Συλλογή Ιδιωτικών Εγγράφων Φούρων, Φύλλα εφημερίδων και άλλα.

II. ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΣΑΜΟΥ (1834-1914)

Περιλαμβάνονται Αρχεία Γενικών Συνελεύσεων πληρεξουσίων, της Βουλής Σάμου, Ηγεμονικού Διοικητικού Γραφείου, Διοικητικού Γραφείου Σμύρνης, Γενικού Ταμείου Σάμου, Γενικού Λογιστηρίου, Ελληνικού Προξενείου, Ηγεμονικών Διαταγμάτων και νόμων, Ηγεμονικής Χωροφυλακής, Κτηματολόγιο Σάμου, Ληξιαρχικό Αρχείο, Συμβολαιογραφικό, Δικαστικό, αρχεία της Προσωρινής Κυβέρνησης Σάμου (1912-1914)

III. ΝΕΟΤΕΡΑ ΑΡΧΕΙΑ (19ος - 20ος αιώνας)

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν συλλογές και αρχαιακές ενότητες που εισήχθησαν στο Ιστορικό Αρχείο Σάμου μετά την ένωσή της Σάμου με την Ελλάδα. Μερικές από αυτές μολοντί εισήχθησαν σχετικά πρόσφατα αρχίζουν από την περίοδο της Ηγεμονίας.

Περιλαμβάνονται:

Διοικητικά Αρχεία: Νομαρχίας, Μετεωρολογικού σταθμού, Εποπτείας Εμπορίου, Συμβουλίου Νομιμοφροσύνης, Λιμενικού Σταθμού Καρλοβάσου, Αρχείο Επιμελητηρίου, Νομαρχιακού Ταμείου, Κοινωνικής Πρόνοιας, Δασονομείου Ικαρίας, Χημείου, Γεωργικής Υπηρεσίας.

Οικονομικά Αρχεία: Κληρονομιών και δωρεών ΔΟΥ Σάμου, Εσόδων - Εξόδων ΟΤΑ, Εφορείας Καπνού

Αρχεία Νομικών Προσώπων: ΠΙΚΠΑ, Λιμενικού Ταμείου Σάμου, Κρατικού Αερολιμένος, Λιμενικού Ταμείου Καρλοβάσου, ΕΛΤΑ, Λωβοκομείου, Ν.Α.Τ., ΟΑΕΔ.

Αρχεία Κοινοτήτων: Πύργου, Σπαθαραίων, Ανω Αρβανιτών (Πανδρόσου), Παλαιοκάστρου, Βαθέος.

Δικαστικά, Εισαγγελίας Πρωτοδικών Σάμου, Πρωτοδικείου και Ειρηνοδικείων Σάμου

Εκπαιδευτικά Αρχεία: Πυθαγορείου Γυμνασίου, Δημοτικών Σχολείων Χώρας, 1ου Σάμου, 2ου Σάμου, Βαθέος, Μυτιληνίων, Παλαιοκάστρου, Μαραθοκάμπου, 4ου Σάμου, Ανω Αρβανιτών, Μανωλατών, Γυμνασίου Πύργου, Δημοτικού Σχολείου Μαυρατζαίων, 1ου Καρλοβάσου, Νυχτερινού Σάμου (1935-1960), Γυμνασίου Θηλέων Σάμου, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, 2ου Γενικού Λυκείου Σάμου, 1ου Γενικού Λυκείου Σάμου, Γυμνασίου Καρλοβάσου, Δημοτικού Σχολείου Σκουρεϊκών, Δημ. Σχολείου Κουμεικών.

ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Το Ιστορικό Αρχείο Σάμου πρόσφατα άρχισε να εισάγει ιδιωτικά αρχεία, γι' αυτό και ο αριθμός τους σε σχέση με τα δημόσια αρχεία είναι μικρός. Γίνεται προσπάθεια να ευαισθητοποιηθούν οι πολίτες να καταθέτουν στα Γ.Α.Κ. τα προσωπικά τους αρχεία (επιχειρήσεων, οικογενειακά κτλ.) τα οποία δεν χρησιμοποιούν, αλλά αποτελούν πολύτιμη μαρτυρία για τους ερευνητές. Ήδη, αρκετοί ιδιώτες έχουν έρθει σε επαφή μαζί μας. Αξίζει να εξάρουμε τις δωρεές προς το Ιστορικό Αρχείο του κ. Γιώργου Αγγελινάρα, της κ. Α. Σπύρου, χήρας του γιατρού Μανόλη Σπύρου, της κ. Α. Γεωργιάδη, οι οποίοι δώρισαν την προσωπική τους βιβλιοθήκη, του κ. Κώστα Πτίνη, ο οποίος άφησε με την διαθήκη του το προσωπικό του αρχείο στο Ιστορικό Αρχείο και πολλών άλλων συμπατριωτών μας που παραχώρησαν τα μικρά ή μεγάλα αρχεία τους. Συνολικά, στα Γ.Α.Κ. Σάμου έχουν εισαχθεί 29 ιδιωτικά αρχεία και συλλογές.

Ακόμη στα Γ.Α.Κ. Σάμου φυλάσσονται:

Εκδοτικά αρχεία, οπτικοακουστικά αρχεία και αρχεία των εφημερίδων: «Κυβερνήσεως» (1833-1995), «Ηγεμονίας Σάμου» (1900-1911), «ΣΑΜΟΣ», «ΕΥΝΟΜΙΑ», «ΠΡΟΟΔΟΣ», «ΝΕΑ ΣΑΜΟΣ», «ΑΙΓΑΙΟΝ», «ΑΛΗΘΕΙΑ», «ΦΩΣ», «ΝΕΑ ΖΩΗ», «ΣΑΜΙΑΚΑ ΝΕΑ» (1950-1953), «ΠΑΝΣΑΜΙΑΚΗ», «ΠΑΝΣΑΜΙΑΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ», «ΠΡΟΟΔΟΣ», «ΣΑΜΟΣ», «ΑΓΩΝ», «ΝΕΑ ΣΑΜΟΣ», «ΚΗΡΥΞ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ», «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ», «ΣΑΜΙΑΚΑ ΝΕΑ», «ΕΛ-

ΛΑΣ», «ΣΑΜΙΑΚΟΝ ΒΗΜΑ», «ΣΑΜΙΑΚΗ», «ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ», «ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΣΑΜΙΩΝ», «ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ», «ΧΑΡΑΥΓΗ».

Τέλος, αρχεία των περιοδικών «ΣΑΜΙΑΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ», «ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ» (1951-1958) και «ΑΠΟΠΛΟΥΣ» (1990-1998).

Χρ. Λάνδρος

Προϊστάμενος Γ.Α.Κ.-Αρχείων Ν. Σάμου

ΑΡΧΕΙΟ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

Το καλοκαίρι του 1991, δέκα ημέρες πριν από το θάνατό του, ο Νικηφόρος Βρεττάκος επισκέφθηκε τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης και εξεδήλωσε την επιθυμία να φιλοξενηθεί το προσωπικό του αρχείο, σε χώρο της Βιβλιοθήκης που ο ίδιος επέλεξε.

Η σύζυγος και τα παιδιά του, θέλοντας να εκπληρώσουν την επιθυμία του ποιητή, γνωστοποίησαν στη Βιβλιοθήκη την απόφασή τους να παραδώσουν σταδιακά και όταν ο χρόνος το επέτρεπε, το αρχείο και τα προσωπικά αντικείμενα του ποιητή, με το μοναδικό όρο «το αρχείο να τοποθετηθεί σε χώρο άνετο, ανεξάρτητο, προσεκτικά ασφαλισμένο και επισκέψιμο».

Εννέα χρόνια αργότερα, στις 9 Δεκεμβρίου 2000, και μετά από επίπονες προσπάθειες για την εκπόνηση των αναγκαίων μελετών και την εξασφάλιση των απαιτούμενων πιστώσεων, εγκαινιάζεται στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης και σε ειδικά διαμορφωμένο και κατάλληλα εξοπλισμένο χώρο το Αρχείο του Ν. Βρεττάκου

Εγκαινιάζοντας το Αρχείο, η Ειδική Γραμματέας του Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εποπτικών Μέσων Διδασκαλίας, Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης, Βιβλιοθηκών και Αρχείων, κα Δάφνη Κυριάκη-Μάνεση απηύθυνε χαιρετισμό εκ μέρους του Υπουργού Παιδείας.

Το αρχείο, του οποίου την καταγραφή πραγματοποιεί η φιλόλογος και φίλη του ποιητή κ. Γεωργία Κακούρου-Χρόνη, περιλαμβάνει χειρόγραφα του ποιητή, οικογενειακή αλληλογραφία, επιστολές από την προσωπική του αλληλογραφία με επώνυμους και ανώνυμους, φωτογραφίες, τιμητικές διακρίσεις, προσωπικά αντικείμενα, επίπλωση, γκραβούρες, πίνακες, το μεγαλύτερο τμήμα της προσωπικής του βιβλιοθήκης.

Οι χρήστες του Διαδικτύου μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με το αρχείο στη διεύθυνση www.nikiforos.edu.gr.

Ο ιδιαίτερα καλαίσθητος φάκελος που δόθηκε στους παρισταμένους περιέχει το Δελτίο Τύπου, Εργογραφία και Χρονολόγιο του ποιητή καθώς και το βιβλίο του Roger Millieux Ο Ταύγετος και η σιωπή (έκδοση της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Σπάρτης, 1998) σε μετάφραση του Ν. Βρεττάκου ενώ προαναγγέλλεται η έκδοση τμημάτων της αλληλογραφίας του, η δημιουργία ηλεκτρονικού αφιερώματος στον άνθρωπο και ποιητή Ν. Βρεττάκο, εκπαιδευτικά προγράμματα κλπ.

Η περίπτωση της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Σπάρτης που στεγάζει πλέον το Αρχείο Βρεττάκου, παραπέμπει σε πολλές περιπτώσεις Βιβλιοθηκών που κατέχουν Αρχειακές Συλλογές και, αντίστροφα, σε περιπτώσεις αρχειακών υπηρεσιών, στις οποίες καταλήγει αξιόλογο βιβλιακό υλικό. Ο δρόμος είναι ανοικτός για συνεργασίες με στόχο την καλύτερη ενημέρωση του κοινού.

Οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες της χώρας, Κεντρικές και μη, προχωρούν ήδη στην ολοκλήρωση του συλλογικού τους καταλόγου. Η ανάγκη της συγκρότησης του Εθνικού Ευρετηρίου Αρχείων, που αποτελεί παλαιό θεσμοθετημένο ζητούμενο των Γενικών Αρχείων του Κράτους, προβάλλει αδήριτη, αφού συναρτάται με την Κοινωνία της Πληροφορίας, βασική πηγή χρηματοδοτήσεων για τα επόμενα χρόνια.

Μαρία Βακαλοπούλου

ΤΟΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΛΕΡΟΥ

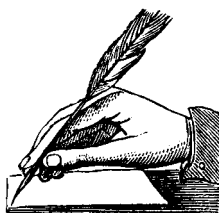
Ξαφνικά ορφάνεψε

Ο Μανώλης Ήσυχος υπηρετούσε στο Τοπικό Αρχείο Λέρου από το 1988 και ήταν δημιουργός και διευθυντής του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Λέρου. Είχε αναπτύξει πλούσια συγγραφική δραστηριότητα, σχετική με την ιστορία της Λέρου και των Δωδεκανήσων και τιμήθηκε από την Πανελλήνια Ένωση Λερίων το 1990. Το 1994 του απονεμήθηκε από τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο ο χρυσός σταυρός της Δωδεκανησιακής Εκκλησίας για τη συμβολή του στο έργο της Τοπικής Εκκλησίας.

Η Αν. Διευθύντρια των Γ.Α.Κ., εκπροσωπώντας την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, τον συνόδευσε με όλους τους φίλους του στο τελευταίο του ταξίδι.

Σε μας απομένει να εκφράσουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια σ' αυτούς που άφησε πίσω του.

N.M.

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

**ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ
ΜΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΘΕΜΑ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ
«MANAGING THE PRESERVATION OF PERIODICALS
AND NEWSPAPERS»
(IFLA, Paris 21-24/8/2000)**

Κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της 21ης-24ης Αυγούστου 2000, πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι Διεθνής Συνάντηση, την οποία οργάνωσε η IFLA, με τη συνεργασία του PAC Γαλλίας-Δυτικής Ευρώπης, με κεντρικό και κύριο θέμα τη διαφύλαξη των εφημερίδων και περιοδικών και υπό την ηλεκτρονική αυτών μορφή. Στην εν λόγω Διεθνή Συνάντηση, συμμετέσχεν ως ο μόνος εξ Ελλάδος, ο αρθρογράφος του παρόντος.

Στην Συνάντηση ήταν προγραμματισμένη και έγινε μία συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, η οποία ήταν η δεύτερα μετά την πρώτη, η οποία πραγματοποιήθηκε το 1989 στην Washington. Η παρούσα συζήτηση στρογγυλής τραπέζης καθώς και η Συνάντηση γενικώς, υπήρξαν η συνέχεια της πρώτης στην Washington, κατά τις οποίες εξεφράστησαν ορισμένες δυσαρέσκεις, καθότι δεν υλοποιήθηκαν όλες οι προσδοκίες και τα οράματα της πρώτης Συναντήσεως.

Η IFLA στις διαδοχικές αυτής συνεδρίες και συναντήσεις, με τα μέλη και τις επιτροπές της Διοικήσεώς της, διαπίστωσε ότι οφείλεται να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και να επιδειχθεί σοβαρή μέριμνα, για τη διαφύλαξη του εφημερου Τύπου (περιοδικά, εφημερίδες), στον γραπτό πολιτιστικό και πνευματικό πλούτο εκάστης χώρας, γεγονός και πρακτική, η οποία πρέπει να καταστεί πρώτον και κύριο μέλημα και φροντίδα των αρμοδίων του Διεθνούς αυτού συντεχνιακού Οργανισμού. Να αναληφθεί, ακολούθως, η υποχρέωση της ευαισθητοποίησης των βιβλιοθηκάρων ως προς το θέμα της διαφυλάξεως των συλλογών, οι οποίες απεικονίζουν, μεταφέρουν και το καθημερινό κοινωνικό, πολιτικό και πνευματικό γίνεσθαι της χώρας, της συγκεκριμένης περιφέρειας, ήτοι τις συλλογές των εφημερίδων, περιοδικών και άλλου περιοδικού-καθημερινού Τύπου. Για τον λόγο αυτόν η IFLA προτίθεται να καθιερώσει στενότερη συνεργασία μεταξύ των μελών αυτής, με την βοήθεια των κατά μέρους αντιπροσώπων-υπευθύνων του Προγράμματος PAC και να χαράξει σχετικές με το θέμα αυτό οδηγίες και να υποδείξει μεθόδους και διαδικασίες, προς επίτευξη του σκοπού της, με κάθε διαθέσιμο τρόπον και μέθοδο διαφυλάξεως των περιοδικών, εφημερίδων και άλλου περιοδικού Τύπου.

Σήμερα, όπως τονίσθηκε στην Συνάντηση των Παρισίων, είμεθα μάρτυρες και ταυτοχρόνως χρήστες της συντελούμενης τεχνολογικής προόδου, η οποία προσφέρει τις δυνατότητες εκείνες προς επίτευξη του τεθέντος στόχου. Βεβαίως, οφείλομε να λαμβάνομε υπόψη μας και τις διαφορετικές συνθήκες, υπό τις οποίες εργάζεται και κί-

νείται ο βιβλιοθηκάριος στα διαφορετικά γεωγραφικά διαμερίσματα της υφηλίου, τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας, καθώς και τις δυνατότητες τις οποίες έχει, για την καλή επίτευξη του έργου του.

Η Τεχνολογία εδώ και 10 έτη έχει τροποποιήσει και βελτιώσει σημαντικά τις μεθόδους και τις διαδικασίες επικοινωνίας μεταξύ των μελετητών, ερευνητών, των Πανεπιστημίων και γενικώς των πηγών της πληροφορήσεως, σε παγκόσμιο κλίμακα. Παρά τις πολλαπλές, όμως, και πολυσχιδείς προσπάθειες, οι οποίες κατεβλήθησαν προς την κατεύθυνση αυτήν, δηλ. της υλοποιήσεως των οραμάτων, τα οποία διευτυπώθησαν στην πρώτη Διεθνή Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης εις την Washington το 1989, δεν έχουν ακόμη λυθεί διάφορα προβλήματα, όπως η προώθηση και η προαγωγή της ψηφιακής Τεχνολογίας και η εφαρμογή αυτής, ως όφειλε, η οποία επιτρέπει την σε πολύ σύντομο και άμεσο χρονικό διάστημα απόκτηση της γνώσεως, της πληροφορίας, της ενημερώσεως, την διαφύλαξη αυτών επί διαφόρων υποστρωμάτων, πέραν του χαρτιού, επί μακρόν διάστημα χρόνου, δηλ. την άμεση διανομή και καταχώρηση της γνώσεως πριν το «νέον», με την σημερινή ταχύτητα εξελίξεως των πάντων, καταστεί «παλαιόν», στο τέλος της ίδιας ημέρας.

Η διαφύλαξη των περιοδικών και μάλιστα των εφημερίδων, όσο το δυνατόν σε καλή κατάσταση, ως πρωτογενών πηγών, ως και η μεταφορά αυτών σε μικροταινίες ή άλλα ηλεκτρονικά υποστρώματα, μας επιβάλλεται σήμερα όσο ποτέ άλλοτε στο παρελθόν. Η εφημερίδα, σε όλες τις χώρες του κόσμου, είναι η επί καθημερινής βάσεως πηγή ενημερώσεως και πληροφορήσεως, περί της καθημερινής πνευματικής, κοινωνικής, πολιτικής, πολιτισμικής δραστηριότητας. Από την εφημερίδα μαθαίνουμε και ενημερωνόμαστε επί των διεθνών εξελίξεων και την θέση της χώρας μας στον διεθνή στίβο των πολιτικών δραστηριοτήτων. Παρακολουθούμε τις επιστημονικές προσπάθειες, ανά τον κόσμο, και πληροφορούμεθα περί των ερευνών και των αποτελεσμάτων αυτών.

Ο δημοσιογράφος είναι ο αυτόπτης διαμεσολαβητής και το μέσον μεταφοράς και παρουσιάσεως των καθημερινών γεγονότων απανταχού της γης. Μεταφέρει τα γεγονότα όπως τα έζησε ως μάρτυς στη συγκεκριμένη στιγμή της εξελίξεως αυτών, κρίνει και εκτιμά αυτά, ως αντικειμενικός κριτής. Μας μεταφέρει την καθημερινή πραγματικότητα του χώρου όπου ευρίσκεται και δρα. Με τις φωτογραφίες, με τις ανταποκρίσεις, τις συνεντεύξεις, μας καθιστά ενήμερους γι' όλα όσα συμβαίνουν στα διάφορα μέρη, χώρες και λαούς. Συμπέρασμα -είναι θέση της Συναντήσεως-, η εφημερίδα είναι μία καθημερινή συνέχιση της ιστορίας των γεγονότων, της καθημερινής ιστορίας. Είναι ένας Τύπος πολυθεματικός, μία «ανάμνηση» συλλογική' ως εκ τούτου η αξία της εφημερίδας είναι ανεκτίμητη. Την ίδια αξία έχουν και τα περιοδικά, μάλιστα

δε τα επιστημονικά περιοδικά, των οποίων υπολείπονται, δίχως να χάνουν την αξία τους, οι μονογραφίες, οι οποίες δεν συντρέχουν μετά του χρόνου, όπως τα περιοδικά.

Η διαφύλαξη των εφημερίδων και των περιοδικών πρέπει να αποτελεί κρατική πολιτική, με τη βοήθεια και την υλική συμπαράσταση της οποίας θα καταβάλλονται, από τους ειδικούς, όλες εκείνες οι προσπάθειες οι οποίες θα συμβάλουν στην διάσωση και διαφύλαξη των περιοδικών, των εφημερίδων, βεβαίως και του λοιπού βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Οι σύνεδροι της Συναντήσεως επέμειναν πολύ επί του θέματος αυτού.

Η διαφύλαξη του πρωτοτύπου, κυρίως, των εφημερίδων, απετέλεσε ιδιαίτερο κεφάλαιο συζητήσεως και αντεγκλήσεων. Ορισμένοι εκ των παρόντων, κυρίως εκ των αγγλοσαξονικών χωρών, επέμεναν, ότι πρέπει οι πηγές αυτές να μεταφερθούν, πρώτον σε μικροταινίες ή μικροφωτοδελτία αργύρου, ως το πλέον βέβαιον και ασφαλέστερο, μακροβιότερο μέσον αρχειοθετήσεως εικονικής μορφής του γραπτού, τουλάχιστον μέχρι σήμερα -στο θέμα αυτό άπαντες οι παρόντες υπήρξαν σύμφωνοι- και στη συνέχεια να μεταφέρονται σε ηλεκτρονικά υποστρώματα, να ψηφιοποιούνται και να καταγράφονται σε δίσκους. Ακολούθως, άλλοι επέμεναν, τουλάχιστον όσον αφορά στις εφημερίδες, να κρατείται ο ένας τόμος στο *archivium conservacionis* και να μην επιτρέπεται η χρήση των τόμων αυτών. Μία άλλη ομάδα των συνέδρων υπεστήριξε, τέλος, και πρότεινε την καταστροφή, μετά, βεβαίως, την μεταφορά αυτών σε νέα υποστρώματα, των ξένων εφημερίδων και την διαφύλαξη των εθνικών, καθότι κάθε χώρα επιβάλλεται να διαφυλάσσει ένα πρωτότυπο φύλλο εφημερίδας, του οποίου θα κάνομε χρήση όταν τούτο καταστεί ανάγκη. Με τον τρόπον αυτόν προσπάθησαν να εύρουν μία μέση οδό, για την επίλυση του προβλήματος, το οποίον βασανίζει και ταλανίζει πολλούς βιβλιοθηκάρους σε όλον τον κόσμο. Θέση και απόφαση της Διεθνούς Συναντήσεως της IFLA, υπήρξε η μη παντελής καταστροφή όλων των φύλλων των εφημερίδων και των περιοδικών, αλλά η διαφύλαξη ενός αντιτύπου του πρωτοτύπου αυτών, εντός ειδικών προστατευτικών μέσων, με σοβαρές ειδικές προδιαγραφές και η αποθήκευση αυτών σε χώρους, όπου υπάρχουν και διατηρούνται σταθερές οι ενδεικνυόμενες θερμοϋγρομετρικές τιμές, ένας καλός εξαερισμός και μία καλή ανακύκλωση του αέρα.

Σήμερα, έχουμε πολλές μεθόδους μεταφοράς του γραπτού, σε διάφορα υποστρώματα, αρχόμενοι από την παραδοσιακή μικροταινία και το μικροφωτοδελτίο, μέχρι την ψηφιοποίηση (*digitisation, numérisation*) και την αποθήκευση της μεταφοράς στον σκληρό δίσκο, εκ του οποίου δυνάμεθα να φωτοτυπούμε σελίδες, όταν μας ζητηθεί ή να εισερχόμεθα στον Η/Υ και να αναγινώσκουμε το ζητούμενο ή τέλος να μεταφέρουμε αυτόν και εις δίσκους. Σήμερα, υπάρχουν στην αγορά συσκευές, με την βοήθεια των οποίων δυνάμεθα, ταυτοχρόνως να μικροφωτογραφούμε το έντυπο και να ψηφιοποιούμε αυτό ως και να το καταγράφουμε σε δίσκο ή όταν έχουμε ήδη έτοιμες, από το παρελθόν, μικροταινίες να τις ψηφιοποιούμε και να τις καταγράφουμε σε δίσκους. Έχουμε και μία άλλη δυνατότητα με την βοήθεια της ψηφιοποίησης. Να ψηφιοποιού-

με φθαρμένα βιβλία, με φθαρμένες σταχώσεις, αλλά και μη, βιβλία τα οποία δεν ζητούνται πολύ ή σχεδόν καθόλου, παρά πού και πού, φύλλα αρχείων φθαρμένα και στη συνέχεια να φωτοτυπούμε την συγκεκριμένη σελίδα ή σελίδες δίχως να αποταμιεύουμε την/τις ψηφιοποιημένη σελίδα/δες στον σκληρό δίσκο, αλλά με κάθε ψηφιοποίηση μίας σελίδας να σβύνεται από τον δίσκο ή προηγούμενη σελίδα. Έτσι προστατεύουμε τα βιβλία, τα αρχεία από την έκθεση αυτών στο ισχυρό και πολύ επιβλαβές μικρού μήκους κύματος φως των φωτοτυπικών μηχανημάτων.

Η ψηφιοποίηση σήμερα κατέκτησε και συνεχίζει να κατακτά ολονέν και περισσότερο χώρο στον κόσμο των Βιβλιοθηκών και Αρχείων. Είναι μία λύση, μία διαδικασία, με την βοήθεια της οποίας πολλοί αναγνώστες δύνανται να αναγινώσκουν ταυτοχρόνως ένα συγκεκριμένο βιβλίο, αλλά και να διακινείται το συγκεκριμένο ψηφιοποιημένο έντυπο ή χειρόγραφο στα πέρατα του κόσμου, με την ειδική σύνδεση On-Line. Η γνώση μεταφέρεται πανταχού σε συντομότερο χρόνο, μέσω των Η/Υ ή ακόμη και του Διαδικτύου (Internet). Βεβαίως, η εξέλιξη της Τεχνολογίας των ηλεκτρονικών υποστρωμάτων και της ψηφιοποίησης είναι ταχεία, δεν προλαμβάνεται. Καθημερινά έχουμε νέα προϊόντα, εκ των οποίων το ένα απορρίπτει το άλλο. Ο δίσκος CD τύπου WORM¹, ο οποίος είχε πλήρως τυποποιηθεί, σήμερα αρχίζει να αντικαθίσταται με τον δίσκο DVD²-WORM, αν και δεν έχουν ακόμη διατυπωθεί οι οδηγίες διαχειρίσεως αυτού. Η μικροταινία, σε αντίθεση όλων αυτών, παραμένει σταθερή στην βασική ιδέα της τεχνολογίας της, υπό την έννοια, ότι τα μηχανήματα είναι τα ίδια, τα αναγνωστικά και τα αντιγραφικά είναι τα ίδια, με ορισμένες μικροδιαφορές στη λειτουργία τους, καθώς και οι μικροταινίες, οι οποίες ως αυτές καθ' εαυτές παραμένουν πάντοτε οι ίδιες. Βεβαίως, και η τεχνολογία της μικροφωτογραφίσεως εξελίσσεται, δεν αλλάζουν όμως τα standards.

Οι Σκανδιναβικές χώρες, όπως η Σουηδία, η Ολλανδία, η Δανία και η Νορβηγία σχεδίασαν και έθεσαν σε κοινή εφαρμογή ένα πρόγραμμα ψηφιοποίησης των πλέον διακινουμένων και αναγινωσκομένων συλλογών τους, υπό το όνομα Project TIDEN και συστάθηκε από το Nordinfo (Nordic Council of Scientific Information). Έχει ως σκοπό να μελετήσει τις μεθόδους μεταφοράς των ήδη υπάρχοντων σε μεγάλο αριθμό μικροταινιών και των αντιστοίχων αρχειακών συλλογών σε ψηφιακή ηλεκτρονική μορφή. Το project είναι σήμερα ανοικτό για την εισχώρηση και των λοιπών κρατών, όπως της Ισλανδίας, της Γροιλανδίας και των νήσων Φερόε.

Παρόμοιες προσπάθειες καταβάλλονται και στην Ρωσία και στις λοιπές αποσχισθείσες Δημοκρατίες του Καζακστάν, Τατζικιστάν, Αρμενίας, Ουκρανίας. Τα διάφορα προγράμματα ψηφιοποίησης, όπως το Cheliabinsk, Briansk, Izhevsk Kamuchtka σήμερα έχουν αδρανήσει ένεκα οικονομικών δυσχερειών. Υπάρχει παρά ταύτα, μεγάλη ανάγκη της μεταφοράς των εντύπων σε νέα υποστρώματα. Η ανά-

1 Αχρονύμιο από τις λέξεις Write Once Reed Many.

2 Αχρονύμιο από τις λέξεις Digital Video Disc.

γκη αυτή έγινε πλέον αισθητή, μετά την πυρκαϊά η οποία κατέκαυσε την Βιβλιοθήκη Λένιν στην Μόσχα, προ ετών. Η Ρωσική Δημοκρατία, αντί να συνεχίζει μόνη της να προβαίνει στην μεταφορά των γραπτών, προτιμά να αγοράζει από το εξωτερικό, σε μικροταινίες ή σε ηλεκτρονική μορφή, τα αναγκαία έντυπα ή χειρόγραφα.

Στην Γαλλία, όπου η μικροφωτογράφιση των εντύπων και χειρογράφων αριθμεί πολλά έτη, μόλις προ ολίγων ετών άρχισαν την ψηφιοποίηση, εκ παραλλήλου με την σύγχυση της μικροφωτογραφίσεως.

Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα NEDLIB (Network European Deposit Library) αποσκοπεί εις την κατασκευή της βασικής υποδομής, επί της οποίας ένα δικτυωμένο ευρωπαϊκό απόθεμα βιβλιοθήκης δύναται να κτισθεί, να οικοδομηθεί. Επεξεργάζεται τις πρωταρχικές τεχνικές προϋποθέσεις, ώστε να παράσχει την ευκαιρία και την δυνατότητα στις Βιβλιοθήκες να επεκτείνουν τα ηλεκτρονικά αποθέματά τους και να τα καταστήσουν γνωστά και σε αναγνώστες άλλων χωρών, αλλά και εις τις μελλοντικές γενιές. Το πρόγραμμα αυτό έχει ως σκοπό την ανάπτυξη μίας κοινής δομής και οργάνων βάσεως για την σύσταση ενός Συστήματος Αποθηκείσεως των Ηλεκτρονικών Δεδομένων (DSEP: Deposit Systems for Electronic Publications). Το σύστημα αυτό δεν στοχεύει σε ένα μοναχικό και απολιθωμένο σύστημα, αλλά σε ένα σύγχρονο πρότυπο, κατά το οποίο το σύστημα αποθηκείσεως-αποθέματος θα είναι ενσωματωμένο στις υπάρχουσες ή αναπτυσσόμενες υποδομές ψηφιακών βιβλιοθηκών. Οι λύσεις, τις οποίες προτείνει το εν λόγω Πρόγραμμα NEDLIB θα προσαρμόζονται σε όλον το ψηφιακό υλικό, ανεξαρτήτου προελεύσεως, μέσου και τύπου. Παρέχει μίαν αγορά, για την ανταλλαγή των καλύτερων πρακτικών εις την ανάπτυξη των συστημάτων ψηφιακής αποθέσεως. Υπηρετεί τους στόχους της συναινετικής κατασκευής και μειώσεως του κόστους έρευνας. Για τις Εθνικές Βιβλιοθήκες, σε όλον τον κόσμο, το σύστημα NEDLIB διανέμει μία εργαλειοθήκη, για τοπική εφαρμογή του συστήματος αποθέματος. Η Διεύθυνση του Προγράμματος στο Διαδίκτυο είναι: www.konbib.nl/nedlib.

Ένα παρόμοιο πρόγραμμα έχει σχεδιάσει και η Εθνική Βιβλιοθήκη της Αυστραλίας με την επωνυμία PADI (Preservation Access to Digital Information). Σκοπός του προγράμματος αυτού είναι η κυκλοφορία της γνώσεως και της πληροφορήσεως σε ψηφιακή μορφή. Διαθέτει ένα κατάλογο συζητήσεων -Padiforum I-, ο οποίος διευκολύνει την ανταλλαγή ιδεών και πληροφοριών. Η διεύθυνση του Προγράμματος στο Διαδίκτυο είναι: www.nla.gov.au/padi.

Προβαίνοντες σε έναν απολογισμό του έργου της IFLA και των επί μέρους κατά χώρα και ευρύτερη γεωγραφική περιοχή Διευθύνσεων PAC, παρατηρούμε μία διαφοροποίηση μεταξύ της Βορείου Αμερικής και Ευρώπης από την μία πλευρά και των λοιπών αναπτυσσομένων χωρών -αλλά και μη- από την άλλη. Διαφοροποιήσεις υπάρχουν, ακόμη, και εντός της ίδιας, ενίοτε, χώρας. Διαφοροποιήσεις και καθυστερήσεις σημαντικές στον τομέα της μεταφοράς του γραπτού και μάλιστα της ψηφιοποίησεως αυτού, για λόγους διαφυλάξεως, έχομε στην Αφρική και τούτο οφείλεται κατά μεγάλο μέρος τόσο στην έλλειψη

τεχνολογικού εξοπλισμού όσο και στην οικονομική δυσπραγία ως, τέλος, στην έλλειψη βοήθειας και συμπαροστάσεως από άλλες προηγμένες στον τομέα αυτόν χώρες. Στις ασιατικές χώρες η κατάσταση είναι καλύτερή πως των αφρικανικών χωρών.

Αναφερόμενοι επιλεκτικά σε ορισμένες ασιατικές χώρες, σημειώνομε, ότι εις την Κίνα, ήδη από το έτος 1982 καταρτίσθηκε ένα σχέδιο-πρόγραμμα για την διαφύλαξη και την διάσωση των αρχείων. Το 1985 ιδρύθηκε το Εθνικό Κινεζικό Κέντρο Μικροφωτογραφίσεως και άρχισε, βάσει του προκαταρτισθέντος σχεδίου, την μικροφωτογράφιση όλων των φθαρμένων εφημερίδων 21 επαρχιών της Κίνας, μαζί με τα σπάνια και πολύτιμα βιβλία. Το 1989 συμπεριέλαβαν στο Πρόγραμμα και την μικροφωτογράφιση των περιοδικών. Σήμερα έχει τελειώσει η μικροφωτογράφιση όλων των εφημερίδων και των περιοδικών μέχρι το έτος 1949. Μικροφωτογραφήθηκαν πλέον των 16.000 τίτλων εφημερίδων και περιοδικών. Η Βιβλιοθήκη της Σαγκάης μικροφωτογράφησε για λογαριασμό της 275 τίτλους εφημερίδων. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Κίνας αγόρασε 293 τίτλους κινεζικών εφημερίδων από το εξωτερικό, για να συμπληρώσει την εθνική συλλογή της, στα πλαίσια του Προγράμματος «Διασώσεως του Γραπτού Κινεζικού Πνευματικού Πλούτου». Στη συνέχεια έχουν καταρτίσει στην Κίνα, πάντοτε μέσα στα πλαίσια του αναφεθέντος προγράμματος, ένα υποπρόγραμμα μέχρι το 2014, για την μικροφωτογράφιση όλων των λοιπών εφημερίδων όλων των επαρχιών της Κίνας, συμπεριλαμβανομένης και της αγοράς, των όσων δεν υπάρχουν στην Μητροπολιτική Κίνα.

Στις Ινδίες έχουν μικροφωτογραφήσει και ψηφιοποιήσει όλες σχεδόν τις εφημερίδες του 19ου αι. και μέρος των αρχών του 20ου αι. με κέντρο δράσεως την πόλη της Καλκούτας.

Στην Ιαπωνία ήδη από το έτος 1937 προέβησαν στην μικροφωτογράφιση του εθνικού περιοδικού Τύπου. Στην Ιαπωνία, και με την βοήθεια μεγάλων οίκων, έχουν προγραμματίσει την μικροφωτογράφιση και στη συνέχεια την ψηφιοποίηση των μεγάλης κυκλοφορίας καθημερινών εφημερίδων. Ήδη μικροφωτογράφησαν, με σκοπό την διαφύλαξη και διάσωση, περίπου 170.000 βιβλία από το 1991 στις σχετικές υπηρεσίες της National Diet Library. Ταυτόχρονα άρχισαν και διάφορες πανεπιστημιακές Βιβλιοθήκες να προβαίνουν στην μικροφωτογράφιση, κυρίως, όμως, βιβλίων.

Στη Μαλαισία υπάρχει ένας οργανισμός στην μεταφορά του γραπτού σε νέα υποκατάστατα υποστρώματα, με προεξάρχουσα την μικροφωτογράφιση. Υπάρχουν μεγάλοι μαλαισιανοί οργανισμοί οι οποίοι μεταφέρουν τον περιοδικό Τύπο, ιδιαίτερα δε τις εφημερίδες, στο Διαδίκτυο. Εκ παραλλήλου, έχουν ένα μεγάλο πρόγραμμα αποκατάστασεως των φθαρμένων εφημερίδων και περιοδικών.

Στη Σρι Λάνκα έχουν, επίσης, ένα μεγάλο και ουσιαστικό πρόγραμμα μικροφωτογραφίσεως, προσπαθούν δε να ανταλλάσσουν εφημερίδες προς εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων. Η ψηφιοποίηση έχει εισχωρήσει και έχει κάμει την εμφάνισή της σε όλες τις ασιατικές χώρες. Όμως, λόγω ελλείψεως της τεχνολογίας, η οποία και κο-

σίζει, δεν έχει καταλάβει ακόμη την αρμόζουσα σ' αυτήν θέση, όπως και στην χώρα μας, όπου η ψηφιοποίηση των εντύπων και των χειρογράφων, των εφημερίδων και των περιοδικών, του αρχαιακού υλικού στον χώρο των Βιβλιοθηκών και των Αρχείων δεν κατέλαβε την πρέπουσα θέση, δεν αξιολογήθηκε η σημασία αυτής στην εξυπηρέτηση του αναγνωστικού και ερευνητικού κοινού, η δε μεταξύ αυτών -Βιβλιοθηκών και Αρχείων- συνεργασία και διακίνηση της πληροφορήσεως και της γνώσεως δεν επετεύχθη μέχρι σήμερα, ένεκα της προεκτεθείσης ελλείψεως και της εκ ταύτης αδυναμίας. Στην χώρα μας παραμένουμε, ακόμη, εις την μικροφωτογράφησιν, ως την βάση των πάντων.

Γενικά ομιλούντες, στην Ινδική Χερσόνησο, στην Ινδοκίνα η μικροφωτογράφηση, προχωρεί δειλά-δειλά και η ψηφιοποίηση, με την βοήθεια και την συνδρομή ξένων κρατών έχει προχωρήσει αρκετά και σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό, συγκριτικά με άλλα κράτη της Ασίας. Επίσης, στην Λατινική Αμερική, με την βοήθεια των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της Ιαπωνίας, παράγεται πολύ και μεγάλο έργο στον τομέα της μεταφοράς των εφημερίδων και περιοδικών σε μικροταινίες, μικροφωτοδελτία και σε ψηφιακή εικόνα, πάντοτε με σκοπό την διαφύλαξη αυτών και την ταχύτερη διακίνηση της γνώσεως, της πληροφορήσεως, ιδιαίτερα των επιστημονικών εφημερίδων και περιοδικών. Η ψηφιοποίηση, το ηλεκτρονικό υπόστρωμα, ενδείκνυται πολύ στην θεματολογική μεταφορά, την ευρετηρίαση των επιστημονικών περιοδικών, αλλά και των λοιπών κοινού ενδιαφέροντος, με σοβαρά θεματολογία περιοδικών. Π.χ. μεγάλη χρήση των ηλεκτρονικών υποστρωμάτων και των σχετικών δίσκων, και των συναφών ηλεκτρονικών προγραμμάτων ευρετηρίασεως γίνεται σήμερα στις ιατρικές βιβλιοθήκες, στις πολύ εξειδικευμένες επιστημονικές βιβλιοθήκες κλπ. Στην Λατινική Αμερική, όπως στην Χιλή, την Βενεζουέλα, την Κολομβία, αλλά και στην Κούβα υπάρχει ένας οργασμός, σε εθνικό, θα ήμπορούσαμε να σημειώσουμε, επίπεδο, για την διαφύλαξη των εφημερίδων και του λοιπού περιοδικού Τύπου, πάντοτε και παντού με πρώτες τις εφημερίδες. Στην Λατινική Αμερική, με την ξένη όπως προείπαμε βοήθεια, κατόρθωσαν να μικροφωτογραφήσουν και εν μέρει να ψηφιοποιήσουν εφημερίδες μίας μεγάλης χρονικής περιόδου, από του έτους 1977 και πίσω.

Στη Χιλή, με δωρεά της Ιαπωνίας, το 1993 συστάθηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Χιλής μία Υπηρεσία Μικροφωτογραφήσεως. Καταρτίστηκε ένα πρόγραμμα μικροφωτογραφήσεως, το «Project Medina», με πρωταρχικό υλικό για μικροφωτογράφηση τα περιοδικά. Συζήτησε και κατόρθωσε μία συνεργασία μεταξύ των εκδοτών, για την μικροφωτογράφηση των περιοδικών. Καταρτίζουν σήμερα προγράμματα για την ψηφιοποίηση όλων των υλικών, τα οποία μικροφωτογράφησαν -από μικροφίλμ σε ψηφιακή εικόνα- και την ταυτόχρονη ψηφιοποίηση όλου του νέου έργου, το οποίον προβλέπεται από το προαναφερθέν πρόγραμμα, βάσει του οποίου μεταφέρθηκαν σε μικροταινίες μεγάλος αριθμός βιβλίων και άλλων γραπτών υλικών.

Στην Βενεζουέλα, όπου οι συλλογές των περιοδικών

και μάλιστα των εφημερίδων είχαν φθαρεί και καταστραφεί πολύ και από διάφορους παράγοντες, κέντρισαν το ενδιαφέρον των υπευθύνων για την εξεύρεση λύσεων, για την διάσωσή τους. Ήδη από το 1997, με την σύσταση και την ίδρυση Κέντρου Διαφυλάξεως και Διασώσεως, καθώς και Αποκαταστάσεως μέσα στους χώρους της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Βενεζουέλας και μετά την εκπαίδευση υπαλλήλων της άρχισε η μικροφωτογράφηση όλων των εφημερίδων του 19ου αι. Ο ετήσιος ρυθμός των μικροφωτογραφουμένων σελίδων, κατ' έτος, είναι σήμερα γύρω στις 400.000 σελίδες. Προβαίνει και σε ανταλλαγές, για την απόκτηση και άλλων τίτλων εφημερίδων. Σήμερα έχει επεκτείνει το έργο της και στην μικροφωτογράφηση των περιοδικών του 19ου και του 20ου αι. Απέστειλε σε κάθε επαρχία του κράτους, σε μικροταινίες, όλες τις τοπικές εφημερίδες κάθε επαρχίας. Το 1995 αποφάσισε να δημιουργήσει μία βάση δεδομένων, όπου θέλει να συγκεντρώσει όλα τα δεδομένα όλων των χωρών της Λατινικής Αμερικής. Ήδη αριθμεί στο σύστημα EROMM 22.518 τίτλους. Με την βοήθεια της UNESCO και του Ιδρύματος «Fondation Andrew W. Mellon» θέλει να δημιουργήσει μια βάση δεδομένων όλων των Ηβηρο-αμερικανικών εφημερίδων του 19ου αι. και στη συνέχεια, αφού εκπαιδεύσει υπαλλήλους, να προβεί στην ψηφιοποίηση των εφημερίδων. Ήδη μέχρι σήμερα έχουν ψηφιοποιηθεί 12 εφημερίδες της Βενεζουέλας και θα εκδοθούν σε CD-ROM αργότερα. Το CD-ROM θα περιλαμβάνει όλες τις αντιπροσωπευτικές εφημερίδες της Λατινικής Αμερικής. Με τις προσπάθειές της αυτές η Εθνική Βιβλιοθήκη της Βενεζουέλας συμβάλλει πολύ στην διάσωση των περιοδικών και εφημερίδων και την διακίνηση αυτών σ' όλη την Λατινική Αμερική και τον κόσμο ολόκληρο, αφού συνεργάζεται με την EROMM.

Βεβαίως, πρέπει να τονίσουμε και να σημειώσουμε, παρενθετικά, στο σημείο αυτό, ότι η ψηφιοποίηση των εφημερίδων έχει μεγαλύτερα και καλύτερα αποτελέσματα ως προς την πιστότητα και καθαρότητα του μεταφερομένου εντύπου φύλλου μίας εφημερίδας, και μάλιστα στην περίπτωση των εφημερίδων των παρελθόντων ετών ή και αιώνων, με το αναπόφευκτο φαινόμενο του αποχρωματισμού της εντύπου μελάνης, το καφέτιασμα, το κοκκίνισμα και το κιτρίνισμα του χαρτιού το οποίον παρουσιάζουν, συγκριτικά με την παραδοσιακή μικροφωτογράφηση. Με την μικροφωτογράφηση, στην μικροταινία αποτυπώνεται το κείμενο ως έχει, χωρίς καμία από μέρους του χειριστού των μηχανημάτων δυνατότητας επεμβάσεως, σε αντίθεση με την ψηφιακή εικόνα, επί της οποίας επεμβαίνει ο ειδικός και διορθώνει ορισμένα μη καλώς έχοντα, δηλ. ρετουσάει τα κείμενα. Τούτο, όμως, δεν σημαίνει, ότι καταργείται ή πρέπει να καταργήσουμε την μικροταινία, η οποία, αποδεδειγμένα, έχει μεγαλύτερη διάρκεια ζωής και αντέχει σε περισσότερα βάσανα. Η διακίνησή του, η χρήση του είναι δυσκολότερη, υπό την έννοια, ότι ο αριθμός των χρηστών είναι περιορισμένος στον δεδομένο χρόνο, σε αντίθεση με την ψηφιακή εικόνα, η οποία τρέχει με τον χρόνο και τον αριθμόν.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και στην Αγγλία

έχουν προγραμματίσει ένα μεγαλόπνοο σχέδιο για την ψηφιοποίηση των εφημερίδων με σκοπό την στενότερη συνεργασία με το EROMM.

Με την διάδοση της ηλεκτρονικής, ψηφιακής εικόνας δημιουργήθηκαν πολλά προβλήματα αναφορικά με το Copyright των διαφόρων βιβλίων και άλλων εντύπων, καθότι το βιβλίο, η μονογραφία και άλλα, τα οποία ψηφιοποιούνται και καταχωρούνται σε δίσκους, αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά και του διαφυγόντος κέρδους του συγγραφέως. Το θέμα αυτό ετέθη επί τάπητος υπό τινων συνέδρων. Αποτελεί σήμερα μέγα προς επίλυση πρόβλημα, διότι ελλοχεύει η περίπτωση δικαστικής αντιμετώπισης θεμάτων τινών, εξ αιτίας της ψηφιοποίησης διαφόρων εντύπων, καίτοι υπάρχει, μέχρι στιγμής, ένα νομικό κενό στο σημείο αυτό. Μία εκ των θετικότερων λύσεων, υπήρξε η πρόταση, όπως η ψηφιοποίηση και η εγγραφή, στη συνέχεια, σε δίσκο να γίνεται από τους εκδότες, με την άδεια και κατόπιν συνεννόησης με τους συγγραφείς. Το θέμα δεν έχει επιλυθεί και παραμένει εκκρεμές.

Κατά την λήξη της Διεθνούς αυτής Συναντήσεως, οι σύνεδροι απεφάσισαν ότι όλα τα κράτη, όλες οι Βιβλιοθήκες πρέπει, ανεπιφύλακτα, να διαφυλάσσουν τουλάχιστον ένα τεύχος-φύλλο της εφημερίδας, αλλά και των περιοδικών, ως «ανάμνηση» και «αναφορά» στην πολιτισμική, πολιτιστική, κοινωνικο-πολιτική ιστορία της κάθε χώρας. Να φροντίζουν και να μεριμνούν, με σκοπό την διαφύλαξη, αλλά, ταυτοχρόνως, και την διακίνηση αυτών, ως πηγών γνώσεως και ενημερώσεως, να μεταφέρουν αυτά εις νέα υποκατάστατα υποστρώματα, κατά πρώτον σε μικροταινία ή μικροφωτοδελτία και στη συνέχεια σε ηλεκτρονικά υποστρώματα ή ακόμη, ως τελική λύση, εάν δεν

υπάρχει τη στιγμήν εκείνη η οικονομική ευρωστία, σε φωτοαντίγραφο, με χρήση καλής ποιότητας και μεγάλης διάρκειας ζωής χαρτιού (permanent paper), μέχρις ότου εξευρεθούν οι αναγκαίοι πόροι, για την σε ικανοποιητικό, από πλευράς αντοχής και αρχαικής ιδιότητας, υποστρωμα. Να εξασφαλίσουν όλες εκείνες τις ενδεδειγμένες παραμέτρους καλής διαφυλάξεως αυτών, για να μη καταστραφούν σε σύντομο χρόνο, αλλά να «παραβιάσουν» έτσι τους νόμους της φυσικής γηράνσεως, κάθε πεπερασμένης ύλης και να διατηρήσουν το υλικό περισσότερο χρόνο. Οι εφημερίδες πρέπει να έχουν την προτεραιότητα στην διαφύλαξη και την διατήρηση, μεταξύ του λοιπού βιβλιακού και αρχαιακού υλικού.

Η Συνάντηση, αποφάσισε να διερευνήσει τον χώρο της αφρικανικής ηπείρου, να εξετάσει τα διάφορα προβλήματα και τις δυσκολίες τις οποίες αντιμετωπίζουν τα διάφορα αναπτυσσόμενα αφρικανικά κράτη όσον αφορά στην διαφύλαξη, διατήρηση και μεταφορά των εντύπων, με πρωτεύον υλικό τις εφημερίδες και τα επιστημονικά περιοδικά, ώστε να καταρτίσει σχέδιο βοήθειας και συμπαραστάσεως αυτών, με αποτέλεσμα η μεταφορά σε μικροταινίες, κατά πρώτον, και ακολούθως σε ηλεκτρονική μορφή, των εφημερίδων και περιοδικών και παντός άλλου εφήμερου υλικού να γίνει μία πραγματικότητα, με εξασφαλισμένη τη συνέχιση αυτής.

Βασίλειος Ιω. Πελτίκογλου

*Προϊστάμενος Υπηρεσίας Συντηρήσεως,
Αποκαταστάσεως και Μικροφωτογραφήσεως
βιβλιακού και αρχαιακού υλικού της Εθνικής
Βιβλιοθήκης της Ελλάδος*

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

RANDALL C. JIMERSON (ΕΙΠΜ.), *AMERICAN ARCHIVAL STUDIES: READINGS IN THEORY AND PRACTICE*
Έκδοση της Εταιρείας των Αμερικανών Αρχειονόμων (The Society of American Archivists), Σικάγο Η.Π.Α. 2000, σελ. 657

Η Εταιρεία των Αμερικανών Αρχειονόμων των Η.Π.Α. (The Society of American Archivists, αρχικά S.A.A. -έτος ίδρυσης 1936), ένας από τους πιο δραστήριους και πολυπληθείς εθνικούς επαγγελματικούς οργανισμούς στον κόσμο, με περισσότερα από 3.500 μέλη, αποτελεί μία «ανοικτή» οργάνωση, στην οποία μπορούν να συμμετέχουν ποικιλοτρόπως όχι μόνον οι ειδικοί των αρχείων, οι αντίστοιχοι φορείς τους ή οι σπουδαστές αρχειονομίας των Ηνωμένων Πολιτειών, αλλά και κάθε άτομο που ενδιαφέρεται να μάθει για τα αρχεία ή να στηρίξει τους γενικότερους στόχους της Εταιρείας. Μεταξύ των μελών της σήμερα συμπεριλαμβάνονται πολίτες από τις Η.Π.Α., τον Καναδά και άλλες τριάντα χώρες από όλες τις ηπείρους.

Η S.A.A έχει παράλληλα μία ισχυρή παρουσία στα διεθνή αρχειακά δρώμενα, στην οργάνωση της ανώτατης επαγγελματικής παιδείας και στις διαδικασίες επαγγελματικής αναγνώρισης-αποκατάστασης σε εθνικό επίπεδο, ενώ ξεχωρίζει ιδιαίτερα το έργο της στον εκδοτικό και εκπαιδευτικό-επιμορφωτικό τομέα. Είναι γνωστή, πιστεύουμε, σε όλους η σπουδαία περιοδική επιστημονική της έκδοση *American Archivist* και το δημοφιλέστερο πληροφοριακό δελτίο *Archival Outlook*.

Μόνο τον εντυπωσιακό κατάλογο των εκδόσεων της S.A.A. αν ξεφυλλίσει κανείς (*Professional Resources Catalog 2000*, με πάνω από 160 τίτλους!), μπορεί να αντιληφθεί γιατί μέγεθος μιλάμε, ενώ στην ηλεκτρονική διεύθυνσή της www.archivists.org/ μπορεί να διαβάσει τον παραπάνω κατάλογο, να ενημερωθεί για το έργο και τη δράση της Αμερικανικής Εταιρείας, να γραφεί μέλος της ή να παραγγείλει βιβλία και να μνηθεί στον συναρπαστικό κόσμο των αρχείων.

Στο Παγκόσμιο Συνέδριο της Σεβίλλης οι συνάδελφοί μας αρχειονόμοι των Η.Π.Α. είχαν έτοιμη μία ακόμη πολύ χρήσιμη έκδοση που επιμελήθηκε ο Randall C. Jimeron, αναπληρωτής καθηγητής ιστορίας και διευθυντής μεταπτυχιακού προγράμματος για τη διαχείριση σύγχρονων και ιστορικών αρχείων στο Πανεπιστήμιο της Δυτικής Ουάσιγκτον. Ο ογκώδης, πυκνογραμμένος τόμος, με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Αμερικανικές αρχειονομικές μελέ-*

τες. Αναγνώσεις θεωρίας και πρακτικής, συμπεριλαμβάνει εικοσιοκτώ από τα σπουδαιότερα δοκίμια που έχουν γράψει αμερικανοί ειδικοί πάνω σε θεωρητικά ζητήματα και πρακτικές εφαρμογές των αρχείων κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, καταταγμένα σε 9 θεματικές ενότητες-μέρη.

Τα παραπάνω άρθρα-μελέτες έχουν όλα πρωτοδημοσιευτεί σε έγκριτα βορειοαμερικανικά περιοδικά: τα περισσότερα στον *American Archivist* της S.A.A., πέντε στο *Archivaria*, της Εταιρείας των Καναδών Αρχειονόμων (Association of Canadian Archivists), δύο στο *Archival Issues*, περιοδικό της Midwest Archives Conference, και ένα στο περιοδικό *Archives and Museums Informatics*.

Ένα πανόραμα, θα λέγαμε, της προόδου που έχει επιτύχει η παγκοσμίως πιο δραστήρια σήμερα «σχολή» αρχειονομίας, η αμερικανική. Άλλωστε οι συγγραφείς των κειμένων είναι πανεπιστημιακοί καθηγητές αρχειονομίας και συγγενών επιστημών (R. Cox, K. Foote, J. O'Toole, E. Yakel, R. Jimeron), στελέχη της Εταιρείας των Αμερικανών Αρχειονόμων (J. Fleckner, J. Cook, M. Greene, M. Hedstrom, E. Finch, L. Henry), διευθυντές μεγάλων αρχειακών μονάδων (D. Bearman, P. Conway, R. Lytle, C. Paton), διακεκριμένοι ερευνητές (J. Grabowski, A. Michelson, D. Pitti) κ.ά.

Η συγκεκριμένη συλλογή κειμένων έχει στόχο να κάνει πιο προσιτές διάφορες όψεις των αρχείων στους σπουδαστές της αρχειονομίας, στους μάχιμους αρχειονόμους και διευθυντές ή διαχειριστές αρχείων, αλλά και σε κάθε ενδιαφερόμενο που επιθυμεί να ανιχνεύσει σύγχρονα αρχειονομικά ζητήματα, πιο αναλυτικά απ' ό,τι συνήθως παρουσιάζονται στα σχετικά εισαγωγικά-μητικά κείμενα. Τα επιλεγμένα δημοσιεύματα προβάλλουν τις πιο αξιόλογες απόψεις όχι μόνο σε βασικά θέματα της καθημερινής επαγγελματικής ασχολίας μας αλλά και για τις θεμελιώδεις θεωρητικές και μεθοδολογικές αρχές της αρχειονομίας.

Αν και η έκδοση έχει υπόψη της το αμερικανικό επαγγελματικό κοινό, αρθρώνεται σε θεματικές ενότητες που αφορούν το σύνολο σχεδόν των ειδικών που εργάζονται στα αρχεία σε ολόκληρο τον κόσμο. Γιατί σ' ένα διεθνοποιημένο πλέον περιβάλλον,

όπου επιβάλλονται -συνήθως από τις μεγάλες, τεχνολογικά ανεπτυγμένες, χώρες- ομοιογενείς κώδικες επαγγελματικής συμπεριφοράς και επικοινωνίας, οι αρχειονόμοι είναι αναγκασμένοι να διευρύνουν καθημερινά τις γνώσεις τους, για να ανταποκριθούν με επάρκεια στον ολοένα και πιο σύνθετο ρόλο τους ως διαχειριστών της συλλογικής μνήμης στην ηλεκτρονική εποχή μας.

Η παρούσα συλλογή αρχειακών δοκιμίων συμπληρώνει παλαιότερα ανάλογα εγχειρήματα στις Η.Π.Α. και τον Καναδά, αλλά κυρίως απαντά στις σημερινές ανάγκες για περισσότερη ενημέρωση, εξειδικευμένη τεχνική γνώση, προσδιορίζοντας καθαρότερα το επαγγελματικό προφίλ και το ρόλο του αρχειονόμου στη σύγχρονη κοινωνία.

Μετά τον πρόλογο, ο επιμελητής, στην εισαγωγή του με τίτλο «Οι Αμερικανοί αρχειονόμοι και η αναζήτηση επαγγελματικής ταυτότητας», αναφέρεται στη συμβολή της Εταιρείας των Αμερικανών Αρχειονόμων στην εξέλιξη της αρχειονομίας στις Η.Π.Α., τονίζοντας τη βασική τους αρχή ότι *η θεωρία βασίζεται στην εμπειρία και ότι θεωρία και πράξη είναι αδιαχώριστες έννοιες*.

Ο επιμελητής έχει επίσης γράψει μικρά εισαγωγικά κείμενα πριν από κάθε μέρος του βιβλίου, δίνοντας με αδρές γραμμές το πλαίσιο αναφοράς μέσα στο οποίο κινήθηκαν οι συγγραφείς των δοκιμίων. Η έκδοση ολοκληρώνεται με ένα πολύ χρήσιμο αλφαβητικό ευρετήριο (index) κύριων ονομάτων και αρχειονομικών εννοιών.

Δεν θα συνεχίσουμε σ' αυτή τη γενική περιγραφή. Θα αρκестούμε να παραθέσουμε απλώς τα εννέα μέρη της έκδοσης -που το καθένα τους περιλαμβάνει 3-4 άρθρα- ώστε να αντιληφθεί ο αναγνώστης την ποιότητα των θεμάτων που πραγματεύεται η έκδοση:

Μέρος πρώτο: Κατανοώντας τα αρχεία και τους αρχειονόμους
Μέρος δεύτερο: Ιστορία της αρχειονομίας
Μέρος τρίτο: Επιλογή και τεκμηρίωση
Μέρος τέταρτο: Εκκαθάριση
Μέρος πέμπτο: Ταξινόμηση και περιγραφή
Μέρος έκτο: Εξυπηρέτηση και χρήση των αρχείων
Μέρος έβδομο: Διατήρηση
Μέρος όγδοο: Ηλεκτρονικά αρχεία
Μέρος ένατο: Διαχείριση.

Θα κλείσουμε τη σύντομη αυτή παρουσίαση με μία μόνο τελευταία παρατήρηση, που δεν αφορά αυτό καθ' αυτό το επιστημονικό περιεχόμενο του τόμου αλλά την αισθητική του πλευρά. Παρά το κομψό σχήμα του

βιβλίου και την κλασική μορφή των γραμμάτων του, τα ελάχιστα περιθώρια, η αριστερή στοίχιση των αράδων του καμμένου, το γενικότερο στήσιμο και η συνολική εικόνα παραπέμπουν ευθέως στον ηλεκτρονικό σχε-

διασμό της έκδοσης που αφήνει, δυστυχώς, πολλά ερωτηματικά για το μέλλον της τυπογραφίας όπως την γνωρίσαμε μέχρι σήμερα.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

TERESA TORTELLA, A GUIDE TO SOURCES OF INFORMATION ON FOREIGN INVESTMENT IN SPAIN 1780-1914

Έκδοση του Διεθνούς Ινστιτούτου Κοινωνικής Ιστορίας (International Institute of Social History)

για λογαριασμό του Τομέα οικονομικών και κοινωνικών αρχείων (Section of Business and Labour Archives)

του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων,

Άμστερνταμ 2000, σελ. 313

Στο πλαίσιο του Διεθνούς Συνεδρίου της Σεβίλλης παρουσιάστηκε επίσημα από την συντάκτριά του Teresa Tortella, διευθύντρια του Ιστορικού Αρχείου της Τράπεζας της Ισπανίας, *Ο Οδηγός των πηγών πληροφόρησης για τις ξένες επενδύσεις στην Ισπανία, 1780-1914*, καρπός διεθνούς συνεργασίας και πολύμοχθου-συστηματικού έργου 15 χρόνων.

Όπως αναφέρει η κ. Tortella, στην μικρή αλλά περιεκτική, πλούσια σε στοιχεία εισαγωγή του βιβλίου, σκοπός του *Οδηγού* είναι να καταστήσει γνωστές τις αρχειακές συλλογές Ευρώπης και Αμερικής που περιέχουν τεκμήρια για τις ξένες επενδύσεις στην Ισπανία του 19ου αι., ένα σημαντικό πεδίο έρευνας της Ισπανικής οικονομικής ιστορίας που έχει προσελκύσει μέχρι σήμερα αρκετούς ιστορικούς, όχι μόνο της Ιβηρικής χερσονήσου.

Ανεξάρτητα από την ερμηνεία που δίνουν οι διάφοροι μελετητές για το ρόλο των ξένων επενδύσεων σε μια χώρα, δύσκολα σήμερα μπορεί κανείς να αμφισβητήσει τη συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής ή τις μεγάλες αλλαγές που επιφέρουν στο οικονομικο-πολιτικό και κοινωνικό σύστημα. Οι πρωτογενείς πηγές φυσικά δίνουν σήμερα τη δυνατότητα για πιο εμπειριστατωμένη ανάλυση του φαινομένου, απεγκλωβίζοντας συνήθως τους ερευνητές από γενικά θεωρητικά σχήματα ή βεβιασμένα συμπεράσματα.

Η προσπάθεια για τη συγκρότηση του *Οδηγού* ξεκινάει το 1984, όταν η τότε Επιτροπή για τα αρχεία Επιχειρήσεων (Committee on Business Archives) του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων εξέταζε στην Κολωνία τη σχέση των αρχείων των επιχειρήσεων με την ιστορία τους. Το αυξημένο τότε ενδιαφέρον των ερευνητών για την ισπανική περίπτωση, έφερε στο φως το πρόβλημα του εντοπισμού των πηγών, αφού πολλά αρχεία επιχειρήσεων στην Ισπανία για διάφορους λόγους είχαν στο παρελθόν καταστραφεί, ενώ άλλα ήταν ακόμη αταξινόμητα ή μη προσπελάσιμα. Έτσι η Επιτροπή αποφάσισε ότι θα ήταν πολύ χρήσιμος ένας

οδηγός με τα τεκμήρια που αφορούν τις ξένες επενδύσεις στην Ισπανία κατά την περίοδο 1780 έως 1914, και τα οποία απόκεινται σε διάφορα -κυρίως οικονομικά και επιχειρηματικά- Αρχεία ευρωπαϊκών χωρών. Η ιδέα αυτή θα προχωρούσε και με άλλους αντίστοιχους οδηγούς των υπόλοιπων μεσογειακών χωρών, όπως της Ιταλίας, της Πορτογαλίας, της Ελλάδας, στις οποίες το ξένο επενδυμένο κεφάλαιο από τα βορειοευρωπαϊκά κράτη έπαιξε σημαντικό ρόλο στην οικονομική τους ανάπτυξη καθ' όλη τη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα.

Οι πληροφορίες συγκεντρώθηκαν μέσω ενός συστηματοποιημένου ερωματολογίου το οποίο απέστειλε η συντάκτρια του *Οδηγού* στα δημόσια και ιδιωτικά Αρχεία διαφόρων χωρών της Ευρώπης. Από τα 130 αποσταλλέντα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν τα μισά, ενώ 53 περιείχαν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα. Προέρχονταν από ισάριθμα Αρχεία (κρατικά, περιφερειακά, τραπεζικά, επιχειρηματικά) από 7 χώρες: Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Η.Π.Α., Ιταλία, Ολλανδία, και Ισπανία.

Η συλλογή και επεξεργασία όλων αυτών των στοιχείων διαμόρφωσε έναν κατάλογο με 553 επιχειρήσεις οι οποίες είτε δημιουργήθηκαν με ξένα κεφάλαια είτε επένδυσαν ανάλογους χρηματικούς, ανθρώπινους ή τεχνολογικούς πόρους στο ισπανικό έδαφος. Ο κατάλογος συμπληρώθηκε με άλλα δύο σημαντικά πεδία των ξένων επενδύσεων: το Δημόσιο Χρέος και το Εξωτερικό εμπόριο.

Το βάρος, όπως ήταν φυσικό, δόθηκε πρώτα στη συλλογή στοιχείων από την ίδια την Ισπανία, όπου εδώ κύριο ρόλο έπαιξε το πλούσιο αρχείο της Banco de Espana, καθότι η Τράπεζα της Ισπανίας ως ο σημαντικότερος χρηματοπιστωτικός οργανισμός της χώρας τον 18ο- 19ο αι. (κάτι αντίστοιχο θα λέγαμε με την Εθνική Τράπεζα στην Ελλάδα) διαφύλαξε πολύτιμα τεκμήρια όλης της ισπανικής οικονομικής-επιχειρηματικής δραστηριότητας της εποχής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον ξένο αναγνώστη-χρήστη του βιβλίου έχει η περιεκτική αναφορά στο ρόλο των ξένων επενδύσε-

ων στην Ισπανία, όπου αναλύονται οι αιτίες του φαινομένου (παρακμή της αποικιακής αυτοκρατορίας, διαρκείς πόλεμοι του ισπανικού στέμματος από το 16ο αι., κακοδιοίκηση, καθυστερημένη οικονομία, στενότητα κεφαλαίων, μεγάλο δημόσιο χρέος, ανάγκες στις μεταφορές-σιδηρόδρομοι, σε δημόσια έργα, σε βιομηχανική υποδομή κλπ), το νομικό πλαίσιο που ευνόησε τη διείσδυση του ξένου κεφαλαίου, οι προτιμήσεις των επενδυτών και ο χρονικός προσδιορισμός του θέματος (1780: εποχή που το Ισπανικό κράτος αρχίζει να δανείζεται μεγάλα ποσά από το εξωτερικό για να αντεπεξέλθει στα έξοδα των πολέμων, 1914: Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος, όταν αρχίζει να διαμορφώνεται η τάση της εθνικοποίησης των ξένων οίκων και η υιοθέτηση πολιτικής προστατευτισμού στην ισπανική οικονομία). Επισημαίνονται ακόμη οι παραγωγικοί τομείς που έλκυσαν το ενδιαφέρον των επενδυτών (δημόσιο χρέος, εξωτερικό εμπόριο, σιδηρόδρομοι, μεταλλεία, τράπεζες, δημόσια έργα, ηλεκτροφωτισμός, υδραυλικά, χημικές βιομηχανίες κ.ά.).

Τέλος, η εισαγωγή ολοκληρώνεται με τους πίνακες και τα συμπεράσματα.

Οι πίνακες παρουσιάζουν, σε απόλυτους αριθμούς, σε ποσοστά ή και συγκριτικά, τον αριθμό των ξένων επιχειρήσεων στην Ισπανία, την κατανομή των δραστηριοτήτων τους, τις χώρες προέλευσης, το σύνολο των επενδυμένων κεφαλαίων κατά τομέα παραγωγής ή κατά χώρα.

Από τα ενδιαφέροντα συμπεράσματα, κυρίως εκτιμήσεις ιστοριογραφικής υφής που προέκυψαν από την μελέτη στοιχείων του *Οδηγού*, περιοριζόμαστε μόνο στα σχετικά με τα αρχεία: Από την εποχή που ξεκίνησε η προσπάθεια σύνταξης του *Οδηγού* μέχρι σήμερα έχουν αυξηθεί στην Ισπανία οι επιχειρήσεις που προστατεύουν τα αρχεία τους -τουλάχιστον δέκα εν λειτουργία επιχειρήσεις διατηρούν σημαντικά αρχεία- τεκμήρια- αν και οι περισσότερες δεν έχουν αποφασίσει τη διάθεσή τους στην έρευνα. Έντονος πάντως παραμένει ο προβληματισμός για την τύχη των αρχείων εκείνων των προβληματικών κλάδων ή των

επιχειρήσεων που βρίσκονται σε μαρσαμό και βαθμιαία οδηγούνται σε παύση της λειτουργίας τους, όπως τα ορυχεία. (Στη γνωστή έκδοση του Δ.Σ.Α. *Overview of Business Archives in Western Europe*, Γλασκώβη 1996, που επιμελήθηκε η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης Lesley Richmond, για την περίπτωση της Ισπανίας η κυρία Tortella έχει καταγράψει 13 περιπτώσεις οικονομικών αρχείων, κυρίως χρηματοπιστωτικών οργανισμών, επιχειρήσεων μεταφορών-σιδηροδρόμων, οινοποιητικών, καπνοβιομηχανιών και μεταλλείων, ενώ 4 ακόμη δημόσια αρχεία διαθέτουν τέτοιου είδους τεκμήρια).

Στο δεύτερο, κύριο μέρος του *Οδηγού* αναγράφονται ως αλφαβητικά λήμματα οι διάφορες επιχειρήσεις με τα εξής στοιχεία:

- Επωνυμία (και εθνικότητα επιχείρησης)
- Κλάδος δραστηριότητας (εμπόριο, τράπεζες, ασφάλειες, ηλεκτρισμός, γάλα, ορυχεία, βιομηχανίες σιδήρου, σιδηρόδρομοι, υφαντουργίες, καπνός κλπ.)

- Σύντομο ιστορικό της επιχείρησης (που πολλές φορές εκτείνεται και μετά το 1914, δίνοντας μία πλήρη εικόνα των αλλαγών της επωνυμίας, του αντικειμένου και της δραστηριότητάς της)
- Αρχεία στα οποία υπάρχουν τεκμήρια δράσης της επιχείρησης (συντομευμένα ονόματα των Αρχείων, περιγραφή του σχετικού υλικού, χρονική του περίοδος)
- Σχετικές επιστημονικές δημοσιεύσεις, μελέτες, άρθρα (όνομα συγγραφέα -έτος- τίτλος δημοσίευσης)

Το εγχείρημα συμπληρώνουν μία γενική βιβλιογραφία, τα εύχρηστα ευρετήρια ονομάτων, τόπων, θεμάτων και ο κατάλογος των δημόσιων και ιδιωτικών αρχειακών φορέων που έδωσαν στοιχεία για τον *Οδηγό*, αλφαβητικά κατά χώρα.

Η έκδοση, που κυκλοφορεί στα αγγλικά και τα ισπανικά, είναι, κατά τη γνώμη μας, έργο που κρύβει πίσω του βαθιά γνώση, συμπυκνωμένη πληροφόρηση, πολλή συστηματική δουλειά, ταλέντο και μεγάλη αρ-

χειονομική πείρα. Η κυρία Teresa Tortella, αναγνωρισμένο στέλεχος των αρχείων με πλούσια διεθνή δράση στο πλαίσιο του Τομέα οικονομικών και κοινωνικών αρχείων του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης Τραπεζικής Ιστορίας (γνωστή στους Έλληνες αρχειονόμους και από τη συμμετοχή της σε διεθνή ημερίδα για τις *εγκαταρτίσεις στα αρχεία των Τραπεζών*, που οργανώθηκε τον Μάιο του 1996 στην Αθήνα από το Ι.Α./Ε.Τ.Ε.), παραδίδει ένα αξιόλογο υπόδειγμα που ευελπιστούμε να βρει μιμητές στα καθ' ημάς, αφού ένα τέτοιο αντίστοιχο εργαλείο έρευνας για τις ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα θα συμπλήρωνε ένα μεγάλο κενό της αρχειακής μας βιβλιογραφίας και θα απαντούσε αποφασιστικά σε σοβαρά αιτούμενα της ιστορικής έρευνας για τις πηγές που αφορούν τη δράση του ξένου κεφαλαίου στην χώρα μας.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

HARRY BRESSLAU, MANUALE DI DIPLOMATICA PER LA GERMANIA E L' ITALIA,
traduzione di Anna Maria Voci-Roth, sotto gli auspici della Associazione italiana dei paleografi e diplomatisti.
Ρόμη, Ministero per i beni culturali e ambientali. Ufficio centrale per i beni archivistici, 1998, σελ. 1423.
(Pubblicazioni degli archivi di stato, sussidi 10)

Η υπηρεσία εκδόσεων των κρατικών Αρχείων της Ιταλίας έχει να παρουσιάσει, διεθνώς, ένα από τα πιο αξιόλογα εκδοτικά προγράμματα. Σε παλαιότερες στήλες των Αρχειακών Νέων, είχαμε την ευκαιρία να παρουσιάσουμε άλλες δημοσιεύσεις της, όπως τον «Κατάλογο των ευρετηρίων των Ιταλικών Αρχείων» και τα «Πρακτικά του συνεδρίου για τα αρχεία των πολιτικών κομμάτων».

Με την έκδοση που παρουσιάζουμε σήμερα, η Ιταλική υπηρεσία κρατικών Αρχείων, μας υπενθυμίζει ότι η Ιταλία είναι μια χώρα υψηλών παραδόσεων, στοιχείο σύμφυτο με τη νεωτερικότητά της. Πώς αλλιώς να εξηγήσει κανείς την κοπιώδη προσπάθεια μετάφρασης του κατεξοχήν θεωρητικού έργου Διπλωματικής, αυτής της επιστήμης του τεκμηρίου όπως αποκαλείται γερμανικά (Urkundenlehre), του γερμανού καθηγητή Harry Bresslau, το οποίο χρονολογείται από τις αρχές του αιώνα μας, αν όχι από την υψηλή αίσθηση μιας παράδοσης στη μελέτη του τεκμηρίου, της οποίας το

εγχειρίδιο αυτό αποτελεί μια από τις κορυφές κατάκτησής¹. Αλλά παρακολουθώντας τις εξελίξεις που διαγράφονται σήμερα για τη Διπλωματική², και τη συνεισφορά της ως ανεξάρτητης επιστήμης στις ιστορικές και τις αρχειακές σπουδές, καταλαβαίνουμε γρήγορα ότι η ανάγνωση ενός «κλασικού», δεν είναι χωρίς σημασία αν θέλουμε να προσπελάσουμε τα αρχειακά τεκμήρια, να «συλλάβουμε» την πολύπλοκη και διόλου αθώα κατασκευή τους.

Η Διπλωματική ως επιστήμη, δεν έχει παύσει να εξελίσσεται από τον μεγάλο αιώνα της ανάπτυξής της που ήταν ο 19ος, και περίπου κάθε κεφάλαιό της έχει αναπτύχθει σήμερα δυναμικά και σχεδόν ανεξάρτητα από τους σκοπούς του αρχικού του ρόλου³. Ξεκίνησε ως μέθοδος ταύτισης των νόθων εγγράφων⁴ που είχαν «κατασκευαστεί» για να στηρίξουν δικαιώματα ιδιοκτησιακά, κοινωνικά αλλά και ιστορικά, που στη συνέχεια χρησιμοποιείαν σε πολιτικές διεκδικήσεις. Ας σκεφθούμε και μόνο την «Κωνσταντινεία δωρεά», ένα νόθο του Η'

αι., κατά το οποίο ο Μέγας Κωνσταντίνος «αναγνώριζε» το παπικό πρωτείο, δώριζε στον πάπα το παλάτι του Λατερανού και του παραχωρούσε τα αυτοκρατορικά σύμβολα πριν αποσυρθεί στην Ανατολή. Αλλά αν αυτή η δωρεά⁵, αποδείχθηκε σύντομα νόθα, ένας μεγάλος αριθμός εγγράφων, διατηρημένων σε μονές ή σε ιδιωτικά χαρτοφυλάκια, εξαπολυμένα δήθεν από αυτοκράτορες, βασιλείς ή ηγουμένους κατοχύρωναν δικαιώματα κατοχής και χρήσεως φέουδων, κτημάτων, τίτλων ευγενείας, εξασφάλιζαν φοροαπαλλαγές και δικαιώματα ή ακόμα και «απεδείκνυαν» την αρχαιότητα μιας μονής ή ενός λειψάνου. Χρειάστηκαν πολλοί αιώνες συστηματικής μελέτης των εγγράφων, της μορφής τους και του περιεχομένου τους, κυρίως εκείνων που τηρούσαν στα επίσημα αρχεία της εξουσίας που τα εξέδωσε, για να εκπονηθούν κανόνες μελέτης και εξακριβώσης της γνησιότητάς τους⁶. Στη διαδρομή αυτή γεννήθηκε εκτός από τη Διπλωματική και η Παλαιογραφία, αλλά και γενικότερα, η σύγχρονη

1 Οι άλλες είναι: Alain de Boüard, *Manuel de diplomatique française et pontificale*, τ. I, *Diplomatique générale*, Παρίσι 1929, το οποίο συμπλήρωσε το παλαιότερο Arthur Giry, *Manuel de diplomatique*, Παρίσι 1894. Για τη βυζαντινή διπλωματική βλ. Ι. Ε. Καραγιαννοπούλου, *Βυζαντινή Διπλωματική*, τ.Α': *Αυτοκρατορικά έγγραφα*, Θεσσαλονίκη: Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 1972.

2 Βλ. Alessandro Pratesi, *Genesi e forme del documento medievale*, Ρόμη 1979, και Ol. Guyotjeannin, Jacques Pycke, Benoît-Michel Tock, *Diplomatique Médiévale*, Τουρνάουτ 1993.

3 Βλ. τη σειρά Atelier du médiéviste, στις εκδόσεις Brepols και τη σειρά Typologie des sources du moyen âge occidental, στις ίδιες εκδόσεις.

4 Για τις περίφημες διαμάχες των ΙΖ'-ΙΗ' αι., γύρω από τη γνησιότητα ορισμένων εγγράφων, γνωστές ως Bella diplomatica, βλ. το άρθρο του Alfred Gawlik, στο *Lexikon des Mittelalters...*, τ. I, στ. 1843-1844.

5 Laurentii Valla, *De falso credita et emendata Constantini Donatione declamatio*, P. Ciprotti (εκδ.), Μιλάνο 1967 (Testi per esercitazioni, 5, 1-2).

6 Michael T. Clanchy, *From Memory to written Record. England, 1066-1307*, Οξφόρδη 1993. Gilles Constable, «Forgery and plagiarism in the Middle Ages», *Archiv für Diplomatik*, 29 (1983) 1-41.

κριτική των εγγράφων⁷. Η έκδοση των κειμένων έγινε από νωρίς μια αυστηρά επιστημονική υπόθεση που οδήγησε στις εντυπωσιακές σειρές εκδόσεων των (το παραθέτουμε άκλιτο) *Monumenta Germaniae historica*, για να αναφέρουμε μόνο μια από τις πιο σημαντικές προσπάθειες. Η μελέτη της γλώσσας των εγγράφων έδωσε νέες διαστάσεις στη φιλολογία και τη διαλεκτολογία (και άρα στην ιστορία της γλώσσας) ενώ η μελέτη της «ιδεολογικής» κατασκευής τους, άνοιξε άγνωστους έως τότε δρόμους για την ιστορία των πολιτικών θεωριών και τη νοστοροπία των συντακτών τους⁸. Η διαδικασία παραγωγής ενός εγγράφου, από τη στιγμή της σύλληψής του, που συνήθως διατυπώνονταν με μια αίτηση προς την αρμόδια εξουσία, έως τη στιγμή της αποστολής του στους παραλήπτες του, αποκάλυπτε ένα πλήθος εμπλεκόμενων παραγόντων με αποφασιστικές ή τυπικές αρμοδιότητες, που ο καθένας άφηνε επί του εγγράφου τα δικά του ίχνη και άρα ένα μέρος του «κόσμου» και της ζωής του. Η ιστορία, βρισκόταν μπροστά σε νέες δυνατότητες, που πριν δεν είχε διανοηθεί, να συνομιλήσει δηλαδή με αξιωματούχους, γραφείς, συντάκτες, αιτούντες και παραλήπτες. Η ιστορία των θεσμών έπαιρνε νέες διαστάσεις, ενώ γεννιόταν και η ιστορία της διοίκησης και της γραφειοκρατίας, μέσα από τη μελέτη των νεωτέρων τουλάχιστον εγγράφων⁹. Χρειάστηκε να συνεργασθούν νέες επιστήμες για να αποκωδικοποιηθούν οι σημασίες των λέξεων και να έρθουμε στην νοστοροπία των συντακτών τους. Η τελευταία απασχολεί όλο και περισσότερο την έρευνα σήμερα, και από αυτήν την άποψη, ακόμα και τα νόθα έγγραφα αποτελούν μοναδικές πηγές ιστορίας, αφού εξέφραζαν εκτός από τις επιθυμίες των συντακτών τους, τις αντιλήψεις τους για την ιστορία και την πολιτική ή την ιεραρχία των εξουσιών¹⁰. Περιττό είναι ίσως να επιμεινουμε στη σημασία της Διπλωματικής για την Αρχαιονομία, αφού η τήρηση και μόνο των αρχαίων φιλοδοξεί στην εξυπηρέτηση της εξασφάλισης της γνησιότητας τους¹¹. Χωρίς τη δεύτερη η πρώτη θα είχε δύσκολα αναπτυχθεί αλλά και χωρίς την πρώτη τα αρχεία θα είναι απροσπέλαστα, τουλάχιστον ως προς την πληροφοριακή δυναμική τους.

Ας παρατηρήσουμε, ότι στην εποχή του ηλεκτρονικού εγγράφου και των ηλεκτρονικών αρχείων, η Διπλωματική βρίσκεται

μπροστά σε νέες προκλήσεις. Σήμερα ένα πλαστό έγγραφο, κατασκευάζεται ακόμα πιο εύκολα απ' όσο σε παλαιότερες εποχές. Αναπαράγεται και διανέμεται (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, φωτοτυπία) ακόμα πιο εύκολα από άλλοτε. Αποθηκεύεται σε περισσότερα από ένα αρχεία και μπορεί πιο εύκολα να αλλοιωθεί ως προς το περιεχόμενό του. Η γνησιότητα μπορεί να παραμένει ένα ζητούμενο και η αναζήτησή της, για τα έγγραφα τουλάχιστον, να παρουσιάζει μεγαλύτερες δυσκολίες. Δυσκολίες που αντανακλώνται αυτόματα στη διατήρηση των ηλεκτρονικών αρχείων.

Το εγχειρίδιο Διπλωματικής του Breslau, (*Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien*) αρχικά δημοσιευμένο στα γερμανικά σε τρεις τόμους, 1912, 1915/1932, (επανεκδοση στο Βερολίνο το 1958) αποτελεί το αποκορύφωμα της γερμανικής σκέψης στο σχετικό τομέα, διατυπωμένης από τον πιο εξέχοντα εκπρόσωπό της. Είχε γεννηθεί το 1848, στις 22 Μαρτίου στο Ντάνεμπεργκ, στην περιοχή του Αννόβερου. Ξεκίνησε σπουδές Νομικής αλλά στράφηκε στην Ιστορία και τη Φιλολογία, παρακολουθώντας τα μαθήματα του Ph. Jaffé, του Th. Mommsen, του L. Ranke και άλλων, αλλά κατέχοιχό δάσκαλο του θεωρούσε τον G. Droysen. Μετά τη διατριβή του -στο Γκαίτιγκεν το 1869 με τον G. Waitz-, δίδαξε στη Μέση Εκπαίδευση, στη Φραγκφούρτη και το Βερολίνο, όπου έγινε εντεταλμένος υφηγητής στο Πανεπιστήμιο το 1872 και έκτακτος το 1877. Παρά τις προσπάθειές του εκεί δεν γίνεται τακτικός καθηγητής παρά το 1890, και αυτό στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου όπου και θα διδάξει έως το 1913. Από το 1877 είχε αρχίσει τη συνεργασία του, με την εκδοτική σειρά των *Monumenta Germaniae historica* (MGH), -για την οποία εργάστηκε αρχικά στην υποσειρά *Scriptores*- και της οποίας έγινε μέλος του διοικητικού συμβουλίου το 1888. Από αυτήν τη θέση διεύθυνε τόσο το περιοδικό *Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde* όσο και την υποσειρά *Diplomata* των MGH. Η πρώτη έκδοση της Διπλωματικής του, σ' ένα τόμο, χρονολογείται από το 1889, για να ξαναδουλευτεί στη συνέχεια και να εκδοθεί το πρώτο μέρος το 1912, το πρώτο μέρος του δεύτερου τόμου το 1915, και το δεύτερο μέρος του δεύτερου τόμου το 1932, συμπληρωμένο από τον Hans-Walter Klewitz. Το 1918, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το Στρασβούργο και εγκατα-

στάθηκε στη Χαϊδελβέργη, όπου εργάστηκε στα Μνημεία Γερμανικής Ιστορίας, έως τον θάνατό του στις 27 Οκτωβρίου του 1926.

Η ανάπτυξη του θέματος του, γίνεται σε 19 κεφάλαια, που δεν απομακρύνονται από το διδακτικό πλάνο της επιστήμης όπως αυτή διδάσκεται ακόμα και σήμερα: η ανάπτυξη ξεκινά από τις βασικές έννοιες και την ιστορία της Διπλωματικής, ταξινομεί εννοιολογικά τα έγγραφα (πρωτόκολλο, χάρτα, διάταγμα, δωρεά κτλ), σκιαγραφεί τη δημιουργία των αρχείων και των αρχαιακών συλλογών, περιγράφει τις κατηγορίες υπαλλήλων των διαφορετικών γραμματειών (αυτοκρατορική γραμματεία, παπική γραμματεία, βασιλικές γραμματείες) κλείνοντας το πρώτο μέρος με την αποδεικτική αξία των μεσαιωνικών εγγράφων. Στο δεύτερο μέρος, αφιερώνονται πέντε κεφάλαια στη «γέννηση» των τεκμηρίων, στη λεπτομερή δηλαδή παρακολούθηση της διαδικασίας σύνταξης και διάδοσης του εγγράφου. Ενώ πέντε ακόμα κεφάλαια αφιερώνονται στη χρονολόγηση, τη γλώσσα, τη γραφή, τη σφραγισμογραφία και σε παλαιογραφικά θέματα, ολοκληρώνοντας έτσι τη διεκπεραίωση του θέματος. Ακολουθούν πέντε λεπτομερείς πίνακες ευρετηρίων. Αν μια επίκριση θα είχε νόημα γι' αυτό το έργο, είναι ότι σήμερα είναι κάπως ξεπερασμένο όσον αφορά τη Διπλωματική των παπικών εγγράφων και πως επιμένει ίσως κάπως παραπάνω στις διαδικασίες «γέννησης» του τεκμηρίου.

Η επιμέλεια της μετάφρασης, την οποία ολοκλήρωσε η Anna Maria Voci Roth, απάτησε τη συνεργασία της καθηγήτριας της σχολής αρχαιονομίας του Πανεπιστημίου Sapienza της Ρώμης, Giovanna Nicolaj και πολλών άλλων ειδικών, που διάβασαν τα επιμέρους κεφάλαια. Το έργο ολοκληρώθηκε υπό την αιγίδα της Ιταλικής Εταιρείας Παλαιογράφων και Διπλωματιστών και χάριη στην υιοθέτησή του από το τμήμα Μελετών και Δημοσιεύσεων της Κεντρικής Υπηρεσίας των Κρατικών Αρχείων, της οποίας προϊστάται για πολλά χρόνια, ο Antonio Dentoni-Litta.

Θα θέλαμε κλείνοντας να προσκαλέσουμε την Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, να συνεργαστεί τα επόμενα χρόνια, με εκείνους που καλλιεργούν τη Διπλωματική στη χώρα μας, και να μας δώσουν μέσα από ένα συνέδριο ή μια ανάλογη διοργάνωση, τις προόδους που έχουν επιτευχθεί τις τελευταίες δεκαετίες στους σχετικούς τομείς.

N. E. Καραπιδάκης

7 Jean Mabillon, *Brèves réflexions sur quelques Règles de l'histoire*, préface et notes de Blandine Barret-Kriegel, Παρίσι 1990.

8 Το παλαιότερο σχετικό έργο, Karl Schmitz, *Ursprung und Geschichte der Devotionsformeln bis zu ihrer Aufnahme in die fränkische Königsurkunde*, Στουτγάρδη, 1913. Εξαιρετικό παράδειγμα χρήσης ενός συμβόλου επικύρωσης, της Rota, στο Joachim Dahlhaus, «Aufkommen und Bedeutung der rota in den Urkunden des Papstes Leo IX», *Archivum historiae pontificiae*, 27 (1989) 7-84.

9 Robert-Henri Bautier, *Chartes, sceaux et chancelleries*, Παρίσι 1990, τ. I, σελ. 3-33.

10 Hubert Silvestre, «Le problème des faux au moyen âge», *Le Moyen Age*, 66 (1960) 351-370. Επίσης τα πρακτικά του συνεδρίου, *Fälschungen im Mittelalter*, Μόναχο 1989.

11 Gilbert Ouy, «Les faux dans les archives et les bibliothèques», *L'Histoire et ses méthodes*, Ch. Samaran (εξδ.), Παρίσι 1961, σελ. 1792, 1362-1383.

REVUE «HISTOIRE ET ARCHIVES»

Ένα σχετικά νέο περιοδικό (εκδίδεται από το 1997) αξίζει να παρουσιασθεί για εκείνους που ανάμεσά μας ενδιαφέρονται για την προβληματική «Αρχαία και Ιστορία». Εκδίδεται εξαμηνιαίως και είναι μια πρωτοβουλία της Εταιρείας Φίλων των Αρχαίων της Γαλλίας. Διανέμεται δε από τις εκδόσεις Honopré Champion, γνωστές παγκοσμίως στον κόσμο των ιστοριοδιφών για την ποιότητα των τίτλων τους.

Έχουν έως σήμερα εκδοθεί επτά τόμοι των διαστάσεων 17,5 x 23, 5 εκ., στο παλιό δηλαδή περίπου σχήμα του 8ου, ενώ ένας όγδοος τόμος βρίσκεται υπό εκτύπωση.

Σκοπός της έκδοσης είναι η εμβάθυνση των σχέσεων του ιστορικού με τις πηγές του, σχέσεων που ως γνωστό είναι στο επίκεντρο των ιστορικών μεθόδων. Η σχέση αυτή διευκολύνει το στοχασμό που αφορά τη φύση και την ιστορία των αρχαίων και τη θέση που έχει στην ιστορική έρευνα το γραπτό τεκμήριο. Τα άρθρα είναι πρωτότυπα και η προβληματική τους κυριαρχείται από τη σημασία των πηγών και της επεξεργασίας των τεκμηρίων.

Χαρακτηριστικές συμμετοχές συνεργατών, είναι εκείνη του φιλοσόφου Πωλ Ρικέ, ο

γνωστού και στο ελληνικό κοινό, από τις εργασίες του για τη σχέση ιστορίας και μνήμης, καθώς και του Αλέν Πεϊρερίτ. Αναφέρουμε επιλεκτικά, θέματα που έχουν απασχολήσει τους συγγραφείς του: Προοπτικές της έρευνας στα δικαστικά αρχαία. Η σύλληψη της ομιλίας: η δικαστική ανάκριση τον 19ο αιώνα. Σχέδια χρυσοχόων στα αρχαία του 16ου και του 18ου αιώνα. Τα Αρχαία του 19ου αιώνα: επιστημονικά ή διοικητικά ιδρύματα. Η δημιουργία των αρχαίων της Τράπεζας της Γαλλίας. Από το σχέδιο στη φωτογραφία: εικονογραφικό υλικό της Γεωγραφικής Εταιρείας. Η έκδοση των εγγράφων. Η βιβλιοθήκη του Μαρκησιού του Σαντ. Αρχαιολογία και Ιστορία. Τα αρχαία του οργανισμού Γεφυρών και οδοστρωμάτων και η συμβολή τους στην αναζήτηση των χαμένων υπογείων ρευμάτων. Το προσωπικό των Νομαρχιών (1800-1914), αριθμοί και διαγράμματα. Τα αρχαία ως αποδεικτικά στοιχεία: σχετικά με τις πρόσφατες δημοσιεύσεις εγγράφων της υπόθεσης Ντρέϊφους. Τα προφορικά αρχαία: το παράδειγμα των γυναικών στην πολιτική. Η παλαιογραφική και κωδικολογική γέννηση του χαρτοφυλακίου (1049-1109) του αβαείου του Κλυνύ. Η

θέση των εργατών τα μέσα του 19ου αιώνα, η έρευνα του 1848.

Από την ίδια Εταιρεία, με τον ίδιο τίτλο αλλά εκτός σειράς έχουν επίσης εκδοθεί τρεις μονογραφίες σχετικές με τη μνήμη και την ιστορία, τα δικαστικά αρχαία και τη χρήση τους για τη σύγχρονη ιστορία και τέλος, την ιστοριογραφία της Τέταρτης Δημοκρατίας (1947-1997).

Πιστεύουμε ότι δεδομένης της πλούσιας παράδοσης, στη χώρα μας, των σχετικών προβληματικών, θα άξιζε να ανανεωθεί η συζήτηση για την επεξεργασία των πηγών, τους περιορισμούς τους και τα ερωτήματα των ιστορικών. Η μόνη εμπειρική προσέγγιση που παρουσιάζεται συχνά και σε αξιολογικές μάλιστα εργασίες, εγκυμονεί πολλούς κινδύνους ερμηνειών και κατά βέβαιον τρόπο περιορίζει τις ερευνητικές προοπτικές. Από την μεριά δε των αρχαιολόγων, το γεγονός ότι δεν παρουσιάζουν συχνά τα αρχαία που διατηρούν, τα αναλύουν δε ακόμα σπανιότερα, έχει συσκοτίσει εξαιρετικά τα ερευνητικά πεδία, κάνοντάς τα να φαίνονται φτωχότερα.

N. E. Καραπιδάκης

ΚΤΗΡΙΑ ΑΡΧΑΙΩΝ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα 1999, 125 σελ.

Δεν είναι η πρώτη φορά που το θέμα κτήρια Αρχαίων αποτελεί αντικείμενο συζήτησης στην αρχαιολογική κοινότητα. Το 1997, με πρωτοβουλία της Ελληνικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, οργανώθηκε ημερίδα (με τη συμμετοχή του M. Duchein) με αντικείμενο τις τεχνικές προδιαγραφές των κτηρίων που προορίζονται για τη στέγαση των αρχαιολογικών υπηρεσιών και την υφιστάμενη ελληνική πραγματικότητα. Μισθωμένο ή ιδιόκτητο κτήριο, μετροπή και διαμόρφωση για χρήση υφιστάμενου κτηρίου ή κατασκευή νέου; Η ημερίδα αυτή ήταν η αφορμή να προκληθεί δημόσια συζήτηση και να αναδειχθεί το μέγεθος των προβλημάτων.

Είναι γνωστό ότι οι ελληνικές κρατικές αρχαιολογικές υπηρεσίες, με ελάχιστες εξαιρέσεις, στεγάζονται σε κτήρια όχι ιδιόκτητα και συχνά ακατάλληλα για τη χρήση για την οποία προορίζονται. Δυστυχώς, έως σήμερα, το πρόβλημα της στέγασης των Αρχαίων δεν αποτελεί αντικείμενο εθνικής πολιτικής αφού ο σχεδιασμός είναι ελλιπής

και οι όποιες λύσεις προκρίνονται, έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα.

Θέλουμε να ελπίζουμε ότι το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της αλλαγής αυτής της αντίληψης, πραγματοποιήθηκε με την έκδοση που παρουσιάζουμε. Η συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι, τα κτήρια που επιλέγονται για τη στέγαση αρχαιολογικών υπηρεσιών, πρέπει να υπόκεινται σε ορισμένες προδιαγραφές που πηγάζουν από τη λειτουργία τους, οδήγησε στη συγκρότηση από το ΥΠΕΠΘ ομάδας εργασίας με αντικείμενο τη σύνταξη προδιαγραφών για κτήρια που θα στεγάσουν τις κρατικές αρχαιολογικές υπηρεσίες και τη μελέτη ενός ευρύτερου πλαισίου στρατηγικού σχεδιασμού στο οποίο θα λαμβάνεται υπόψη ο ρόλος των Γ.Α.Κ. σε εθνικό επίπεδο.

Η έκδοση είναι προϊόν της ομάδας εργασίας¹ η οποία συγκροτήθηκε από αρχαιολόγους των Γενικών Αρχαίων του Κράτους, πολιτικούς μηχανικούς και αρχιτέκτονες, στελέχη της ΔΙΕΦΕΣ (Διεύθυνση

Εφαρμογών Εκπαιδευτικών Σχεδίων) του ΥΠΕΠΘ, καθηγητές Πανεπιστημίου και συντηρητές, αξιοποιώντας τις γνώσεις όλων των συναρμόδιων φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία της επιλογής, της κατασκευής ή αποκατάστασης και τελικά της χρήσης ενός κτηρίου Αρχαίων.

Η χαρτογράφηση της υφιστάμενης κατάστασης των κτηρίων στην Ελλάδα, επέβαλε την διαμόρφωση ειδικού ερωτηματολογίου το οποίο συμπληρώθηκε από όλες τις υπηρεσίες των Γ.Α.Κ. που βρίσκονται σήμερα σε λειτουργία. Η έλλειψη ιδιόκτητων κτηρίων, η έλλειψη χώρων αλλά και επαρκούς προσωπικού ήταν τα τρία βασικότερα πορίσματα στα οποία κατέληξε η επεξεργασία των ερωτηματολογίων.

Στη συνέχεια, υπό τον γενικό τίτλο *Κτήρια των αρχαίων στην Ελλάδα* παρουσιάζεται ο χάρτης των κρατικών αρχαιολογικών υπηρεσιών από τον οποίο προκύπτει ότι μόνον έξι, από τις 58 αρχαιολογικές υπηρεσίες που λειτουργούν σήμερα στη χώρα, διαθέ-

1 Την ομάδα εργασίας αποτέλεσαν οι: Παρασκευή Μουγιού (Προϊσταμένη του Τμήματος Ιστορικών Αρχαίων του ΥΠΕΠΘ), Μαρία Βακαλοπούλου (Αρχαιολόγος, Κ.Υ. των Γ.Α.Κ.), Νέστωρ Μπαμίδης (Αρχαιολόγος, Δ/ντής του Ιστορικού Αρχαίου Μακεδονίας), Σοφοδόρος Λύκος (Πολιτικός Μηχανικός, Δ/ντής ΔΙΕΦΕΣ/ΥΠΕΠΘ), Κλειώ Μαυροθαλασσίτου (Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΔΙΕΦΕΣ/ΥΠΕΠΘ), Βασιλική Νταλίπη (Αρχιτέκτων Μηχανικός, ΔΠΕΕ/ΥΠΕΠΘ), Εμμανουήλ Μπίρης (Αναπλ. Καθηγητής ΕΜΠ), Χαράλαμπος Παπαστάθης (Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ, τ. Πρόεδρος της Εφορείας των Γ.Α.Κ.). Για τις ανάγκες της ομάδας συνεργάστηκαν επίσης οι: Κ. Χούλης (ΤΕΙ/Αθήνας, Τμήμα Συντήρησης), Γ. Κανάκης (Συντηρητής, Ιστορικό Αρχαίο Μακεδονίας), Β. Παγινιάννης και Ν. Πολυκαρπίδης (Η/Μ της ΔΙΕΦΕΣ)

των ιδιόκτητο κτήριο. Ως χαρακτηριστικές περιπτώσεις παρουσιάζονται αυτές των κτηρίων της Κεντρικής Υπηρεσίας των Γ.Α.Κ., των Αρχείων Ν. Κερκύρας, του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας, του Ιστορικού Αρχείου-Μουσείου Ύδρας και των Αρχείων Ν. Χίου. Παρουσιάζεται το ιστορικό της επιλογής των κτηρίων, η διαδικασία μετατροπής τους σε κτήρια Αρχείων αφού, εκτός από της Κ.Υ. των Γ.Α.Κ., η προηγούμενη χρήση των κτηρίων ήταν διαφορετική. Την επιμέλεια των κειμένων παρουσίασης των περιφερειακών αρχείων είχαν οι προϊστάμενοι των μονάδων². Κατά τη γνώμη μας, στην παρουσίαση θα έπρεπε να έχει συμπεριληφθεί αφενός η περίπτωση των Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Ιωαννίνων ως μια προβληματική και ιδιαίτερα δύσκολη περίπτωση αποκατάστασης παραδοσιακού κτηρίου αλλά και των Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Κυκλάδων ως μιας επιτυχούς αξιοποίησης ενός κτηρίου το οποίο παραχωρήθηκε από

το Δήμο της Ερμούπολης για τη στέγαση των αρχείων.

Στο κεφάλαιο με τίτλο *Διαδικασία εξεύρεσης στέγης-Κτηριολογικό πρόγραμμα Αρχείων στην Ελλάδα* παραθέτονται εξειδικευμένες πληροφορίες, σχετικά με τις βασικές αρχές σχεδιασμού των κτηρίων, ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλεια του αρχαιακού υλικού, πληροφορίες για τα μέτρα πυρανίχνευσης και πυροπροστασίας, τη στατική επάρκεια των κτηρίων αλλά και τις βασικές προδιαγραφές οργάνωσης των χώρων ενός κτηρίου Αρχείων ώστε να εξασφαλίζεται η ορθολογική χρήση τους και να παρέχεται η μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια. Τέλος, στο κεφάλαιο *Εξοπλισμός και συνθήκες στους χώρους ενός Αρχείου* γίνεται αναλυτική παρουσίαση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των επιμέρους χώρων του κτηρίου (χώροι εργασίας, αποθήκευσης και χώροι πρόσβασης του κοινού) αλλά και του απαιτούμενου εξοπλισμού τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται

στο γεγονός ότι θα πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη ως οι διαρκώς μεταβαλλόμενες και ταχύτατα εξελισσόμενες ανάγκες της διαχείρισης και της φύλαξης των αρχείων έχουν ως αποτέλεσμα την αντίστοιχη διαμόρφωση των αναγκών για εξοπλισμό.

Αντί επιλόγου, η ομάδα εργασίας ορθά επέλεξε, να παρουσιάσει κωδικοποιημένη μια σειρά οδηγιών, που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία επιλογής ενός κτηρίου, καλύπτοντας όλες τις δυνατές περιπτώσεις. Η έκδοση ολοκληρώνεται με την παράθεση της βασικής ξένης και ελληνικής βιβλιογραφίας, ενώ τα επιμελημένα κείμενα πλαισιώνονται από φωτογραφίες, βοηθητικά διαγράμματα και επεξηγηματικούς πίνακες. Θεωρούμε ότι πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό εργαλείο, αφού κωδικοποιεί και αξιοποιεί την έως σήμερα ελληνική εμπειρία και ενσωματώνει την αντίστοιχη άλλων χωρών.

Αμαλία Παπά

² Για τα Αρχεία Ν. Κερκύρας, η κ. Αλίση Νικηφόρου, για το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, ο κ. Νέστωρ Μπαμίδης, για το Ιστορικό Αρχείο Ύδρας, η κ. Ντίνα Αδαμοπούλου και για το Αρχείο Ν. Χίου, η κ. Ιουλία Φαράζλα.

**CHRISTINE NOUGARET ET BRUNO GALLAND, *LES INSTRUMENTS DE RECHERCHE DANS LES ARCHIVES*
Direction des Archives de France et La Documentation Française, Παρίσι 1999. σελ. 259**

Πρόκειται για ένα πολύ μεθοδικό και κατατοπιστικό εγχειρίδιο που εκδόθηκε από τη Διεύθυνση των Αρχείων της Γαλλίας και στο οποίο οι συγγραφείς του προσπαθούν να κωδικοποιήσουν τις αρχές και τις πρακτικές που ακολούθησαν οι γάλλοι αρχειονόμοι όλο τον 20ο αιώνα και να τις αντιπαραβάλουν με τις οδηγίες που εκδόθηκαν από το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων (Δ.Σ.Α.), όσον αφορά τα πρότυπα της αρχικής περιγραφής.

Το βιβλίο είναι καρπός κοινού προβληματισμού δύο διευθυντικών στελεχών των Γαλλικών Αρχείων, οι οποίοι συμμετείχαν και στην ειδική επιτροπή του Δ.Σ.Α. για την εκπόνηση του προτύπου αρχειακής περιγραφής ISAD/G, γνωστό στην Ελλάδα ως ΔΙΠΑΠ/Γ (Διεθνές πρότυπο αρχειακής περιγραφής/Γενικό) και του ISAAR/CPF (International Standard Archival Authority Records for Corporate Bodies, Persons and Families -Διεθνές πρότυπο αρχειακών καθιερωμένων εγγραφών για συλλογικά σώματα, πρόσωπα και οικογένειες).

Αντικείμενό τους τα εργαλεία έρευνας στα Αρχεία, που αποτελούν βεβαίως μία από τις βασικότερες εργασίες του αρχειονόμου. Το βιβλίο αυτό έρχεται να καλύψει την ανάγκη ενός βαθύτερου προβληματισμού και μιας συνθετικής εργασίας για τα εργαλεία έρευνας που έλειπε από την γαλλική βιβλιογραφία, ενώ αφθονούν τα κείμενα

και οι κανονιστικές διατάξεις για την εργασία αυτή του αρχειονόμου.

Αφορμή για τους συγγραφείς αποτέλεσαν, αφενός ο διεθνής προβληματισμός που προέκυψε από την εκπόνηση των προτύπων και η ανάγκη των αρχειονόμων να εναρμονίσουν τις πρακτικές τους σε εθνικό επίπεδο με τις διεθνείς οδηγίες και αφετέρου οι ανατροπές που επέφερε η πληροφορική στην αντίληψη και στην πρακτική στο επάγγελμα του αρχειονόμου.

Τα συμπεράσματα των συγγραφέων, όπως λένε οι ίδιοι στον πρόλόγό τους, ενίσχυσαν τις αρχικές πεποιθήσεις τους ότι: 1) η γαλλική αρχειονομική πρακτική είναι απόλυτα συμβατή με τα διεθνή πρότυπα και 2) οι γενικές αρχές σύλληψης και σύνταξης των εργαλείων έρευνας είναι ίδιες, τόσο για τα παραδοσιακά εργαλεία έρευνας (χαρτί, έντυπη ή δακτυλογραφημένη μορφή), όσο και για τα εργαλεία σε ηλεκτρονικό υπόστρωμα.

Το βιβλίο αποτελείται από επτά κεφάλαια: 1) Το ιστορικό 2) Η ταξινόμηση 3) Η περιγραφή του παραγωγού 4) Η περιγραφή των τεκμηρίων: τα στοιχεία περιγραφής του προτύπου ΔΙΠΑΠ/Γ 5) Η επιλογή του επιπέδου περιγραφής: η τυπολογία των εργαλείων έρευνας 6) Η οργάνωση των πληροφοριών: η δομή των εργαλείων έρευνας 7) Η πολιτική της εκπόνησης και η διάθεση των εργαλείων έρευνας. Συμπληρώνεται με ένα μεγάλο τμήμα παρατηρημάτων που πε-

ριλαμβάνουν: α) μία εκτενή βιβλιογραφία της τελευταίας πεντηκονταετίας που είναι επικεντρωμένη στην αρχειακή περιγραφή και στα εργαλεία έρευνας β) τη βιβλιογραφική καταγραφή των εργαλείων έρευνας των υπηρεσιών των δημοσίων γαλλικών Αρχείων γ) ένα συνοπτικό χρονολογικό πίνακα με τα εργαλεία έρευνας στα γαλλικά Αρχεία (1804-1994) δ) έναν κατάλογο όλων των κανονιστικών διατάξεων των σχετικών με την αρχειακή περιγραφή και τα εργαλεία από την αρχή του 19ου αιώνα ε) μία παρουσίαση των γαλλικών προτύπων τυποποίησης (normes AFNOR) για τις βιβλιογραφικές παραπομπές, την καταλογογράφηση νομικών ή φυσικών προσώπων, την ευρετηρίαση και το μακρόβιο χαρτί. Υπάρχει επίσης ένα γλωσσάριο αρχειονομικών όρων και δώδεκα παραδείγματα από διαφορετικά εργαλεία έρευνας. Το βιβλίο ολοκληρώνεται με ένα επιλεκτικό αλφαβητικό ευρετήριο θεμάτων/όρων.

Στο πρώτο κεφάλαιο οι συγγραφείς αναφέρονται ιστορικά στη γένεση και στην εφαρμογή της αρχής του σεβασμού των αρχείων (respect des fonds) στη Γαλλία, όπου σημειώνεται η απουσία και αγνόηση της κατά τη σύσταση των Εθνικών Αρχείων και η εμφάνισή της γύρω στο 1841, χωρίς ωστόσο η βασική αυτή αρχή της αρχειονομίας να έχει αποτελέσει, μέχρι πρόσφατα, αντικείμενο θεωρητικών αναπτύξεων. Όσο για τις

άλλες δύο βασικές αρχές που συνιστούν το σεβασμό των αρχείων, διαπιστώνουν ότι στη γαλλική αρχειονομία ο σεβασμός της προέλευσης έχει μεγαλύτερο βάρος και σημασία από το σεβασμό της αρχικής τάξης. Για την αρχειακή περιγραφή, με την έννοια της διανοητικής και υλικής παρουσίας μιας αρχειακής ενότητας που αποβλέπει στην ταυτότητα και χρήση της, οι κανόνες θεσπίστηκαν σταδιακά, παρόλο που η ανάγκη για την εναρμόνισή της είχε φανεί από ωρίς στα Γαλλικά Αρχεία. Αναφέρονται στις πρώτες προσπάθειες τυποποίησης τον 19ο αιώνα και στις ειδικές προδιαγραφές περιγραφής για τα μικροφίλιμ, τους χάρτες και σχέδια, τις σφραγίδες, τα τεκμήρια ήχου και τα σύγχρονα αρχεία τον 20ό αιώνα. Η είσοδος όμως της πληροφορικής στα αρχεία και η χρήση της στην αρχειακή περιγραφή προϋποθέτει εναρμόνιση και συστηματοποίηση των διάφορων πρακτικών και οι συγγραφείς καταλήγουν ότι τα δύο διεθνή πρότυπα (ISAD/G και ISAAR/CPF) προσφέρουν, με τη δομή και τα πεδία που ορίζουν, το πλαίσιο μιας τυποποιημένης περιγραφής για κάθε αρχειακό τεκμήριο, αναβαθμίζοντας την επιστημονική λειτουργία του αρχειονόμου. Ακολουθεί ένα ιστορικό της τυπολογίας των εργαλείων έρευνας όπου διακρίνονται τρεις χρονικές περιόδους: πριν το 1887 με τις προσπάθειες τυποποίησης των γενικών καταλόγων αρχείων (état des fonds) και των αναλυτικών και συνοπτικών ευρετηρίων (inventaires analytiques et sommaires), από το 1887 μέχρι το 1909 με την παγίωση της τυπολογίας και από το 1950 έως σήμερα με τα συμπληρωματικά εργαλεία έρευνας όπως είναι οι οδηγοί Αρχείων -οδηγοί κατά αρχειακή υπηρεσία και οδηγοί έρευνας (guide par service d'archives, guide de recherche), ο κατάλογος εισαγωγών/ειδικό ευρετήριο (état des versements), το μεθοδικό ευρετήριο (repertoire methodique), οι βάσεις δεδομένων -bases de données d'archives). Τέλος αναφέρονται και στις προσπάθειες τυποποίησης του λεξιλογίου στους πίνακες ονομάτων, τόπων και θεματικών όρων (θησαυρών).

Το δεύτερο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ταξινόμηση και αφού ορίζεται το αρχείο και η αρχή του σεβασμού του αρχείου με τις συνισταμένες του (αρχή της προέλευσης, της ακεραιότητας και της αρχικής τάξης) οι συγγραφείς δίνουν γενικές οδηγίες για τους κανόνες της ταξινόμησης αναφερόμενοι στον προγραμματισμό (κλειστές και ανοιχτές σειρές), στην πληροφόρηση πριν ξεκινήσει η ταξινόμηση, στα στάδια που ακολουθούνται σε μία ταξινόμηση, στα διαγράμματα ταξινόμησης, στην εσωτερική ταξινόμηση του αρχείου (σεβασμός της αρχικής τάξης,

πληροφορίες για τον παραγωγό και τη δομή του αρχείου), στην εκπόνηση ενός ταξινομητικού σχεδίου, την επιβολή του ελέγχου και της τάξης στις περιπτώσεις ταξινομημένων, μερικώς αταξινόμητων, εντελώς αταξινόμητων αρχείων και στην περίπτωση αναταξινόμησης ενός αρχείου. Η ταξινόμηση ολοκληρώνεται με την απόδοση ενός κωδικού αναγνώρισης στο αρχείο (αριθμητικού ή συνδυασμού αλφαριθμητικού και αριθμητικού) για τον οποίο δίνονται επίσης επεξηγηματικά παραδείγματα. Το κεφάλαιο συμπληρώνεται με ένα σχήμα των επιπέδων ταξινόμησης ενός αρχείου με πλήρες παράδειγμα.

Το τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται την περιγραφή του παραγωγού/δημιουργού του αρχείου παρουσιάζοντας αναλυτικά τα πεδία του ISAAR/CPF. Το ISAAR χωρίζεται σε τρεις ζώνες πληροφοριών, εκ των οποίων η πρώτη ζώνη ελέγχου περιλαμβάνει τον κωδικό αναγνώρισης, το είδος του λήμματος (συλλογικό σώμα, πρόσωπο, οικογένεια), την καθιερωμένη μορφή του, παράλληλες εγγραφές σε άλλες γλώσσες ή γραφές, παραπομπές σε διαφορετικές εγγραφές του ονόματος/λήμματος και σε σχετικές με το λήμμα παραπομπές. Η δεύτερη ζώνη πληροφοριών περιλαμβάνει το όνομα του συλλογικού σώματος, τις ημερομηνίες και τον τόπο σύστασης και λειτουργίας του, την έδρα, το νομικό καθεστώς, τις δραστηριότητες, το οργανόγραμμα, τις σχέσεις με άλλα συλλογικά σώματα. Για τα πρόσωπα και τις οικογένειες δίνεται το όνομα, οι ημερομηνίες γέννησης και θανάτου ή ύπαρξης, ο τόπος όπου έζησε ή δραστηριοποιήθηκε, η εθνικότητα, οι ιδιότητες και δραστηριότητες, οι σχέσεις με άλλα πρόσωπα ή οικογένειες, το γενεαλογικό δένδρο και άλλες σημαντικές πληροφορίες. Τέλος στην τρίτη ζώνη δίνονται πληροφορίες για τη σύνταξη του σημειώματος (οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν, οι κανόνες και οι εθνικές και διεθνείς συμβάσεις που ακολουθήθηκαν, το όνομα του συντάκτη, η ημερομηνία σύνταξης του σημειώματος). Για όλα τα παραπάνω πεδία δίνονται επεξηγήσεις και αναλυτικά παραδείγματα για την πρακτική εφαρμογή τους. Να σημειώσω εδώ ότι το ISAAR δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά σε αντίθεση με το ISAD, που όπως είχαμε την ευκαιρία να διαπιστώσουμε στο διεθνές συνέδριο της Σεβίλλης με την ευκαιρία της δεύτερης συμπληρωμένης έκδοσής του, έχει γίνει κτήμα ολόκληρης σχεδόν της διεθνούς αρχειακής κοινότητας ενώ οι αρχειακοί φορείς φροντίζουν να τυποποιήσουν τις περιγραφές των αρχειακών τεκμηρίων, σε οποιαδήποτε μορφή και επίπεδο και αν βρίσκονται αυτά, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Στην Ελλάδα δεν έχει βρει ακόμη την αναγκαία απήχηση και εφαρμογή στην αρχειακή πρα-

κτική των συναδέλφων αρχειονόμων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο του βιβλίου αναλύονται διεξοδικά τα στοιχεία περιγραφής του προτύπου ISAD/G και συμπληρώνονται με εφαρμοσμένα παραδείγματα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζονται τα επίπεδα περιγραφής (με βάση το ιεραρχημένο σχήμα που περιλαμβάνει το αρχείο, υπο-αρχείο, σειρά, υπο-σειρά, φάκελο, τεκμήριο) και τα αντίστοιχα εργαλεία έρευνας. Για τα χαμηλότερα επίπεδα περιγραφής που είναι ο φάκελος και το τεκμήριο, συνήθεστερα είναι τα αναλυτικά εργαλεία όπως: οι καταγραφές, ο κατάλογος για τα τεκμήρια, το ευρετήριο και η κατάσταση μεταφερομένου υλικού. Για τα ανώτερα επίπεδα περιγραφής που είναι οι σειρές και τα αρχεία, συνήθεστερα είναι οι γενικοί κατάλογοι αρχείων, οι οδηγοί. Στα συνθετικά εργαλεία περιλαμβάνονται οι κατάλογοι όλων των διαθέσιμων εργαλείων έρευνας, οι οδηγοί κατά αρχειακή υπηρεσία, οι οδηγοί έρευνας (κατά αρχείο, κατά κατηγορίες εγγράφων, κατά θέμα).

Μετά την αναλυτική παρουσίαση όλων των τύπων των εργαλείων έρευνας που μπορούν να απαντηθούν στα Αρχεία, οι συγγραφείς στο έκτο κεφάλαιο αναφέρονται στην οργάνωση των πληροφοριών και κατά συνέπεια στη δομή των εργαλείων. Η γενική αρχή που προβάλλουν είναι ότι η δομή ενός εργαλείου πρέπει να αναδεικνύει τη δομή του/των αρχείου/ων που αποτελεί το αντικείμενό του και αυτό ανεξάρτητα από τη μορφή του εργαλείου (παραδοσιακό ή ηλεκτρονικό). Η αρχή αυτή προϋποθέτει μία ιδιαίτερη μέθοδο περιγραφής, την περιγραφή σε πολλαπλά επίπεδα που συνίσταται στη συγκέντρωση των κοινών πληροφοριών από πολλές ενότητες περιγραφής σε ένα ή περισσότερα ανώτερα/γενικότερα επίπεδα, συσχετίζοντάς τις με σκοπό τη συγκέντρωση των πληροφοριών που αφορούν την ίδια ενότητα, ανεξάρτητα από το πού (σε ποιο δηλ. επίπεδο) παρουσιάζονται. Στη συνέχεια εξετάζονται οι αρχές που πρέπει να διέπουν τη σύνταξη των αρχειακών περιγραφών και αποτελούν το «σώμα» των εργαλείων έρευνας που είναι: α) η ανάδειξη της συνοχής των εννοιών περιγραφής β) η διευκρίνιση της ταξινόμησης που ακολουθήθηκε γ) η ανάδειξη της εσωτερικής σύνθεσης της ενότητας δ) η αντανάκλαση της φύσης των στοιχείων της ανάλυσης ε) η περιγραφή σε πολλαπλά επίπεδα στ) η απόδοση του αρμόζοντος πληροφοριακού στοιχείου σε κάθε ενότητα. Οι κοινές πληροφορίες στις διαφορετικές ενότητες περιγραφής συγκεντρώνονται και συστηματοποιούνται. Οι συγγραφείς αναφέρουν αναλυτικά τι πρέπει να περιέχει η σελίδα τίτλου, η εισαγωγή, η βιβλιογραφία, οι συμπληρωματικές πηγές, η περιλήψη των περιεχο-

μένων, τα παραρτήματα, τα αλφαριθμητικά ευρετήρια ονομάτων, τόπων και λέξεων-θεμάτων, ο πίνακας περιεχομένων.

Το τελευταίο κεφάλαιο ασχολείται με τον προγραμματισμό της σύνταξης των εργαλείων έρευνας που εξαρτάται πρώτον από τη ζήτηση και τις ανάγκες του διαφορετικού κοινού των Αρχείων καθώς και

από τις εξαναγκαστικές υποχρεώσεις της αρχαικής υπηρεσίας και δεύτερον από την επιλογή του τύπου του εργαλείου και του υποσυστήματός του (παραδοσιακό σε χαρτί ή ηλεκτρονική βάση δεδομένων). Τέλος προτείνουν ως κανόνα την ευρεία διάδοση των εργαλείων έρευνας για να γνωστοποιηθούν οι πηγές ενός φορέα ή μιας υπηρε-

σίας, ενώ η επιλογή για τον τρόπο διάδοσης καθορίζεται από δύο κριτήρια: το υπόστρομα (σε χαρτί ή ηλεκτρονική μορφή) και το εύρος της διάδοσης: περιορισμένη (σε πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, βιβλιοθήκες) ή ευρύτερη.

Χριστίνα Βάρδα

ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ· ΝΕΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Delsalle, P., *UNE HISTOIRE DE L'ARCHIVISTIQUE*. Presses de l'Université du Québec (coll. gestion de l'information), 1998, 259 p.

Wolikow, S. (διευθ.), *UNE HISTOIRE EN RÉVOLUTION? DU BON USAGE DES ARCHIVES, DE MOSCOU ET D'AILLEURS*, Éditions Universitaires de Dijon/Institut d'Histoire Contemporaine, 1996, 315 p.

Dartevelle, R., *LES ARCHIVES: AUX SOURCES DE L'HISTOIRE DES ENTREPRISES*. Παρίσι: Éd. de l'Épargne, 1995, 143 p.

Η διαπίστωση ότι ο χώρος των κοινωνικών επιστημών υπάγεται ήδη στην ευεργετική επίρροια της τρέχουσας τεχνολογικής ανάπτυξης, αποτελεί κοινό τόπο. Το αρχείο, εκτός από χώρο διαφύλαξης της συλλογικής μνήμης και *ipso facto* πρωταρχικό εργαλείο έρευνας, συνιστά και ένα ζώντα διοικητικό θεσμό, με πεπερασμένες δυνατότητες: αποτελεί, επομένως, κομμάτι της κοινωνικής πραγματικότητας και υπάγεται στις μεταλλάξεις της. Ο ορίζοντας της αρχαιονομίας έχει ήδη διευρυνθεί, λόγω, αφ' ενός της εισόδου νέων τεχνολογιών στο πεδίο της διαχείρισης της πληροφορίας και αφ' ετέρου των προοπτικών που ανοίγει η χρήση σύγχρονων επικοινωνιακών μέσων (Διαδίκτυο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο κλπ.). Η ελαχιστοποίηση του απαιτούμενου χρόνου για την πρόσβαση στην πληροφορία συμβάλλει στην άρση στεγανών, αλλά και στη διεύρυνση του κοινού των αρχείων. Ωστόσο, η επιτάχυνση των τεχνικών της πρωτογενούς έρευνας επιβάλλει την προσέγγιση των τεκμηρίων με ακόμη μεγαλύτερη προσοχή, αλλά και την οργάνωση τους βάσει ορθολογικών προτύπων, καταξιωμένων από τη χρήση.

Η κατάργηση των αποστάσεων και η σταδιακή εξέλιξη του πλανήτη σε παγκόσμιο χωρίο, διαθλάται, λοιπόν, στο σύνολο της ανθρώπινης γνώσης. Στο επίπεδο της διαχείρισης αρχείων, η διαπίστωση έχει να κάνει με την ζωπική πλέον ανάγκη των αρχαιονομών για εκτεταμένη πληροφόρηση περί του γίγνεσθαι, εκτός εθνικών συνόρων. Ανάγκη που δεν εστιάζεται αποκλειστικά στην επιστημονική γνώση, αλλά και

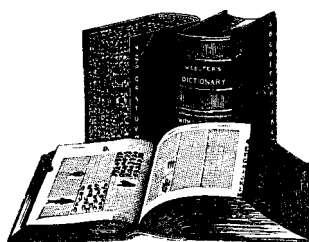
στην εξοικείωση με τις τρέχουσες αρχαικές πρακτικές. Η τελευταία παράμετρος εμπεριέχει ολόκληρο το διοικητικό φάσμα που στηρίζει τον οργανισμό των αρχείων, καθώς και τις διόδους επαγγελματικής κατοχύρωσης των αρχαιονομών. Το βιβλίο του Paul Delsalle, που έρχεται να προστεθεί στην παραγωγή της (πολύ γνώριμης και στο ελληνικό κοινό) καναδικής αρχαιονομικής σχολής, απαντά με συνοπτικό και περιεκτικό τρόπο, στα παραπάνω ερωτήματα. Ανάμεσα σε άλλα, διερευνώνται τα ζητήματα της νομοθεσίας περί αρχείων σε διεθνές επίπεδο, η βιβλιογραφική παραγωγή, οι εξειδικευμένες εκδόσεις. Είναι δε χαρακτηριστική η παρατήρηση του συγγραφέα, ότι οι εκδοτικές επιδόσεις των ανά τον κόσμο αρχαιονομών, μαρτυρούν ότι είναι και ίδιοι κρατικοί παραγωγοί αρχείων [*ibid*, σ. 187].

Κατά παρόμοιο τρόπο, στα αρχεία εγγράφεται η ιστορία, ενώ τα ίδια υπάγονται στη φορά των ιστορικών γεγονότων. Η πολιτική μετάβαση στις χώρες του πρώην σοβιετικού μπλοκ, επέφερε το άμεσο άνοιγμα στην ιστορική έρευνα αρχαικού υλικού, μη προσβάσιμου υπό το προηγούμενο καθεστώς. Παράλληλα, τα κομμουνιστικά κόμματα δυτικών χωρών προχωρούν προς το σταδιακό άνοιγμα και των δικών τους αρχείων, υπό το καθεστώς γενικά ιδιωτικών φορέων. Οι προοπτικές, όσον αφορά την ιστορία του εργατικού κινήματος και γενικότερα του κομμουνισμού είναι εξαιρετικά ευρείες, ενώ τα ίδια σοβιετικά αρχεία εμπεριέχουν σημαντικές πτυχές των επιμέρους εθνικών ιστοριών. Η διαχείριση του ευαι-

σθητου αυτού υλικού θέτει σημαντικά προβλήματα, τα οποία και εξετάζονται στο συλλογικό έργο, υπό τη διεύθυνση του, ειδικευμένου στην ιστορία του κομμουνιστικού κινήματος, S. Wolikow.

Η εξέλιξη των οικονομικών μηχανισμών και η παγίωση του σύγχρονου τρόπου παραγωγής, προσέδωσαν στη φουσιονομία των επιχειρήσεων μια ξεχωριστή χροιά, που έχει να κάνει τόσο με το δυναμισμό τους στη συγχρονία, όσο και με την «ιστορική» τους πορεία. Η ανασύσταση μιας επιχείρησης, μέσα από τις ψηφίδες του οικονομικού χρόνου όπως αυτές διαθλώνται στα αρχεία της, εξυπηρετεί λοιπόν διπλό στόχο. Απ' την μια πλευρά, αποτελεί την υποκειμενική ιστορία της δεδομένης επιχείρησης, της μεγέθυνσής της μέσα στο χρόνο, της εξέλιξής της ως ζωντανού οικονομικού οργανισμού. Απ' την άλλη, η διαδικασία ενηλικίωσης μιας βιομηχανικής, εμπορικής ή πιστωτικής μονάδος, καταγράφει τις συναρμογές με το οικονομικό περιβάλλον και επομένως αντανακλά τους μεγάλους κύκλους της οικονομίας. Το ειδικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει το αρχείο μιας, ιδιωτικής ή δημόσιας, επιχείρησης, καταλήγει τελικά να εμπεριέχει τα μεγάλα ζητήματα της οικονομικής ιστορίας, ενώ παράλληλα οι κρίκοι των χρηματοοικονομικών φαινομένων το συνδέουν με την εθνική ιστοριογραφία. Αυτό είναι το πρίσμα μέσα από το οποίο διαπραγματεύεται το θέμα του ο R. Dartevelle, ο οποίος ασχολείται ευρύτερα με το πεδίο της ιστορίας των επιχειρήσεων.

Αικατερίνη Μπρέγιαννη

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Ε.Α.Ε.

Νέες προσκτήσεις

Τα βιβλία και περιοδικά που λαμβάνει κατά καιρούς η Ε.Α.Ε. είναι στη διάθεση των μελών της στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, τις ώρες που λειτουργεί το Αναγνωστήριο (09:00-14:00). Υπεύθυνη για την βιβλιοθήκη είναι η συνάδελφος Αντζελα Τζιτζίκου, τηλ: 3215411.

Περιοδικά

1. Conseil International des Archives, Janus, revue archivistique, 1999.1, 1999.2
2. Conseil International des Archives, Bulletin No 49, 1999-1
3. Association des Archivistes Français, La Gazette des Archives. No 182, 183
4. Der Archivar, 4/1999
5. Archievenblad, No 9, 10/1999
6. Svenska Arkivsamfundet, Arkiv Samhälle Och Forskning, 1999:2, 2000:1
7. Associação dos Arquivistas Brasileiros, Boletim No 1/2000
8. Εθνικό Κέντρο Ερευνών/Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, Ενημερωτικό Δελτίο 23, 24/1999
9. Η Αρναία της Μακεδονίας, έτος ΙΒ', τεύχος 44, 45/1999, 46,47/2000
10. ΕΛΙΑ, Αρχαιοτάξιο, 2, Ιούνιος 2000

Βιβλία

1. Direction des Archives de France, Les instruments de Recherche dans les Archives, Paris 1999
2. Direction des Archives de France, Service Technique, Les Services d' Archives en France, Annuaire, Paris 1999
3. ΥΠΕΠΘ, Κτήρια Αρχείων: βασικές αρχές σχεδιασμού, Αθήνα 1999
4. Ι.Μ.Τ.Ι.Ι.Ε., Το Κοπαϊδικό Ζήτημα (CD-ROM), 2000
5. ΥΠΕΞ/Υπηρεσία Ιστορικού Αρχείου, Κινηματογραφικό Αρχείο, Αθήνα 1999
6. Ζήσιμος Χ. Συνοδινός, Τα αρχεία του ιστοριογράφου Ερμάννου Λούντζη και των γιων του, Νικολάου και Αναστασίου: μια σπουδαία πηγή για την ιστορία των Επτανήσων, ανάπτυπο από τα Πρακτικά του ΣΤ' Πανιόνιου Συνέδριου, Ζάκυνθος 1997
7. Conseil International des Archives, Guidelines on Disaster, Prevention and Control in Archives, 1997
8. Conseil International des Archives, Archivum XLV, The Profile of the Archivist: Promotion of Awareness, Παρίσι 2000
9. Conseil International des Archives, 34ème CITRA, Accès à l' information, Βουδαπέστη 1999*
10. Conseil International des Archives, ISAD (G), deuxième édition, Οττάβα 2000
11. Conseil International des Archives, Symposia, Mémoire et histoire: les états Europeens face aux droits des citoyens du XXIème siècle, Βουκουρεστί 1998

* Όλες οι εισηγήσεις της 34ης CITRA βρίσκονται στη βιβλιοθήκη της Ε.Α.Ε.